

ББК 83.34. Укр 1
П16

БРОНІСЛАВ ПАНАСЮК

**Український ренесанс
у творах Тараса Шевченка**

Київ-2009

ISBN 978-966-2133-53-0

Панасюк Б.Я. 2010
ВЦ «Просвіта», 2010
Баранов О.В. Худ. 2010

БРОНІСЛАВ ПАНАСЮК

**Український ренесанс
у творах Тараса Шевченка**
(Наукове дослідження)

2-ге видання, доопрацьоване і доповнене

Київ-2010

Панасюк Б.Я.

Український ренесанс у творах Тараса Шевченка (Наукове дослідження).

У пропонованому дослідженні вперше в Україні розглядається творчість Т. Шевченка під кутом зору її філософського і політичного змісту про становище українців в Російській імперії, що мистецьки передавалося тодішній владі, інтелігенції, українському народові. Показується, що творчість Т. Шевченка тим і була цінною для царів, генеральних секретарів та народу, що в ній поєднується трійця, яка доносить думки поета до українського народу, рухає сучасне суспільство: поезія, філософія і політика.

В дослідженні викриваються темні сторони боротьби і замовчування, викривлення і спрямування в неукраїнський бік філософські та політичні думки Тараса Шевченка із застосуванням вишуканих ідеологічних методів. Не будь потужної філософської і політичної начинки поезії Т. Шевченка інтерес влади до неї був би значно знижений в усі епохи. В сучасний складний період української історії у творчості Т. Шевченка на перше місце виступає його філософія і політика.

Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу.

Т.Шевченко

ВСТУП.

Якщо ознайомитися з літературою про Т.Шевченка, вивчити дослідження його творчості та послухати деяких філологів і культурологів, то стає зрозумілим, що український геній ще далеко не зрозумілий не тільки світові, а й українській нації так. У світі не знають поета, як і його народу, не знають його і в країні, де він народився і навіки спочиває. Чому? А тому, що поета, як і більшість великих українських митців використовували в російській імперії тільки в інтересах самої імперії, не беручи до уваги інтересів українського народу, його історії і культури. Ретельно закривалась саваном філософія і політика у творчості українських митців, таких складових мовби не існувало.

В той же час видатні інтелектуали вважають Шевченка особливим митцем, філософія якого досить глибоко укорінилась в українському народі і з плином часу постійно посилюється. Борис Пастернак вважав Т. Шевченка найвидатнішим поетом світу, саме він, можливо єдиний, найкраще переклав Шевченка, якого досить важко перекладати, щоб не втратити основної філософської суті, закладеної в той чи інший твір. Його невмирущі твори і їхня філософська сутність не підвладні законам тління і будуть існувати вічно з українською нацією та своїм словом вказувати їй шлях до вищого рівня свободи.

Творчості поета приписують все, але не те, що в ній закладено насправді, де на першому місці знаходяться філософські і політичні роздуми. Особливо яскраво проявляється ця сторона творчості поета епохи відродження на межі ХХ - ХХІ століть, періоду ренесансу ідеологічного, культурного й історичного розвитку, зумовлений виходом з тоталітарних режимів царизму і комунізму російської імперії. Саме в цей період стають реальними ідеї боротьби українського народу проти тоталітарних режимів закладених Тарасом Шевченком у своїй поезії у першій половині ХІХ століття.

Якийсь російсько-український культуролог Д. Горбачов, вивчаючи Шевченка сорок років, називає українського генія романтиком, артистом, гумористом, інтелігентом, коміком, художником, нарешті митцем, але ніяк не політиком, не філософом. Так, він писав вірші, але не тільки для поезики Вищі сили призвали Шевченка для допомоги українській нації, а бачаться чимало інших цілей. Сам поет не стільки стежив за поезикою, скільки вкладав у кожен твір особливий внутрішній зміст, потужну енергетику, яка кликала до боротьби.

Філософія і політика виходили з глибини його душі, які вкладалися у зміст урочистих і цинічних, струнких і запальних рядків у часи пафосу та духовного піднесення. Він, як відзначали його сучасники. До поетичності слова ставився як до другорядної справи. У своїх спогадах М. Микешин, що

постійно бував з Тарасом згадує «Читати він, здається, при мені ніколи не читав, книжок, як і взагалі нічого, не збирав».¹ Подібної думки дотримувався також І.Тургенєв: «Читав Шевченко, я гадаю, дуже мало(навіть Гоголь був йому відомий лише поверхово), а знав і того менше»².

Тому, не треба приписувати Шевченку якусь видатну літературну діяльність, він політик, філософ, а через мистецтво і поезію доносить свої думки до українського народу. У листі до Г. Тарновського 26 березня 1842р. він пише, щоб правили його твори: «Поправляйте, будьте ласкаві, самі граматику, бо так погано видержана коректура, що цур йому»³. Ось що писав І. Тургенєв одному французькому видавцеві про Шевченка: «Поетичний талант у власному розумінні цих слів у ньому проявляється рідко: Шевченко справляв швидше враження грубуватої, загартованої і звиклої до випробовувань людини з запасом гіркоти на дні душі, важко доступної чужому оку...Гумору, жарту в ньому не було зовсім». Проте, коли читав свій вірш «Садок вишневий» і т. д. ... сам він був зворушений і зворушив усіх слухачів: уся південно руська задумливість, лагідність і сумирність, поетичний струмінь, що нуртував у ньому, тут ясно вийшли на поверхню»⁴.

Творчість українського генія і пророка ще далеко не до кінця вивчена, це справа майбутнього, але найбільше утаємниченою залишається причина, яка спонукала Російську імперію не любити сина України, переслідувати його і не дозволяти йому проявляти своє мистецтво мислителя. Майбутні дослідники прийдуть до висновку, що поезія для Т. Шевченка була інструментом висловлення своїх сокровених внутрішніх філософських і політичних думок. Поезія до нього прийшла раптово, як тільки Тарас одержав свободу, а його народ ще залишався в рабстві. Нарешті не вивчено і не досліджено феномен філософської і політичної думки Шевченка, яка в українців досить розвинута, не дивлячись на коротке перебування мислителя на своїй батьківщині, серед свого знедоленого народу в період творчої зрілості і мистецького піднесення.

Немає сумніву, що починаючи з перших віршів, зокрема поеми «Катерина», поет вкладав у них насамперед політичний зміст. Саме внутрішній зміст твору, різкі слова викликали інтерес з однієї сторони в українців, з іншої - злобу репресивних російських органів. Інакше й бути не могло, адже як і при царизмі, так і в радянські часи комуністи російської імперії використовували твори поета проти царизму та поміщиків. Великий Гоголь помітив різкі риси в поезії Т.Шевченка, заявивши, що в ній «багато дьогтю».

Російські царі і генеральні секретарі однаково боялись поета-борця, який говорив правду, яка звала до боротьби. Царі та їхні репресивні органи, побачивши твори поета, вирішили проблему просто – заборонили поетові писати, а народу читати. Комуністи, які прийшли на зміну царям, не змогли

¹ Спогади про Тараса Шевченка. «Дніпро», К.: 1982, -С. 342

² Там же, -С. 336

³ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С.17

⁴ Спогади про Тараса Шевченка. «Дніпро», К.: 1982, -С.335

такого вдіяти, бо уже все написано і поета немає. В той же час вони боялися поетичної філософії і політики Шевченка, а тому вирішували проблему просто - не друкували окремих творів поета. Прискіпливо вони оберігали легенду про добровільність і справедливість угоди в Переяславі, мовляв підтвердженої документами, яких ніхто ніколи не бачив. В ряді творів Шевченко з незадоволенням пише про вчинок Богданів, а отже він проти Переяславської угоди, що комуністами зовсім не сприймалося. Скажімо, їм зовсім не подобалось те, що Шевченко писав про українське кріпацтво, насильно запроваджене в Україні, гостро критикував Б.Хмельницького за його Переяславську згоду:

Амінь тобі, великий муже!
Великий, славний та не дуже...
Якби ти на світ не родивсь
Або в колисці ще упивсь...

Щоб народ не знав думки поета комуністи вирішували проблему просто, не друкували творів про Переяславську угоду, зокрема «Якби то ти, Богдане п'яний», «Стоїть в селі Суботові» і інші.

Боротьба і замовчування, викривлення і спрямування в іншу сторону філософської та політичної думки Тараса Шевченка продовжується до сьогодні із застосуванням неймовірно вишуканих методів. Наприклад, даючи оцінку поемі «Коліївщина» деякі дослідники, особливо російської орієнтації, нав'язують думку, що вона була написана в період, коли гриміли народні виступи, навіть різанина в усій Європі, щоб показати подібний стан і в Україні, дивіться, українці такі ж розбишаки як і інші європейські народи. Подібна трактовка, м'яко кажучи, ніяк не відповідає основній думці поеми. Темою Шевченківського твору стало повстання українських селян 1768р під назвою «Коліївщина», очолюване Залізником і Гонтою переважно проти гніту польського панства, але діставалось тоді і москалям і жидам:

Була колись Шляхетчина,
Вельможная пані;
Мірялася з москалями,
З ордою, з султаном,
З німотою...Було колись...
.....
Розбрелися та й забули
Волю рятувати,
Полигалися з жидами
Та й ну руйнувати.

Поет змальовує не стихію, адже підготовкою до подій «Коліївщина» було попереджувальне повстання селян ще 1733-1734 років. Народові подавалась зрозуміла річ, що Тарасова поезія, філософія і політика несуть українцям, його провідникам і особливо сусідам інформаційне попередження, що все повторюється, що українці можуть бути жорстокими до загарбників, як були Залізник і Гонта в давнину, як були Бандера і Шухевич в середині ХХ століття, як буде в майбутньому до всіх нападників і

недоброзичливців. Сучасні провідники українського народу також повинні пам'ятати уроки гетьманщини, коли гетьмани гризлись між собою, не забувати, що народ жорстко питав їх за таке недбале ставлення до свого народу, який обирає їх своїми керівниками.

У більшості людей старшого віку завжди було дві книги з радикальними, але справедливими ідеями: Біблія і Кобзар. Подібне свідчить про те, що український народ хоче знати про Шевченка все більше і більше, його вплив на сучасність. Крізь призму поезії Шевченка яскраво проглядається сучасна українська дійсність. Лише в солодких мріях своєї поезії Тарас уявляв, що живе серед істиних українців, які люблять і захищають свою державу, свій народ, національну історію, традиції і культуру, а не серед фарисеїв і донощиків, слуг сусідів, злодіїв і бандитів, яничарів і чужинців у своїй країні.

– Кого б сьогодні відображав у своїх творах, як гнобителів українського народу?; – чи не блукає дух Шевченка у нашій, не своїй країні?; – Як формувалися ідеї та зміцнювався дух українського генія? – запитують виборці, молодь, похилі люди, дивлячись, що населення країни тане, як сніг під пекучим сонцем.

Залишив Україну Шевченко кріпаком у 15 –ти річному віці (1829р.) у свиті обслуги свого власника Енгельгардта і мандрував з ним аж доки його не викупили у 24-х річному віці (1838р.). То був зоряний час початку творчого шляху для українського генія, коли він розпочав писати свої твори, першими серед яких були: «Причинна» - 1837р.) та «Думка» - 1838року. В Україну повернувся Шевченко після 14-ти літнього перебування на чужині (1829-1843рр.) уже відомим поетом і художником (1843р.) після п'ятирічної зрілої творчої роботи та виходу у світ його Кобзаря (1840р.).

Перебував поет і художник в Україні 4 роки (1843-1847рр.), але тільки двома приїздами. Саме в цей період формуються його завершені філософські та політичні погляди на становище української нації. Вивезли Тараса ще дитиною, а повернувся він дорослою освіченою людиною і побачив свій рідний край. Перед його очима постала реальність, в якій перебувала його батьківщина: навкруги суцільне рабство, п'янство, смерть, весь народ знаходиться на узбіччі людської цивілізації, серед народу назріває незадоволення, яке може перерости в нову Коліївщину.

Спочатку поет вважав, що єдине нещастя українців у закріпаченні царизмом. Варто скинути гніт царської Росії і зразу повернеться минула вольність і слава, мирна праця розквітне на чорноземах, полинуть пісні в українських селах. Згодом погляди Шевченка різко змінилися і він прийшов до думки про звільнення народу не тільки від влади царя, але й поміщиків та різних панів. Він, як поет бідняцької України, переконався, що коли будуть пани і поміщики, незалежно від їхнього походження, українці, поляки чи росіяни, для них рабство і бідність так і залишаться. Ці погляди, які стали внутрішнім змістом його творів, мають неперевершений вплив на українську націю. Саме філософський і політичний внутрішній зміст творів поета був тим вінцем заради чого він народився, жив, творив та у розквіті творчих сил

пішов з життя. В його творах вміщена сутність української нації, її біди, заклик до боротьби за визволення з фізичного і духовного рабства та шляхи виходу з чужої неволі.

Царизм побачив смертельну загрозу, а тому в подальшому творчість поета впродовж десятиліття (1847-1857рр.) проходила далеко за межами України в солдатській рекрутчині. З десяти років заслання йому, потужному мислителю, творчій особистості, повних сім років не дозволяли написати ні одного слова. Навкруги тільки п'яні офіцери й солдати, які охороняли злодіїв і розбійників, засланих у ці нелюдські умови. Про свої муки («давно вже я сиджу в неволі, неначе злодій в заперті»), Тарас повідав у Нижньому Новгороді 1857р. зразу після так званого звільнення. Його фізична і духовна неволя, схожі на страждання Ісуса, знайшла відображення в поемі «Неофіти», розуміючи російську імперію:

І вся мерзенна Іудея
Заворушилась, заревла,
Неначе гадина в болоті.
І сина божія во плоті
На тій Голгофі розп'яла
Межи злодіями.

Останній раз побував Шевченко після заслання в Україні влітку 1859р., де його навіть рідні не впізнавали, він уже був змученою, похилою, з важким диханням, людиною, якій тільки минуло сорок шість років. В особі Шевченка, ще відносно молодого чоловіка, українці побачили, як російська імперія ставиться до української еліти, яка має свою думку щодо кріпацтва, української волі і бажання вийти з рабства. На прикладі життя поета переконуємося, що споконвічно за українцями підглядали, доносили хто тільки не лінувався, а Шевченко навіть давав пояснення «Не уверяю, но предполагаю, что вся эта история произошла вследствие бессильного мщения г. Козловского»⁵.

Втрачаючи останні сили поет востаннє з сумом дивився на українську реальність, якій не міг нічим зарадити: навідався в село Кирилівку, де жили його брат і сестра, так і перебуваючи в кріпацтві; довідався до родича в Корсуні, побував під Каневом; за доносом шляхтича Козловського, який намагався розмовляти з поетом польською мовою на богословські теми, його звинуватили у богохульстві і він провів деякий час в тюрмі міста Черкас та Києві; після виходу з тюрми ще місяць прожив в Києві, спостерігаючи повсюди пригнічення свого народу.

Покидаючи навіки Україну великий поет, художник, філософ і політик повів з собою в столицю російської імперії загублене життя, нову образу і пам'ять про залякану, заплутану донощиками свою батьківщину, а найбільше посилену тугу за нею. Шевченко залишив світ змучений з так до кінця не висловленою тривогою за долю України, свого народу, яка так і залишилась не розгаданою. Вивчення внутрішнього змісту творів Шевченка

⁵ Т. Шевченко. Повне зібр. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 269

для практичного керівництва у своїх діях складної епохи визначає основне завдання нового покоління українців ХХІ століття. Розглядаючи сучасність під кутом зору історії, зауважимо, що не можна будувати нову українську державу не знаючи минулого неймовірно важкого становища селянства, рабської участі всього народу, поведінки провідників нації, ставлення сусідніх народів до української держави: австро-угорців, поляків, німців і росіян. Вони тепер, як і в минулому, не краще ставляться до українців, особливо на ділі.

Знавці творчості Т.Шевченка відомі наші І.Дзюба і М. Жулинський пишуть, що «Волею історії він ототожнений з Україною і разом з буттям рідної держави продовжується нею, вбираючи в себе нові дні й новий досвід народу, відгукуючись на нові болі та думи...Він сам приходить у наш день»⁶. Щоб відчутти його прихід треба через призму епохи, атмосферу життя суспільства, широкий спектр поглядів, інтересів і настрою, що створювали українську історичну реальність ХІХ - го століття відображену в творах поета поглянути на українську сучасність ХХІ століття. Найголовніше: ми зобов'язані усвідомити той вплив, що має Шевченко на сучасну Україну і її народ, який увінчався успіхом.

Донині залишається загадковим явище, коли недавній кріпак, козачок на побігеньках, хлопець, що навчався у п'яного дядя раптово постає перед здивованим світом своєю поезією у всеозброєнні глибоких знань, широкою загальною ерудицією, політичними і філософськими ідеями, які ставлять поета у перші лави найпередовіших людей не тільки своєї епохи, а й майбутнього. Різні є пояснення подібного явища, але найкраще феномен Шевченка пояснюється його винятковим призначенням, дарованим йому Вищими силами, як це має місце з багатьма особистостями різних народів світу. Скажімо творчість А. Айнштейна проявилась через п'ять років після закінчення політехнікуму і не в науковому середовищі, а далі він провадив тільки різні експерименти, які не давали великих результатів. До вченого прийшло світове ім'я, звання лауреата Нобелівської премії, коли 1905р. написав три фундаментальні статті: «До електродинаміки тіл, що рухаються» - (31с.)» «Чи залежить інерція тіла від енергії, яку воно містить?»-(3с.)» «Про одну євристичну точку зору, що стосується виникнення і перетворення світла»-(17с.).

Що це, величезна праця, наукові дискусії з іншими вченими чи може літературні вправи? Ні, Вищі сили через Ейнштейна передали певну інформацію про закони природи і Всесвіту для людської цивілізації з метою її використання у життєдіяльності, а через Т. Шевченка інформацію окремому народу, українському, для виходу з вікового рабства. Не проявляв Айнштейн старання ні у навчанні, ні в роботі, був єдиним випускником політехніки, що залишився без роботи, а далі поталанило працювати в патентному бюро, що далеке від наукової творчої праці, але дав людству основи теорії, якої не зумів дати ніхто інший. Не мав освіти Т. Шевченко, з

⁶ Т. Шевченко. Повне зібрання творів у дванадцяти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2001, Т.1, -С.9

дитинства перебував у рабському становищі, його волю ламали і викручували, але за відносно короткий термін він створив неперевершену поезію, яка освітлює дорогу до свободи українцям.

Минуть віки і кожне покоління матиме свого Шевченка, але його філософське і політичне коріння залишиться незмінним, постачаючи силу звитяги українській нації, яка закладена у творчості поета, одержану через інформаційну систему Всесвіту. Шевченко якраз належить до тих митців, творчість яких, попадаючи у свідомість людини, навіть в невеликих дозах, викликає асоціації, які заражають енергією до дії, до боротьби за справедливість. Достеменно практикою доказано, що він впливав і впливає на кожного українця не тільки своєю творчістю поета і філософа, але й політикою через трагічні обставини свого життя. Нескорений, високий дух поета, його життєвий підневільний шлях як дзеркало відбиває долю української нації на довгому шляху виходу з рабства. На всьому шляху до свободи та вікової боротьби української нації її супроводжує поетика філософської і політичної думки вірного сина свого народу Тараса Шевченка.

Людина, яка займається
українською політикою
без позитивного сприйняття
філософії і політики Т. Шевченка
кар'єрист, або противник народу.

1. Філософська і політична думка поета

Філософська і політична думка у творчості Шевченка в Україні далеко не досліджена, а та невеличка частина, що досліджувалась, або про неї тільки говорили, мала односторонній нахил. Основна причина – так це те, що ці сторони творчості фокусувались на українській, російській і польській тематиці. Російська імперія, в складі якої століттями перебували українці, не дозволяла поширенню справедливих думок про політику імперії з боку українських митців. Поляки та австро-угорці також мали свій власний погляд на українську державу, її національну самобутність, мистецтво і культуру, а також взаємовідносини поляків з українцями, які були відмінними від шевченківських.

Чимало відомих письменників зі світовими іменами пішли у забуття, а Шевченко залишається назавжди. Подібний феномен полягає в тому, що його значення з часом зростає і історична перспектива його ще не досягла zenіту своєї геніальності. Поет відчував себе вільним, писав про волю для своїх земляків у творах, а внутрішній стан свого єства висловив братові Микиті 15 листопада 1839р.: «бач, живу, учусь, нікому не кланяюсь і нікого не боюсь, окрім Бога – велике щастя бути вільним чоловіком, робиш, що хочеш, ніхто тебе не спинить».⁷

⁷ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С.11

У поетичній творчості українського генія закладена енергія, яка не дає спокою українській нації в цілому, пробуджує кожного українця від вікової сплячки, закликає до боротьби, щоб не дати ворогам знову закабалити велику націю підступно і надовго. Основна сила творів поета в тому, що в них через філософські і політичні думки доносяться гарячі, чисті, щирі почуття, які ніколи не помилялися у своїх поглядах на долю народу. Паро те, що в поезії Т.Шевченка більше філософії і політики свідчить думка М.Гоголя, які жили і творили в один і той же час, а тому знали суть справи з першоджерел. Микола Гоголь більше цінував Тараса Шевченка як художника, а не поета, але він не зміг, мабуть скоріше з деяких міркувань не бажав, висловити думку про те, що Шевченко використав поезію для проголошення своїх філософських і політичних думок. Відповідаючи на запитання О. Бодяньського про Т. Шевченка і його талант Гоголь сказав «Я знаю и люблю Шевченка, как земляка и даровитого художника; мне удалось и самому кое-чем помочь в первом устройстве его судьбы. Но его погубили наши умники, натолкнув его на произведения, чуждые истинному таланту»⁸.

Все, що потрібно українській нації для виходу із багатовікового австро-угорського, польського і російського рабства, завоювання свободи і незалежності від «доброзичливих» сусідів, закладені у віщих словах поета. Український геній і пророк має своїх шанувальників, а з іншої – противників. Прихильники – це українці за етнічною ознакою і народи, які не мають до держави України якихось зазіхань. Противники, а їх треба відверто і поіменно назвати – це більшість наших сусідів: поляків, росіян, турків і татар. Були ще й австро-угорці, але коли українці звільнились від польського поневолення і перейшли до австро-угорського, то народові стало значно легше дихати. Це була таж залежність, але уже не така жорстока і зневажлива.

Сила поетичного слова Шевченка настільки потужна, що як противники, так і прихильники стараються оминати потоки «словесных рек». Поляки–ті слова, де говориться про їхню зверхність і жорстокість до українців, росіяни–ті думки, які викривають закабалення українців, знищення їхньої історії, культури і нації в цілому. Українці також оминають деякі вислови поета, щоб не знайти такого, що можна зашкодити національному генієві, а іноді не образити того, до кого звертається поет. Отож, кожне слово поета – мовби лезо, з яким треба обережно поводитися.

У творах Шевченка сконцентрована багатовікова рабська залежність українців від поляків і росіян, а тому вічно пекучі українсько-російські та українсько-польські відносини боляче сприймаються на державному рівні сусідів. Про залежність українців від сусідів свідчить той факт, що коли

⁸ «Письма», IV, стр. 418, а також соч. Данилевского Г. П., 1901, т. XIV, стр. 97—100.

будь-яка країна хоче вступити у зносини з Україною, то зразу ж поглядає під кутом зору польсько-російських відносин. Це було і в часи, коли творив Шевченко, подібне залишається дотепер. З давнини відомо, що рабів ніколи не бажали відпускати на волю, їх або вбивали, або вони залишались підневільними все життя. Тому для рабів єдиний порятунок – боротьба.

Подібний вихід найкраще розумів Шевченко і на це спрямовував свою політичну поезію. Важко в боротьбі, але за волю треба боротися потужно і вміло. Ще до заслання поет змальовував у своїх філософських роздумах важку боротьбу, яка приносить задоволення свободи:

Гомоніла Україна,
Довго гомоніла,
Довго, довго кров степами
Текла – червоніла.
І день, і ніч гвалт, гармати;
Земля стогне, гнеться;
Сумно, страшно, а згадаєш –
Серце усміхнеться.

Уже на засланні у своїх творах поет ще виразніше і різкіше з Орської кріпості закликав українців до боротьби за свободу і волю. Не будьмо дурнями закликає Тарас, даючи приклад на власному досвіді. У своєму творі до приятеля Андрія Осиповича Козачковського, лікаря з Переяслава, поет закликає українців боротися за волю, оберігати її, шанувати, і тоді ніхто не сміє наносити образи, а інакше будуть бити і глузувати:

Благаю Бога, щоб смеркалось,
Бо на позорище ведуть
Старого дурня муштрувати,
Щоб знав, як волю шанувати,
Щоб знав, що дурня всюди б'ють.

Щоб такого не сталося, щоб не кричали до українців «Айда в казарми! Айда в неволю!» потрібно боротися за волю, спираючись на національну ідею, яка відповідатиме найсуттєвішим потребам людського життя, благам і знанням в їх найвищих нормативах. Якщо ж вони не забезпечують для народу насущних потреб життєдіяльності, а служать інтересам купки пройдисвітів, то неможливо і несправедливо боротися за надумані національні цінності. Поет повністю віддавав себе визволенню української нації і кожного українця з рабства, прихильно ставився до кріпаків, що простежувалося в його творах, відносинах і особистому житті, це була філософія стану його душі.

Скажімо, історичний досвід і практика сьогодення про глибинні потреби українського народу впродовж століть та їх конкретне втілення в період Помаранчевої революції 2004—2005 років, дозволили одержати конкретику української національної ідеї. Не чужинська думка, нав'язана віками, а тільки те, чого намагається досягти народ самостійними діями, є його природна національна ідея. Саме в ній концентруються справедливість, духовність, державність, добробут, доступ до всіх досягнень цивілізації.

Згідно з такою філософією воля буде завойована, зміцнена і збережена при умові: національної незалежності, безпеки розвитку, ефективної системи державного устрою, подолання бідності, соборності, піднесення духу, рівності і завоювання свободи. Усього цього можна досягти в умовах боротьби за незалежність, єднання, консолідацію і правду. Для реалізації такої ідеї треба, як показали події, багато від чого відмовитися і відмежуватися.

Українська примовка «Чого бідний? Бо дурний» та «Чого дурний? Бо бідний» чітко визначає, що бідність не суть матеріальне поняття – усім українцям треба розумнішати в цьому світі. Філософська і політична думка поета в його творах закликає українців до наступних дій. Перш за все викинути на смітник нав'язану з минулого філософію «маємо те, що маємо», бо інакше втратимо все, навіть те, що маємо. Друге, відмовитися від між особистісних та ідеологічних суперечностей заради спільних інтересів усього українського народу і його держави. Третє, вилікуватися від лицемірства і заздрощів, зради і користолюбства, доносів і наклепів. Четверте, виробити і відстоювати універсальну, просту і зрозумілу національну ідею, яка об'єднувала б весь український народ, усіх громадян України.

Йде ХХІ ст. і Україна намагається повернутися до Європи, як було за часів Київської Русі, як намагався виправити становище Б. Хмельницький, коли переконався, що його росіяни обдурили. Ще з часів Б.Хмельницького і Росія, і Польща, і Німеччина, і Туреччина тримали Україну на налігачі, висмоктуючи з неї всі соки. Про особливе ставлення до українців цих народів застерігав Т. Шевченко і його побоювання, на жаль справджуються. В квітні 2008р. Україна проситься в НАТО, щоб захистити свій суверенний статус, адже Україна завжди програвала свої намагання до свободи через відсутність зовнішньої підтримки, її намагання підтримують США та інші європейські країни, але Росія – проти, на неї дивиться Німеччина і Франція, які також проти.

І не прийняли Україну до НАТО в Бухаресті 2008 року через опір тих, хто в усі віки тільки й дивився, щоб щось одержати в Україні та закабалити її народ. Несамовито стала на дорозі приєднання України до європейських структур Росія, а їй допомагала та ж давня знайома, ще з початку ХХ століття, Німеччина, чомусь підспівувала їй Франція. З досвіду вступу до європейських структур Україна винесла єдине – треба надіятися на власні сили, інтелект і кмітливість.

З часів загального вивчення внутрішнього змісту творів Шевченка постійно спостерігається нерозуміння, або не хотіння розуміти їхню політичну сторону. Не хотів розуміти Шевченка як політика М. Драгоманов, який чомусь ухилявся від прямої відповіді: спочатку відхиляв політичну сторону творів, а невдовзі її визнавав. Дослідник творчості Шевченка І.Франко писав: «в 1878р. М. Драгоманов в своїй статті «Шевченко, українофіли й соціалізм» перший звернув увагу на конечність історичного і генетичного студіювання Шевченка»⁹.

⁹ І.Франко. Вибрані твори в 50-ти томах, К., «Наукова думка», 1980, Т. 27, -С.247

У своїх творах Шевченко випереджував час, в якому він жив, про що писав М. Драгоманов 1886р. в листі до І.Франка: «Бачу, що не тільки маса українофілів, але й українофільські списателі не тільки в Галичині, а й в Росії ще не догнали Шевченка років на 10-20».¹⁰ В чому випереджував Шевченко своїх соратників? Вивчаючи різноманітні думки Драгоманова про поезію Шевченка, є всі підстави стверджувати, що він мав на увазі динамічність думки поета, у якого на самому початку поетичної творчості спочатку проявився романтичний націоналізм, а далі за короткий час розвився політичний радикалізм. Дослідники творчості Шевченка ще не сказали, чого більше в поемах Шевченка – політики, яка закликала до боротьби за волю і незалежність, чи поетики, яка надавала віршам мелодійності і мовної яскравості.

Твори поета дають нам не тільки поезію, в них насамперед політика і філософія, а тому кожне слово Шевченка несе певну інформацію для роздумів над своєю долею. Кожну думку того чи іншого твору поета треба розуміти так, як вона подається, а не так, як кому заманеться її трактувати. Особливо це стосується філософської і політичної сторони творчості Шевченка. Скажімо, в творах поета яскраво виписано героїв, які були «сліпими», але це зовсім не випадково, поет в них заклав потужну філософську думку. Ось що написав про українських сліпих П. Куліш у своїх «Записках о Южной Руси»: «В Малороссии замечается чрезвычайное множество слепцов. И надобно сказать, что все они, – по крайней мере из известных мне, – отличаются от прочих людей своего состояния высшим настроением ума»¹¹. Виходить, що поет обирав своїх героїв не тільки за зовнішнім, а й за глибоким внутрішнім змістом. Зовнішність «сліпого» кобзаря нагадує українцям, що вони ще не прозріли, а внутрішня алегорія свідчить про високий інтелектуальний рівень народу, який рано чи пізно проснеться і відродиться Україна:

Спи, гетьмане, поки встане
Правда на сім світі.

В багатьох творах Шевченка простежується філософська думка про «сліпих» героїв: «Гайдамаки», «Слепая», «Сліпий» та інші. Це не про фізичні вади людей, а зовсім про інше, яке українців супроводжує з давнини, передаючись з покоління в покоління. Про такий стан українства поет з сумом писав:

І нам, сліпим, передали
Свої догмати! ...кров, пожари.

Поет жив бажанням, щоб українці прозріли, проснулись, чим і пояснюється чимало поем у нього про «сліпих». В поемі «Гайдамаки» поет пише: «Весело дивиться на сліпого кобзаря, як він сидить собі з хлопцем, сліпий, під тином, і весело послухать його, як він заспіває думу про те, що давно діялось, як боролися ляхи з козаками»¹². В поемі на російській мові

¹⁰ І.Франко. Вибрані твори в 50-ти томах, К., «Наукова думка», 1980, Т. 27, -С.217

¹¹ І.Франко. Вибрані твори в 50-ти томах, К., «Наукова думка», 1980, Т. 27, -С. 298

¹² Т. Шевченко. Кобзар. Гайдамаки, «Дніпро», К., 1971, -С. 112

«Слепая» також: «Невинным сном Оксана спит, а мать слепая, уныло тихо напевая, и каждый шорох сторожит». Що мав на увазі поет, яку філософську думку закладав поет, оспівуючи своїх героїв, яку сліпоту характеризував для українців. Чи не нагадував поет українцям, щоб вони проснулися, щоб народ прозрів і став до боротьби. Після десятилітнього заслання, пересвідчившись на власному досвіді у реальних намірах влади російської імперії, повернувшись до С.Петербурга в кінці 1858р., Шевченко попередив свій народ: «Добра не жди, не жди сподіваної волі», краще просипатись і боротись:

“А щоб збудить
Хиренну волю, треба миром,
Громадою обух сталить;
Та добре вигострить сокиру –
Та й заходиться вже будить”.

Потужний революційний заклик Тараса, в'язня російської імперії, для підняття духу українського народу, прозріння і початку боротьби, такий підсумок десятилітнього заслання українського пророка.. Після появи революційної поезії Шевченка в Росії зразу ж почастишали запитання: чи в українській літературі існує сепаратизм чи ні? Ніяка інша українська поезія не змусила владу шукати відповіді на подібні питання, як поезія Шевченка. Не довго думаючи влада російської імперії визнала, що українська поезія проявляє сепаратизм і вже 18 травня 1876р. було видано указ відповідно до якого такої літератури не може бути в імперії. Після цього українські митці намагалися наводити приклади, хоча не завжди переконливі, що в українській літературі немає сепаратизму, але указ є і він свідчить про іншу думку влади. Подібне зайвий раз свідчить про надзвичайно потужну політичну сторону, можна навіть сказати революційну думку, закладену в творах українського митця.

У творах Шевченка закладена душа українця, наповнена революційним духом, якій характерні такі риси: свобода поетичного і політичного слова та думки; щира простота пластичних висловів; романтичний національний пісенний колорит; саркастичний гумор; любов, справедливість і доброта; віра у велич славного майбутнього свого народу; ненависть до його гнобителів. Вивчаючи твори Шевченка, народи світу пізнають душу українського народу, кожного українця, а це важливе завдання на сучасному етапі.

В кожній поемі Шевченка закладена та чи інша філософська думка, різні підтексти і про це він нагадує про себе, про власні переживання. В поемі «Невольник» (1845р.) читаємо: «Розказує про весілля, звертає на лихо», а в поемі «Перебенді» – «заспіває, засміється, а на сльози зверне». В кожній поемі, в кожному вірші і всякому слові поета є зерно філософії, харчі для роздумів над долею свого народу.

Про філософську сторону поезії Шевченка мало хто говорив, замовчувалась і політична складова, вона просто була заборонена. Проте виникає запитання, якщо немає політики, відсутні гасла до боротьби, то за що в російській імперії заборонили не тільки видавати, але й згадувати поеми

«Сон», «Кавказ», «Великий льох», «Посланіє», «Княжна», «Чернець», «Москалева криниця», «Неофіти», «Відьма», «Марія», «Саул», «Царі» та інші, а рукопис поеми «Єретик», після арешту автора, потрапив до III Відділу царської канцелярії, довгий час вважався втраченим, але чудом зберігся.

Чомусь у Росії не забороняли поему «Гайдамаки», адже там українці жорстоко воювали проти поляків і жидів. Росіяни мовчали, мов так і треба, але цю поему і її автора ненавиділи поляки та євреї. У Польщі поема заборонялась, а євреї нічого не могли заборонити у не своїй країні, то вони тільки сичали. Різноманітні методи боротьби, крім заборони друкувати, випробовували проти Шевченка. Намагалися доказати, що на творчість Шевченка мали вплив Міцкевич, Пушкін та інші, що у творах поета багато ідей польських і російських митців. Ті, хто так писав, старався знайти докази, насправді намагався і тут принизити українську націю та її пророка, що вони не можуть боротися, не можуть писати так, як росіяни і поляки, а як були, так і залишатимуться бидлом та кріпаком.

Все це спонукало іноземних критиків, які вивчали творчість Шевченка, знайти те, чого вимагала від них чужа влада, докопуючись до того як він писав, де брав ідеї для творів. Коли прочитати критиків, то вони сходились на тому, що Шевченко багато ідей, думок і образів запозичив у таких письменників: псевдо-Кониський, Бантиш-Каменський, Котляревський, Костомаров, Куліш, Метлинський, Гребінка, Маркевич, Жуковський, Пушкін, Козлов, Лермонтов, Рилєєв, Кольцов, Гоголь, Міцкевич, Залеський, Гоцинський, Чайковський, навіть Шіллер і Таціт. Великий вплив, за словами деяких критиків, на творчість поета мало Святе Письмо. Розуміли вони під впливом згаданих письменників і Святого Письма, що мовляв знаходили щось схоже в них і у Шевченка. Звідси, читачів підводили до цікавого висновку, що, як написав І.Франко про таких критиків, що вони не бачили нічого окрім того, що «Шевченко самостійно нічого не написав, бо чого не взяв у названих вище письменників, то взяв, певно, від народу»¹³.

Ось так намагалися і намагаються позбавити нашого видатного українця самобутності його поезії, наповненої філософією і політикою. Подібне опорочення не тільки Шевченка, але більшості українських видатних особистостей, не є новиною, а тим більше, коли присутня державна політика крупної імперії. Треба виходити з того, що великий поет, богослов і борець за православну віру Іоанн Дамаскін (675-753рр.) писав: «Всегда ненавидят безумные мудрых, неучи - ученых, скверные – не скверных, а испорченные – хороших»¹⁴.

Дійсно, Шевченко надзвичайно тепло ставився до Гоголя, високо цінував його обдарованість, жалкував, що йому не вдалося познайомитися особисто з великим Гоголем. В листі від 7 березня 1850р. до В.Рєпніної він писав: «Перед Гоголем должно благоговеть как перед человеком, одаренным самым глубоким умом и самою нежною любовью к людям. ...истинный вездатель

¹³ І.Франко. Зібрання творів у 50-ти томах, «Наукова думка», 1982, Т.35, -С.247

¹⁴ Там же, -С.192

сердца человеческого»¹⁵. Навіть подібні високоепічні відносини між двома великими українцями так звані намагалися використати на шкоду українському народу.

Ми не будемо вдаватися до таких «досліджень», а лише поглянемо на філософську і політичну сторону творів Шевченка. Є повна впевненість, що ніхто не наважиться хоча б зробити натяк, що Шевченко у когось запозичив чи на нього вплинула чиясь творчість. На політичну і філософську сторону його творчості вплинуло реальне життя, обставини, в яких він з дитинства жив, царизм, зневага сусідів до українського народу та його закабалення. Видатний український поет творив на основі реального життя, використовуючи соковиту мову свого народу, щоб яскравіше показати знедоленим вихід на широку дорогу світової цивілізації з вікової кабали, куди вони потрапили через помилки і чвари його провідників.

Історія свідчить, що це не так, Шевченко – це самобутній український митець, все, що він написав, взято із української важкої дійсності і народної духовності. Не хто інший, а Шевченко кликав до боротьби за волю закабаленого народу і незалежність країни від поневолювачів. Саме в цьому полягає ідейна цілісність всієї поетичної, філософської і політичної сторони творчості поета.

Поезія боротьби не подобалась тим народам, які поневолили українців, а тому поет не мав притулку ні в Росії, ні в Польщі, ні в Україні. Його запроторили до найстрашнішого карного місця Орської кріпості, де поет відчув реальне тяжке духовне пригноблення. В невеличких записочках, які він посилав до людей на волі, чувся, за словами І.Франка, «один ненастанний зойк живої душі, закопаної, як бачилось, на віки вічні в страшній, богом забутій пустелі»¹⁶. Після багатолітнього духовного нищення живого організму у нього опустились поетичні крила, які в поета вирости в період творчого піднесення, особливо під час перебування в Україні 1843-1847рр., коли все більше заглиблювався у пізнання свого внутрішнього стану, аналізуючи себе самого, виливаючи свою журбу, духовне і фізичне страждання у твори в останні роки життя. Перебуваючи в Кос-Аралі поет написав:

Мій боже милий! Як хотілось,
Щоб хто-небудь мені сказав
Хоч слово мудре; щоб я знав,
Для кого я пишу? Для чого?
За що я Вкраїну люблю?

Поезія Шевченка надзвичайно багатогранна, особливо, коли йдеться про філософію і політику. З погляду на це, при аналітичному вивченні його творів у цій сфері, не слід вдаватися до прийомів проти яких застерігав І.Франко, коли замість вияснення думки поета, їхню широту і зв'язок з життям, деякі письменники брали думки чи поодинокі слова й звороти у відірваній формі, ставили їх як істину або нападали на них.

¹⁵ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 56

¹⁶ І.Франко. Вибрані твори в 50-ти томах, К., «Наукова думка», 1980, Т. 28, -С. 119

Скажімо, характеризуючи поему «Гайдамаки» дослідники дотримуються двох протилежних думок. Перша, пана Урусина (Здзеховський Марян Едмундович) – польський літературознавець, професор Краківського та Віленського університетів, який пише: «Смуток ще сильніше розлитий у цій поемі. ...з одного боку, подає він руку фаталістичній зневірі, а з другого – кривавим підшептам ненависті». Друга, видатний український знавець поезії Драгоманов став на своєрідний захист Шевченка і пише: «Я не вважаю, як деякі українські критики й п. Урусин, поему «Гайдамаки» за найвизначніший або хоч тільки визначний твір Шевченка. Поет не зміг достатньо опанувати предмет, не вмів пластично й послідовно змалювати основні постаті поеми, не вмів зробити їх для нас симпатичними»¹⁷.

Ось так захищали Шевченка наші видатні митці. З усього видно, що вони намагалися таким чином примирити, хоча не дуже вдало, Шевченка з поляками та владою російської імперії. Проте, змінювались думки, стихали шарахання в оцінках поетичних і політичних сторін творів Шевченка, а вони невпинно і переможно завойовують уми українського народу і світової спільноти. У кожного народу є свої митці, у творах яких вживається поезія і політика: в українців – Т. Шевченко; в поляків – Міцкевич; в росіян – О. Пушкін і т.д. Проте, якщо в творах Шевченка переважає політика, то в творах Пушкіна навпаки – поезія.

Чому деякі критики неадекватно оцінюють твори Шевченка, а вони завойовують увагу і шанування широких верств українців? Поет писав правду, перевіряв написане, збираючи відомості про реальні події, зокрема про поему «Гайдамаки», а також революційні події, що одержали назву «Коліївщина». Свою поему «Гайдамаки» поет написав 1840 р., але пізніше, подорожуючи Україною, переконувався чи вірно оспівував ті далекі події.

У праці «Дума про вогонь» Петро Жур наводить особисті записи Т.Г. Шевченка під час його подорожі 1846р. Вінницьким Поділлям, зокрема Хмельницьким краєм: «Місто Хмільник – наступна поштова станція – теж увійшло в аннали визвольної війни 1648-1654рр., а ще раніше його мешканці були серед повстанців Наливайка. Тут теж горіла земля під ногами польсько-шляхетських поневолювачів під час Коліївщини», а далі наступне: «Село Уланів на цьому ж поштовому тракті теж увійшло в історію визвольної війни українського народу. Соратник Богдана Хмельницького Максим Кривоніс прогнав звідси польсько-шляхетське воїнство влітку 1648року. За Коліївщини тут неабияк «пошарпали» панів гайдамацькі загони, а в 20-30 роках ХІХ ст. повстанський загін Кармалюка»¹⁸.

При житті, а також після смерті поетові приписували, що його твори наповнені містиком, песимізмом і фаталістичною зневірою, сумом і тугою, а деякі польські літератори навіть стверджували про наявність сліпої ненависті. Ті, хто писав так про твори Шевченка не глибоко, або зовсім не знали, ні широкополих ланів, де він народився, ні народу, серед якого ріс, ні суспільства, в якому формувався як особистість:

¹⁷ І.Франко. Вибрані твори в 50-ти томах, К., «Наукова думка», 1980, Т. 27, -С. 240

¹⁸ М. Дорош. Хмельницька земля в переключу століть. Вінниця, О.Власюк, 2006, Частина І, -С.69.

Осенний полдень, полдень ясный
Родимой, милой той земли,
Мои где годы расцвели,
Где так напрасно, так несчастно
В недоле бедной протекли.

На відміну від істинних українців, для чужинських критиків це робило Шевченка загадковою і малозрозумілою постаттю, вони зовсім не відали його «Родимой, милой той земли». Погану послугу у цій справі зробив М. Драгоманов, який написав після смерті поета, що «Шевченко є тепер для нас - відкинутий погляд», підкреслюючи особливі його історичні погляди на минуле України¹⁹. Далі той же М. Драгоманов, як писав І. Франко, уже «заперечував політичний характер поезії поета та її революційне значення для нащадків»²⁰. За радянських часів Шевченка ще більше вивчали і досліджували, але використовували однобоко, найперше з позицій, вигідних більшовикам, скажімо здебільшого критика поета царів, царят та поміщиків. Проте, іншого, а саме революційних думок, вони в поезії Шевченка вперто не «помічали».

Для противаги вигадкам великий українець І. Франко, аналізуючи твори Шевченка, на конкретних матеріалах пояснював, що в них «зовсім нема ані містицизму, ані фаталізму, є тільки високо людське розуміння життя й історії та вогненна любов до великих ідей добра, справедливості й любові»²¹.

Насправді в кожному творі поета відчувається подих найсильнішої його любові до вітчизни та свого народу, але це високе почуття, освячене духовним поривом, нерідко пройняте смутком. Співчуття до страждань свого закріпаченого народу і залежність рідного краю від чужинців викликає у поета зневагу до всіх і своїх, і чужих, які завдають приниження нації. Саме такі протилежні сили формують смуток, що створює відтінок, закриваючи ним інші високі почуття, які наповнюють твори Тараса. Серед них висока поетика, глибока філософія і вишукано-жорстка політика, які ще й до того досить сильно засмічені різноманітними поясненнями цілеспрямованого паплюження високих ідеалів українського національного пророка. Адже не може поляк, турок чи росіянин, а їм підспівували деякі наші співвітчизники, яких поет називав «оце вже наш!», чогось доброго сказати про Шевченка, який намалював правду стосовно приниження українців сусідами.

У своїх творах Шевченко не досить з високими почуттями відгукується про ставлення до українців поляків, росіян і євреїв. Чому так часто згадуються поляки у творах поета? Адже іншого й не могло бути, оскільки поляки чомусь вважали, що український патріотизм добрий на лівій стороні Дніпра, бо там українці боротимуться проти Московщини. А ось «Перед дніпрянська Україна, яку здобула і боронила польська зброя, заселена тим самим народом, який зі свого лона дав шляхту, ця Україна є і дасть Бог не перестане бути польською провінцією. І скільки раз по неї будуть простягати

¹⁹ І. Франко Зібрання творів у 50-ти томах, «Наукова думка», К., 1980, Т.27, -С. 244

²⁰ Там же, -С. 417

²¹ І. Франко. Зібрання творів у 50-ти томах, «Наукова думка», К., 1980, Т. 27, -С.242-243.

руку малоросійські патріоти, стільки раз замість братньої руки, яка на них чекає з допомогою, знайдуть вони ще одного ворога»²².

Це ще не найдошкульніші слова, коли стосується держави чи суспільства в цілому, але думки поляків і писанина про українців викликає жах. В ті часи, коли закінчилась визвольна війна українського народу під проводом Богдана Хмельницького, в Польщі було багато видань книг, статей і доповідей, в яких проповідувалась зневага до українського народу, української держави.

Українці вважають себе нормальними, високоосвіченими людьми, прирівнюємо себе до європейських народів, а ось поляки думають зовсім інше: «ніхто не порівнював Сірків, Нечаїв, Тарасів, Некрасів, Наливайків з тими Грициками, Іванами, Кузьмами, Миколами, які мили нам тарілки, рубали дрова і вивозили гній з обори»²³. Поляки критикують своїх же письменників, які кажуть добрі слова про українців: «Не скажу, щоб шляхту відзначало навмисне бажання погорджувати і зневажати, але вкоренилася своєрідна кастова різниця, і вона повела обидва стани різними дорогами, так що вони ніяк не могли об'єднатися в моральний союз. Той, хто хоче створити собі уявлення про українців з нашої поезії, мав би прийти до висновку, що ми є суспільством, яке ґрунтується на багатій героїчній народній поезії, але ніколи не подумав би, що ми ставились до цього народу, як американські плантатори до негрів, хоча таке ставлення, на перший погляд, здавалося би більш правдоподібним»²⁴.

Український поет безперечно знав думки поляків про українців та їхні наміри, а тому, думаючи про самостійність України, він вороже ставився до всіх зневажань до свого народу, написавши:

Розбрелись конфедерати
По Польщі, Волині,
По Литві, по Молдаванах
І по Україні;
Розбрелися та й забули
Волю рятувати,
Полигалися з жидами
Та й ну руйнувати.
Руйнували, мордували,
Церквами топили ...
А тим часом гайдамаки
Ножі освятили.

Все, що писав поет про ставлення поляків до українців, не покращувалось до середини ХХ століття. Ці наші сусіди, як і в давнину, тільки й дивились, як би де відірвати кусок земельки від української території. Відома каральна операція «Вісла» проведена в січні-липні 1947р., поляками спрямована саме на захоплення українських земель. Операція була широкомасштабним переселенням, яке підтримувалось урядами Радянського Союзу і Польщі: 800

²² І. Франко. Зібрання творів у 50-ти томах, «Наукова думка», К., 1980, Т.29, -С.217.

²³ Там же, -С.217

²⁴ І. Франко Зібрання творів у 50-ти томах, «Наукова думка», К., 1980, Т.29, -С.220

тис. поляків переселили до Польщі і 500 тис. українців в Україну. Для її проведення залучено 20 тис. польських вояків проти яких виступала Українська повстанська армія, але сили були нерівними, бо доводилося терпіти від польського війська і радянського.

Хоча в 1992р. цю ганебну операцію засудили уряди двох країн, але поляки так і не хочуть повернутись назад і віддати українські землі українцям, а тодішні репресовані українці на цих землях так і залишаються скривдженими. А скільки шуму і амбіцій проявляли поляки через прикрий інцидент відкриття захоронення польських вояків на львівському цвинтарі. Постійно і повсюди проявляється польський гонор, зневажаючи українців, які тихо мовчать, очікуючи, що їх назвуть знову «бидлом», а їхню країну невиразним придатком Росії.

А були ж добрі колись відносини з поляками, жили як привітні сусіди, аж доки магнати польські ненаситні захотіли ще більше збагатіти, а за ними «прийшли й ксьондзи» та внесли смуток і розбрат. Розпочалась визвольна війна українців проти поляків, але як поляки, так і українці не отямились як потрапили в рабство до російських царів. Поет зустрів на засланні поляків, пригнічених і висланих російським царизмом, з сумом писав:

Ще як були ми козаками,
А унії не чуть було,
Отам-то весело жилось!
Братались з вольними ляхами,
Пишались вольними степами
.....
Аж поки іменем Христа
Прийшли ксьондзи і запалили
Наш тихий рай.

Прийшли ксьондзи і полилось море сліз та крові, поляків й українців поставили на різних барикадах. Але не тільки ксьондзи в цьому винні, польські магнати століттями пригнічували українців, зневажали їх, проявляли свою зверхність і заставляли працювати на себе. Будемо надіятися, що уже в ХХІ ст. під наглядом потужних світових структур трохи приляже польський гонор і зверхність до українців, а українці завжди з добром до поляків, як, до речі, писав Шевченко:

А ми б і досі так жили.
Подай же руку козакові
І серце чистеє подай
І знову іменем Христовим
Ми оновим наш тихий рай.

Подібні слова написав Шевченко під впливом людської доброти, коли перебував під пильним наглядом в Орській кріпості. Там, на засланні, поет зустрівся з такими ж каторжниками з Польщі, серед них: учасник польського визвольного руху Зигмунт Гнатович Сераковський, якого називав одним із

світлих розумів у тій обителі зла і зневаги до людської гідності; польський політичний засланець Станевич Ян (Онуфрій) Фердинандович та інші.

В цілому філософія і політика поезії Шевченка спрямована на те, що дружні відносини окремого українця з окремим поляком чи росіянином переважно були прихильними, товариськими, але відносини між державами віками виявлялися негативними, що і знайшло своє відображення у творах поета.

2. Інформаційна енергетика у творах поета

Український етнос ще до кінця не висловив усвідомлено та відкрито глибинну сутність філософії поезії свого видатного сина Тараса Григоровича Шевченка. І справа не тільки в тому, що її українці не розуміють чи не вивчили – ні і ще раз ні. Насправді ми ще боїмося відверто висловитися: за відстоювання яких істин страждав поет; чому його, як і багатьох інших українських митців, тримали в казематах і не давали писати та діяти; за що його, визнаючи як митця, намагалися ненавидіти росіяни, а ще більше вони його боялися; з якою метою за царизму і роки більшовизму закладені думки в творах подавалися викривлено; за що його любить український народ. Про свою внутрішню сутність, яка пронизує його твори, поет сам висловився у листі 30 вересня 1842р. до Я. Кухаренка: «окрім Бога і чорта в душі нашій єсть ще щось таке, таке страшне, що аж холод іде по серцеві, як хоч трошки його розкриєш, цур йому, мене тут і земляки, і не земляки зовут дурним, воно правда, але що я маю робити, хіба ж я винен, що я уродився не кацапом або не французом. Що нам робити, отамане – брате?»²⁵.

Ось на ці, ще не повністю перелічені, але міцно спресовані запитання, треба дати відповідь прямо, без якихось підтекстів, стоячи не на колінах, а на весь великий зріст українського народу. Своєю творчістю Шевченко багато зробив для цієї справи. В дошевченківський період українська мова сильно втрачала своє значення серед усіх верств населення, українські літературні твори не користувалися попитом, втрачалися расові, етнічні і релігійні особливості української нації. І раптом, як згадує О.С. Афанасьєв-Чужбинський, «поява «Кобзаря» миттю розвіяла апатію і викликала любов до рідного слова, вигнаного з ужитку не лише в колах вищого стану, а й у розмові з селянами, які намагалися і, звичайно кумедно, висловлюватися по-великоруськи»²⁶.

Вкорінилася думка, що геніальні люди неординарно реагують на зовнішнє оточення людського суспільства і конкретних його передстваників, пояснюючи це відхиленням від якоїсь стійкої норми. Нерідко можна почути нарікання «пише гарні твори, а з людьми не вживається». Насправді усе навпаки, людство та безпосереднє оточення неоднозначно реагує на норму поведінки геніальної особистості, яка подає саме природну норму поведінки, яку не може зразу усвідомити вся маса людей для чого їй потребується

²⁵ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 19

²⁶ Спогади про Тараса Шевченка. Дніпро, К., 1982, - С.80

певний час при зміні декілької поколінь. Так українці до кінця ще не зрозуміли тайну творчості і філософської думки своїх геніальних представників Г. Сковороди, Т.Шевченка і М. Гоголя, а також інших.

За допомогою своєї інформаційної енергетики через слово Шевченко відновлює зв'язок з минулими поколіннями на основі мовного коду та принципів культурного діалогу, а це не так легко усвідомити людям, які вперше одержують таку інформацію. Знавець творчості Т.Шевченка академік М.Жулинський, ставлячи фундаментальне запитання «Як підняти, як возвеличити людину над собою, німим рабом, як просвітити його розум, відкрити його німі уста?», відповідає однозначно «Шевченко знав як. Словом. Рідним, народним, святим –Божим. Він і молився, благаючи Бога»²⁷:

Даруй словам святу силу
Людськеє серце пробивають...
Щоб милість душу осінила.

Твори Шевченка видають в усій Європі: російське, варшавське, празьке, віденське, німецьке, французьке і інші видання. В той же час, видаючи твори поета і навіть латинською мовою, їх нерідко переробляють і корегують, вишкрібають основну сіль. Навіть в Україні видавали не всі твори, неоднозначно трактували їхнє значення як за царизму так і комуністичного режиму в російській імперії. Проте вони не втрачають своєї внутрішньої сили і мобілізують український народ на боротьбу за свободу.

Твори Шевченка наповнені величезною внутрішньою енергетикою до боротьби за свободу, продовжують залишатись тим огненным стовпом, який невпинно і цілеспрямовано веде українську націю через багатовікову пустелю духовного і матеріального занепаду. Чим ближче ми наближаємося до реальної свободи, тим яскравіше бачиться під покровом мистецької та художньої простоти і натуральності творів поета їхня філософська глибина, політична сила і природна краса. Під дією подібних яскравих сторін внутрішня енергетика творчості Шевченка підтверджує його геніальність і пророцтво.

Українська нація не вмере, не загине, тому що пращури передають послання нащадкам у різноманітних символах із глибини віків, що дає насагу до виживання. Українського гетьмана Павла Полуботка ще Петро І ув'язнив і 1724року знищив, стратив цар його дружину і доньку. Невідомо, що сталося з їхнім сімейним майном, але, як розповідає українська вишивальниця Іванка Кушнір, сорочка дружини П. Полуботка потрапила до рук його нащадків. У 1902р. у Харкові під час Археологічного зїзду ця сорочка під назвою «Полуботчишина сорочка» у вишнево – червоних і синіх тонах була виставлена для огляду²⁸. Подібні сорочки та інші вишиванки своїми символами передають із покоління до покоління, з роду в рід чимало традицій, культури і духовної інформації виключно для своєї нації. Через мистецтво, художні твори та інше передається енергетика майбутнім поколінням.

²⁷ М. Жулинський. Він знав Як много важить слово...», Просвітв, К., 2008, -С.27

²⁸ ВО «Свобода», травень 2008, №16

Таємнича внутрішня сила, закладена у віршах Шевченка, яка перетворює їх у щось вище, ніж поезія слова, в якому органічно зливається поетична, філософська і політична думка, яка і тривожить, і мобілізує душу кожного українця, але саме цей феномен ще не знайшов вдалого ні визначення, ні пояснення. У своїх творах поет відобразив величезний і складний шлях української історії від сивої давнини до ліквідації кріпацтва, ввібравши в себе науку і національні духовні скарби віків. Подібний підхід допомагає народові пізнати свою душу, прочитати свою історію, поглянути у майбутнє української нації через поетичне слово, в якому вміщені глибокі життєві роздуми.

Немає сумніву, що неперевершене художнє мистецтво Кобзаря уже давно визнане українським народом і всім людством. Кобзар став найволелюбнішою книгою усіх часів, наповненою прагненням до волі, передчуттям грізного майбуття, протистояння рабському стану, закликом до боротьби, бо «тільки в боротьбі виростуть крила». Червоною ниткою проноситься думка, що не боротьба народові страшна, страшна бездіяльність, яка віками наповнює українське суспільство. У цьому контексті потребує глибокого вивчення та більш чіткого і зрозумілого подання підростаючому поколінню незалежної України, народам світу, Шевченкову історико-реалістичну філософію, яку мають зрозуміти всі прошарки українського населення, державні управлінці, науковці, митці, працівники культури і освіти.

Власним життям, своїми творами Шевченко передбачав сучасність і теперішнє життя тим українцям, кому він дорогий як борець за волю, справедливість і національну гідність. Своім палким словом він нагадував нащадкам, які вивчатимуть його твори, щоб не прогледіти своє життя і спохопитись тільки тоді, коли уже пізно і нічого не можна вдіяти. Особисте життя Т. Шевченка має спонукати кожного українця перевіряти своє власне життя з його широкою палітрою перемог і поразок. А шляху у кожного може бути «от бездумного обывателя и пустоватого шутника с легкой пошлинкой до человека удивительной внутренней красоты, благородства и спокойного мужества»²⁹ і навпаки.

Сучасна дійсність – це те, про що давно з болем писав Шевченко, нічого не змінилося, все залишилося як до Шевченка, за його часів, і продовжується до теперішнього часу. Що за феномен української нації, як вийти із замкненого кола? Щоб відповісти на це болюче питання, треба вивчати поетичну і громадянську філософію Шевченка, дивитися на дійсність і, докопуючись до коріння зла, витравлювати його заради спасіння нації. Поезія Т. Шевченка, начинена філософськими і політичними роздумами, – це історія боротьби за виживання українського народу проти поляків, росіян, турків і євреїв. Саме ці народи впродовж усієї історії вишукано паразитують на тілі української нації, але ще ніхто із українських митців і філософів так концентровано не показав глибинну сутність подібної ганебної практики.

²⁹ К. Паустовский. Собр. соч. в девяти томах. М., «Худ. лит.», 1982, Т.3, -С.313

Тільки Тарас зумів окреслити цілісну спрямованість української боротьби за визволення від трьох сусідніх народів і одного внутрішнього, які споконвічно сидять серед українців, мов воші в кожусі. Українська боротьба проти поневолювачів затягнулася занадто довго, на віки, виснажуючи духовні і фізичні сили нації. Світова практика засвідчує, що яка б то не була жорстока боротьба вона занадто довго продовжувати не може, все має початок і кінець. Кожен із цих народів як п'явки застосовували свої вишукані методи, щоб висмоктувати із українців усе і навіть більше, руйнуючи навіть етнічне коріння.

Треба чітко зрозуміти, що Україна, її народ та його історія за багато століть були стерті зі свідомості світового співтовариства, українців сприймали як росіян, а Україну вважали частиною території Росії. Російські царі знали основну вразливу сторону нації, яка веде спочатку до її послаблення, а в результаті знищення – це позбавлення народу своєї мови. Не даром у народі кажуть, що українську мову нищить той, хто хоче знищити українську націю. Відомий Перший цар жорстоко розпочав, а не менш відома цариця Друга ввела в практику цю жорстокість, яка продовжується до сьогодні. З українською мовою ніхто не боровся так несамовито окрім росіян, а тому напрошується висновок, що саме вони хочуть знищити українську націю. Все це негативно позначилося після здобуття українцями незалежності, коли довелося самостійно відповідати за свою долю.

Внутрішній зміст поезії Т.Шевченка може бути розкритий на всю її широчінь тільки в умовах української незалежності, а в іншому випадку глибинна сутність творів генія нації так і перебуватиме в глибині людської темряви. Згадаймо, що на офіційних державних зібраннях читати окремі твори поета ми інстинктивно побоювалися, про них не було прийнято навіть згадувати, особливо коли з них линув дух свободи. Не наважувалися відкрито, з піднесенням і гордістю читати політичні твори навіть після здобуття незалежності, аж доки у 2000р. президент Сполучених Штатів Америки Клінтон не прочитав на Софіївській площі Києва пророчий заклик Тараса Шевченка до своїх земляків:

Борітеся – поборете,
Вам Бог помагає!
За вас правда, за вас слава
І воля святая.

В основі творів Шевченка ми відчуваємо пізнання ним глибин людського горя і жах нещастя кожної людини. У цьому його сила чудодійного впливу на націю в цілому і на душу кожного українця. Чим більше часу проходить від передчасного відходу з трагічного фізичного життя Тараса, тим складніше повірити у факт появи серед українців такої геніальної особистості. Твори його випромінюють щось магічне, настійне і вимогливе. В його творах стільки закладено таємничої і прекрасної інформації, що ми ще не підібрали слів для належного висловлення глибинної філософської сутності нашої української дійсності впродовж віків, де проявляється безліч непояснених суспільних явищ.

Крізь роки чуємо Тараса, його палкі слова линуць до нас із закликом до боротьби. Але ми не завжди чітко усвідомлюємо і підкреслюємо, проти кого чи можливо для якої цілі закликав Тарас боротися. Подібну невизначеність в різні періоди саме ті проти кого треба було боротися використовували для свого захисту, спрямовуючи гострі заклики Шевченка, зовсім у протилежний бік. Скажімо, за часів комуністичного режиму вся філософія боротьби Шевченка спрямовувалась у русло експансії російської імперії та її комуністичних правителів, а ставилось питання таким чином, що поет закликав боротися проти капіталістів, поміщиків, до яких відносили удаваних куркулів, заможних селян, середняків, тобто політика велась до того, щоб складалося враження, що поет закликав народ боротися самому проти себе. Тому треба слухати не політиків, а читати самого поета і дивитися на реалії життя, який як досвідчений педагог навчав своїх учнів.

Перебуваючи у засланні, з далекої Орської кріпості Шевченко пише своїм друзям, що, навчаючись віршувати, він ще змалку ховався у бур'яні, пройшли роки, але й тепер прийшлося «на старість з віршами ховатись, ...неначе злодій, поза валами». Своему приятелеві Козачковському з Переяслава, він пише, маючи на увазі становище всього українського народу:

Научай їх, щоб не вчились

Змалку віршувати

.....

Щоб не довелося, брате,

І йому каратись

В той же час не треба думати, що поет із заслання закликає не віршувати, не думати і не боротися. Навпаки, він показав страшну картину гноблення інтелекту кожного українця впродовж усього життя, з дитинства і до сивини, а тому треба бути більш обачливим і далі боротись, боротись.

Поет з докором звертається до колишніх гетьманів, усього українського люду, що не використовують свою волю і силу для національних інтересів: «А малась воля, малась сила, та силу позички зносили». У наймах перебували не тільки конкретні особи, наймитували у чужинців військові і політичні об'єднання, ціла величезна держава. Наймалися козаки до інших держав для допомоги у ратних справах, будували у чужих країнах міста і канали, вмирили, захищаючи чужі кордони і добуваючи їм хліб насущний, царі російські для власних потреб і для допомоги іншим державам використовували українців і в результаті «силу позички зносили, а воля в гостях упиласть».

Наймались до турків, литовців, поляків та інших сусідів, аж доки вся українська держава з власною силою і волею «до Миколая заблудила». Не розмінюємось на обіцянки та погрози, а надіймося на свою силу. Яка глибока філософська і політична думка посиалась українцям з далеких окраїн російської імперії, закликаючи їх концентрувати сили в середині країни для захисту національної незалежності, виборювати свою свободу, а не розпорощуватись на позичках.

Не будемо вивчати чи переказувати життя і поетичну діяльність великого поета, це уже вивчено і оспівано, возвеличено в думках поколінь, критиковано і похвалено, дехто навіть висловив негативні думки, намагаючись ганьбити і знеславити українського провідника. Здається, що треба звернутися до внутрішнього змісту творчості поета – саме в ній українська історія, культура, політика, будівництво держави. Адже те, що і як говорив поет у своїх поемах, складає сутність його внутрішнього змісту, якого ніхто уже не зможе трактувати за власними поглядами, треба тільки дотримуватися думки самого поета – Тараса Шевченка. Нові покоління українців намагатимуться зрозуміти геніальну глибинну сутність творів поета і філософа, розшифрувати їхні коди та значущі художні одкровення генія. Через геніїв іде інформація з глибин Всесвіту для вказування народові чи окремим особистостям напрямку, яким треба йти.

Так про що ж іде інформація до українського народу через одну із його геніальних особистостей – Тараса Шевченка? Упродовж століть цю інформацію використовують різні державні влади, партії, вчені, митці і філософи. Інтерпретуючи поезію Т.Шевченка, представники неукраїнських ідей здебільшого змінюють сутність філософії і політики поета, застосовують схеми досліджень, пропонують карколомні методи і канони, але досягнути чіткого визначення основної цілі, про яку писав український геній для свого роду.

Саме тому український народ так і залишається зі своєю трагічною історією, такі ж трагічні долі очікують національних геніїв. Натомість царська влада розшифрувала коди в поезії Т. Шевченка, чітко зрозуміла інформацію про кінцеву мету його творчого призначення і засадила проповідника ідей на десятиліття (05.04.184–02.08.1857рр.) до солдатського каземату, підірвала здоров'я, забороняючи йому творити, тобто передавати і далі інформацію для українців. Одним із найцінніших і яскравіших проявів кодової інформації можна вважати баладу, написану 1848р. на засланні в Кос-Аралі «У тієї Катерини», яку цінували видатні українські митці.

Йшов квітень 1847р., Т. Шевченка арештували в Україні, доставили в Петербург і він зразу ж написав про оцінку загрози, що нависла над ним, дав він і собі оцінку. Тільки сильна особистість може написати таке:

І жду її, і виглядаю,
Дурний свій розум проклинаю,
Що дався дурням одурить,
В калюжі волю утопить.

З наведеного видно, що високоінтелектуальна особистість потрапила в несприятливі умови алкогольної Росії, де якісь “дурні його одурили”, десь щось недогледів, сказав зайве слово і на нього донесли владі.

Почуття саркастичного гумору – неперевершена національна якість – ніколи не втрачалось народом і залишається знаком здатності нації до відродження. Сарказм Кобзаря був співзвучним з минулими і майбутніми яскравими поривами повстання проти приниження національної гідності: іронія останнього кошового Січі Петра Калнишевського, який не принизився

перед самодержцем; посмішки Миколи Гоголя над російськими дурисвітами; сатиричні роздуми Аркадія Аверченка про перетворення гордого цілого народу в безвольний послушний натовп; написання листа запоріжцями правителю потужної російської імперії; великий Григорій Сковорода з філософськими проповідями, які висвітлювали тверезе бачення реальності людського буття; толерантна Помаранчева революція 2004 року. Це були приклади прояву почуття народного достоїнства і самоповаги в непрості періоди української історії, яка наперекір величезним складнощам дозволяла достойно чинити опір неймовірним бідам та виживати українській нації.

Подібні прояви, а саме войовничість і толерантність, не подобались ворогам українського народу, а тому подібні почуття вибивали, випалювали, видавлювали впродовж багатьох століть. Представники української еліти були викинуті до інших країн, де вони знаходили останній притулок на планеті Земля: Аркадій Аверченко похований в Празі; Саша Черний - у французькому Провансі; Надія Тефі – у Парижі; за свій гумор Остап Вишня сидів у сталінських таборах; саркастичний оптиміст Микола Хвильовий був доведений до самогубства; за свій сарказм Тарас Шевченко постійно знаходився у засланні, помер на півночі Росії і повернувся на Україну в домовині, але не переможений.

Комуністична влада в Росії, розуміючи силу кодової інформації для великого народу і відсутність генія, який її повідомив, щоб фізично на нього вплинути, використали його ім'я та його поезію для своєї ідеології. За радянських часів скрізь було чути про Т. Шевченка, його вивчали в школі і університетах, але тільки те, що не стосувалося чи опосередковано торкалося основної ідеї творчості поета. Здавалося б, що в роки незалежності треба було б сказати народу про основну ціль, яку проповідував у своїх творах геній українського народу. Не вдається з різних причин: перша, що дослідники ще знаходяться в ідеологічному хомуті російських царів і комуністів; друга, чужинська ідеологія, яка не уявляє себе без можливості подальшого пригнічення української нації, вдається до фарисейства, щоб доказати низьку значущість особистості Т. Шевченка та підрубати коріння його творчості.

Прогресивна Росія високо цінувала Шевченка як особистість, його неперевершену творчість та органічну єдність з долею українського народу. Взяти хоча б відомі слова Добролюбова про українського поета: «Він—поет цілком народний, такий, якого ми не можемо вказати у себе. Навіть Кольцов не йде з ним у порівняння, тому що складом своїх думок і навіть своїми прагненнями іноді віддаляється від народу. У Шевченка, навпаки, все коло його дум і співчуттів перебуває в цілковитій відповідності із змістом і ладом народного життя. Він вийшов з народу, жив з народом, і не тільки думкою, а й обставинами життя був з ним міцно і кровно зв'язаний»³⁰.

На противагу таким думкам якийсь байстрюк з генами колишніх царських солдафонів, покидьок в українському суспільстві і

³⁰ М.О. Добролюбов. Літературно-критичні статті. К., Держлітвидав, 1956, -С. 579.

російськомовний яничар, про яких з сумом писав Т. Шевченко, видав пасквіль на видатного сина українського народу. Не вдався пасквіль, він настільки нікчемний, що коли його прочитає розумна людина і не тільки українець, то побачить безграмотну писанину, в якій запроданець за тридцять мідяків підносив російську інтелігенцію, помістив її в палаци, хоча і її показав нікудишньою, а видатного українського сина, інтелігента поставив під вікном з пляшкою горілки.

Пасквіль, написаний на Тараса Шевченка теперішнім найнятим іудою, не що інше як помста йому за твори, в яких він показав глибинну сутність ставлення російського царизму до українців, а в них побачили себе теперішні російські “демократи”. Дістав Тарас когось за живе, бо його ненависть до ворогів вихлюпнулась через вінця і впала як на царів так і комуністів, навіть Берії і Сталіну дісталось, які у свій час “шанували” українського генія.

Отже, недовчений яничар пише, що росіяни завжди тверезі, а українці безпробудні п'яниці. Нашкріб декілька негативних вчинків, притаманних кожній нормальній людині, але в подальшому нічого було негативного писати і він подає свідчення людей про істинного Тараса Григоровича Шевченка. Із розповідей тих, хто знав поета особисто, виявилось, що навіть у пасквілі видно яскраву особистість. З уст учасників тих часів довідуємося, що Тарас Шевченко шанувався скрізь в товаристві, де він побував в його центрі, а не за вікном, як уявляє хвора свідомість найнятого наклепника. Саме Тарас Шевченко, перебуваючи в російському засланні, не тільки писав геніальні філософські твори, але і сам проявляв чималі мистецькі здібності у співу, танцях і акторстві. Він був справжнім інтелігентом, митцем і високоінтелектуальним українцем.

Така шалена ненависть проти українського месії свідчить, що він давав цілій нації дуже важливу інформацію, яка пронизує кожен його поетичний і художній твір. Треба мати на увазі, що навіть за роки незалежності така нищівна атака ще не йшла проти жодного українського митця. У цьому контексті все таки постає запитання, яка ж інформація закладена в творах українського генія, одержана ним з глибин Всесвіту? Прочитаймо геніальні твори Тараса Григоровича Шевченка і даймо відповідь на фундаментальні запитання української нації. Вивчення глибинних філософських основ творчості Т. Шевченка дозволить поставити його ім'я в ряд видатних і легендарних мислителів світу.

Перш за все треба відзначити, що не тільки в даний час нападають на українського генія російські захисники. Тільки тепер вони роблять це вишукано, наймають українських куплених яничарів для висловлювання того, що вони говорили раніше. Російські прислужники царизму і російські націоналісти завжди не любили великого сина українського народу, який говорив про рабство свого народу в Російській імперії, хотів бачити Україну вільною і незалежною.

Концентровано висловив ставлення до української свободи слова в імперії шалений Віссаріон, який стращав і посилав прокляття всім, хто був

проти імперії і ухилився цензури: «Наводил я справки о Шевченке и убедился окончательно, что вне религии вера есть никуда негодная вещь. Вы помните, что верующий друг мой говорил мне, что он верит, что Шевченко – человек достойный и прекрасный. Вера делает чудеса, творит людей из ослов и дубин, стало быть, она может и из Шевченки сделать, пожалуй, мученика свободы. Но здравый смысл в Шевченке должен видеть осла, дурака и пошлеца, а сверх того, горького пьяницу, любителя горилки по патриотизму хохлацкому. Этот хохлацкий радикал написал два пасквиля – один на государя императора, другой – на государыню императрицу. Я не читал этих пасквилей, и никто из моих знакомых их не читал (что, между прочим, доказывает, что они нисколько не злы, а только плоски и глупы), но уверен, что пасквиль на императрицу должен быть возмутительно гадок по причине, о которой я уже говорил. Шевченка послали на Кавказ солдатом. Мне не жаль его, будь я его судьей, я сделал бы не меньше. Я питаю личную вражду к такого рода либералам ...»³¹.

Низько падали окремі представники російської інтелігенції, які подали урок, що з Росією неможливо навіть спілкуватися, від неї треба подальше. Як може іноземець так паплюжити національну святиню сусідньої держави, це можуть дозволяти собі обмежені представники людського роду. Поет знав і відчував подібне ставлення до себе, а тому писав про це також відкрито, оскільки він був не на словах, а на ділі вільним українцем.

Ми ще й пишаємося, що один відомий росіянин викупив в іншого не менш відомого росіянина майбутню гордість української нації. Так їм подяка за добрий жест, але майбутній український провідник дитиною народився в російському рабстві, як Мойсей у єгипетському, а тому саме він веде свій народ з російського рабства, як з єгипетського рабства вів свій народ Мойсей. У своїх творах Кобзар розставив слова-прапорці своєму обездоленому народові, які визначають напрями руху до свободи з рабства, вказуючи невидимі камінці, підводні течії, говорячи правду про неволю і тих, хто продовжує тримати українців в ярмі.

У листі до рідного брата Микити Тарас писав чітко і зрозуміло «будь ласкав, напиши до мене так, як я до тебе пишу, не по-московському, а по-нашому»,³²

Бо москалі чужі люди,
Тяжко з ними жити;
Немає з ким поплакати,
Ні поговорити.

Ось причина чому поетові було повністю заборонено щось писати і йому доводилось йти далеко в орські степи, де сипучий пісок, щоб наодинці викласти на папері важкі думи. Поет обожнював українську мову, надавав виключного значення слову для духовного стану людини.

³¹ В. Белинский. Произведения в 9-ти томах, «Худ.литература», Т.9, -С. 689, (газ. «Зеркало недели», 20.09.05, -С.21)

³² Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С.12

У цьому контексті наведемо вдало висловлену глибинну думку про значення Слова І. Дзюби і М. Жулинського: «призначення слова – трансцендентне і інтегральне, спрямоване в майбутнє»³³. Це у повній мірі стосується Шевченка, який у своїх творах посилає в Україну духовну енергію, яка широким потоком вливається у процес національного відродження народу, викликає з глибини віків його національну свідомість:

В Україну ідіть, діти,
В нашу Україну,
Попідтинню, сиротами,
А я тут загину.

Свої думи через Слово поет посилає в Україну, а сам гине в холоднім краї на чужині. Відомо, що поет так і не повернувся живим на свою батьківщину, як тільки він не намагався, а тому і тут бачимо пророчі слова поета про свою долю та долю свого народу. Обов'язок

3. Політика у творах Шевченка

Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.

Письменник Я. Полянський, який часто зустрічався з Т. Шевченком, найперше говорив не про його поезію, а політику в поезії: «його політичні переконання ...були настільки ж непрактичні, наскільки благородні. ...на Катерину II Шевченко дивився тільки як на призвідцю кріпацтва в Малоросії, і знати нічого більше не хотів, ні бачити, ні чути. Саме кріпацтво ненавидів він усіма силами душі своєї»³⁴. Не поезія, а вболівання за долю народу, за поліпшення його злиденного і важкого життя проявилось в Тараса ще з дитинства. Як згадує Г.В. Бондаренко «десятирічний Тарас любив розпитувати хлопчаків, які працювали у попів на панщині, про те, хто з них що робив, скільки заплатили за роботу, як з ними поводяться» а брат Варфоломій також згадує, коли Тарас їздив з ним оглядати виконані роботи в полі, то «завсігда пильнував звертати мою увагу, щоб якомога більше заводити машин, щоб якомога менш робили людські руки, а більше пара».³⁵

Сам поет говорив про власні твори так, що вони вщент наповнені політичним змістом, який не влаштовував владу. Тільки політика, критика царя і царизму, кріпацтва і панства наскрізь пронизує поему «Сон» про яку поет сказав синові Г.С. Тарновського: «цей «Сон» буду пам'ятати, наробив він мені лиха»³⁶.

³³ Т. Шевченко Повне зібрання творів у 12-ти томах, Наукова думка, К., 2001, Т.1, -С.15.

³⁴ Спогади про Тараса Шевченка. «Дніпро», К.: 1982, -С. 338

³⁵ Спогади про Тараса Шевченка. «Дніпро», К.: 1982, -С. 26,31

³⁶ Спогади про Тараса Шевченка. «Дніпро», К.: 1982, -С.114

Про зміст творів Шевченка багато є висловлювань М.І. Костомарова, який не бажав визнати поета тільки українським митцем, а переважно загальноросійським, більше того, твердив, що «Кобзар» тільки поет, але ніяк не громадянин. Однак, той же Костомаров, який скаржився, що Шевченко не був з ним відвертим у розмовах, хоча часто зустрічався, в кінцевому підсумку зробив висновок, що поет «палко любив малоруську народність, ..., його улюбленою мрією було звільнення цього народу від поміщицького гніту»³⁷.

Поява перших творів Шевченка викликала занепокоєння в російському суспільстві і острах царизму. Поета зразу ж визнали на світовому рівні політиком. Герцен, що перебував у вигнанні, давав йому високу оцінку як «писателя совершенно народного ..., политического деятеля и борца за свободу».³⁸ В Росії розпочалось слідство не як про діяльність поета, а як виключно політика, оскільки вивчались не мистецтво написання творів, а їхній зміст, який будив українців, як «Колокол» росіян.

На запитання слідчого під час допиту в III відділі охоранки 21 квітня 1847р. про «причины, склонившие вас к занятиям более стихотворным, нежели живописью» Шевченко відповів: «Стихи я любил с детства и начал писать в 1837г. Первое мое стихотворение, под названием: «Катерина» посвящено Жуковскому, которое возбудило энтузиазм в малороссиянах, и я стал продолжать писать стихи, не оставляя живописи»³⁹. Що ж викликало ентузіазм «в малороссиянах» у першому вірші кріпака Шевченка «Катерина»? Чи не такі різкі слова - звернення до українок?:

Кохайтесь, чорнобриві,
Та не з москалями,
Бо москалі – чужі люде,
Роблять лихо з вами.

Царська охоранка зразу ж помітила не тільки політичний, а найперше політичний і революційний дух Шевченкової поезії. Про це свідчать матеріали допиту поета в III відділі охоранки 21 квітня 1847р., коли йому поставили пряме запитання: «С какой целью вы сочиняли стихи, могущие возмущать умы малороссиян против нашего правительства; ... Не сочиняли ли вы эти стихи для распространения идей тайного общества и не надеялись ли приготовить этим восстание Малороссии».⁴⁰ Чи можна більш кваліфіковано, з юридичних законів, дати відповідь на вишукано підступне запитання, як це зробив Шевченко: «Малороссиянам нравились мои стихи и я сочинял и читал им без всякой цели; списывать не давал, а был неосторожен, что не прятал».⁴¹

Ось за це поет і поплатився десятилітнім ув'язненням: «государь император высочайше повелеть соизволил: тебя, Тараса Шевченко, ... за

³⁷ Спогади про Тараса Шевченка. «Дніпро», К.: 1982, -С.145

³⁸ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С.495; Юнге Е.Ф. Воспоминания. –М., 1913, -С.355

³⁹ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С.257, 259

⁴⁰ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 258

⁴¹ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 260

сочинения возмутительных стихов определить рядовым ... под строжайший надзор с запрещением писать и рисовать, и чтобы от тебя ни под каким видом не могло выходить возмутительных и пасквильных сочинений».⁴² Ми зобов'язані для майбутніх поколінь чітко сказати, що Шевченкова поезія несе в собі переважно політико-революційний зміст.

Після так званої Переяславської угоди, коли українців одурили, вся нація більше трьох з половиною століть поневірялась у чужій хаті. І це поневіряння та обман схоже на ту алегорію, про яку писав Шевченко в баладі «У тієї Катерини». На думку знавців творчості Шевченка цей твір є зразком неперевершеної і неповторної художньої майстерності та романтичного реалізму. В той же час за словами видатного українця М. Рильського в ньому багато «рис недомовленості, таємничості»,⁴³ що властиво романтиці, але, мабуть, не тільки. Є всі підстави вважати недомовленість і таємничість балади основою філософської думки, в якій поет через своє бурхливе світосприймання закладає у епічній формі думку для передачі майбутнім поколінням, з визначенням шляхів до їхніх споконвічних надій, прагнень, дружби і братерства. Історико-реалістична романтика філософської думки, яку поет заклав у свій твір на засланні, є неперевершеною національною цінністю і дороговказом для українського народу на шляху до свободи.

Якщо поряд з естетичним аналізом цього твору, який майстерно подав М.Т. Рильський⁴⁴, ще й здійснити політичний та філософсько-історичний аналіз, то побачимо не тільки нашого найвидатнішого художника слова, але й ту сторону творчості поета-революціонера, про яку сказано не так багато, а саме як політика, що передавав кодову інформацію для майбутніх поколінь української нації. Вона буда дивовижною і аж тепер зрозумілою, або краще сказати, про неї тільки недавно стало можливим говорити і писати.

Причина відома: цар Микола на вирокові суду власноручно написав слова, які здивували навіть жандармів: «Под строжайший присмотр, запретив писать и рисовать», що було рівносильне громадянській смерті для Шевченка. Коли після Миколи став царювати Олександр другий, то була надія на амністію і поет особисто цього очікував, але новий цар викреслив його прізвище зі списків звільнених, промовивши: «Этот слишком сильно оскорбил мою бабу и моего отца, чтобы я мог его простить». Настала безвихідь, тільки перші три роки, із десяти заслання (1847-1857рр.), великий українець мав змогу трохи писати і малювати. Передавав свої думи Шевченко українському народові із російського заслання 1848р. в Кос-Аралі в епічній формі:

У тієї Катерини
Хата на помості,
Із славного Запорожжя
Наїхали гості.
Один Семен Босий,

⁴² Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 261

⁴³ Максим Рильський. Життя духовного основа. К., «Просвіта», 2007, -С.123

⁴⁴ Максим Рильський. Життя духовного основа. К., «Просвіта», 2007, -С.113-124

Другий Іван Голий,
Третій славний вдовиченко
Іван Ярошенко.

Давно і далеко Шевченка вивіз з України Енгельгардт, але він знав що діється на славній Запорізькій Січі, а тому писав у закритій формі про історію знищення української твердині духу. Чутка про те, що в Петербурзі замишляють щось недобре проти Січі, змусила Запорожців відрядити туди послів: писаря Антона Головатого, а з ним Сидора Білого і Логина Моценського. Поїхали посланці із Січі не куди – небудь, а до самої цариці Катерини другої у якої «Хата на помості», до її палацу вони заходили не стільки з високими словами, універсалами Б. Хмельницького 1655р., Білоцерківськими умовами 1667р. і виписом з конституції сейму 1717р., а на додачу, як з давнини водиться в російській імперії, ще й з незліченними подарунками для цариці і її жадібного оточення.

Яких тільки подарунків для оточення цариці не везли ці три гості зі славного Запорожжя: шалі турецькі та перські, килими, Дамаські тканини, вина, дорогі овочі, хутра, бочки цедрового соку, наливки, мед і інше; ковбаси, сало, балики, рибець, уславлену Дніпровську зимову свіжопросолену щуку, українських коней з дорогими сідлами Черкеськими та у чабраках, а до того везли ще й грошей. Як вдало написав про все це Т. Шевченко в далеких сухих азійських пісках:

Один каже: – Брате,
Якби я багатий,
То оддав би все золото
Оцій Катерині
За одну годину.
Другий каже: – Друже,
Якби я був дужий,
То оддав би я всю силу
За одну годину
Оцій Катерині.

Посланці з України навіть не могли потрапити хоча б на очі «цієї Катерини», щоб благодати її не руйнувати Січ. Не допомогли універсали, подарунки і добрі слова, бо німкеня була твердою і жорстокою у своєму рішенні. Саме в той час, коли українці, представники сильного і хороброго війська Запорізького, ходили з протягнутою рукою, щоб випросити трохи свободи, на царській раді було ухвалено зруйнувати Запорізьку Січ і повністю знищити дух Запоріжжя.

Скрізь обман і зневага. За п'ять років до зруйнування Січі за вдалу битву проти турків і взяття сильних укріплень Запоріжцями кошового П. Калнишевського Катерина нагородила орденом Андрія Первозданного і присвоїла генеральське звання. В 1775р. московське військо підступно варварським чином знищило центр Січі. Як сталось: січовики, щоб не проливати крові, мирно послали делегацію до царського війська, щоб мати ласку від цариці, вона ж так возвеличила їхнього кошового. Але вона все те

позабула, бо йшлося про благо російської імперії: кошового Петра Калнишевського, писаря Івана Глобу, суддю Павла Головатого, а також полковників Чорного, Кулика, Пелеху, Порохню та інших арештували, відправили до Петербургу, а далі засадили на довічне існування в різних острогах, щоб не було бажання свободи.

Сам прихильник добровільної здачі Січі росіянам П. Калнишевський, відвагу якого цариця високо оцінила, із прожитих 113 років перебував на Соловках 28р., з яких 16 років був замурований в льоху, без повітря і світла, вікон і дверей, з однією щілиною, куди йому подавали їду. Пізніше його перевели в інший каземат, дозволили короткі прогулянки, але ніхто не мав права з ним розмовляти. Жорстокість царська була ще більш вишукана, ніж у бухарського еміра, бо поряд були уже не кінські екскременти, а власні. Таких азіатських катувань в'язнів не можна знайти в європейських народів, а тим більше у слов'янських. Не менш жахливе катування середньовіччя впродовж десяти літ зазнавав Т. Шевченко в пісках, де практикувались мусульманські звичаї.

Із трьох гостей, що побували у Катерини в «Хаті на помості», двоє із них залишились вірними цариці, не пішли із Запоріжцями. Коли розпочалася війна з Турцією 1787р., царський уряд доручив Сидору Білому і Антону Головатому збирати інших козаків для організації нового козацького війська, назвавши їх організацію «Верное войско Запорожское», призначивши першого гостя отаманом, а другого суддею. За своєю суттю це уже було регулярне військо російської імперії, яке формувалось із козаків, починаючи з 1783 року.

Їхня доля закінчилась швидко, як пише Т. Шевченко, вони загинули в період великих бід Запорізької Січі, піддавшись на улесливі слова цариці, проявляючи до неї покірливість і любов:

Один утопився
У Дніпровім гирлі,
Другого в Козлові
На кіл посадили...

У битві на морі за Очаків кошовий отаман Сидор Білий був тяжко поранений і через три дні помер. В наступні роки, після кошового Чепіги, який загинув у 1794р., а на його місце уже Павло І призначив другого гостя Катерини, який побував у «Хаті на помості» Антона Головатого, але він так і не дочекався цієї звістки, тому що був у поході на Персію і там загинув.

Значна частина війська Запорізького вирвалася із оточення російських військ і попросила Турецького султана заснувати Січ на Дунаї, інша частина війська залишилась на Тілігулі і поставила свої курені на Пересипу, ставши таким чином першими жителями майбутньої Одеси. За різними джерелами відомо, що чисельність війська Запорізького, що подалося до Турецького султана було десь від десяти до сорока тисяч, а це велика і грізна сила на стороні противника російської імперії. Невдовзі, з погляду на це, цариця Катерина побачила, що поспішила скасувати славне військо Запорізьке і

спонукала більшу його частину перейти на бік султана. Поет пише особливі слова про третього гостя, коли він говорив своїм побратимам:

Третій каже: - Діти,
Нема того в світі,
Чого б мені не зробити
Для цієї Катерини
За одну годину.

Цариця намагалась будь-яким чином повернути запорожців у своє підданство, використовуючи всякі хитрощі. Проте ніякі амністії, ніякі «пробачення» в разі повернення під царське підданство не подіяло на запоріжців, які втекли за межі російської імперії, бо ніхто й не відгукнувся на «ласку» цариці. Але цариця не полишає своїх намірів і для їх реалізації кожен із трьох гостей проявляв сильну любов, що межувала зі смертю і перші два гості уже віддали своє життя, визволяючи «брата» цариці. Найбільша надія була на третього гостя, який, як побачила Катерина, найпалкіше і найбезумніше її кохає, а тому виконає зважливо-лукаве прохання. Із трьох гостей, які були в «Хаті на помості» особливе звернення цариця послала до третього гостя про що Т. Шевченко пише так:

Катерина задумалась
І третьому каже:
– Єсть у мене брат єдиний
У неволі вражій!
У Криму десь пропадає,
Хто його достане,
То той мені, запорожці,
Дружиною стане.

Все підтверджується історичними документами, бо «імператриця Катерина II у 1779 році звернулася до Турецького султана і радила йому: або щоб він вернув Запорожців, котрих обіцяла вона зрівняти у правах із усіма своїми підданими та забути минуле, або щоб він одсунув їх далі од Російської границі»⁴⁵. Не поступались турки, не йшли на запрошення Запоріжці. Йшли роки, змінювалися царі, відбувалися війни з Турками, а Запоріжці не повернулися. Проте не все так відбувалося, як подає історія, бо третій гість Катерини все таки визволяє її брата із Бахчисараю, про що пише Т. Шевченко:

Третій, Іван Ярошенко,
Славний вдовиченко,
З лютої неволі,
Із Бахчисараю
Брата визволяє.

–Як відбувалося це визволення брата чи братів?, – довідуємося з історичних фактів.⁴⁶ Йшов 1827р., Росія готувалась до війни з Турками, у Задунайську Січ росіяни послали заклик, щоб запорожці повертались.

⁴⁵ Микола Аркас. Історія України-Русі. «Вища школа», К., 1990, -С.358

⁴⁶ Микола Аркас. Історія України-Русі. «Вища школа», К., 1990, -С.365

Тодішній кошовий Василь Незамаївський відмовився тікати з Турції, щоб не погубити козаків, і склав із себе повноваження кошового. На його місце обрали Йосипа Гладкого. Він разом з 500 козаками, обдуривши турків, прибули до Ізмаїлу, де їх зустрів цар Микола I, у якого кошовий Гладкий просив ласки.

З тими козаками, яких залишили втікачі, Турки поступили дуже жорстоко, їх вбивали, катували і тримали у тюрмах. Недобрим словом згадували вони Гладкого, а деякі з тих, які втекли з ним, стали повертатися назад, на Дунай, проклинаючи свого кошового, – занাপастив козацтво, обдурив нас Гладкий, – говорили козаки. Звичайно, знаходячись під пильним поглядом самого царя Миколи, всі події і герої, описані вище, автор балади залишає за кадром. Він не має змоги розповісти народові правду і реальність, адже про це довідається цар і доіавить каторги: – як третій гість визволяв «брата» Катерини?, – яких пригод він заізнавав?, – яких подвигів прийшлося йому звершити?, а головне, – хто такий Ярошенко? Все залишається за кадром, та й Катерина не єдина цариця, в її особі вміщуються події наступних царів і царят.

Навіть при таких складних обставинах для козаків, чисельної їхньої заігбелі, незаідоволеності кошовим за його зраду та повернення від нього назад до Турків «визволитель брата» з радістю і гордістю за вчинений подвиг промовляє до госпоідині великої хати:

Вставай, вставай, Катерино,
Брата зустрічати! –

І тут розкривається обман, який супроводжував Запорізьких козаків упродовж усього періоду знищення Запорізької Січі, розпочатої Катериною II у 1775р., яка була в російській імперії небезпечним і неспокійним осередком української вольності:

“Катерина подивилась
Та й заіголосила:
“Це не брат мій, це мій милий.
Я тебе дурила ...”

Скільки разів підступно обдурювали Запоріжців, навіть самого гетьмана Б. Хмельницького, всіх українських гетьманів спрямовували один проти одного на свою користь, після 1917р. російські більшовики силою та хитрощами знову наідовго заікабалили Україну і її народ. Після Переяслава не виконувались ні одна із укладених угод з російською імперією, зокрема універсали Б. Хмельницького 1655р., Білоцерківські умови 1667р. та інші. Частина козацького війська Запорізької Січі, що залишилась в імперії перетворилась у регулярне військо назване «Військо Чорноморське», замість «Верного войска Запорожского». Могутнє військо з протягнутою рукою благало чужинського царя місця у своїй країні, козаки хотіли, щоб за вірну службу їм дали місце на українських землях між Бугом та Дністром і для цього направили 1792р. посланців до Петербурга з відповідною просьбою до Катерини. Що їм обіцяла цариця невідомо, але коли вони приїхали, то дізнались про новину, що Чорноморське військо навіки висилається на

Кубанську землю та острів Тамань. Нічого було запоріжцям діяти і вони заснували на річці Кубані новий кіш, який і назвали Катеринодаром.

Далі ще зухваліші обмани. Під час війни з Турками 1806-1812 рр. Головнокомандуючий Російською армією генерал Міхельсон звернувся у Задунайську Січ із закликом переходити до Руських. Десь біля 500 козаків втекли з Туреччини і вони брали участь у війні проти турецького війська, але по війні їхні загони були ліквідовані, частина з них переведена у Чорномор'я, а решта частина повернута у казенних поселенців і поселено у Бессарабії. З приводу історичних реалій поет з гнівом пише: обов'язок

Одурила!.. – І Катрина
Додолу скотилась
Головонька...

Поет на засланні під пильним наглядом і у нього немає можливості говорити хто ж убиває Катерину, але він дає зрозуміти царям та царяттям, що за лукавство і обман розплата, рано чи пізно, неминуха. Проте уже в перші місяці 1857р. після повернення із заслання поет написав досить різкі слова, як це відбуватиметься:

Лютуй! Лютуй!,
Мерзенний старче. Розкошуй
В своїх гаремах. Із-за моря
Уже встає святая зоря.
Не громом праведним, святим
Тебе уб'ють. Ножем тупим
Тебе заріжуть, мов собаку,
Уб'ють обухом.

І тут проявляється політичний та революційний зріз творчості Шевченка, який вважає, що українці повинні взяти в руки зброю, бо тільки повстання зможе звільнити народ від царського поневолення. У свою чергу гнобителям, як зовнішнім, так і внутрішнім, своєю творчістю поет дав чітко зрозуміти, що з народним гнівом не треба жартувати. Проте, Січ зруйнували, козаків розкидали в степу за межами їхньої батьківщини, все стихло. Знову український народ ніяк не може піднятися на рішучу битву і поет сумно промовляє: «І стихла буря. Де ж була? Де ти сховалась? Чом на його, на кесаря свого святого не кинулась?».

І все вгамувалось, життя як життя, воно йде своєю чередою, народ понуро плететься у ярмі, покоління українців змінюються відповідно до часу, законів природи і суспільства:

Катерину чорнобриву
В полі поховали,
А славнії запорожці
В степу побратались.

Століттями козаки об'єднувались, коли їм заважали сусіди знаходили нові місця для Січі і займалися мирною працею, а при потребі боронили свій кіш, свій край, свою країну і свій народ. Це не подобалось

царям російської імперії і вони прикладали багато зусиль, щоб розпорошити козацьке братство, а це символ народу, висіяли їх далеко за межі України. Розбійницьку акцію проти Січі і українського народу завершила німкеня цариця Катерина. Не стало ката українського народу – жорстокої цариці, за нею пішли в небуття інші царі, що гнобили Січовиків та весь український народ.

В кінцевому підсумку все робилось для того, щоб послабити народний рух до свободи і волі, не дати організуватись для розбудови власної держави. Це вдавалось царям і їхнім послідовникам у Росії, і Україна більше трьох з половиною століть була в рабстві. Тільки у 1991р. українці нарешті одержали незалежність і їхня прогресивна частина все робила, щоб після віковичної неволі українці об'єднались та заявили про вихід з російської імперії. Збулися пророчі слова Тараса, коли майже 150 років назад він кликав українців із далекого Кос-Арала:

“Ходім, брате,
З поганої хати”.

Ось так у Т. Шевченка філософська думка перетворила багату імперську російську «хату на помості» у «погану хату», з якої треба тікати. Поет, через романтичні риси недовомовленості і таємничості, наставляє своїх українських нащадків, – тікайте з поганої хати. Уже більше сімнадцяти літ українці виходять з «поганої хати», важко це вдається, але шлях правильний, бо він відповідає заповіту Шевченка – йти, а краще рятуватись втечею.

Деякі дослідники творчості Шевченка відзначають, що він буває парадоксальний, неоднозначний, то описує добро, то зло і багато іншого. Це не зовсім так, бо поет описує реальність поведінки свого народу. Він показує, що український народ буває жорстоким, але тільки проти зовнішніх ворогів, як це видно в поемі Гайдамаки, де описується селянське повстання під назвою Коліївщина проти москалів, жидів і поляків. Цього не треба забувати сусідам і толерантно ставитися до українців.

Філософська і політична сила Тарасової поезії полягає в тому, що в ній закладена кодова інформація минулих поколінь, вироблену за 750 років поневірянь під чужою владою, в якій закладено заклик до боротьби за свободу та виходу з небуття. Цим народним думам, які філософ-поет черпав з глибинних національних джерел поет надавав посилені нових енергетичних імпульсів, перетворюючи народні думи сивої давнини в сучасні реальні обличчя і дії, призначених для конкретних дій та передачі уже наступним поколінням. Немає сумніву, щоб вважати, що основа для балади «У тієї Катерини» стали старовинні українські народні пісні, зокрема:

«У нашої дівчиниці хата на помості,
Прийшли до неї три козаки в гості,
Єдин каже козачейко: - Я дівчину возьму;
Другий каже козачейко: - Я дівчину люблю;
Третій козачейко: - Я до шлюбу стану,

.....

- Нащо тобі козачейку, трой-зілля, трой-зілля?

Тебе дівка ізрадила, справила весілля.

.....

У зеленій полонині муха забриніла,

Уже моїй дівчинонці голова злетіла»⁴⁷.

До сьогодні не розкрита політична сутність поеми «Неофіти», написаної в Нижньому Новгороді зразу після звільнення 1857 року. Десятилітнє заслання з яких сім останніх років поет нічого не писав і не малював, фізично змінився, у свої 43 роки сильно постарів, але духу боротьби у нього не зламали. Про царя Миколу I та його наступників у поемі поет написав:

О Нероне!

Нероне лютий! Божий суд,

Правдивий, наглий, серед шляху

Тебе осудить. Припливуть

І прилетять зо всього світа

Святиє мученики. Діти

Святої волі. Круг одра

Круг смертного твого предстануть

В кайданах. І ...тебе простять.

Вони брати і християни.

А ти собака! Людоїд!

Деспот скажений!

Не про себе писав поет, або не тільки про себе. За десятилітню каторгу і втрату здоров'я він переконався, що царі не зупиняться ні перед чим, щоб знову повернути його за Урал, уже назавжди. Тому в поемі він, як і в баладі «У тієї Катерини», знову вдається до алегорії, як сам поет писав «нібито з римської історії». В дійсності в поемі він викриває тодішній імперський лад, як бачимо, засуджує жорстокість царя Миколи I та його наступника за розправу над декабристами. Назва поеми «Неофіти» також має глибокий зміст і повідомляє про появу людей з новим мисленням, яке несе революційні зміни. Але цих людей та ще й тих, які несуть зміни державному ладу, зустрічають із лютою ненавистю, їх заточують подальше від людей, щоб згноїти, не дозволити нести народів свої ідеї.

Будучи в засланні Шевченко листувався з друзями, один із яких, знаменитий актор М.С. Щепкін навіть прибув з Москви до Нижнього Новгорода, щоб побачитися з поетом, якому заборонили виїжджати будь-куди. Давно вони здружились через те, що були знамениті митці, обидва українці, кожен був кріпаком. Гість із Москви розповів про митарства визволення заслання, про декабристів, висланих до Сибіру і страчених, не дивлячись на просьби пом'якшення участі всіх, в тому числі і Шевченка. У

⁴⁷ Українські народні пісні про кохання. «Мистецтво», К.,1971, -С.76-77

відповідь на розповідь М.С. Щепкіна поет у поемі «Неофіти» недовірливо написав:

Кого благати ви прийшли?
Кому ви сльози принесли?
Кому ви принесли з сльозами
Свою надію. Горе з вами,
Раби незрячі! Кого?
.....
Чи ж кат помилує кого?
Молітесь Богові одному,
Молітесь правді на землі,
А більше на землі нікому
Не поклоніться. Все брехня –
Попи й царі ...

Зазнавши незліченних духовних і фізичних травм у засланні Шевченко ставився до всіх декабристів із безмежною повагою, адже сам він був мабуть піонером неофітів, людей нової віри, прогресивних поглядів за які заплатив дорогу ціну. Поема була надзвичайно критична до царизму, а тому її надрукували тільки через два роки після смерті поета, в журналі «Основа» 1862 року.

В Нижньому Новгороді поет зустрівся з декабристом Аненковим, якого поет назвав справжнім «благовістителем свободи». Він навіть розшукав у місті дочку декабриста Пуціна, яка навчалась в інституті, намалював її портрет, намагався чимось їй допомогти. Воістину, як писав сам поет: «Караюсь, мучуся, але не каюсь».

Знаменитий Тарас своїм поетичним словом виступив проти царизму, назвавши царя «дресирований ведмідь». А чи правий був Шевченко, а чи справедливо його поетичне слово спрямовувалось проти поневолення народів царизмом, а чи відповідало воно світовій думці? Так, воно справедливе і відповідало реальному стану в тодішній Росії! Перебуваючи з дитинства в рабстві, зустрічаючи щоденно в усьому дикість у північній столиці російської імперії, Шевченко написав про це у своїх творах, щоб звільнити український народ від нечуваного приниження. Усі його твори пронизані ідеями, які збігаються з думками очевидців, що побували, як і Шевченко, в царській Росії.

Великий француз, який у ті далекі часи намагався побороти російського ведмедя, писав: “Свобода матиме на московський народ такий вплив, як міцне вино на людину, що не звикла до нього. Коли якийсь новий Пугачов з університетською освітою стане на чолі незадоволених, коли московський народ вчинить революцію, то ... мені бракує слів сказати вам, яке тоді пекло буде там. Москвини не лише найжорстокіші дикуни, але й найпідліші, бо не мають жодного уявлення про мораль. Європейці вшанують моє ім'я тоді, коли Московщина загарбає Європу”⁴⁸. Подібну жорстокість в російській

⁴⁸ П. Штепа. Московство. Видавн. Фірма “Відродження”, 2000, -С.264

імперії відчували всі її народи, коли незадоволені на чолі з В. Ульяновим, який мав вищу освіту, захопили владу 1917 р. і ввели диктатуру. Це була жорстокість ХХ ст., від якої ще не отямилисі всі народи імперії дотепер, хоча і здобули незалежність.

Англійський посол писав, після перебування в Росії 1580 р.: “У Московщині все (включно з людським життям) є приватною власністю царя. Цар відбирає в підданих майно і життя, коли лише забажає, без жодних пояснень. ...Серед найвищих і найнижчих панує неймовірно дике пияцтво, безсоромне, не стримане нічим хабарництво, загальна розпуста, доноси, лакузтво нижчих і пиха вищих. Ошуканство на кожному кроці, крадіжки державного і приватного майна – щоденне явище. Жахливий бруд, сморід навіть в аристократичних домах з мільйонами тарганів та блощиць”⁴⁹.

Подібні негативні риси за три з половиною століття передалися у великій мірі й українцям, коли 1654р. українці необачно потрапили в російський імперський капкан. Проте, в Росії селяни постійно виступали проти кріпацтва, відомі жорстокі війни під проводом Болотнікова, Разіна і Пугачова. Українські ж селяни мляво протестували, не було будь-яких війн проти кріпацтва, рабство зносилося тихо, переносючи неймовірне становище. Поет написав про становище українців:

Раби, невольники недужі!
Заснули, мов свиня в калюжі,
В своїй неволі.

Інакше не могло бути, українці жили сотні років у такому складному середовищі, яке їх виховувало певним чином. Як писав французький історик Ж. Мішле (1798-1874рр.): “Московщина – це сила дикунська, це світ беззаконня, це світ, ворожий всякому законіві і насамперед законіві моральному. Москвин не має найціннішого, що має людина – це здатність відчувати моральне добро і зло”⁵⁰.

Українець Шевченко, як англієць чи француз, був іноземцем у Росії, але на відміну від них український поет був рабом в імперії і не мав змоги вільно висловлювати свої думки. Ось тому, на відміну від іноземних думок, де критикувались порядки самої Росії, Шевченко не висміював Росію, як, скажімо, неперевірено це робив великий українець М. Гоголь, а показував рабство українського народу і давав закодовані політичні думки. Для поета, що був рабом від народження, відкрито не можна було писати щодо визволення українського народу від російської неволі, бо жорстоко карали.

Настали нові часи, Україна одержала довгоочікувану свободу, але рабство продовжує тримати в міцних лещатах, а тому він, не відаючи що робити, потрапив в іншу халепу. В російській імперії народ привчали жити гуртом, в колективі, який був хоча штучний і жорстокий, але відповідав тваринним інстинктам. Відомо, що людина не менше будь-якої тварини володіє інстинктом колективізму, про це говорив Арістотель, який писав:

⁴⁹ Там же, -С.265

⁵⁰ Там же,-С.267

«человек есть существо общественное в большей степени, нежели пчелы и всякого рода стадные животные»⁵¹. Якщо ж людина відривається від колективу, громади і держави, то всі терплять від негараздів.

Українське суспільство вийшло з тоталітарної системи, де було багато негативного, але руйнація колективності і спільності принесла не менше негативних рис у людську життєдіяльність, ніж тоді, коли ці колективні форми насильно створювались. Навіть у тоталітарній системі люди в багатьох випадках відчували себе вільнішими, мали відносно більше свободи, правда, якщо свободу не вважати правом всездозволеності. Кожна людина мала змогу: вільно у справах зайти в міністерство чи відомство, в будь-які місцеві органи влади чи галузеві управління; вчені вільно користувалися інформацією про соціально-економічні процеси в суспільстві, галузях і регіонах; одержати захист у партійних і профспілкових органах від несправедливості будь-кого; кожна людина безплатно користувалась послугами медицини, мала право на навчання та житло і багато чого іншого.

Тепер же, коли проголошено, що кожен відповідає сам за себе, а держава, суспільство в стороні, для конкретної людини закрито все, що вона мала в тоталітарній системі на правах повної залежності від держави, тобто раба. Подібне становище межує з дикунством, не відповідає ніяким природним і суспільним законам.

Перехід України до ринкових відносин ознаменувався тим, що фінансові і матеріальні цінності, створені всім народом гуртом, незаконно привласнила купка дилетантів і рабів, які природою наділені силою, жорстокістю завідсутності понять про культурні цінності. В той же час саму культуру, науку і мистецтво зобов'язані творити, та ще й безплатно, люди, наділені природою розумом, які, відповідно до цього, повинні займати у суспільстві панівне становище, а перетворились у прохачів у пройдисвітів.

Що це, демократія? Ні, це порушення законів природи, коли одні люди ховаються від інших. Звичайно, цьому є причина, до влади прийшли не ті люди, вони безпідставно фізичною силою захопили всі ресурси при своєму низькому інтелектуальному рівні, а тому ховаються, їм страшно і соромно, щоб ніхто не довідався про їхню ницість. Вони прийшли в парламент, в урядові структури та силові органи, купили суддів, через партії ошукують людей, залякують і підкупають. Все це діється відкрито, нахабно, хочуть панувати наперекір природі та ще й привчають до цього своїх нащадків. У поемі «І мертвим, і живим, і ненарожденним...» землякам своїм в Україні і не в Україні Шевченко з даліни посилає попередження:

Не дуріте дітей ваших,
Що вони на світі,
На те тільки, щоб панувати...
Бо невчене око
Загляне їм в саму душу
Глибоко! глибоко!

⁵¹Аристотель. Сочинения в четырех томах. «Мысль», М., 1983, Т. 4, -С.379

Дознаються небожата,
Чия на вас шкура,
Та й засудять, і премудрих
Немудрі одурять!

Викладене однозначно свідчить, що видатний українець Т. Шевченко закликав «Поховайте та вставляйте, кайдани порвіте», але після 1861р., коли не стало пророка, впродовж майже півтора століття, тільки слова звучать, а дій немає, українці ще не встали, сплячка тримає їх у твердих лежачках. Правда, у 2004р. відбулася Помаранчева революція, яку в суспільстві сприймають неоднозначно: вороги негативно; яничари насмішкуют; нейтральні скептично; істинні українці з досадою; є багато інших думок. Всі ці думки стали породженням прискорбного факту, коли провідники Помаранчевої революції ошукали тих, хто вірив у них, хто привів їх за руки на вершину влади. Це було напрочуд тихе революційне піднесення народу, духовність якого 750 років було придавнене рабською покорою, відбувалось під гаслами провідників, які говорили одне, а думали про власні інтереси, іноді співались чужинські пісні, звучала чужа музика, багато було навкруги чужого, особливо творила супротив церква Московського патріархату.

Як свідчить історія усі країни Європи досягли свободи і реальної незалежності у жорстокій боротьбі в середині країни, щоб оздоровитися. Українська нація так і залишається хворою і морально задавленою, а тому, що одужати має настати криза як в усякому живому організмі: підвищення температури; викид гнилі з хворого організму через усі органи хворого тіла. Лише перехворівши, очистившись від скверни українська нація вийде на широку дорогу оздоровлення та здобуття свободи.

4. Доля українців і філософія поета

4.1. Прикрі відносини між українцями

Поезія Т. Шевченка – це історія і глибинна сутність української нації, а його життя – це відбиття в одній особі нестерпної долі цілого народу. В цілому поезія Шевченка і його життєдіяльність кличуть до боротьби за свободу.

Відомий актор ХХ століття Василь Лановий, українець за походженням, розповідає: коли розпочався парад суверенітетів прибалтійських та Середньої Азії республік, то його учителька в московському інституті, родом також з України, ставилась спокійно, коли ж відділилась Україна, то сприйняла таку подію, як трагедію. Вона сказала, що окремо і Україна, і Росія приречені на поразку. На її думку за три з половиною століття ці дві країни глибоко проникли одна в іншу: зрослась культура, мова, історія, і якщо розірвати їх, то викреслюється минуле і одного, і другого народу. Учителка вищої школи занадто переживала розлучення двох народів, двох держав, це був для неї реальний моральний удар, і місяців через три її не стало.

Дійсно величезна частина українського і російського народів болісно переживали і продовжують переживати розмежування двох народів, чимало людей втратили здоров'я і навіть життя. Були єдині сім'ї, зросталась генетична основа, існувала єдина держава, яку уже називали батьківщиною і раптово всього не стало. Ось до чого довела невважена політика російського царя і українського гетьмана, особливо насильне зростання культури і духовності.

Тарас Шевченко якраз розумів ситуацію, в яку потрапив український народ і його геніальна прозорливість бачила складнощі, які очікують у майбутньому його народ, а тому протестував проти Переяславської угоди. В його творах ми бачимо протест поета проти змішування крові, викривлення історії, знищення національної мови і культури.

Як дивовижно ставиться природа до людини через її свідомість. Людина, на відміну від інших живих істот, страждає через розуміння людської безвладності перед вічними безжальними законами природи. Подібне можемо простежити на прикладі конкретних особистостей. На третьому році заслання в Оренбурзі Шевченко зізнавався:

І всі регочуться, сміються,
І всі танцюють. Тільки я,
Неначе заклятий, дивлюся
І нишком плачу, плачу я.
Чого ж я плачу? Мабуть, шкода,
Що без пригоди, мов негода,
Минула молодість моя.

Більше того, чим вищий інтелект людини, тим не стриманіші внутрішні прояви відчуття своєї безпорядності. Подібні людські душевні прояви у високо інтелектуальних особистостей відзначав К. Паустовський. Поет Шевченко, який мав міцне здоров'я і сильну волю, після каторги виглядав зламаним: «Мокрый снег шел над Петербургом. В этом снегу, среди холода невских льдов, среди каменных уснувших громад, в душевной комнате, пропитанной запахом кислот и лекарств, в комнате, как бы отрезанной от мира ночным мраком, сидел и задыхался одинокий, отекавший от водянки, плачущий старик с загубленной жизнью. Старик, которому едва минуло сорок шесть лет».

Нам відомо, що в мемуарах ніде не згадується, що Чехов будь-коли плакав «но все же его слезы видел писатель Тихонов, когда Чехов незадолго до смерти приезжал с Саввой Морозовым на Урал. То были скрытые от всех ночные слезы одинокого, по существу, брошенного и умирающего человека». Навіть у великих проявлялось жалкування за минулим надзвичайно коротким життям. Але кожен із них, за своєю великою мужністю і благородством, приховували від оточуючих свої слабості, щоб не нанести іншому навіть тіні неприємності. Як людина, Шевченко також був не позбавлений живих почуттів, його чутливість як митця була занадто

високою, але сила духу і віра у свій народ та його майбутнє несе до українців твердження:

Наша дума, наша пісня
Не вмре, не загине.

В листах до Г. Квітки –Основ'яненка 19 лютого і 8 грудня 1841р. та 28 березня 1842р. Шевченко ділився своєю працею і думами, які його хвилювали: «Кругом москалі та німота, ні одної душі хрещеної».⁵² Поет мов би питає у відомого українця Григорія Федоровича Основ'яненка про вірність його дум, які він виклав у «Кобзарі» та «Гайдамаках». У вірші «До Основ'яненка» поет наголошує на минулу славу і попереджує ворогів, щоб вони не сміялися, бо все гине, а колишня слава Січі все–таки залишається, проголошуючи з пафосом:

От де, люде, наша слава,
Слава України.

Споконвічно українці втікали із дому на чужину, в чужій хаті шукали притулку: в Канаді і в усій Америці, Австралії, в країнах Європи, а що вже до Росії, то насильно вся Сибір заселена нашим народом. Хвилі відтоку спричинялися важкими умовами, мовби бджоли залишали вулик через відсутності кормів та наявність хвороб, так українці, спровоковані нужденним життям, залишали свою батьківщину. В 1930 р. газета «Правда» опублікувала статтю «Ліквідація куркуля як класу стає на порядок денний». Відповідно до цього «куркулі» поділялись на три категорії: перша, середняки, що мали справу з «контрреволюцією, яких вивозили в російську глибинку; друга, селяни, що виступали проти огульної колективізації, їх також вивозили за межі України; третя, інші, навіть середняки і бідняки, яких вивозили за межі села»⁵³. Остання хвиля втечі за кордон розпочалася уже після одержання Україною незалежності і свободи наприкінці ХХ століття: тут і ті, хто готувався до цього ще за радянських часів, для яких з'явилась очікувана можливість втекти з імперії, і ті, у кого життя перетворилося на нечувані суцільні муки.

Навіть за радянських часів в усіх них виховувалась любов до України, більшість з них при нагоді щиро співав: “Де б не був, про тебе не забуду я, Земле українська моя”. Але після здобуття незалежності ніжне і трепетне почуття до своєї землі зникло і настало сучасне баламутне життя для кожного українця, як було під час кожної хвилі відтоку людної на чужину. У своїх творах Т.Шевченко передбачав, що не остання хвиля втечі від своєї батьківщини, які він знав, а будуть повторюватися і українці будуть згадувати свою землю у чужій землі, за що він сумував.

Нехай ще раз усміхнеться
Серце на чужині,
Поки ляже в чужу землю,
В чужій домовині.

⁵² Т. Шевченко. Повне зібрання творів у 12-ти томах, Наукова думка, К., 2003, Т. 6, -С.15

⁵³ М. Дорош. Чорні покоси. Вінниця, 2007, -С.20

На чужину поет потрапив невільником, сумував за своїм краєм все життя, але обставини були вищими і сильнішими від його можливостей, тримаючи в міцних обіймах на чужині. Завжди його думи були в Україні: «Молю тільки милосердного Бога, щоб поміг мені весни діждати, щоб хоч вмерти на Україні»⁵⁴. Поет своїм внутрішнім єством не сприймав півночі, куди доля його насильно занесла, як кожного українця ще з часів, коли Пітер був збудований українськими козаками, на їхніх кістках стоїть це місто, і він пише в Україну, де квітують сади і тепло, «а ми пропадаємо в цьому проклятушому Пітері, щоб він замерз навіки, тут тепер 10 градусів морозу, не вам кажучи, а кожуха нема»⁵⁵.

Царизм бачив, яку загрозу несе Шевченко імперії своїми творами і вживав всю свою вишукану азіатську міць проти поета, намагаючись зламати його дух. В перші три роки навіть дещо вдається, але поет на такі потуги дивиться очима і розумом філософа, щоб вистояти. В листі до В. Рєпніної 1 січня 1850р. він пише: «Я теперь, как падающий в бездну, готов за все ухватиться – ужасна безнадежность! Так ужасна, что одна только христианская философия может бороться с нею...Я вас прошу ...прислать мне Фому Кемпейского «О подражании Христу». Единственная отрада моя в настоящее время – это Евангелие»⁵⁶.

Поет усі свої думи спрямовував на батьківщину, де народ бідує не тільки від неволі, а й через власні нелюдські відносини між своїми ж, що породжені віковим рабством. В рабстві кожен хоче вижити за рахунок такого ж підневільного як сам і поет з гіркотою пише:

“До стебла все погоріло,
І діти згоріли,
А сусіди, і багаті
І вбогі, раділи.
Багатії, бач, раділи,
Що багатше стали,
А вбогі тому раді,
Що з ними зрівнялись!”

З історії відомо, що заздрощі на достатки середніх і багатства багатих стають причиною революцій, бунтів, розгулу розбійних ватаг. Найчастіше заздрощі ж до собі подібних породжують ненависть, зраду, доноси, наклепи, ворожнечу серед усього народу. В російській імперії українців влада ще й привчала доносити на батьків, родичів і сусідів. В рапортах секретареві ЦК КП(б)у Постишеву піонерські патрулі писали про таке: «Матір спіймаєш, батька – не жалій їх, провадь, тягни в штаб, якщо не зможеш цього зробити – заяви в міліцію, в контору, бо то найбільший ворог»⁵⁷.

Саме ті, у кого не було свого блага, а для цього існують як об'єктивні так

⁵⁴ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С.20

⁵⁵ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С.19

⁵⁶ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 50

⁵⁷ М. Дорош. Чорні покоси. Вінниця, 2007, -С.35

і суб'єктивні причини, нудьгували, сидячи дома. Після перевороту 1917р. і невдачі збудувати свою власну державу, таким нудьгуючим випала нагода ринути у місцевий так званий актив виконання жорстоких актів. Вони ставали комсомольцями, комуністами, співчуваючими, допомагаючи знахабнілій владі забирати всі харчі у бідних селян, прирікаючи їх на голодну смерть. В основі появи немилосердних місцевих активістів є ті ж таки бідні селяни і менш заможні селяни. Невеличка частина селян бідні від природи, але значна частина від лінощів, які, сидячи у холодочку, переповнювались заздросами до роботящих селян, своїх же сусідів чи родичів. Щоб наситити енергією свою заздрість, яка переповнювала вінця їхнього низького інтелекту, вони робили таких, як самі, ще біднішими, порівнюючи їх із колишніми заможними, які стали бідними.

Молодь, вихована доносити на своїх батьків, ставала активістами проведення злочинної політики комуністів. Жителька села Соломірка нині Порик) Рехлецька Марія Петрівна пригадує: «Пам'ятаю, що тато не пішли в колгосп. У нас забрали за невиконання хлібопоставки та м'ясопоставки корову. На подвіря приходили активісти і залізними палицями шукали приховане зерно. Брали все: квасоллю, мак, курячі яйця, картоплю ...». З того ж села Гунченко Іван Давидович розповів: «Активісти забрали все: коні, корову, вівці, свині, увесь реманент»⁵⁸.

Людина, позбавлена достоїнності, із заздрістю дивиться на високі якості в інших, адже людська душа живиться від зовнішньої енергії і вона може насититися або власним благом, або чужим нещастям. Тобто нема в мене достатку, як у цього «куркуля», то хай і у нього не буде та ще й станеться гірше, бо його висилають, а я залишаюсь. Заздрісниками стають лінивці і нероби, сусіди і деякі родичі, співробітники, шкільні та студентські товариші.

Заздрісниками стають люди, які зазнали багато лиха, а тому нещастя для інших вони вважають відплатою за власну бідність. Лихих годин в українських селян було чимало, або краще сказати – вони у них були постійними. Чого тільки вартє іноземне рабство впродовж трьох із половиною століть, а переворот 1917р.в російській імперії, який породив громадянську війну, в якій ішли брат на брата, син на батька, декілька голодних років, коли люди поїдали людей, дали трохи земельки, але знову з'явилися бідні і заможні. А новим заможним кісткою в горлі стала колективізація, бідні аж раділи, бо хай буде погано і тим, хто хоч трохи зіп'явся на ноги.

Вся рвч в тому, що в ідеальній природі, а її складовою є суспільство характерною ознакою є нерівність. Природа наділила кожную людину відмінною розумовою здібністю, фізичною силою, мистецькими нахилами та уподобаннями. В результаті: є генії і в них помічники для виконання їхніх ідей; є сівачі і збирачі врожаю, землекопи і будівельники; є політики і полководці, а у них – прості солдати для здійснення атак і штурмів. Між генієм і простим селянином існує градація вищих і нижчих природних

⁵⁸ М. Дорош. Чорні покоси. Вінниця, 2007, -С.74, 75, 79

можливостей. Якщо всупереч природі сказати, що ви всі рівні, то кожен усе таки нерівний наперекір своїм можливостям буде хапатися за все, що попадеться під руку, а інші намагатимуться пручатися. Саме в такій ситуації виникає заздрість, особливо в тих, хто знаходиться на найнижчому щаблі природної можливості.

Якщо відповісти на запитання, – чому саме в Україні квітує заздрість?, – то можна відповісти наступне. Всім нам добре відомо, що наш край був під володінням Польщі, Австро-Угорщини та Росії. Всіх українців постійно тримали у становищі рабів, вирівняних у своїх розумових і фізичних можливостях. Але ж серед наших співвітчизників були не тільки прості робітники, а й були такі, в яких природа заклала риси геніїв, митців, політиків і полководців, а крім того, у кожного була закладена градація на зниження природних можливостей. Треба було виживати впродовж століть, а відповідно до цього відбувались певні зміни в поколіннях української нації, що створювало суспільну основу для заздрощів.

Серед українців не більше потенційних заздрісників, як і в інших народів, але тепер їх ще багато, і тут є пояснення такому становищу, яке дає ключ до розуміння важкого українського зла. Формула досить відома і проста: чим більше працюючих і успішних, тим менше заздрісників, і навпаки. Немає сумніву, що якби не було ледарів, безталанних та невдах, яких народжувала віками українська історична важка дійсність, то не було б тих несамовитих загороджувальних ватаг навколо сіл, в яких вимирали голодні люди, щоб ніхто до них не входив і не виходив, щоб вишукувати і забирати харчі до останньої зернини.

Житель міста Хмільника, що на Вінниччині, Моргун Михайло Петрович розповідає: «моя мама на колінах перед головним комнезамом села лементить: «Сидір Пилипович, у мене троє опухлих діточок, а ти забираєш від них дві жмені ячмінних круп»⁵⁹.

Заздрість із давнини гуляє на світових просторах, вона народилась разом із людиною, а, можливо, і раніше. Заздрість безпощадний і руйнуючий феномен, сила якого руйнує фізичне і духовне тіло людини, знищує мистецькі цінності, приносить нудьгу і застій суспільства, на його озброєнні гасло, яке закликає до самознищення: «у мене такого немає, хай і у нього не буде!».

Людей в Україні доводили до відчаю. Молодий хлопець–наймит приготувався до весілля, а старий польський пан зробив дівчину, тобто молоду, покриткою і хлопець навіки втратив віру і його охопила злість на ляхів, як показав Шевченко у творі «Варнак». Парубок готувався до помсти та якої – страшної, страшної:

“А ми й зустріли їх і всіх –
Княжат, панят і молодих, -
Всіх перерізали.

.....

⁵⁹ М. Дорош. Чорні покоси. Вінниця, 2007, -С. 79

Я різав все, що паном звалось,
Без милосердя і зла”

Таке було і в Росії, як писав М. Лермонтов у повісті “Вадим”. В усій Україні з давніх часів людей пригноблювали і сусіди, і свої пани, і навіть національні меншини, які мов реп’яхи тримаються українського люду, щоб висмоктувати із сердешних усі результати їхньої роботи. І не тільки це данина минулого, воно продовжується дотепер. Подивімось на теперішній Київ та інші міста України: різні пройдисвіти, здобувши невідомо де величезні гроші, відкрито підкупувають виборців за їхні ж гроші і приходять до влади, руйнують древню столицю, її культуру, архітектуру, на місці парків будують житло, міським жителям ніде пройти, скрізь автомобілі. Мов би з давнини поет це бачив і написав:

“І не в однім отім селі,
А скрізь на славній Україні
Людей у ярма запрягли
Пани лукаві ...Гинуть! Гинуть!
У ярмах лицарські сини,
А препоганії пани
Жидам, братам своїм хорошим,
Останні продають штани ...”.

Препоганії пани були не тільки в минулому, не перевелись вони і тепер, тримаючи українців у ярмах не тільки фізично, а й духовно, економічно, матеріально і морально. Застосовуються нечувано вишукані методи, особливо вони проявляються тепер, коли Україна ще не сформувалась як держава, її економіка перебуває на перехідному етапі до ринкових відносин, деформована культурна і мовна структура суспільства, а деякі сусідні держави незадоволені українською незалежною політикою.

Тут проявляли і проявляють свій особливий хист і росіяни, і євреї, і місцеві яничари. В давнину у Хмільницькому районі на Вінниччині до містечка Уланів для євреїв з сіл Воронівці, Лозна, Пазурці селяни для обміну на жменю крупи, буханець хліба, шматок сала, пляшечку молока несли: золоті каблучки, хрестики, кільчики, дрова, сіно, полотно, птицю⁶⁰.

Під покривало розгорнутої культурно-літературної діяльності в Україні широкого розголосу набув наступ на українську державницько-культурну еліту, щоб підкорити її і через неї впливати на формування певної політики, культури, а в цілому на український народ і його державу. Після перевороту 1917р. відбувся судовий процес 22 травня 1921р. над українською елітою, зокрема Всеволод Голубович – Прем’єр –Міністр УНР, Іван Лизанівський, Назар Петренко, Іван Часник, Юрій Ярослав, Григорій Сиротинко, Юрій Скучар-Скварський⁶¹. Як пише М. Жулинський «для більшовиків головним завданням було не стільки покарати підсудних... скільки скомпрометувати

⁶⁰ М. Дорош. Чорні покоси. Вінниця, 2007, -С. 62

⁶¹ Болабольшенко Анатолій. Всеволод Голубович і справа УПС.-РК». –К.: Кобза, 1993.

українську національну політику та інтелектуальну еліту ...– встановити більшовицьку диктатуру»⁶².

В теперішні часи практикуються інші методи приручення української еліти. В журналістиці йде завоювання читачів через пресу, зокрема газету «Бульвар Гордона», підтримувану митцем у цій справі Віталієм Коротичем, який доказав свою спроможність, редагуючи «Огонек» навіть за радянських часів. Для чогось ця газета проповідує майже виключно російсько - єврейську тематику, як оспівуються та підносяться видатні люди, а вони дійсно такими є, цих двох націй, але українських або дуже мало, або їх зовсім немає. Раніше українську еліту тримали в казематах і вбивали, а тепер замовчують, мов вона зовсім не існує.

Газета використовує свого підручного Яна Табачника з гармошкою на грудях, який привозить із Росії співаків, організовує шоу під оригінальною назвою «Честь имею пригласить». На таку асамблею, як за Петра I, з танцями і випивкою запрошуються українські політики і державні діячі, переважно у відставці, тимчасовій чи постійній, а також такого ж статусу люди з країн колишнього так званого «соціалістичного табору». Мило дивитися, як перший український президент Леонід Кравчук веселиться, співаючи разом з Кобзоном, а після цього майже на колінах дякує Яну Петровичу Табачнику, що надав йому таку втіху. Можна тільки пустити сльозу і перехреститися, коли тут же другий президент Леонід Кучма, промуркотів свою пісню, яку він виконує під гітару в часи випивок, також уклінно дякує Яну Петровичу, обнімає і цілує, кажучи, що такого піднесення він ще не відчував, на які б гори в житті не піднімався. Огиду і сором викликають такі реверанси колишніх перших осіб держави перед нікому невідомою людиною з гармошкою на грудях. Це відбувається і демонструється на всю країну в час, коли економіка держави розвалена, народ бідує і вмирає, або спасається втечею за кордон.

Звітувалися і клялися у відданості Яну Табачнику відставні прем'єри і віце – прем'єри, міністри і колишні депутати, багато іншого політичного звалища. Всі вони мають великий вплив на поточну і перспективну політику в українській державі, а тому після таких асамблей все буде продаватись на вимогу ноуменам «Честь имею пригласить». За випивку і харчі треба платити, бо, як кажуть, безкоштовним є тільки сир у пастці, але платити будуть не теперішні президенти та міністри, як колись гетьмани, а український народ. Телебачення показує як вправно загнздують українських політиків, а вони продають Україну оптом і вроздріб. Говорячи про «Останні продають штани», звичайно поет мав на увазі не гетьманів і теперішніх президентів, у них накрадений капітал, схований під великими замками, а це штани тих українців, які перетворились у бідняків під проводом цих президентів.

Якщо запитати себе, проти кого писав би тепер Тарас поеми з їх саркастичним гумором: про перших українських хитромудрих президентів –

⁶² М. Жулинський. Високий світоч віри. –К.: «Педагогічна преса», 2003, -С.18

Кравчука і Кучму, не забув би і Ющенко, а також про давніх героїв своїх творів – євреїв і росіян. Все залишається, як у старі часи, змінились тільки назви, замість гетьманів появились президенти.

В таких умовах українцям украй необхідно задатися ціллю вирішити завдання такого змісту. Чи може держава і її народ вийти з неволі коли керманічі цієї держави цілуються і обнімаються з гнобителями українського народу, яких таврував у своїх творах Шевченко. Сучасні українські політики й кроку не ступають без консультацій відкритих і закритих із гнобителями, а, як перших два президенти України, дякують на зігнутих ногах тим, хто тягнув і тягне всі соки з народу. Ні, з такими керманічами український народ ніколи не стане вільним від росіян, поляків і євреїв, ще довго не бачити свободи.

Гіркота в Шевченкових словах, але вони справедливі, бо і тепер проявляються ще з більшою силою, з якою ніхто не знаходить методів боротьби, щоб позбутися того менталітету з якого сміється світ:

Нас били, голили і муштрували:
“А ми дивились, та мовчали,
Та мовчки чухали чуби.
Німії, подлії раби,
Підніжки царській, лакеї
Капрала п’яного. Не вам,
Не вам, в мережаній лівреї
Донощики і фарисеї,
За правду пресвятую статъ
І за свободу.

Після звільнення із заслання Шевченко побачив, що Україна так і залишається у рабстві, вона заплутана донощиками. В останній свій приїзд до України Шевченко вів переговори про купівлю землі з якимсь поміщиком. Йшла спокійна розмова за столом за пляшкою наливки, і там же сидів непоказний шляхтич Козловський, який на другий день доніс на Шевченка, що він висловлювався не так, як подобається владі. Його арештували і тримали в Черкасах та Києві, хоча швидко звільнили, але залишився рубець від донощиків і фарисеїв про важке становище в Україні.

Нічого не змінилося і через багато років, навіть коли наприкінці ХХ століття Україна здобула незалежність вона так і залишилась залежною від Росії, яка ніяк не погоджується відпустити українців на свободу. І основна причина полягає в тому, що влада продовжує залишатися в руках колишніх комуністичних функціонерів, євреїв, етнічних росіян, які окупували українські міста за часів колишнього Союзу, а всім їм допомагають українські яничари. Як співпадає реальність, описана Т.Шевченком з думкою стародавнього філософа Аристотеля «кто по природе принадлежит не самому себе, а другому и при этом все-таки человек, тот по самой природе раб»⁶³.

⁶³ Аристотель. Сочинения в четырех томах. «Мысль», М., 1983, -С.382.

Поет важко переживав таку несправедливість і різко писав про це своєму народові, закликаючи належати собі, а не чужинцям.

Скрізь, де б не був, в Пітері чи Косаралі, на Мангишлаку чи ще десь за Уралом поет ніс свій хрест за свою батьківщину, за український народ і його майбуття. Для чого писав вірші в російській неволі? Він писав не для себе, не для слави, а через те, що сумував за Україною, переживав за її долю, за людей убогих:

Мені легшає в неволі,
Як я їх складаю.
З-за Дніпра мов далекого
Слова прилітають
І стеляться на папері,
Плачучи, сміючись.

На перший погляд здавалося, що у поета не було повноцінного життя без віршів, але це не зовсім так. Вірші були для Шевченка як засіб викладу своїх думок, щоб вони долетіли до обездоленого українського народу, як метод формування філософської і політичної палітри для борців за свободу. Сам поет пише, що книжечки начиняє віршами, а у віршах його революційні ідеї, хоча він же знає, що за це кує собі кайдани, якщо влада дізнається, але іншого шляху в поета немає:

Та вже нехай хоч розіпнуть,
А я без віршів не улежу.

Поет писав вірші, начиняв їх філософськими та політичними ідеями і не збирався відмовлятися від них, за що довелося платити високу ціну здоров'ям і приниженням з застосуванням вишуканих азіатських методів. Умови, які були не кращими від сталінських і гітлерівських концтаборів, в яких проходив солдатську каторгу Т.Шевченко, та позбавлення його можливості писати і малювати, яскраво описані Костянтином Паустовським⁶⁴. Навколо Орська мертвий степ, з його глибинки рідко прибував натовп кочівників для обміну верблюжої вовни на горілку і махорку. Перших людей, яких зустрів Шевченко при в'їзді в кріпость, – колодники з випеченим на лобі чорним клеймом. Казарма зустріла поета байдуже, з роками люди тупіли, їх ніщо не займало, окрім їди, сну, горілки і гри в карти.

Унтери зі злорадством слідкували, щоб поет нічого не писав, навіть не смів брати в руки олівець. Їхній окрик «стань навитяжку» переслідував поета з ранку до ночі. Серед ночі не було спокою, бо солдати в казармі, де жив поет-солдат, постійно бились із-за ганчірок і махорки, сварились за недодану ложку баланди та заздрощів до тих, хто потрапив у лазарет, туди бажали всі. Всі роки заслання поет перебував в оточенні відчаю і сивухи.

Найважчим випробуванням було суцільне пияцтво. Пили всі: офіцери, солдати, решта населення забутого Орська. Пили жорстоко, тупо, заливали горілкою, заглушали похабними піснями і розповідями

⁶⁴ К. Паустовский. Тарас Шевченко. Собр. соч. в девяти томах, М., «Худ. лит», 1982, Т. 3, -С.550-600

тугу смердючої казарми. Поряд з цим все таки в Орську Шевченку ще вдавалося писати, хоча для цього треба було йти в степ, але відлучка дорого коштувала – він зобов'язаний був угощати унтера і, за традицією п'яниць, пити з тим, кого вгощав. Відмова пити з ними тягнула за собою важкі наслідки.

Після Орська і Арала Шевченка відправили на Мангишлак, а це уже була каторга, де він провів сім років. До нього був приставлений дядька-солдат для стеження, щоб в поета не було ні пір'я, ні олівця, ні чорнил, ні паперу, а при виході з казарми його обшукували, навіть змушували скидати чоботи. Пияцтво тут було не менше, а ще більше, коли привозили платню, то п'янка тривала декілька днів і закінчувалась кривавою бійкою. Якось наприкінці заслання, коли поетові повідомили, що його будуть звільнити із заслання, інженерний офіцер Лампіоні зтягнув поета до приміщення, де пили офіцери, але він вирвався і вийшов. Тут же цей офіцер вискочив і дав команду арештувати Шевченка за те, що мовляв він, рядовий солдат, образив офіцера.

За тодішніми законами, знесиленому поетові загрожувала нова каторга напередодні звільнення. Поміркований комендант, знаючи, що поета скоро звільнять, порадив йому йти до п'яниці офіцера, вибачитися і просити забрати назад рапорт. Видатний поет, визнаний художник, філософ і високий інтелектуал з сивухою відправився до п'яниці просити вибачення та забрати рапорт. Рапорт був забраний, але український геній був неймовірно принижений покидьками п'яного російського солдафонства.

Подібні принизливі прислуги треба було витримати впродовж десятилітнього заслання, щоб вижити заради України. Скажіть тепер, добрі люди, чи не може жива людина десь спотикнутися, одержавши дружнє застереження, яке зробив М.С. Щепкін у листі від 6 лютого 1858р. «Ти, кажуть, друже, кутнув трохи?... Не щадишь ты и себя, и друзей твоих», на що Шевченко записав у своєму щоденнику 11 лютого 1858р. «М.С. Щепкин с сокрушением сердца пишет мне о моем безалаберном и не трезвом существовании ...Благодарю тебя, мой старый, мой добрый, но чем тебя разуверить, не знаю»⁶⁵. Закінчилось десятилітнє заслання без можливості писати, малювати і читати, можна було збожеволіти, а поет вижив для продовження боротьби за українську волю.

Шевченко запитує в тих хто думає, що революційний дух поета зламаний, але наперекір усім недоброзичливцям він пише в листі до М.С. Щепкіна 9-10 лютого 1858р. із Н. Новгорода: «Яка оце тобі сорока – брехуха на хвості принесла, що я тут нічого не роблю, тільки бенкетую. Брехня. ...і знай, коли мене неволя і горе не побороло, то сам я не звалюся»⁶⁶.

На третьому році заслання Шевченко аналізує становище на своїй батьківщині, з якої його вирвали з корінням і пересадили в інші умови, де

⁶⁵ Т. Шевченко.Т.6, -С.441

⁶⁶ Т. Шевченко.Т.6, -С.160

під впливом холодного клімату і людей-азіатів він в'янув. Закони північного народу поширювались на Україну і поет прийшов до висновку, що український райський закуток на планеті перетворено в пекло:

У тій хаті, у раю,
Я бачив пекло... Там неволя,
Робота тяжкая, ніколи
І помолитись не дають.

Доля українського поета не краща від його народу та більшості провідників нації. Самого поета в російській імперії довели до повного духовного спустошення і він про це пише в листі до В.М. Репніної 14 листопада 1849 р.: «в продолжение почти трех лет ни одной идеи, ни одного помысла вдохновенного – проза и проза или, лучше сказать, степь и степь! Да, Варвара Николаевна, я сам удивляюсь моему превращению, у меня теперь почти нет ни грусти, ни радости, зато есть мир душевный, моральное спокойствие до рыбьего хладнокровия. ...Я теперь совершенная изнанка бывшего Шевченка ...»⁶⁷.

Важко українському народу, під гнітом чужинців його еліта і поет посилає до своїх земляків прикрі слова, що самі ж створили нестерпні умови і не стараємося їх виправити, а тільки очікуємо чогось кращого, що хтось принесе свободу:

Ми в раї пекло розвели,
А в тебе другого благаєм.

Поет, зазнаючи осудження в чужому краї за вільні думки, посилає своїм землякам пояснення, що важка доля українців не тільки у тому, що у них є вороги, вони є в усіх народів, треба придивлятися до себе, до свого середовища, покращувати його, бо:

Не так тії вороги,
Як добрії люди –
І окрадуть жалкуючи,
Плачучи осудять.

Українцям треба позбутися своїх негативних рис, і тоді все буде добре, пише із заслання син українського народу. Дотепер світ дивується красі української природи, дивовижній з однієї сторони величі українців, а з іншої – їхньої рабської покори і наповненої протиріччями натури. Поет переконує своїх земляків шанувати батьків і діточок, любоватися красою свого краю, оберігати його від зовнішніх і внутрішніх ворогів:

У нашім раї на землі
Нічого кращого немає
Як тая мати молодая
З своїм дитяточком малим.

Підневільного кріпака Тараса в дитячі роки вивезли з його батьківщини, райської обителі, де у нього не залишилось жодного

⁶⁷ Т. Шевченко. Повне зібрання творів у 12-ти томах, «Наукова думка», К., 2003, Т. 6, -С. 48

притулку для життя, а тільки його закріпачені брати та сестри. Лише у двадцятирічному віці його викупили з кріпацтва, але він міцними нитками уже був прив'язаний до північної столиці російської імперії. Поет постійно рвався в Україну, з нею були його основні думки, особливо коли він був на десятилітньому засланні. Всі краї російської імперії, де він перебував, то була чужина, благав долю, щоб повернутись в Україну і в ній поселитись, а коли втратив здоров'я на засланні, то був переконаний, що сил йому надасть тільки земля батьківщини:

Дай мені хоч глянуть
На народ отой убитий,
На тую Україну!

В 1850 р., перебуваючи уже на засланні в Оренбурзі, поетові було лячно відбезвиході і невідомості. Прошло тільки три роки заслання він пише: «лічу в неволі дні і ночі і лік забуваю», а далі вічність заслання, від чого його охоплював розпач, який спонукав написати:

Як подумаю, що, може,
Мене похоронять
На чужині. – і ці думи,
Зо мною сховають!
І мене на Україні
Ніхто не згадає.

Сумні думки заставляли шукати вихід з ситуації, до якої потрапив митець, але все впиралось в непереборну стіну і залишались тільки бажання. З мрійливою ностальгією, мабуть в останні місяці того ж 1850 р., коли йому ще дозволялось користуватися папером і олівцем, поет написав про Дніпро, українську природу, бажання створити сім'ю і тихо жити в своїй хатині серед ланів золотополюх. Але він добре розумів свій безкінечний шлях ув'язнення, а його філософські думи і внутрішні відчуття, що подібний рай важко досягти, привели його до таких рядків твору, написаного в неволі:

Я тільки хаточку в тім раї
Благав, і досі ще благаю,
Щоб хоч умерти на Дніпрі,
Хоч на малесенькій горі.

Тільки мусульманська жорстокість царів російської імперії здатна інтелектуальну особистість, знаменитого українського митця ще у молодому віці, йому виповнилось 36 років, довести до стану, щоб написати такі слова про гіркий кінець. Бажання мати власний куточок не покидало його всі важкі роки заслання, а щоб досягти цієї невеличкої людської мети, він уже сам в 1859 р. приїхав в Україну, щоб зайнятися цією важливою для себе справою. Після важких десятилітніх поневірянь великий українець намагався перетворити свою мрію в реальність, але його листування стосовно купівлі землі, щоб після повернення в Україну збудувати «хаточку» і жити в ній, так нічого й не дали. Повернувшись із

заслання, поет не мав сили фізичної, не мав притулку, а тільки, як він писав:

Ні хати, ні поля,
Тільки торба, а з торбини
Виглядає доля.

Поет поїхав у містечко Корсунь до свого родича Варфоломія Шевченка, з ним розпочали пошук землі, куди мав переїхати поет жити і господарювати. У нього була велика надія, що коли він буде жити в Україні, над Дніпром, то, за його словами, можливо, скоріше видужав би. Думи про власну маленьку хату і на горах високих Дніпрових не покидала поета. Ще перебуваючи перший рік на засланні в Орській кріпості, поет писав:

Дай же, боже, коли-небудь,
Хоч на старість, стати
На тих горах окрадених
У маленькій хаті

Не судилося здійснитися мріям поета і мислителя перебратися в Україну, видужати, завести сім'ю та господарювати. Повернувшись із десятилітнього заслання, Шевченко не зламався, він хотів поселитися в Україні, на березі Дніпра, але все було марним. В таємному листі київського, подільського і волинського генерал-губернатора І.І. Васильчикова начальникові III відділу В.А. Долгорукому від 15 серпня 1859р. значилося чітко: «Если бы Шевченко пожелал поселиться в здешнем крае, то я полагал бы отклонить его намерения». Ось єдина причина того, що всі надії поета, про які він мріяв і писав в листі від 20 серпня 1859 р. до брата В.Шевченка «мені і вдень і вночі сниться ота благодать над Дніпром, що ми з тобою оглядали»⁶⁸, навіки рухнули.

Не дозволила влада, не сприйняла його намагань підневільна громада, що поет встиг перетворити хоча б часточку своїх ідей для власного життя. Поїздка в Україну дозволила Шевченку, разом зі своїм родичем, лише знайти землю на крутому березі Дніпра під Каневом, де каторжний солдат і великий мислитель українського народу знайшов свій останній притулок. Скрізь натикався поет на реалізацію своїх намагань поліпшити становище свого народу та й своє власне життя.

В творах поет підтверджував думку, що всетаки українці завжди вміли і показували приклади беззастережної боротьби проти окупантів. Подібно до того, як в період помаранчевої революції, так і в минулому український народ віддавав свої сили і ресурси для перемоги демократії в Україні. Український народ, його еліта і провідники, коли «ляхи прийшли на нас війною!», допомагали борцям всім, чим могли, і поет писав зі свого заслання 1850 року:

Я стар був, немощен. Послав
З табун я коней до обозу,

⁶⁸ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 185

Гармату, гаківниць два вози,
Пшона, пшениці, що придбав,
Я всю мізерію оддав
Моїй Україні небозі ...
І трьох синів своїх.

Отож, коли українець віддав трьох синів для захисту своєї батьківщини, то ніхто про це не говорить, не пише, не створює мистецьких полотен, а в результаті відсутнє належне поширення українського національного патріотизму. Коли ж російський генерал, хоча й українського походження, Раєвський віддав також своїх синів для служіння російській імперії під час французької навали, то про це знає вся Росія, створювались художні полотна, зміцнюючи російський національний патріотизм.

Нагромаджена віками негативна енергія в українському суспільстві й у всіх його прошарках дедалі більше і більше погрожувала вирватися на поверхню. Україна опинилась напередодні вікопомних подій, які мали світове історичне значення і невдовзі відгукнулися в багатьох країнах світу. Перед катастрофічною загрозою українці відгукувалися на заклики з минулого свого пророка Т. Шевченка зберігати й обороняти Україну:

А ви Україну ховайте:
Не дайте матері, не дайте
В руках у ката пропадать.

Можна з упевненістю стверджувати, що ті, хто розпочинав авантюру з виборчим процесом на початку XXI століття., не знали української історії, не відали внутрішнього стану української нації, навіть не здогадувалися, що українці в складні часи об'єднуються всією громадою, незалежно від того, бідний чи багатий, молодий чи похилого віку. В Україні 2004 р. відбулася небачена за охопленням народу Помаранчева революція. Згадаймо боротьбу доведеного до краю українського народу проти утисків з боку інших народів у минулому:

А де люде?.. Над Тясмином,
У темному гаю,
Зібралися: старий, малий,
Убогий, багатий.
Поєднались, — дожидають
Великого свята.

Поклик предків мимоволі збирав людей на київський Майдан 2004 р., як це практикували козаки Запорозької Січі для вирішення найважливіших життєвих проблем, особливо щодо оборони. Згадаймо, що Запорозька Січ — узагальнювальна назва, а конкретні запорозькі Січі існували в певні періоди, мали відповідну назву і своє місце розташування. Центром своїх вольностей козаки вважали річку Дніпро, на її берегах, або недалеко від неї влаштовували свої Січі. Історія знає такі запорозькі Січі, які змінювали одна одну в часі і в розташуванні: Сідневська, Канівська, Переволочанська, Хортицька, Томаківська, Микитинська, Чортомлицька, Олешківська,

Каменська, Підпіленська або Нова Січ. Отож, уся Україна завжди готова до боротьби і захисту свого краю.

Історія засвідчує, що не всі готові були до боротьби, що приносило шкоду для всього народу і про це з сумом та осудженням писав поет. Різко, але справедливо, геній українського народу, не відокремлюючи себе від нації, з сумом пише, що нас били і муштрували, “а ми дивились, та мовчали”. І дійсно мовчали, бо вірили, коли на площі Незалежності колихалось людське море і світилось воно зорями радісних облич. В ті благодатні хвилини на думку не приходила навіть химерна уява, що кучка людей, з витягнутими шиями, які час від часу з'являлись на естраді, є ті ж таки ловкачі-наперсточники, «джентльмени удачі», які уже присипляли пильність не одинаків, а сотень тисяч довірливих виборців і вдалося. Забрались на Олімп влади, збагатились, забули про благальні обличчя та обіцянки, зачитані з паперу, а далі гравці в політику пересварились мов діти і поховались в куренях до наступних виборів.

Теперішній український народ трохи неправильно характеризується стосовно «істинного українця», вважаючи, що на східній українській частині люди менш українізовані, а на західних – більше. Таке твердження не справедливе, бо коли Шевченко писав, що в усіх куточках України:

Розпинать,
А не любить ви вчились брата!
О роде суєтний, проклятий,
Коли ти видохнеш?.

Обставини, що склалися в життєдіяльності українського народу, чвари і зрада від простого українця до митців і гетьманів, відсутність належної боротьби проти ворогів, а також власні негаразди довели поета до відчаю і бажання висловити таку думку. Подаючи такі слова, Т. Шевченко, мов Ісус промовляв до невірних: «О, роде невірний й розбещений, – доки буду Я з вами, і терпіти вас?»⁶⁹. Якщо Ісус говорив про людей, які не вірили в його цілющі сили, то Шевченко мав на увазі українців, які допускають негативні вчинки, не вірять у свою батьківщину, подібна думка відноситься до представників всього народу – східних, західних, північних і південних територій.

Століттями наші душі постійно тяжіли до розбрату, ніж до дружнього єднання, навіть в особистих відносинах більше безладдя, ніж ладу, розбрату ніж приязності. Душі близьких більше суперничають, ніж живуть у дружбі і злагоді, силові струни звучать частіше, ніж лагідні звуки. Здається, що з коліски мікроб розладу забруднює психіку українця, створює в кожного підсвідомість розбрату, що автоматично руйнує не тільки національні, а й людські почуття.

Чому все це так глибоко турбувало Кобзаря, українського пророка? В 2008 р. відбувається святкування 1020 років хрещення Київської Русі, скрізь лунають твердження, що Україна – спадкоємниця Київської Русі, але

⁶⁹ Лк, 9(41)

українського у святкуванні дуже мало. Московська церква диктує свої умови: вона святкує не хрещення Київської Русі, а Русі, щоб Україна взагалі не була присутня; в Україні діють церкви трьох патріархатів – українського, російського і греко-католицького; у дні святкування 1020 річчя хрещення Київської Русі, тільки представника українського патріархату Філарета не згадувалось на богослужіннях, а згадувався тільки Володимир настоятель церкви московського патріархату, іноді Гузар, настоятель греко-католицької церкви. Влада і народ мовчки, здавалося б, уже незалежної держави, зносили подібне приниження з боку московської церкви і не захистили представника своєї української православної церкви. Цікава історична мить: на українській території, де запровадив християнство князь Володимир, очолюють святкування 10020 років події представник церкви, звідки пішла віра, Варфоломій I з Константинополя і представник церкви, куди її насильно забрали, Алексій II з Москви, представника Української церкви, народ якої прийняв хрещення, не було, мовби й такого народу як не було, так і немає. Ось що заставило українського пророка різко сказати своєму народу правду, хоча і гірку, що він, тобто народ, ще не досяг того рівня, щоб «за правду пресвятую стать і за свободу».

Скільки ми бачимо великих і дрібних підступних дій проти своєї держави і свого народу в усіх частинах нашої країни. Ще у 1875р. І.Франко писав про галицьку землю, про жителів славного Львова, прихильністю яких до української свободи ми тепер пишаємося: «Завелися у нас у бурсі деякі українчики. Небагато їх було, всего чотири, не більше. – За українофільство, ...вигнали з бурси на чотири вітри. ...Українофільство, небоже, се така хвороба, що заражені нею люди забувають говорити по-людськи, а починають «базікати», се значить ніби говорити по-холопськи, але м'ягенько, і се називають «наським українським язиком». Але все те було би ще нічого. Та ось раз господин надзиратель зловив одного з них, як читав якогось Шевченка. ...І за те їх зараз прогнали»⁷⁰.

Не кращий вчинок бачимо і у 30-х роках ХХ століття, але уже на південних українських землях. У Москві на першому зїзді колгоспників один із голів колгоспу з Одещини розповів, як заганяли людей до колективної праці. Серед селян «виявився один “грамотний”. Він вів розмови, що треба брати кредити, але не для колективного господарства, а на свої індивідуальні потреби. Тут ми спочатку не врозуміли, чого він хоче? Цю грамотну людину треба було півтора місяця пізнавати – “що вона така за людина?” Виявилось, що це людина із Кам'янець – Подільська, яка була п'ять років священиком. Сини його, тут же, на Херсонщині, ввійшли в комсомол. І ось наших два комуністи і п'ять комсомольців добралися до класового ворога, який хотів розколоти колгосп. Цього колишнього священика в 1930 р. ми віддали під суд і вислали за межі України»⁷¹.

⁷⁰ І. Франко . Зібрання творів у п'ятдесяти томах. Наукова думка, 1978, т.15, -С. 18.

⁷¹ Б. Панасик. Вибрані твори. ННЦ ІАЕ. К., 2007, Т.4, -С.14-15

Саме про такі відносини поет звертається до тих українців, що жили в минулому і живуть тепер у ХХІ столітті, які не вірили і не вірять в Україну, навіть у свій народ, вони його не люблять:

За шмат гнилої ковбаси
У вас хоч матір попроси,
То оддасте.

Тепер плачуть за дешевою ковбасою і життям квітучим, за заводом і колгоспом та ще й за нагаєм. Отже, не тільки про минулий, але й теперішній час писав видатний українець Тарас Шевченко, слова якого не розбігаються з словами християнської релігії.

Тепер, коли Україна стала незалежною державою, багато її жителів, особливо ортодоксальні комуністи, плачуть за Радянським Союзом. Вони намагаються пояснити, що за радянських часів і освіту здобули, і був дешевий хліб з ковбасою і чулися пісні в робітничих їдальнях та під час комуністичних свят. Але ж знищувалась духовність, у сільській місцевості не було ні газу, ні туалетів, ні ванн, харчі були тільки в містах, а в селах, де вони вироблялись, їх просто не було. В принципі об'єктивно слушно, але люди привчалися до природного існування, все було під києм і дозоване, навіть величина дачного будиночка, мов собача будка, визначалась владою до сантиметра, а це уже тваринний стан.

Ще задовго до сьогоднішнього дня поет писав про майбутні нові покоління, які чинитимуть толерантний опір українського народу проти своїх гетьманів, президентів і політиків, про що читаємо в поемі «Неофіти», написану в 1857р.:

Уже внучата зачались,
І виростуть вони колись,
Не месники внучата тії,
Христові воїни святіє!
І без огня, і без ножа
Стратеги божії воспрянуть.
І тьма, і тисячі поганих
Перед святими побіжать.

В поемі поет уже подає філософію схожу на філософію Махатма Ганді (1869-1948рр.), якого ще й на світі не було. Саме Шевченко, захищаючи російських декабристів, як і пізніше Ганді захищав індійців в Південній Африці, дотримувались філософії «ненасильницького опору», яка проповідує боротьбу без насилля і яка проявилась внучатами, які «виростуть ...колись». Довгою дорогою йшли онуки українського генія, тільки на початку ХХІ століття «І без огня, і без ножа» відбулася Помаранчева революція 2004р., яка здивувала світ, світова спільнота вперше довідалась про Україну і його свободолюбивий народ.

Українці сміливий, рішучий і винахідливий народ, але його постійно зраджують та стримують провідники, які дуже часто випадкові та пристосованці. В 1991р. через загальний процес розпаду Радянського Союзу Україна, разом з іншими колишніми державами, які входили до складу

Російської імперії, здобула довгоочікувану незалежність від Росії. В перші дні, навіть роки саме перші особи влади мабуть боялись і соромились, не вірили і сторонились думки, що від Росії відділились, а тому просто промовляли якесь невизначене слово “незалежність”, а від кого, то невідомо. А це були перші президенти нової України.

Можемо тільки уявити, як міг би уїдливіше сказати поет про сучасних провідників. В березневий день 2008р., коли суд виніс вирок убивцям журналіста Гонгадзе, телебачення показувало прийом відомого єврея в Україні Яна Табачника з не менш відомим євреєм Йосипом Кобзоном, де з аріями і випивкою виступав Леонід Кучма, який достеменно знає замовника цього вбивства.

В той же день, на тому ж зібранні співали два Леоніди, два президенти – Кучма і Кравчук, які найзаможнішу в соціальному і економічному розвитку країну, в колишньому Союзі з Росією, перетворили в руїну. Руїна не менша, ніж за часів гетьманства П.Дорошенка, коли Україну розривали на дві, а то й більше частин за булаву. В Україні після президентства двох Леонідів 90% людей – бідняки, багато голодних, більше українців вмирає, ніж народжується, країна стає додатком розвинутих країн, народ рятується втечею за кордон, а ці ще хмільні від президентства, колишні керманічі насолоджуються життям за накрадені гроші, співають і веселять євреїв на втіху росіян. Мабуть ні поет Шевченко, ні полковник Богун не стерпіли б такої наруги над своїм народом

Після виходу України зі складу Російської імперії наприкінці ХХ століття поступово серед народу з'явилась впевненість, згуртованість, на поверхню вийшла українська нація зі своїми: культурою, звичаями, традиціями, мовою, але особливими рисами. Російськомовне населення насторожилось, намагаючись якось більш толерантно ставитися до українців, у їхній же країні, навіть пригорнутися до них. Потребувалось тільки узаконити такий стан. Невдовзі перший президент Л.Кравчук не підтримав таких соціально-структурних змін і раптово все призупинилося, російськомовне населення знову розпочало протистояння.

У 2004р. відбулася Помаранчева революція і перемогли сили демократії українського спрямування. Знову проросійське населення, яке підтримувалося силами північного сусіда мовчки визнавало перемогу українства. Потребувалося єдиного – продовжувати курс на завоювання свободи у своїй країні. І знову ж раптово все втрачається, російськомовне населення пішло в зухвалий наступ, завоювало позиції в парламенті. Основною причиною стала зрада провідників: спочатку соціаліст О.Мороз перейшов до партії Регіонів, які створили більшість і віддали за це йому стілець спікера парламенту; пізніше В.Ющенко підписав якийсь Універсал і віддав владу лівим і проросійським партіям. Ну, мовби за Шевченком, коли українську державу віддали у ярмо: гетьман Хмельницький в Переяславі – російському цареві, а президент В.Ющенко в Києві – проросійським провідникам, які за налигача тягнули християн до московського ярма:

Як запродав гетьман

У ярмо християн.

Наперед було відомо, що домовленості з протилежною, тобто проросійською стороною, не будуть ніколи виконуватися, але такий менталітет українських провідників, як в минулому, так і тепер. Народ не бачить де взяти інших провідників, вони всі такі, як є, і іншими не бувають, а тому Тарасові Шевченку було гірко і він писав із сумом: “німії, подлії раби” і ці риси так і не зникли до цієї пори. Ці особливі риси проявляються буквально на кожному кроці упродовж століть.

Після касетного скандалу народ вимагав від Л.Кучми залишити президентський трон, проводячи акцію з гаслом “Україна без Кучми”. Хтось додумався кинути рятувальний круг і підготував звернення до народу з порадою не звільняти Кучму, підписали чимало перших осіб в державі, залишилось поставити підпис тодішньому Прем’єр Міністру В.Ющенку. Відсутність його підпису не давала ходу зверненню, воно не мало сили, а тому демократичні сили надіялися, що глава уряду прислухається до народу, але майбутній президент України підписав звернення і врятував Л.Кучму. Кожен високий посадовець чимось віддячував своєму благодійнику: хто таскав золото, хто мішок грошей в умовних одиницях, хто музей, хто і підприємство, а хто рятував його від гніву народу, безчестя, сорому та забуття. Але головніше, що народ буквально через рік забув про таку кривду і майже на руках вніс В.Ющенка до президентського палацу.

Саме через такі прикрі історичні реалії, конкретні особистості провідників української нації, Тарас Шевченко написав, щоб відокремити народ від тих, хто його зраджує:

Не ви прокляті ..., а гетьмани,
Усобники, ляхи погані!!!

Як влучно говорив гетьманові Петру Дорошенку і його генеральному писареві Мазепі полковник Богун прямо у вічі: «Разве, помимо татар и ляхов не проливали мы крови народной? Разве мало ее пролито? – И все из-за булавы! А каждый, кто тянулся к ней, кричал, что идет ради народного блага! Сначала один вырывал у другого булаву, а потом стали за нее хвататься по два разом, а потом и по три, и по четыре...».⁷²

Дивлячись на Т.Шевченка, шукали духовного захисту і наступні українські митці, які томилися в неволі російської імперії. В імперії знищували фізично і морально українську еліту, яка не знаходила іншого виходу як звертатися, хоча б підпільно, до інших народів, до світових митців за порадою. Великого українського поета П.Тичину фізично не знищували, його навіть обирали до українського парламенту, але духовне приниження, заборона висловити свою потужну високомистецьку думку буквально придавлювала його до землі. Десь узимку 1959 р. авторові довелося бачити П.Тичину, який приїхав до Корсуня Шевченківського для зустрічі з виборцями.

⁷² М. Старицкий. «Молодость Мазепы», «Руина». К., Центр дух. Куль., 1997, -С.893

У неопалюваному районному будинку культури міста за рознарядкою зібралось небагато людей, переважно службовці районних державних установ, серед сцени на простенькому стільці у теплому довгому пальто з каракулевим коміром сидів, заклавши нога на ногу, кандидат у народні депутати Української Радянської соціалістичної республіки поет Павло Григорович Тичина. В залі сиділи недавні учні середніх шкіл, які були свідками зневаги до українських поетів і прозаїків, самих учнів змушували власноручно перекреслювати в читанках портрети Миколи Бажана, Максима Рильського, Володимира Сосюри, Павла Тичини та інших.

Вони були продовжувачами Т. Шевченка і чинили тихий опір, якого боялись «партійно-борчі породілі», а тому не давали навіть дихати українській творчій еліті, принизливо тримаючи їх у партійно-державних кайданах за допомогою силових структур. Видатний український поет, який сидів самітньо на сцені холодного районного будинку культури, думав не про народні вибори, а про моральну кривду, зневагу до народу всієї імперської ідеології, про відсутність свободи і ярмо, що накинута ще в далекому 1654р. на шию волелюбного українського народу.

Народ тихо сидів, закутавшись у теплий одяг, на сцені районні партійні пропагандисти тримали скучні промови про комуністичну партію, виборчу систему, що є найдемократичнішою у світі, іноді згадувалось, якимось тихо і соромливо, ім'я людини, яка самотньо сиділа на простому стільці серед сцени. Навіть були заклики віддати голос за народного обранця Павла Григоровича Тичину у день виборів, а він сидів, мов на виставці, щоб його оглядали. Не видно було цікавості народу до поета, що сидів самотньо на сцені, більше прислухалися до партійних гасел про демократичність так званих всенародних виборів. Та який мав бути інтерес до поета, коли його муза, його лірична поезія була у лещатах партійного нагляду, а серед народу поширювались підібрані словосполучення про поета типу «А Тичина пише вірші та все гірші, та все гірші, та все як один, та все як один», «Ой візьму я цеглину та уб'ю Павла Тичину» і багато інших дошкульних слів, які наносили моральну і фізичну травму видатному українському митцеві, а народові сором.

Саме прикро, що плакали і сумували не тільки прості люди, а й українська духовна еліта, яку зневажаючи вбивали. Чого тільки не терпів Павло Тичина і від московських, і від українських опричників. Неймовірно важко було Олександрові Довженку під чоботом самого Сталіна, його цькували, на нього йшло все комуністичне Політбюро під орудою самого Сталіна за кіноповість «Україна в огні».

Виходу і спасіння не було ні у кого, думки також були під наглядом сталінських опричників. Поет П. Тичина навіть не мав змоги до когось із прихильників звернутися у величезній російській імперії, щоб отримати хоча б моральну підтримку, а тому він таємно посилав свої зранені думки до

іноземців і в одному з неопублікованих в той час віршів писав у 1925р., звертаючись до Рабіндраната Тагора⁷³:

Для кого говорить?
Блок у могилі. Горький мовчить.
Рабіндранате – голубе!
З далекої Бенгалії
прилинь до мене на Вкраїну.
Я задихаюся, я гину.
Я покажу тобі такі речі
в одно класовій ворожнечі.
Я покажу всю фальш, всю цвіль
партійно - борчих породіль.
А братні зуби, дружній зиск,
гнучка політика, як віск.
Коли б були це генерали,
ми б знали, що робить.
А в тім то й річ, що це кати
однокласовії
Рабіндранате – голубе!
Та де ж той Серп нам, Молот і лани?
Рабіндранате – голубе,
од достоевщини звільни.
До кого говорить?
Блок у могилі. Горький мовчить.

Для пригнічених українських митців далекою зіркою сяjala доля Шевченка, яка була тернистою, складною і важкою, але він її прийняв з мужністю разом з своїм народом:

Ми не лукавили з тобою,
Ми просто йшли; у нас нема
Зерна неправди за собою.

Всі українські борці за свободу, а їх, за великим рахунком, не так і багато, зазнавали великих духовних і фізичних втрат. Згадаймо, що Т.Шевченко після десятирічного заслання перетворився у людину похилого віку у свої сорок шість років, якого близькі люди при першій зустрічі не впізнавали.

Не краща доля випала на іншого велетня боротьби за українську незалежність полковника Івана Богуна. Національний витязь не підтримав ганебної згоди в Переяславі, яку здійснив Б.Хмельницький, він переживав, коли наступний гетьман Дорошенко запросив до України війська турків і татар, щоб боротися проти іншого гетьмана Лівобережної України. Ці чужинці не стільки допомагали гризні між українськими провідниками, скільки палили села, вбивали селян, щоб здобути собі харчування. Перед очима великого патріота України постала руїна української держави.

⁷³ Професор Яната Олександр Алоїзович, Книга 4, Аграрна наука, К., 2003

Це на нього негативно вплинуло і у свої неповних шістдесят він, як і Шевченко, уже був глибоким старцем: бліде і похмуре лице, покрите густими і глибокими зморшками, впале обличчя, повністю сиве волосся, між бровами дві глибокі ритвини, глибоко запали в орбіту очі. Саме такі борці за свободу просто йшли, у них не було зерна неправди впродовж всього життя, яке було важким і коротким.

4.2. Українські інтелектуали в епоху Тараса Шевченка

Найбільш яскравими українськими інтелектуалами епохи Тараса Шевченка були Сковорода, Шевченко і Гоголь, а тому їхні особисті відносини та відносини кожного із них до творчості кожного має неабияке значення для пізнання українців. Їхні відносини відбивають відносини як української нації між собою, так і відповідно з цим відносин сусідів до українців і їхньої держави.

В складну і дивовижну епоху жили і працювали генії українського народу Шевченко і Гоголь. Якщо поглянути взагалі на життя і творчість двох великих українців, то побачимо їхню нечувану схожість у своїй творчості і мріях: кожен із них любив Україну; обидва письмово звернулися в листах до друзів з проською допомогти поселитися над Дніпром; обом не вдалося за життя знайти притулок на берегах Дніпра; ні один із них не мав власного притулку в Петербурзі, як і в усій імперії; кожного із них та їхню творчість ще не впізнав український народ. Гоголь і Шевченко, як і весь український народ жили в Російській імперії, а тому й писали російською мовою, але один менше (Шевченко) інший більше, або все (Гоголь); кожен любив свій народ, у своїй творчості захищав простий народ, селян, кріпаків, своє середовище з якого вийшов, продуктом якого він був і його досконало знав – Шевченко боровся проти царської влади і особисто царської сімі, Гоголь же захищав свій народ, селян, а також поміщиків та службовців – боровся за очищення всього суспільства від хламу відносин між людьми, паскудства і зміцнення волі до боротьби за цивілізаційний прогрес. Отже, два великих українці йшли до однієї мети у своїй творчості, але різними шляхами. Проживаючи в одні і ті ж роки в столиці Російської імперії Гоголь і Шевченко майже не зустрічались, але кожен із них цінував творчість свого земляка. Твори Шевченка читав і добре знав Гоголь, відзначаючи, що в них багато жовчі, але, як у кожного українця, був свій вектор відносин з зовнішнім світом, з владою: поет був проти царя, а письменник – за, хоча в глибині душі було навпаки, а тому не зустрічаючись, кожен із них цінував один одного. Можемо допустити, що саме тому, з етичних і практичних мотивів, Гоголь і не зустрічався з Шевченком: дійсно, цар недолюблював Гоголя, але підтримував його у виданні, полегшення цензури і постановці «Ревізора», а також «Мертвих душ», цар давав гроші на проживання за кордоном, сприяв у поїзді письменника до Єрусалиму; Шевченко не мав будь-якої підтримки від царя, натомість поет висміював царя і царицю,

виступав проти кріпацтва і за відокремлення України від імперії, закликав «кайдани порвіте». Неодмінно Гоголь розумів, що як тільки він щось скаже проти царя, то йому зразу ж згадають реальний зміст його творів і відправлять до Сибіру чи в солдати на десятиліття.

Митці розуміли один одного, відмітивши, мабуть саме із-за цього, про забагато жовчі у творах Шевченка, Гоголь на цьому й зупинився, а Шевченко такого й не помітив, коли в оповіданні «Близнецы» так вихваляв твори Гоголя, зокрема «Мертві душі», що кожен хотів би такої похвали. Поряд з цим треба відмітити, що сам Шевченко вмів постояти за себе, він не цурався давати й не привабливу, іноді нищівну критику не тільки опонентам, але й своїм попередникам і сучасникам, які представляють дотепер українську творчу еліту: Г. Квітка-Основ'яненко, П. Гулак-Артемівський, І. Котляревський, Г. Сковорода. Дослідник Ю. Барабаш показує, що у Гоголя і Сковороди безліч однакових рис і творчих, і філософських, і характеру та долі. Проте, як і про Шевченка писали так і він вмів дати нищівну критику, як наприклад, порівнюючи свого попередника філософа Сковороду з іншим іноземним філософом написав «І наш Сковорода таким би був, якби його не збила з пливу латинь, а потім московщина». Можемо тільки догадатися, що Гоголю також міг би поет закинути «московщину» - і мову, і твори, і проживання в Росії, і «не знаю яка в мене душа» і інше, але Шевченко цього не зробив. Проте, Сковороді дісталось від Шевченка на повну завязку, коли устами одного із героїв у повісті «Близнецы» він заявив «Мне кажется, никто так внимательно не изучал бестолковых произведений философа Сковороды, как князь Шаховской. В малороссийских произведениях почтеннейшего князя со всеми подробностями отразился идиот Сковорода, а почтеннейшая публика видит в этих калеках настоящих малороссиян. Бедные земляки мои»⁷⁴. Не важко зробити висновок, що зауваження Гоголя про твори Шевченка «багато жовчі» не йде у порівняння з повним запереченням творчості Сковороди та вердикт «ідиот Сковорода», або такі слова, вкладені Шевченком в уста свого героя оповідання «Близнецы» «—Это был Диоген наших дней, и если б не сочинял он своих винигретных песен, то было бы лучше. А то видите ли, нашлись и подражатели. Хоть бы и князь Шаховский или Котляревский. В своей оде в честь князя Куракина-осколок Сковороды»⁷⁵. Щоб погріти руки зіштовхують інші народи українців, які самі ж їм в цьому допомагають: Белінський, дозволивши надрукувати в тижневику «Молва» статтю одного українця в якій він назвав Сковороду «справжнім малоросійським юродивим», а у своїй статті «Про російську повість і повісті д. Гоголя» критик додав, що Хома Брут як філософ «вартий філософа Сковороди»⁷⁶. Якщо врахувати кого автор описав в особі Хоми Брута, то стане зрозумілим, що відбулася жорстка критика на межі зневаги трьох видатних українських інтелектуалів, але прикрим є ще й те, що в цих насмішках допомагали самі ж українці.

⁷⁴ Шевченко Т. Соч. в пяти томах. Повести. «Дніпро», К., 1978, Т., 4, -С.58

⁷⁵ Шевченко Т. Соч. в пяти томах. Повести. «Дніпро», К., 1978, Т., 4, -С.23

⁷⁶ Барабаш Ю. Вибрані студії. Сковорода. Гоголь. Шевченко. К., «Києво-Мог. Акад»2006, -С. 148

В той же час Шевченко, який ну не зустрічався з Гоголем, але про його твори, особливо на російську тематику, високо цінував, сказавши словами свого героя «благомыслящие люди разругали книгу и автора, называя книгу грязною и безнравственною, а автора просто сеятелем плевел ...Несмотря, однако ж, ... «Мертвые души» разлетелись быстрее птиц небесных по широкому царству русскому. Прилетело несколько экземпляров и в древний Киев»⁷⁷.

Що це, як не український феномен? Видатні українці, творчі генії, напрочуд схожі між собою – Сковорода, Гоголь, Шевченко, які проповідували основні національні ідеї і навчали методів досягнення єдиної мети для української нації – визволення від вікової залежності, не знаходили єдності між собою ні у творчості, ні в реальному житті, ні в прикладі для нації у справі єдності зусиль. Вони жили і творили в одну і ту ж складну епоху, навіть одні і ті ж роки: Гоголь народився через півтори десятка років після смерті Сковороди, в юні роки Гоголя творчість філософа уже була відома серед народу у вигляді пісень, висловлювань, трактатів, але не можна знайти свідчення, про обізнаність Гоголя з вченням філософа; Гоголь і Шевченко також жили в ті ж таки роки, перебували в столицях Російської імперії-Петербурзі та Москві, мали одних і тих же знайомих і друзів серед росіян, знали один про іншого як про творчість так і приватне життя, але між собою утримували відстань-не зустрілись жодного разу, висловлюючи судження один про іншого опосередковано; творчість самого Шевченка носить не менш філософських роздумів ніж творчість Сковороди, але це не завадило йому негативно оцінити літературну діяльність Сковороди та його поетичну спадщину.

Тут тільки показано окремі елементи відносини трьох видатних українців, але вони характеризують глибинну сутність українського феномену всього народу, коли якісь сили стоять на перепоні добрим стосункам, єдності і доброзичливості кожного українця в усіх сферах життєдіяльності: в кожному господарстві, на виробництві, в політиці, державному будівництві, обороні країни, мистецькій і науковій творчості. Всього цього багато століть в українській нації бракує, нація і народ терпить величезні муки, але що вдіяти не знає, не знають і українські генії, які вражені тією ж хворобою, як і народ з якого вони вийшли. Невідомі сили зіштовхують між собою у жорстокому протистоянні все українське суспільство княжої доби, українських гетьманів і кошових отаманів, інтелектуалів політичних і державних діячів часів Російської імперії і Радянського Союзу, не вщухає таке ж затяте протистояння і після 1991р., коли Україні пощастило долею одержати невеличку незалежність, яка поступово втрачається. Що це?

Про що, про кого і як писали два великих українці, то вони дали один одному оцінку, а також непримиренні критики: Шевченко писав про царизм та важку долю українського народу, а в його творах, за словами Гоголя, -

⁷⁷ Шевченко Т. Твори в п'яти томах. К., «Дніпро» 1978, Т.4, -С.67

«багато жовчі...»; Гоголь також писав про росіян, їхнє паскудство і вдачу, замовчуючи царя, що викликало незадоволення Белінського «представляю вашей совести упиваться созерцанием божественной красоты самодержавия (оно – покойно, да, говорят, и полезно для вас)»⁷⁸; саме така творчість Гоголя, яка не подобалась росіянам, єднала його з Шевченком, який з піїтетом назвав його «мій друже єдиний» - їхня творчість служила українському народу як би там хто не привласнював їхні імена. У відповідь на Шевченкове «Ти смієшся, а я плачу, мій друже єдиний», Гоголь у «Развязке Ревизора» дав відповідь своєму землякові, звертаючись до росіян «Вы сами меня почти вынудили сказать то, что я теперь сказал. Слышите же: я плачу. Комический актер, я прежде смешил вас, - теперь я плачу. Дайте же мне почувствовать, что и мое поприще так же честно, как и всякого из вас; что я так же служил земле своей, что не пустой я был скоморох, но честный чиновник великого божьего государства и возбудил в вас не тот пустой смех которым пересмежает человек человека, но смех, родившийся от любви к человеку»⁷⁹. Не тільки в цьому була схожість двох великих українців, Гоголь не відкидав, а визнавав багато жовчі і у своїх творах на російську тематику, вкладаючи в уста однієї з героїнь свого твору «Театральный разъезд» такі слова «причиною таких произведений все же была желчь, ожесточение, негодование, может быть и справедливое во всех отношениях. Но нет того, что бы показывало, что это порождено высокой любовью к человечеству...словом, любовью»⁸⁰. Кожен із великих українців боровся проти одного зла - поневолення, що і виділяло не любов, а жовч.

Шевченко був не тільки поет, а й філософ і політик, свої думки на захист українського народу, його державності та культури відкрито викладав у власних творах. Гоголь був майстром сміху, митцем прози і комедії, а ще й істориком без намірів надати їм відкритого політичного звучання. В той же час і відкрита поезія Шевченка, і закрита творчість Гоголянесли в собі потужну енергетику для зміцнення волі до боротьби українського народу за своє визволення. Великі українці Шевченко і Гоголь жили і творили в один і той же період в холодному Петербурзі, із загального погляду їхні думи і твори пронизували багато однакових ідей, які побачимо нижче. Це відчував Т. Шевченко, він добре розумів свого земляка і майстра сміху, його роздвоєність в думках та діях, його таємничі думки, яких не всі, або більшість не розуміли і 30 грудня 1844р. написав вірша «Гоголю»⁸¹:

За думою дума роєм вилітає;
Одна давить серце, друга роздирає,
А третя тихо, тихесенько плаче
У самому серці, може, й бог не бачить.
Кому ж її покажу я,
І хто тую мову

⁷⁸ В.Вересаев. Соч. в четырех томах. Изд. «Правда», М., 1990, Т.4, -С.293

⁷⁹Н. Гоголь Собр. Соч. в восьми томах. Изд. «Правда», М., 1984, Т.4, -С.381

⁸⁰ Н. Гоголь Собр. Соч. в восьми томах. Изд. «Правда», М., 1984, Т.4, -С.247

⁸¹ Т. Шевченко. Кобзар. «Дніпро».. К., 1971, -С.189-190

Привітає, угадає
Великеє слово?
Всі оглухли-похилились
В кайданах ...байдуже...
Ти смієшся, а я плачу,
Великий мій друже.
А що вродить з того плачу?
Богилова, брате...
Не заревуть в Україні
Вольнії гармати.
Не заріже батько сина,
Своєї дитини,
За честь, славу, за братерство,
За волю України.
Не заріже: викохає
Та й продасть в різницю
Москалеві. Цебто, бачиш,
Лепта удовиці
Престолові-отечеству
Та німоті плата.
Нехай, брате. А ми будем
Сміятись та плакати.

Скільки дум, скільки філософії та політики у зверненні Шевченка до Гоголя, такого він не міг повідати ні одному із російських друзів та й багатьом українським. І Т. Шевченко і М.Гоголь були не тільки вихідцями з України, вони мали спільну духовність, а тому побувавши в столиці Російської імперії, намагалися повернутися на свою батьківщину, кожен з них мріяв збудувати хату і не де-небудь, а над Дніпром. Скажіть, шановні панове, хто б назвав ще якогось великого російського письменника, а росіяни тільки б хотіли так величати Гоголя, який би бажав збудувати хату над Дніпром, а не над Волгою, а цього бажали і Гоголь, і Шевченко. Повернувшись із заслання, Т. Шевченко, як і Гоголь не мав сили фізичної, не мав притулку:

Ні хати, ні поля,
Тільки торба, а з торбини
Виглядає доля.

Свої надії і мрії поет виклав в листі від 20 серпня 1859 р. до брата В. Шевченка «мені і вдень і вночі сниться ота благодать над Дніпром, що ми з тобою оглядали»⁸². Думи про власну маленьку хату і на горах високих Дніпрових не покидала поета.

⁸² Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 185

Після важких десятилітніх поневірянь Шевченко намагався перетворити свою мрію в реальність, збудувати «хаточку» і жити в ній. Бажання мати власний куточок не покидало його всі важкі роки заслання, а щоб досягти цієї невеличкої людської мети, він уже сам в 1859 р. приїхав в Україну, побував у містечку Корсунь у свого родича Варфоломія Шевченка, щоб з ним розпочали пошук землі, куди мав переїхати поет жити і господарювати. У нього була велика надія, що коли він буде жити в Україні, та ще й над Дніпром, то, за його словами, можливо, скоріше видужав би. Проте все було марним, надії і старання поета навіки рухнули із-за того, що в таємному листі київського, подільського і волинського генерал-губернатора І.І. Васильчикова начальникові III відділу В.А. Долгорукому від 15 серпня 1859р. значилося чітко: «Если бы Шевченко пожелал поселиться в здешнем крае, то я полагал бы отклонить его намерения».

А що ж у М. Гоголя?: - у нього також ніколи не було свого притулку, він завжди жив у товаришів і знайомих, постійно мав борги в коштах на прожиття, випрошував їх в батьків, багатіїв і навіть у царя, тобто як і у Тараса Шевченка була торбина, а «з торбини виглядала доля» А які у них були близькі бажання полинати в Україну, Київ, на Дніпро і про це в листі 14 серпня 1834р. із Петербурга до Максимовича «Пожалуйста, разведывай, есть ли в Киеве продающиеся места для дома, если можно, с садиком, и если можно, где-нибудь на горе, чтоб хоть кусочок Днепра был виден из него, и если найдется, то уведоми меня; я не замедлю выслать тебе деньги». Як схожі бажання видатних українців, один з яких мов би не відав яка у нього душа «кацапська чи хохлацька»⁸³, з думками і бажаннями також видатного українця Т. Шевченка, який вважав себе українцем і тілом, і душею. Щось приховував і недоговорював М.Гоголь у своєму стилі мислення, не сказавши ствердно українська чи російська у нього душа, але росіяни знали добре, що М. Гоголь і Т. Шевченко українці, а тому ні один із них не одержав при житті місця, щоб збудувати хату над Дніпром. Тільки після смерті в Україну повернувся Шевченко, але пройшло уже два століття після смерті Гоголя, а він так і не повернувся на береги Дніпра, хоча це була його заповітна мрія.

5. Думки про відносини сусідів до українців

Не тільки великим філософом, а й глибинним аналітиком був Т. Шевченко і він бачив, що всі сусіди роздирали українські землі на шматки, а людей калічили фізично, духовно і морально. Українська нація формувалась під впливом двох потужних факторів або процесів, які призвели до втрати зв'язку з духом минувшини, відчуття ідентичності та цілісності народу.

Перший фактор: через українську територію споконвічно вздовж і впоперек проходили різні народи і завойовники; на українські землі постійно нападали турки і татари з метою пограбування, знищення чоловіків та запліднення українських жінок воїнами своїх військ; українські землі

⁸³ В. Вересаев. Соч. в четырех томах. /Гоголь в жизни/. М., «Правда»,1990, Т.3, -С.494

частинами і повністю почергово перебували під владою поляків, австро-угорців, росіян, які методично змішували свою кров з українською. Подібне стало суттєвою причиною невидимої, але потужної руйнації генетичної основи українства. Це сприяло в значній мірі втраті рис, які відрізняли українців від інших народів, позбавляючи народ ідентичності: «ідентичність—це хто ми, звідки ми є. Власне, це те підґрунття, на якому наші смаки та бажання, думки та прагнення набувають смислу»⁸⁴.

Другий фактор: багатовіковий вплив сусідніх держав на позбавлення українців власної мови, культури, традицій, історії, державності, з наступними діями колективізації, індустріалізації і голодоморів, громадянська і друга світова війни, боротьба проти «українського буржуазного націоналізму» та дисидентства знищувало українство як ідеальну цінність і цілісність. Українців віками методично позбавляли священних (сакральних) одвічних цінностей певного середовища, в якому вони народилися: соціального, мовного, культурного і традиційного. Зріз української сакральності, як певний порядок, норма, зразок, святе, ідеал, розум, мораль, негатив і прокляття зруйновано в самій основі.

В результаті ці два глобальних фактори вплинули на процес незворотної денаціоналізації, уніфікації та десакралізації традиційного українства, суттєвої руйнації його свідомості і внутрішньої психології. За словами І Дзюби «природний розвиток традиційної української культури було не просто порушено. Значною мірою було вбито душу народу, відбулися деструктивні зміни в його реальній ідентичності, а українець втратив особистість – екзистенційне сприйняття світу»⁸⁵.

Реальна сучасна ситуація в українському суспільстві підсилює дії наведених вище двох факторів у проявах комплексу меншовартості українців, поглиблює в них відчуття другосортності, руйнує дух патріотизму, але в той же час зміцнює соціальну безвідповідальність, призводить до втрати таких цінностей як совість, доброта, порядність. В суспільстві існує думка, що перед українцями постала складна задача з двома змінними параметрами: зберегти та посилити свою ідентичність; модернізуватися в новітніх умовах глобалізаційних процесів⁸⁶.

Його висновок, як і окремих українських провідників, зокрема І. Мазепи, який зрозумівши, що в Переяславі українців і «Великомудрого» гетьмана ошукали, намагався знайти захист у народів, країни яких не межують з Україною, щоб добитися незалежності як для держави, так і для народу. Поет добре вивчив поведку монголів, татар і турків, поляків і росіян, знав, що гетьмани кидалися в різні сторони, шукаючи захисту, а тому запитує і з пафосом дає відповідь:

“.....Коли
Ми діждемося Вашінгтона

⁸⁴ Тейлор Ч. Мультикультуризм і «політика визнання»: Пер. з англ. –К: Альтерпрес, 2004, -С.36

⁸⁵ Дзюба І.М. Україна у пошуках нової ідентичності: статті, виступи, інтерв'ю, памфлети. –К.: Україна, 2006, -С.127-135

⁸⁶ Ж. Практична філософія. №2, 2008, -С.194

З новим і праведним законом?
А діждемось – таки колись!”.

Довго довелося таки чекати, але пророчі слова Шевченка збулися і тільки у другій половині ХХ століття Сполучені Штати Америки звернули свій погляд на Україну. На крутих поворотах історії виходу українського народу з рабства, в доленосні хвилини до України приїздили президенти США: Ніксон – 80-х роках ХХ ст., Буш-старший – 1991р., Клінтон-2000р., Буш-молодший – 2008року. Як і передбачав український провидець, допомога приходила з Вашингтона: Клінтон закликав українців до боротьби словами Шевченка «Борітеся, поборите, вам Бог помагає»; США відмінили дискримінаційні обмеження у торгівлі і відносинах; визнали країну з ринковою економікою, відкрили шлях вступу України до Світової організації торгівлі; захищають від торгового тиску і газової війни росіян, а Буш-молодший прибув, щоб підтримати вступ України в організацію НАТО перед обговоренням у Бухаресті у квітні 2008р. проти чого різко виступила Росія, а за нею німці і французи.

Хто може заперечити, після ствердного: “А діждемось – таки колись!”, істину, що Тарас Шевченко – український пророк? Ось основна причина, через яку російськомовне населення і українські яничари шалено виступають не проти НАТО чи СОТ, а проти встановлення добрих відносин з іншими країнами, зокрема США, Канадою, Англією, Швецією.

Навіть на початку ХХІ століття Росія мобілізує свою п'яту колону, очолювану комуністами і соціалістами, а також недоколиканими жіночками типу Вітренко, щоб не дати долучитися Україні в європейські і світові структури, зокрема НАТО, ЄС і інші. Росіяни знають, як знали їхні царі, що недосяжною українська держава для них стане тоді, коли буде захищена НАТО і США. Особливо критикують США, країну, яка спроможна допомогти українцям вирватися з обіймів російського ведмеда. Адже і деякі європейські країни, особливо Німеччина і Франція, не дуже підтримують намагання українців вирватися з російського пекла, їх також придавлює Росія газом і нафтою, а ще, мабуть, вони бояться великої української держави як майбутнього конкурента.

Поет пише про факти з історії відносин українців і росіян після приєднання України до Росії, коли на словах росіяни до сьогодення називають українців «братнім» народом, а на ділі кепкують, зневажають, увязнюють у темниці і сміються. Така відверта зневага українського народу, з якого вийшли росіяни, забравши з собою всю культуру та історію Альма матері, безсоромно повторюється і нав'язується українцям уже більше трьох з половиною століть. Мовби родичаються, підкреслює поет, але жовчно кепкують:

Коли пустять в хату,
То, зустрівши, насміються, –
Такі, бачте, люде.

Слова поета відображають реальну дійсність. Довідавшись, що цариця Катерина II має намір зруйнувати і повністю ліквідувати Запорізьку Січ, до

Петербургу прибула делегація з величезними подарунками для цариці і її челяді, підкріплені виписками з універсалу Б. Хмельницького 1655 р, Білоцерківської умови 1667р. та конституції сейму 1717 року.⁸⁷ Цариця не прийняла делегацію, а лише звеліла меншим урядовцям влаштувати послам обід. Для сміху до страви їм подали ложки з величезними держачками, якими не можна харч донести до свого рота. Тоді Січовики, також для сміху, почали годувати цими ложками один одного, глузуючи з цього. Якись два поважні царедворці, проходячи поміж столами, зупинилися і один спитав в іншого на французькій мові, думаючи, що козаки її не второпають, – «І де цей дурний народ родиться?» – «Звісно, у їх дурацькій хохландії», – відповів другий. Запоріжці почули, зрозуміли і почали толерантно давати відповідь кривдникам:

–Ой-ой-ой, брате мій, та й панів же тут яка сила!

–Та все які великі, та розумні! – відповів другий.

–І де вони тільки родяться?

–Звісно, де: у Петербурзі та Москві.

– А де вмирають? – спитав перший.

– Вмирають у Сибіру та Камчатці! – відказав другий.

Перебуваючи серед росіян, які презирливо ставилися до всього українства Шевченкові було боляче бачити зневагу до великого українського народу, сильної держави з відносно розвинутою економікою, яка порівняно з тодішньою Росією і Росією середини ХХ ст. виглядала значно вище. Поета і художника відправили в глухомань імперії, заборонивши малювати і писати, не дозволяли й читати, але його крику ніхто не почув десятиліття, а він просив і принижувався «мне рисовать запрещено. Это самое большое из всех моих несчастий! – Сжальтесь надо мной!».⁸⁸ Довели царські посіпаки і яничари великого сина українського народу до відчаю і він з мольбою звертається в листі від 8 травня 1857р. до М. Лазаревського: «Не покидайте мене, други мої, брати мої милі»⁸⁹. Як часто буває в людському суспільстві, чимало і росіян, і українців відвернулись від людини, яка несла хреста за гріхи як українського, так і російського народів.

На п'ятому році заслання в листі до С. Гулака-Артемівського 1 липня 1852р. Шевченко висловив свою думку про те, що він очікував якогось полегшення, виправлення помилки, яку допустила відносно нього влада, але надії руйнувались вщент: «я долго надеялся, но потом и рукой махнул. ...мне счастье не к лицу. Родился, вырос в неволе да и умру, кажется, солдатом. Какой-нибудь да был бы скорее конец»⁹⁰ з гіркотою пише каторжний поет. Подібна безвихідь простежується в багатьох листах, але саме в тих, які він писав до своїх земляків, українців, в той же час росіянам, хоча і знайомим, він так не скаржився у безвиході, не довіряв.

⁸⁷ М. Аркас. Історія України-Русі. «Вища школа», 1990, -С.353-354

⁸⁸ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 52

⁸⁹ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 127

⁹⁰ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 59

В листі від 16 липня 1852р. до свого знайомого Андрія Івановича Лизогуба, поміщика з козацько-старшинського роду, у якого в селі Седневі на Чернігівщині поет не раз бував і творив він писав про місцевість свого засланняб «Пустыня, совершенная пустыня, без всякой растительности, песок да камень, и самые нищие обитатели – это кочующие кой-где киргизы. ...Одно, чего просил бы я у Бога как величайшего блага, это хоть перед смертью взглянуть разочек на вас, добрых друзей моих, на Днепр, на Киев, на Украину, и тогда как христианин спокойно умер бы»⁹¹. Переживання за народ, державу, окрадену історію і культуру нелегко давалось поетові, як і багатьом українським і світовим інтелектуалам.

У творі «Швачка», написаному на засланні у Кос-Аралі 1848р., поет в особі Микити Швачки, одного з керівників селянського повстання, показав як важко провідникам через нервову напругу, вживаючи слова «Ой не п'ється теє пиво, а я буду пить». В українських провідників, в тогочасній еліті української нації була безвихідь, вони не могли допомогти народові позбутися сусідів, які висмоктували всі соки з українців – поляки, татари, євреї. Щодо росіян, то поет мовчав, бо вони його на десятиліття заточили в солдати.

Поет показав до чого довели українців сусіди, що їм уже нічого не залишається, тільки несамовито битися, як під час «Коліївщини», а щоб стримати нервову навантаженість, навіть пити. Це об'єктивна потреба людини, іншого способу угамування нервової напруги вона не придумала. – Ми часто задумуємося, – чому вдумливі люди, митці і вчені нерідко страждають алкоголізмом? Все через безліч проблем, що насуваються на них та неможливості їх розв'язати. Ще в XI ст. персидський поет, вчений і філософ Омар Хайям писав про ситуацію, коли зробити щось практично неможливо:

Что принесло нас неизвестно откуда?
Что, не спросив, унесет непонятно куда?
В кубке вина
Утопите эту несправедливость.

В ті часи, та й тепер, українські проблеми не менш складні, ніж описав персидський поет, тому нервова напруга потребує якогось виходу. Тепер у селах і містах суцільне пияцтво, небачена в минулому наркоманія, багато інших неподобств, щоб втекти від складнощів, яких кожна людина не може розв'язати, а тому серед українців найвища в сучасному світі смертність. Українців осідали і продовжують осідати, як і в минулому, поляки, турки, росіяни й євреї; соціальне закріпачення селян як у середньовіччя; знищення національної культури, мови, історії, навіть руйнація етнічної основи.

Сильна воля мужнього поета була зламана десятилітнім засланням у пустелю, без дозволу займатися справою, до якої кликала його природа – малювати і писати. У відчаї поет пише С. Гулаку-Артемівському: «Горе! И еще горе! От до чего довели мене стишки, трижды проклятые... Эх! То-то

⁹¹ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 63

було б, дурний Тарасе, не писати було б поганих вірш та не впиватися почасти горілочкою, а учитися було б чому-небудь доброму, полезному, ...А то посивів, оголомозів, дурню, та і заходився вчитися фізики. ...я от природи вышел какой-то неоконченный: учился живописи и недоучился, пробовал писать—и вышел из меня солдат, да какой солдат».⁹² В листі від 15 листопада 1852р. до російського вченого-зоолога А. Головачова, який приїздив у Новопетровське укріплення з науковою метою Шевченко писав «Вспоминайте иногда курносого лысого старичка в белом кителе»⁹³.

Мабуть, коли Україна зміцніє, а народ повірить у себе і розправить плечі, встане з колін, то росіянам буде винесений осуд і вимога хоча б вибачитися за нелюдську наругу над великими українцями: Шевченком, Калнишевським, Полуботком і іншими.

Приниження поета призвело до того, що він недооцінював себе для потреб нації, проявляв скромність і до своїх творів. Його «Катерина» наповнена до краю національною політикою, а ось про неї, як художній твір, поет в листі від 9 жовтня 1854р. до Б. Залеського пише: «Катерина» моя не так хороша, а главное, не так цела, чтобы ее переводить»⁹⁴. Бачимо, що безвихідь застала великого українця у листах до своїх друзів і знайомих на волю наговорити на себе того чого не заслуговував, чого не підтвердила сучасна історія та дійсність, бо без Шевченка українці так і не вибралися б з багнюки, в якій вони перебували.

Потрапивши в ярмо до росіян, українці ще й стали рабами в законі і коли одного чи двох українців росіяни викупили у своїх же російських рабовласників, то було стільки галасу, що, мовляв, вчинили добродійність, аж нікуди. Багато пишеться, навіть викликали сльозу в школах, що росіяни викупили Шевченка з рабства за гроші, які одержали від продажу портрета Жуковського, намальованого Карлом Павловичем Брюлловим. Але ось яку оцінку дає один із трьох учасників цього дійства середньовіччя, тобто сам Шевченко, коли людину купували як тварину та ще й пишалися. В листі до самого Жуковського від 1-10 січня 1850 р., де Шевченко просив допомоги визволити його з солдатчини, він повідомляє: «Я писал еще в первый год моего изгнания Карлу Брюллову(КПБ) и никакого результата; ... При всей своей великости, самой малости не хочет сделать; говорю не хочет, потому что он может; позволю себе думать – и первое добро (написание вашего портрета) было сделано случайно. (Печально, что с великим гением не соединена великая разумная добродетель)»⁹⁵.

Мені здається, що у цій справі, яку кожен знає з шкільної лави, але не до кінця усвідомленої, проглядається національна велич Кобзаря, через що його любить український народ. За спогадами П.І. Мартоса⁹⁶, Брюллов давно розпочав малювати портрет Жуковського на просьбу імператриці

⁹² Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 68-69

⁹³ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 67

⁹⁴ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 82

⁹⁵ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 53

⁹⁶ Спогади про Тараса Шевченка. «Дніпро», К.: 1982, -С.69-72

Олександри Федорівни, але не закінчив. Якийсь генерал замовив свій портрет Шевченку і той намалював його, але клієнт чомусь відмовився його купити. Художник перемалював портрет, зняв генеральські еполети, але залишив обличчя і передав у циркульню. Генерал впізнав себе, розізлився, викупив портрет і зажадав купити самого художника, який ще був кріпаком.

Переляканий Тарас, знаючи що з ним зробить генерал, коли купить, як якусь річ, звернувся до Брюллова, той до Жуковського, а останній до цариці. Олександра Федорівна зажадала від Брюллова закінчити портрет Жуковського, продати і викупити Шевченка, а його власника попередили нікому більше не продавати кріпака. Імператриця відіграла вирішальну роль у викупі майбутнього поета з рабства, який через шість років написав у поемі Сон:

Цариця небога,
Мов опеньок засушений,
Тонка, довгонога,
Та ще, на лихо, сердешне,
Хита головою.

.....
Мов та чапля меж птахами,
Скаче бадьориться.

Не будемо стверджувати про яку царицю писав поет, але всі вони з єдиної сім'ї, а тому, здавалося б, що Шевченко невдячно поступив з особою, яка дала йому волю. На перший погляд це так, але саме тут поет проявив себе як захисник обездоленого народу: його рідні так і залишаються у рабстві, весь народ в ярмі, продається і купується, як худоба. Поет міг би бути задоволений, що позбувся кріпацтва, але він не продався навіть за власну волю і виступив надзвичайно різко проти царів і самої цариці. Цим самим він показав, що уболіває не за себе, а за народ, за Україну, знаючи кару, яка його очікує за образу царських осіб. Як Ісус віддав себе натовпу для захисту віри, так і Шевченко приніс себе в жертву царям російської імперії задля визволення українського народу з неволі. Своєю поезією, наповненою філософським, політичним і революційним змістом, бив у набат, кликав до боротьби. Не випадково зразу ж після смерті поета рабство було відмінено 1861 року, але це ще не все, заради чого приніс себе в жертву український пророк.

Як дивно і соромно перед світом та пам'яттю Тараса, коли тепер за мідяки продаються народні депутати, політики, а народ обирає державних і регіональних управлінців, особливо мерів за «кусок гнилої ковбаси», кілограм гречки і купу не виконуваних обіцянок.

Довгі роки жив Шевченко у північній столиці російської імперії, десятків років був на каторзі у солдатах, що дозволило досконало вивчити північних сусідів, яких нас насильно привчали називати «братнім народом». Перебуваючи в Російській імперії, Шевченко все життя був як раб, адже після того, як його викупили з кріпацтва він потрапив у ще гіршу неволю – став каторжником. Добряче знав Тарас повадки росіян, особливо на

українській території, а тому навіть у перших своїх творах радив своїм землячкам:

Кохайтеся чорнобриві
Та не з москалями
Бо москалі—чужі люде,
Роблять лихо з вами.

Не дослухалися до поета і мислителя наші дівчата і хлопці, якось не надавали значення національним особливостям, створювали змішані, здебільшого російсько-українські, сім'ї. Мовби і нічого не відбувалося, але коли настали нові часи, коли розвалилася Російська імперія і українці одержали змогу відстоювати свої національні особливості, то тоді у кожній сім'ї і запанувала національна розбіжність, проявились великодержавні амбіції переважно кожного росіянина до свого чоловіка – українця чи жінки-українки. У кожній змішаній сім'ї здебільше спостерігається роздвоєння, якого немає ніде у світі: українці підтримують сили, які ведуть країну до європейських стандартів життя, а росіяни, навпаки, хилиються до сил, які борються за відновлення колишньої імперії, дотримання російсько-азійського напрямку розвитку. Як часто можна бачити, що жінка-українка уникає розмов з іншими співбесідниками про незалежні процеси в українському суспільстві у присутності чоловіка-росіянина. Як прозоро дивився український геній, коли писав:

А над дітьми козацькими
Поганці панують.

Минає час, приходять нові покоління, з'являються бажаючі покохатися з українськими чорнобривими, але сучасні поети, забувши про тих, хто їх уже кохав, привчав до блюду і забуття отчих традицій, тужать, що мовляв раніше вивозили український чорнозем у фатерлянд, а нині “Вивозять наших – як товар! – дівчат”⁹⁷. Чомусь завжди українські дівчата терпіли від інших народів, але головна причина – так це об'єднання з іншими країнами, як це сталося з Росією, або поразки у боротьбі, як було з кримськими татарами, турками та поляками. Поет завжди закликав до боротьби, єдності українського народу, порвати кайдани і зміцнювати державу. Він із сумом писав про суцільну залежність від інших народів українців як матеріально так і духовно:

Запродана жидам віра,
В церкву не пускають!
Як та галич поле криє,
Ляхи, уніати.

Правду пише поет і провидець. Адже найзапеклішою війною у світовій історії була визвольна війна, яку вів український народ під орудою Б. Хмельницького з метою визволення від польського поневолення. Ми й тут соромливо мовчимо, бо пів української території заселено поляками, скрізь поляки та євреї і на роботі, і в сім'ї, і на відпочинку, вони

⁹⁷ Ж.Дніпро. №1-2, 2007, -С.9.

заправляють до цього часу українською культурою, економікою, політикою, як навчали, так і навчають українців, називаючи нас подумки «бидлом». Визвольна йшла не проти російського поневолення, а виключно польського. Проти єврейського поневолення українці ще системно не виступали, бо це особливе поневолення, яке присутнє в усіх країнах, це особливість цієї нації і боротися проти них практично неможливо. Яскраво про це написано І.Я. Франком у його повісті «Борислав сміється», весь твір про жидів та їхні утиски робітників.. Там він писав: «Жиди ті привикли віддавна вважати робітника за худобину, за річ, котру можна втурити, де хочеться, копнути ногою, викинути, коли не подобається.»⁹⁸ Визвольний рух в різноманітних формах буде продовжуватися ще довго, аж доки українці не здійснять духовну революцію і не змиють із себе попіл минулого рабства.

Поет кличе до боротьби проти чужинців із заслання, з далекого і чужого Кос-Арала, вкладаючи в уста одного із ватажків селянського повстання періоду Коліївщини 1768 року Микити Швачки:

Ой не п'ється горілочка,
Не п'ються й меди.
Не будете шинкувати,
Прокляті жиди.

Ми не проти євреїв, але так склалося у цього народу, що його остерігаються в усіх країнах, і це тому, що навіть в біблій для євреїв написано висмоктувати з людей інших країн їхнє багатство. В біблейські часи євреї залишали Єгипет, але не з пустими руками, як українці російську імперію наприкінці ХХ століття. Євреїв навчали «коли підете, не підете впорожні! Бо позичить жінка від сусідки своєї і від мешканки дому свого посуд срібний, і посуд золотий, та одержує, і покладете це на синів ваших та на дочок ваших, – і забере те здобич від Єгипту».⁹⁹ На російській мові це закінчення виглядає більш зрозуміла суть цього закінчення «- и оберете Египтян»¹⁰⁰. Багато народів захищались державою від єврейських пограбувань, зокрема десь 1879р. з'явився в Росії царський указ, «запрещавший євреям жити в исконной русской столице»¹⁰¹.

Захищатись від євреїв важко, які хитріші за поляків, вони тихо добиваються того, що поляки з криком і ненавистю, але ціна їм однакова, і Шевченко показує, як наші предки захищались від цих народів, що затесались серед українського люду:

Покотилось ляхів, жидів
Не сто і не двісті,
А тисячі. А майдани
Кров почервоніла.

⁹⁸ І.Франко Зібрання творів у 50-ти томах. Наукова думка, К., 1978, т.15, -С.384

⁹⁹ 2М, 3(21,22)

¹⁰⁰ Исх., 3921,22)

¹⁰¹ К. Паустовский. Исаак Левитан. Собр. соч. в девяти томах, М., «Худ. лит», 1982, Т. 3, -С. 532

Всі українські патріоти захищають українську націю від цього народу. Не відставав від цієї проблеми і М. Гоголь, герой у його повісті «Гетьман» говорив Острянині: «Скажете, до какой это поры дожили, что уже и храмы божиивзяло на откуп жидовство? ...Остряница, взглянувши, тотчас увидел: на шесте был повешен вверх ногами жид, тот самый, которого он освободил из рук разгневаного народа»¹⁰². У повісті «Борислав сміється» І. Франко показує, що ненависть до єврейства була превелик: «Розривають звалища, видять: три жиди неживі, а п'ять покалічених»¹⁰³.

Звичайно, євреї такі ж живі істоти, як кожен із людської цивілізації. Проте, відчувають вони себе не так, як всі, але чому це так, то ще невідомо. Про євреїв писали і пишуть у світі, що кожен єврей, як би себе не поводити, хто б він не був – геній, багатий чи бідний, але переважно кожен відчуває себе як «отверженный, сын расы, испытанный унижительные гонения».¹⁰⁴

Кожен єврей, проживаючи в тій чи іншій країні, намагається створити її такою, яка подобається йому, а не корінному народові і вони для цього пробираються в урядові структури тієї чи іншої держави. Прикладів забагато: – хто здійснив переворот в Росії 1917р.? – Євреї; – хто обкрадає бідний український народ впродовж століть?, – євреї. Подібно не тільки в Україні, а й у багатьох інших країнах. На 1 квітня 1922р. серед членів КП(б)У українців було 11920 (23,3%), зате росіян-27490 (53,6%), євреїв – 6981 (13,6%), поляків 1241 (2,4%). Аналогічне становище склалося в державних органах: у колегіяхнаркоматів республіки налічувалося 47% росіян, 26% євреїв і лише 12% українців; у наркоматах основна частина службовців складала – 40% євреїв, 37% росіяни, 14% українців¹⁰⁵. Керівний склад НКВД в Україні 30-х років ХХ ст. був наступним: жиди – 60(66,7%), росіяни - 13(14,4%), українці – 6(6,7%), латиши - 3(3,3%), поляки – 2(2,2%), білорус – 1(1,1%), невідома національність 5(5,6%)¹⁰⁶. В 1926р. українського державного і військового діяча С.Петлюру, який припиняв розгорівші єврейські погроми, в Парижі вбив єврей, мов би за погроми, довго йшов суд, доказів не було, але вбивцю виправдали, адже євреї своїх не здають.

Українці віддали і взяли чимало чужого, але щоб боротися за свою, волю чомусь не беруть прикладів із сусідів ні далеких, ні близьких. Ось Московське князівство, опинившись в ізоляції, піднялося проти внутрішніх і зовнішніх ворогів, запорукою ж переможної боротьби стала єдність московських князів, велика централізація політичної та економічної влади при величезній підтримці духовенства, а основне, що найважливіше, на чолі визвольної боротьби не було тих, проти кого боролися. А ось за визволення української землі воювали ті, хто не хотів

¹⁰² Н. Гоголь. Избр. Соч. в восьми томах. «Правда», 1984, Т.1, –с.327-328

¹⁰³ -С. І.Франко. Зібрання творів у 50-и томах, Наукова думка, 1978, К., т.15, –С.357

¹⁰⁴ К. Паустовский. Исаак Левитан. Собр. соч. в девяти томах, М., «Худ. лит», 1982, Т. 3, –С. 538

¹⁰⁵ В. Лизанчук. Ніхто нам на збудує держави, коли ми самі її не збудуємо. //Народна газета, -1999. -№10

¹⁰⁶ І. Розпутьенко.Забуття українців. К., 2008, -С.120

для неї волі: безліч провідників тягнулось за москалями, чимало за поляками, навіть турки з татарами мовби помагали українцям, а насправді постійно зраджували. Важко було про це думати Тарасові і він писав:¹⁰⁷

Бували війни й військові свари
Галагани, і Киселі, і Кочубеї-Нагаї
Було добра того чимало.
Остались шашелі: гризуть,
Жеруть і тлять старого дуба...

Щоб переконатися в тих провідниках, які мовби відстоювали українську свободу подивімося хоча б на декого з них.

Галагани походять від українських козацьких старшин і були багатими поміщиками-кріпосниками за часів Т.Шевченка, яких підтримували московські царі. Киселі склали український шляхетський рід, представник якого Адам Кисіль під час визвольної війни українського народу проти шляхетської Польщі (1648-1654рр.) зрадив український визвольний рух і перейшов до польського короля. Кочубеї також давній рід українських старшин-поміщиків, який походив від татарина Кучукбея, що підтверджує поет словом від татарської народності “нагаї”, яке походить від імені надзвичайно жорстокого хана Золотої Орди XIII століття Ногая. Їх нащадки у вигляді шашелів різними методами гризуть Україну до теперішнього часу.

Навіть тепер вороги в самій державі, щоб досадити українцеві, кидають в очі прикрі докори, що, мовляв, Україна завжди комусь належала. Українське Лівобережжя і Правобережжя належали чужинцям, Київщиною, Поділлям і Волинням управляв капрал Гаврилич генерал – губернатор, він же Бібіков Дмитро Гаврилович (1837-1852рр.), а за своєю сутністю самодур і реакціонер.

Не сотні вас, а мільйони
Полян, дулебів і древлян
Гаврилич гнув во время оно;
А нас, моїх святих киян,
І ваших чепурних киянок
Оддав своїм прафосам п’яним
У наймички сатрап-капрал.

Так і тепер доки будуть українську історію формувати колишні російсько - мовні українці, то з неволі ми ніколи не виберемося, бо таке приписувати Т.Шевченку може тільки єретик. Невже слова нашого генія “раби”, “підніжки”, “варшавське сміття” і “грязь Москви”, що стосувалися деяких українців минувшини, закликали до єднання з росіянами чи будь з ким?

Відносини між українською елітою в минулому і тепер заслуговують на детальне вивчення, щоб зробити хоча б якісь висновки для прийдешніх поколінь українців. Якщо вести мову про стосунки Т.Шевченка з

¹⁰⁷ Т. Шевченко. Кобзар, К. 1971, -С. 508

окремими членами Кирило-Мефодієвського братства, що виношували ідеї слов'янського єднання, то красномовно це видно у П.Куліша. Він з острахом прислухався до поета-революціонера, намагався стримувати його “завзяте бурлацтво”, бо розумів силу Шевченкового впливу на учасників таємної організації: “Світе тихий, краю милий, Моя Україно”. І П.Куліш писав: «Этим я объясняю себе одичание и Костомарова в Киеве под влиянием гениального дикаря Шевченко»¹⁰⁸.

З перших зустрічей Куліша з Шевченком між ними накреслювались ідейні розходження, які чимдалі тим ставали гострішими. Про атмосферу в Кирило-Мефодієвському братстві, де були демократи і ліберали, Куліш писав: «Серед сеї благодатної молодіжі, з'явився Шевченко з голосним плачем своїм по нещасливій долі земляцькій і заспівав перед небожатами: Світе тихий, краю милий, моя Україно»¹⁰⁹.

Ставлячись так зверхньо до свого земляка та даючи йому поради навчатися у письменства на російських творах, П. Куліш не уникнув царського гніву про якого написали імперські охоронці, що він «хоч і не належав до цього товариства, але був у дружніх зв'язках зі всіма його учасниками і сам плекав надзвичайні думки про вигадану важність України, вмістивши навіть у надрукованих ним творах багато двозначних місць, які могли вселяти в малоросів гадки про право їх на окреме існування від імперії»¹¹⁰.

З такими прогресивними думками він як і Шевченко перебував у засланні, але якщо Тарас не схилив голову перед царем і називав його «дресирований ведмідь», то Пантелеймон проявляв нещирість, навіть лакейство до царя. Тут він використав геніального Пушкіна, написавши:

О Пушкин, светлый русский гений!

Царя ты понял своего:

Ты на одре своих мучений

Сказал: «Я был бы весь Его».

Чи була це істина про геніального поета? Мабуть, що ні, а просто Куліш, як жива людина, бажав вислужитися, щоб отримати милостиню, бо інакше як розуміти слова самого Пушкіна, який писав до своєї дружини 18 травня 1836р.: «Черт догадал меня родиться в России с душою и талантом»¹¹¹. Імперська атмосфера, заздрісний світ, соціально-політичні умови російського життя, створені царизмом, привели до загибелі поета, а тому викликає сумнів, щоб Пушкін сказав про царя словами Куліша: «Я был бы весь Его». Звичайно, Куліш відомий письменник, писав про українську реальність, але трохи лукавив, не маючи стійких власних національних поглядів, він, як писав І.Франко: «шукав того, чого не міг досягнути»¹¹². Пантелеймон Куліш, хоча і був

¹⁰⁸ П.Куліш. Вибрані твори. Вид-во “Дніпро”, К., 1969, с.7

¹⁰⁹ П. Куліш. Хуторна поезія. Львів, 1882; П. Куліш. Спогади про Шевченка. Х.-К., ДВУ, 1930.

¹¹⁰ П. Куліш. Збірник праць комісії для видання пам'яток новітнього письменства. К., Українська академія наук, 1927.

¹¹¹ А.К. Толстой. Собр. соч. в четырех томах, М., «Правда», 1980, Т.1, -С.11.

¹¹² І.Франко. Твори у двадцяти томах. Держлітвидав, 1955., Т. 17, -С.307

близьким до Шевченка, але представляв тих українців, які пристосовувались до обставин, до чужинської влади, хоча і любили Україну, але не так, як Тарас.

А тепер, на початку ХХІ століття, багато провідників з табору комуністів, соціалістів і партій російськомовного українства всі мовби за український народ, але постійно, відкрито їздять до Москви для консультацій і за грішми, де все одержують. Війна за Україну з боку Російської імперії продовжується, ніяк не бажають відчепитися.

Україна мов величезна рибина, що потрапила на міцний гачок і вирватися з нього не так просто. Тому треба боротися, сказати правду, що росіяни та й інші сусіди ну за будь-яку ціну намагаються утримати українців у покорі, надіваючи на себе різноманітні ризи та вишукуючи неймовірні шпарини, щоб проникнути в слов'янство. Основна ж мета – утримати українців на своїй орбіті, ніяк не можуть не так без українців, як без України. Дехто з українців, вихованих на царських і комуністичних традиціях брехні та перекрученні історії, не знає реальності, подають наклепи на видатних національних українських провідників. Найбільше їх муляє філософська і політична поезія Тараса, вони її як боялися, так і бояться, перекручують де тільки можуть як в старі часи, так і теперішній період здобуття незалежності. Звернемося до людини, яка багато написала про нашу історію, в якій ми, за її допомогою, заплуталися. Це історик П. Толочко, який ще й написав пасквіль на Т.Шевченка: «Вспомним, Тарас Шевченко и не думал, что у нас будет суверенное государство Украина. Он и его единомышленники были федералистами. Их привлекала идея славянского единства»¹¹³. Таку думку він висловив на основі слів Т.Шевченка:

Слава тобі, Шафарику,
Вовіки і віки!
Що звів еси в одне море
Слов'янської ріки.

Титулований український історик П. Толочко з яничарським завзяттям бере на себе сміливість приписувати поетові думку щодо єднання українців і росіян, але це зовсім не так, бо не росіян, яким далеко до слов'ян, мав на увазі великий Тарас, а інші народи, а саме:

Слава тобі, любомудре,
Чеху-слов'янине!.

В поемі «Єретик» ніде Шевченко не називає росіян, а тільки чехів. Не до російських та деяких українських істориків звертається поет, його думка лине до Павла Шафарика – видатного чеського і словацького ученого, професора Празького університету, одного з основоположників методу порівняльного вивчення слов'янських мов. Він робив спроби дати порівняльний огляд історії, літератури і етнографії всіх слов'янських народів, як відгалуження єдиного народу. Саме Шафарик ніде у своїх

¹¹³ Зеркало Недели, 23 августа 2003, с. 15

дослідженнях не вказує, чого не сприймає комуніст-історик Толочко, про слов'янство росіян.

Найбільше поставив все з ніг на голову в історії України російський письменник і видавець Карамзін, одержавши від царя завдання написати літературну історію Росії, повністю заховавши все українське під єдиною назвою «слов'яни»: «Славяне российские – кривичи, северяне, вятичи, радимичи ...»¹¹⁴. Так нахабно, інакше не сказати, переписували реальну історію України, що довго ще прийдеться виправляти і чи вдасться. Немало діставалось народам, що були силою приєднані до Росії, зокрема українцям, які разом із росіянами безоглядно слідували вказівкам і примхам потомків німецьких рицарів. Росією правили вихідці з Німеччини, царі мали глибоке німецьке етнічне коріння, а тому німці нерідко в політичних дискусіях допускали докір росіянам, що їм німці допомагали століттями жити і працювати. Український геній Шевченко знав історію Росії, знав її царів і їхню родословну, а тому писав про безвольне слідування за царськими примхами як російському, так і приєднаним народам. Своєму ж народові Шевченко з докором пише:

Якби ви вчилися так, як треба,
То й мудрість би була своя

.....

А то заліжете на небо:

“І ми не ми, і я не я”

Німець каже “Ви могли”

“Могли! могли!”

Німець каже: “Ви слов'яне”

“Слов'яне! Слов'яне!”

Славних прадідів великих

Правнуки погані!

Розглядаючи так званих російських слов'ян, у них не знайшлося й української мови: «Рассеянные по Европе, окруженные другими народами и нередко ими покоряемые, славянские племена утратили единство языка, и в течение времен произошли разные его наречия, из коих главные суть: русское, более всех других образованное и менее всех других смешанное с чужеземными словами; польское, смешанное со многими латинскими и немецкими словами; чешское, в Богемии, в Моравии, в Венгрии; чешское, то есть болгарское; кроатское, сходное с вендским в Стирии...»¹¹⁵. Українська мова у слов'ян навіть не згадується, а українські слова перекручувалися, хоча приписувались все-таки узагальненому поняттю – слов'яни: «славяне, еще не зная грамоты, имели некоторые сведения в арифметике, в хронологии. Наблюдая течение года, они, подобно римлянам, делили его на 12 месяцев, и каждому из них дали название, согласное с временными явлениями или действиями природы: февралю-сечень; марту – сухой; апрелю-березовол (думаю, от золы березовой); маю – травный; июню – изок;

¹¹⁴ Карамзин Н.М. Предания веков. «Правда», М., 1988, -С.60

¹¹⁵ Там же, -С.61

июлю – червен\; октябрю – листопад; ноябрю – груден»¹¹⁶. Як бачимо все і навкруги українські назви і слова, але подається так, мовби це мова головного слов'янина – росіянина.

Далі в ліс, більше дров, і «В договоре Олега с греками в 911 году упоминается уже о великих боярах русских: сие достоинство, знак воинской славы, конечно, не варягами было введено в России, ибо оно есть древнее славянское». Далі ще гучніше відкриття: «В России до введения христианской веры, первую степень между идолами занимал Перун, бог молнии, которому славяне еще в VI веке поклонялись.. Кумир его стоял в Киеве на холме, вне двора Владимира, а в Новгороде над рекою Волховом»¹¹⁷. Дізнались українці, що ще в VI віці росіяни Були уже слов'янами, хоча такої нації, держави і Москви ще не було. Ось так, шановні українці, не в Україні Володимир запроваджував християнську віру, освячуючи киян у Дніпрових водах, а в Росії все це відбувалося, хоча її ще в згадці не було. А коли згадувалось за часів Олега про великих бояр руських, то це також не українських, а російських, бо введено не варягами і не в Україні, а в сиву давнину в Росії, про яку ще в ті часи не було й згадки. Що ж так писав літератор Карамзін, засмічуючи мозкові клітини російським царям, митцям, літераторам і історикам, хоча і не всім, бо там є досить думаючі люди. З дитинства українців примушували в таку дурницю вірити і вірили, поклонялись, бо іншого не знали.

Росіяни спрямовано, комплексно нищили Україну, її історію і культуру, не стало й народу, який був замінений іншим народом – російським. На літературно-художній вигаданій історії Карамзіна «История государства российского» виховувалась вся російська еліта, яка, мабуть, свято вірила, що можливо штучно витравити із світової історії і людської цивілізації цілий український народ, його територію на планеті земля, його генетичну пам'ять. І це не слова, а реальність, яка ще знайде оцінку прийдешніх поколінь, за яку буде соромно російському народу і її національній еліті, який вона представляє.

Ось як писав про Україну, козаків і інший люд, заколиханий вигаданою історією Карамзіна невгамовний російський критик В. Белінський, до якого прислуховувались політики держави: «Малороссия никогда не была государством, следовательно, и истории, в строгом значении этого слова, не имела ...Малороссияне всегда были племенем и никогда не были народом, а тем менее – государством. Казаки знали в жизни только два рода наслаждения: резню и горилку»¹¹⁸. Український народ народжував російську державу, посилаючи у північні землі загони своїх воїнів, які змішувались із фінно-угорськими племенами, що проживали в лісових землянках. І сталося, мовби серед окремих тварин, скажімо павуків, коли народжене дитя моментально поїдає свою родительку. Так сталося серед українського і

¹¹⁶ Там же –С.54

¹¹⁷ Там же –С. 55

¹¹⁸ В. Белинский. Произведения в 9-ти томах, «Худ.литература», Т.5, -С. 238-239, (газ. «Зеркало недели», 20.09.05, - С.21)

російського народів: українці сприяли появі російського народу, який, зміцнівши, намагається проковтнути свою метрополію.

Не краще поводитися п на українській території й інші сусіди, називаючи українців «бидлом». Поет подавав свій голос і про поляків, а тому думки його мають виховне значення для сучасних народів України:

Слухайте ж, щоб дітям потім розказать,
Щоб і діти знали, внукам розказали,
Як козаки шляхту тяжко покарали
За те, що не вмiла в добрі панувать.

Видатний український письменник П.Куліш з іронією писав: «ми любимо з себе трошки покепкувати; се вже така в нас запорізька вдача. От ляхи – то вже ні: ті все себе величають та хвалять, що й господи якими людьми здадуться, хто пійме їм віри»¹¹⁹. В той же час відомий політик світового рівня англієць У.Черчилль про поляків сказав таке: «Нет таких достоинств, которые не найдешь у поляков, и нет таких ошибок, которые они бы не совершили»¹²⁰.

Поляки споконвічно зраджували українців, зневажали їх, використовували у своїх інтересах і цьому є багато прикладів. Видатний військовий діяч Сагайдачний зі своїми козаками помагав полякам, їхньому королю Владіславу. У 1618р. Сагайдачний йшов до Москви допомагати польському королеві Владіславу, який оточив це місто, розгромивши Пожарського. Підійшовши до стін Москви, Сагайдачний чомусь припинив наступ і через деякий час повернув назад. Причиною подібного рішення стало те, що Сагайдачний довідався, що саме в той час польський Сейм вирішив припинити війну з Москвою, але про своє рішення поляки завчасно не повідомили військо Сагайдачного. Подібне означає пряму зраду того, хто спішив надати допомогу, долаючи величезні відстані, але й пізніше подібних зрад було чимало.

Коли після арешту йшла мова про Шевченка, то деякі поляки говорили, що коли б Тарас став гетьманувати, то, певно, тоді Польща воскресла, але його брат Варфоломій на це відповідав, як написав у своїх спогадах, «Так-то вони знали Шевченка і його думки і погляди на шляхетську Польщу»¹²¹. Саме до поляків звертається поет, які багато лихого завдали українцям, він застерігає, щоб нащадки двох народів порозумілися і не зраджували одне одного:

Ой не п'ється тее пиво,
А я буду пить.
Не дам же я вражим ляхам
В Україні жить.

Після заслання та зустрічі там з польськими каторжанами, які також були вислані, Шевченко трохи пом'якшив у деяких своїх творах,

¹¹⁹ П.Куліш. Вибрані твори. «Дніпро», К.: 1969, -С.528

¹²⁰ У.Черчилль. Мускулы мира. М.: «Эксмо», 2005, -С.511

¹²¹ Спогади про Тараса Шевченка. «Дніпро», К.: 1982, -С.30

покладаючи провину за погані стосунки українців з поляками на «ксьондзів, езуїтів», а шляхту та й усіх поляків залишає в стороні. Подібну зміну наголосу поета характеризує І. Франко: «Неправда, буцімто колись, чи в Х, чи в XII, чи в XV, чи в XVII віці, ляхи жили з українцями в примірній злагоді й ідилічній єдності; навпаки, обопільні війни – се найвиразніша, безперервна традиція їх обопільних відносин»¹²². Сто років назад 1904р. І. Франко, коли аналізував вірш «Ляхам»,¹²³ то писав з оглядкою: «Вірний правилу історичної перспективи я хочу зовсім холодно, сухо, як то кажуть, науково розібрати Шевченків вірш, зовсім без огляду на теперішні польсько-руські диференції»¹²⁴.

Сусіди постійно намагалися роз'єднати український народ, особливо відзначалися польські королі і магнати, коли король Польщі (1587-1632рр.) Сигізмунд III підтримував католицьку реакцію і сприяв проведенню Брестської унії (1596р.). Зникали доброзичливі і дружні відносини простого народу – поляків і українців – через їхніх провідників. Захисник духовних цінностей українців Шевченко писав:

А ми браталися з ляхами!
Аж поки третій Сигізмунд
З проклятими його ксьондзами
Не роз'єднали нас

Поет багато пише і попереджає українців про польських магнатів і релігійних провідників, але народ він поважав, з яким були дружні відносини, а тому вони мають відновитися. Українців заганяли до католицизму і йшла велика війна, починаючи з XI ст. до XIX ст., а уже на початку ХХІ ст. українці та інші народи Східних країн спрямували свої погляди на Захід, але це вже не примусове притягнення, а вільний вибір ліберального об'єднання, де будуть нормально співіснувати в європейських структурах різні культури – релігійні (протестанти і православні), мовні, соціальні, історичні. Подібне має статися і у стосунках українців з росіянами, які значно поліпшаться в умовах вільного вибору, а не тиску, як це мало місце століттями, адже філософський вислів «силою не будеш милою» ще не втратив свого значення для всіх стосунків.

Не було добра між українцями і поляками, які масово жили в Україні ще у ХХ столітті. З поляками постійно існують непорозуміння не тільки на державному рівні, а й в усіх куточках української території, де тільки проживають поляки. В глухих і бідних селах українці стикаються з яскраво вираженим національним питанням. У післявоєнні роки (1941-1945 рр.) переважна більшість учителів в українських сільських школах були приїжджі і жили вони у селян на квартирах. У більшості українських сіл налічувалось від третини до половини поляків.

¹²² І. Франко Зібрання творів у 50-ти томах, «Наукова думка», К., 1982, Т.35, -С.177

¹²³ Йдеться про вірш Т. Шевченка «Ще як були ми козаками»

¹²⁴ І. Франко Зібрання творів у 50-ти томах, «Наукова думка», К., 1982, Т.35, -С.174

– Я жила на квартирі у поляків, – розповідала одна учителька, – і відчула ту глибоку прірву між українцями і поляками. – Як же вони ненавидять українців, – згадує вона минуле, – звичайно не всі, але більшість переконані, що їхні дівчата – панянки, їхні хлопці – пани, у них – «голуба кістка»; українські ж дівчата і хлопці – «пся крєв» і бидло. – Не випадково, – робила вона висновок, – що б там хто не говорив на противагу, але українські і польські сім'ї, українські і польські села ворогували між собою. А скільки поляки писали доносів на своїх односельців, на сусідів та співпрацівників в часи комуністичного тоталітаризму в російській імперії. Ще треба детально вивчити хто більше писав доносів чи українці на українців, чи поляки на українців, мабуть друге буде сильно переважати.

Поляки, як і росіяни, постійно стверджують, що вони мають якусь беззаперечну спорідненість з українцями, але при цьому стараються їх пригнічувати і ставити у становище рабів. Поляки твердять, що вони віслянські поляни, а українці – наддніпрянські поляни; росіяни твердять, що ми єдиний братній народ, слов'яни. Аналізуючи твори Шевченка та враховуючи подібні вислови, І. Франко давав українцям такі поради: «Коли люди нетерпеливі або нетямущі або злої волі з там того берега з докором або приманою гукають нам «Брат!, брат!» - не забуваймо завжди відповісти їм нашою приповідкою: «Брат братом, а бринза за гроші»¹²⁵.

Боротися з поляками, як і іншими сусідами було важко, особливо в далекому минулому. Захисники покріпаченого селянства, доведеного до відчаю, жорстоко карали поляків і євреїв в районах Василькова, Білої Церкви і Фастова під час селянського повстання 1768 р. яке одержало назву Коліївщина. Після поразки повстання його ватажки Микита Швачка, Семен Палій-полковник фастівський, Левченко та інші були запроторені, як і всі українські борці за свободу, в Сибір. Поет, який зазнав не менших тортур і заслань, оспівав своїх побратимів – героїв, щоб донести їхню героїку аж до сучасності.

Польські магнати просто століттями експлуатували українців, особливо селян, називаючи їх не інакше, як бидлом, і такими термінами користувались і прості поляки у спілкуванні з своїми односельцями. У своїх дослідженнях найстарішого староруського літопису «Повести временных лет», який складається з двох рукописів: рукопис Іпатського монастиря в Костромі і рукопис суздальського монаха Лаврентія І. Франко пише наступне. В часи польського повстання 1863-1864рр. люди Дрогобицького повіту говорили, що поляки погрожували руським селянам: «Чекайте! Як буде Польща, то ми будемо вашими чоловіками орати, а жінками волочити»¹²⁶. Недаремно Шевченко писав:

Ще день Україну катували
Ляхи скажені; ще один,
Один останній сумували
І Україна, і Чигрин.

¹²⁵ І.Франко. Зібрання творів у 50-и томах, Наукова думка, 1982, К., Т.35, –С. 183

¹²⁶ І.Франко. Зібрання творів у п'ятнадцяти томах. «Наукова думка», К., 1976, т.6, -С.21

Історично слова Шевченка підтверджуються великими і буденними справами про поляків, які доносили на конкретних людей владі, приносили шкоду українському народові в усі часи.

Бюро преси НКВС РСФРР повідомило 29 квітня 1918р. (ПТА), що польські поміщики Староконстантинівського та Проскурівського повітів направили австрійському командуванню в Смоленськ листа з проханням окупувати Поділля: «Польские помещики Староконстантиновского и Проскуровского уездов отправили мемориал австрийскому командованию, галицийскому наместнику и польскому министру при австрийском кабинете, в котором призывают австрийское правительство оккупировать украинскую Подолию и помочь им при помощи субсидии и введения принудительной работы для крестьян наладить хозяйство»¹²⁷. Польські легіони були сформовані на початку першої світової війни Пілсудським з допомогою німецького та австро-угорського генеральних штабів і найперше вони боролися з визвольним рухом трудящих. Чи не про таку наругу чужинців писав, попереджуючи свій багатостраждальний народ, поет:

Моліться, діти! Страшний суд
Ляхи в Україну несуть –
І заривають чорні гори.

Одночасно поет попереджує ворогів українського народу, щоб вони знали про кару, яка їх очікує, справедлива кара:

Ото гайдамаки. На гвалт України
Орли налетіли; вони рознесуть
Ляхам, жидам кару;
За кров і пожари
Пеклом гайдамаки ляхам оддадуть.

Найперше не будемо забувати, що найзапеклішою війною у світовій історії була визвольна війна, яку вів Б. Хмельницький з метою визволення українського народу від польського поневолення. Але в цей час, мовби допомагаючи повстанцям, татари та німці тільки товклися на українській землі, знущалися з усього народу.

Не кращими від поляків були і кримські татари, які є потомками Ногайської орди, уламок Батієвого війська, яке залишало арену поневолення народів світу, якого не знала людська цивілізація.

Там шляхтою, татарами
Засівали поле.

Козацька старшина ніколи не мала надійних союзників серед оточення таких сусідів, як поляки, татари, турки й росіяни. Задобрюючи кримських татар, Хмельницький називав їхнього хана Гірея братом, але це не стримало його зрадити гетьмана в найтрагічніший час битви під Берестечком, перейшовши на бік поляків. Пройшли століття, і татари були Сталінін виселені на територію звідки прийшли їхні прадіди з Батієвою ордою – в степи Азії. Ще не відомо, якими правовими нормами керуються

¹²⁷ ЦДАЖР СРСР. ф.393. оп.4. спр.26. арк.107.

татари і ті, хто їх виконує в Україні, щоб претендувати на проживання в Криму, свавільно захопленому жорстокими їхніми ординцями в минулому.

Такими ж злими сусідами, хоча й через море були турки, які мають досить цікаву природу. Знаменитий український полковник Іван Богун звинувачував гетьмана П. Дорошенка та його Генерального секретаря І. Мазепу за те, що вони запросили на допомогу татар і турків, які замість допомоги, нищили українські села та селян. Проте подібне розпочиналось задовго до них, коли ще Б. Хмельницький запрошував татар і турків допомагати у боротьбі з поляками. Очевидець пише про 1649 р. про українське Поділля та про Б. Хмельницького: «И гетьман у Хмельнику былъ месяца іюня 15 дня, и татар без личбы; царъ ганъ ишов, а зъ нимъ войско незличное татаръ: крымцы, билгородцы, нагаи; и многие места поплундровали, церкове попустошили, невесты и девицы псотили, стацей незменные брали, кони, быдло и овцы, и много трудности людям чинили»¹²⁸. Турки і татари в усі часи знищували українську людність і спустошували її територію, коли гетьмани билися з поляками, та коли вони несамовито билися один з іншим за булаву. Українські гетьмани і теперішні президенти так і не дійшли до тям, що споконвічні суперечки і бійки між собою використовуються сусідами виключно на свою користь.

Саме з цього приводу Шевченко передавав своїм нащадкам про сусідів, про те, що вони постійно загарбують українську землю. Правдива та гірка думка своїм нащадкам не загинула і підтримувала дух борців за свободу. Нові покоління стають на захист своєї землі і роблять це не гірше, ніж за часів «Коліївщини».

Не треба забувати, що найсвятішою є кров, пролита в боротьбі за землю, що і робили воїни Української повстанської армії. Першим командувачем УПА був Василь Івахів, який загинув у травні 1943 р., за ним Дмитро Клячковський (Клим Савур), а уже з осені 1943 р. командування прийняв найбільш сьогодні відомий Роман Шухевич (Чупринка), а останнім командувачем був Василь Кук, роль якого ще належно не вивчена.

Українська повстанська армія (УПА) була створена у 1942 р. в лісах Волині. Основне місце перебування воїнів повстанської армії в лісах – це так звані «схованки». Надалі діяла на території Волині, Галичини і Буковини, окремі загони проникали на територію ряду областей Поділля. Повстанська армія воювала проти німецького вермахту, польської Армії крайової і Червоної армії. На початковому етапі піднесення боротьби повстанська армія нараховувала до 150 тисяч бійців. За всі ж роки визвольної боротьби за 1942-1955рр. нараховувалось половину мільйона бійців, хоча ці дані далеко не повні.

Це було високоорганізоване військове об'єднання, в якому діяли закони військового часу з урахуванням того, що основним фактором життєдіяльності армії була підтримка місцевого населення. Документи НКВД свідчать, що в повстанській армії діяли жорсткі закони проти

¹²⁸ Летопись Самовидца. К., 1878. – С.80

мародерства та нанесення шкоди місцевому населенню, особливо дій, які б накликали каральні операції німців проти місцевого населення. Хто із бійців УПА допускав незаконні дії карався смертю, оскільки у них не було тюрем, щоб утримувати за провини.

Органи НКВД вели жорстку боротьбу проти українських воїнів, зокрема жорстоко знищували українських селян, інтелігенцію, особливо учителів, видаючи, що це злочин партизанів. Все робилось надзвичайно таємно, що навіть тепер важко розкрити такі вишукані чекістські методи проти повстанців. Чекісти переодягались у воїнів УПА, робили спеціальні схованки, схожі на ті, якими користувалися повстанці, щоб показати місцевому населенню.

Поет наче передбачав, що українським повстанцям прийдеться міряться силою не з одним ворогом, а навіть декількома, називаючи їх поіменно, як це сталося у 1939-1956рр: німцями, поляками, росіянами. Комуністи і інші доброзичливці українського народу з піною виступають проти воїнів Української повстанської армії, не визнають їх воюючою стороною проти українських ворогів. Але ж воїни УПА освічені люди і знали заклики поета-революціонера «борітеся – поборете» проти москалів, турків, поляків, ординців і німців. А що робили воїни УПА? Вони виконували заповіт Тараса, а саме боронити свою землю, свою батьківщину, що і не подобається комуністам, які своїми діями підтверджують негативне ставлення не тільки до борців за незалежність, але і до українського пророка Шевченка, хоча відкрито про це не кажуть. Не хто інший як Тарас з висоти своєї геніальності нагадував майбутнім захисникам знедаланої країни:

Була колись шляхетчина,
Вельможная пані;
Мірялася з москалями,
З ордою, з султаном,
З німотою...Було колись.

Поет не бачив різниці між німцем і росіянином, кожен тягнув соки з української землі, перетворює в рабів українців. Саме німці через своїх посланців на царський трон Росії навчили росіян жорстокості до інших народів, трохи господарювати і про це німці нерідко нагадують росіянам. Десь 30 липня 1918р. Бюро преси НКВС РСФРР повідомило про події в Україні: «Прибывшие из Украины товарищи рассказывают, что одной из целей забастовки является прекратить вывоз хлеба из Украины в Германию. Бастующие требуют, чтобы хлеб направлялся в Советскую Россию»¹²⁹. Не українці бастували, а росіяни, яких підтримувало військо, не українці везли до Німеччини хліб, а німецькі війська, що прибули з єдиною метою – пограбування. На українській території за хліб билися німці з росіянами, а провину покладали на українців, які тихо спостерігали за цим дійством і чухали лоби.

¹²⁹ ЦДАЖР СРСР.ф.393. оп.4. спр.26. арк.664.

Чомусь складається так, що німці з росіянами завжди приносять шкоду українцям, а пояснення просте – Україна стала частиною російської імперії, яку полюбляють німці. Німці споконвічно вважають несправедливим той факт, що Росія має величезні території, але господарює на них погано. Вихідці з Німеччини правили Росією, царі і царські чиновники були німцями – Бекендорф, Корф, Клейнміхель і інші. В Україні німці залишили розбрат не менший ніж поляки і росіяни:

Отак німота запалила
Велику хату. І сім'ю,
Сім'ю слов'ян роз'єдинила
І тихо, тихо упустила
Усобищ лютую змію.

Вивчення поезії Шевченка показує істину, що крім росіян, турків, поляків та австро-угорців, які споконвічно пригнічували українців, поет іноді ще й згадує німців. І це не випадково. Історично склалося так, що німці завжди ставлять підніжку українцям: через своїх національних представників серед царів, зокрема німкені Катерини II, ліквідували Запорізьку Січ, як основу української свободи і незалежності; після перевороту 1917р. не допомагали, а протидіяли можливості формування української держави, допомагаючи російським загарбникам; коли Гітлер розпочав нанесення основного удару проти Росії, чомусь під час війни 1941-1945рр. найбільше постраждала українська економіка, найбільше знищили українців; тепер, коли українці здобули незалежність німці ніколи не висловились позитивно про нашу молоду державу, не замовили за неї доброго слова; коли ж Росія за часів незалежності розпочала наступ на українську незалежність, застосовуючи газову війну, то Німеччина в особі канцлера Меркель підтримує президента Росії Путіна, збудувати газову мережу до Європи в обхід України, щоб поставити нашу державу на коліна перед північною сусідкою. Звичайно, надалі німці все-таки обдурять Росію в кінцевому підсумку, але великих втрат знову ж понесе Україна. Українці нічого поганого не вдіяли проти німців, але здається, що в німців залишились царські амбіції і претензії на російський престол, а тому вони маніпулюють як Росією, так і Україною, використовуючи напруження між ними в ім'я своїх стратегічних планів Барбаросса. Треба дивитися, щоб ці німчики не обули когось із сучасних великомудрих українських і російських політиків.

Не залишили без уваги і нашого гетьмана Хмельницького, якого ошукали росіяни, які нав'язують все таки любити його, бо він допоміг накинути налігач на весь український народ. Не забуваймо Тараса Шевченка та уроків історії. Поет запитує українців і дає відповідь:

За що ми любимо Богдана?
За те, що москалі його забули,
У дурні німчики обули
Великомудрого гетьмана

Полихала визвольна війна українського народу. В 1649 р. в Хмільнику на Поділлі побував Б. Хмельницький зі своїм військом. Очевидець тих часів описує про ставлення до місцевого населення поляків, татар і німців. Німці, які мов би прибули допомагати Хмельницькому були не кращими від турків, татар, поляків: «Немцы стали февраля 9, але злыи, же увесь Хмельникъ затривожили, и редко хто ся одержаль: все мещане утекли прочь. А тымъ, що ся zostали, не было мякко, горше одъ татаръ»¹³⁰. Давно писались слова про те, як «москалі його забули» і «німчики обули великомудрого гетьмана», але вони, як бачимо, злободенні і сьогодні, як писав Шевченко:

Кругом неправда і неволя,
Народ замучений мовчить.

Чому Т. Шевченко направляє своє гостре слово проти турків, поляків, євреїв і росіян? Адже з сусідами треба жити дружно та мирно і таких норм українці дотримуються не уклінно, нікому і ніколи з сусідів не загрозували, не йшли війною, не загарбували чужих земель.

Поет захищав свій народ, споконвічні сусіди чомусь ненавидять до цього часу, у них такий менталітет, а тому наш народ має про це знати і голосно говорити, як у своїй поезії Шевченко. Поляки в минулому принижували український народ і не бажали толерантно ставитись до створення доброго життя в Україні. Після поляків в Україні панували росіяни, особливо в ХХ ст., українці зазнавали всіляких утисків, а коли Україна стала незалежною, то росіяни, що залишилися жити в Україні, продовжували зневажати український народ і створювати перепони розвитку країни. В усіх творах Т. Шевченко, знаючи історію, досить однозначно повідав нащадкам, цього не треба соромитися та замовчувати, про ті народи, які завжди пригнічували українців. Перелічимо і ми їх відповідно до творів нашого пророка: поляки і росіяни, турки і татари, одноосібно євреї.

Про поляків відомий український письменник П.Куліш з іронією писав: «ми любимо з себе трошки покепкувати; се вже така в нас запорізька вдача. От ляхи – то вже ні: ті все себе величають та хвалять, що й господи якими людьми здадуться, хто пійме їм віри»¹³¹. В той же час відомий політик світового рівня англієць У.Черчилль про поляків сказав таке: «Нет таких достоинств, которые не найдешь у поляков, и нет таких ошибок, которые они бы не совершили»¹³². Польські магнати просто століттями експлуатували українців, особливо селян, називаючи їх не інакше як бидлом.

Про росіян. Російські політики дотепер забуваються і висловлюють власні імперські сутності: «С точки зрения наших национальных интересов, нам не должно быть никакого дела до того, какой в Украине политический режим»¹³³. Все, що відбувається в українській державі, розглядається російськими політиками під кутом зору фундаментальних і їхніх

¹³⁰ Летопись Самовидца. К., 1878. – С.81

¹³¹ П.Куліш. Вибрані твори. «Дніпро», К.; 1969, -С.528

¹³² У.Черчилль. Мускулы мира. М.; «Эксмо», 2005, -С.511

¹³³ Зеркало недели, 30 июля 2005, -С.4

національних інтересів, без сорому висловлюють шкідливі думки, які негативно впливають на людські відносини між двома націями «это положение русского языка, русской культуры и православной церкви в Украине», «абсурдные распоряжения о переводе делопроизводства на украинский язык в Крыму, попытки убрать русскую речь из радио и телеэфира»¹³⁴. Росіяни жалкують, що зникають петровські часи, коли Україна вважалась Малоросією і їй вказувалось як та що робити, а про російську мову і культуру не згадується. На противагу твердженню про братерство двох народів, треба однозначно відповісти, що це різні народи, як говорив Шевченко: «Бо москалі – чужі люде».

Спостерігається цікава подвійність між українською і російською націями. Якщо розглядати українську націю як цілісну одиницю та її державу, то кращої нації та держави важко знайти – це і не агресивність, толерантність, висока духовність, стародавні культура і традиції; навпаки, якщо розглядати російську націю як цілісну одиницю та її державу, то це найперше агресивне об'єднане середовище, якого споконвічно остерігаються інші народи та держави, простежується зверхність до інших народів, проповідування націоналістичних намірів, зневага до культури, традицій та історії інших народів.

Якщо ж розглядати окрему особистість української нації, то тут виявляється зовсім інше становище: українець, як окрема особа, заздрісна, здатна на доноси, уособлюється – «моя хата з краю», постійний прояв протистояння і прояв узгоджених дій, ніхто нікому не бажає поступитися в малому, скритість, майже відсутня національна гордість, серед українських провідників споконвіків точиться боротьба за горезвісну «булаву», за яку ведеться кривава боротьба трьох, чотирьох і більше гетьманів; навпаки, розглядаючи окрему особистість російської нації, спостерігається дружність, відвертість, підтримка, менше зради і заздрощів, більше національної гордості, більш широка душа і натура.

В цілому у світі з російською державою і нацією, як цілим, остерігаються мати справу, навпаки з українською державою і нацією, як ціле всі пізнають і не проявляють якоїсь остороги. Натомість в особистих стосунках з українцями не дуже бажають спілкуватися, а з росіянами кожен відноситься добродушно. Цей феномен давно бачать вчені і філософи, але пояснити причини його ще не вдалося.

Висловлювання подібної думки свідчить не про нелюбов до свого народу чи своєї держави, навпаки про думку людини, що кровно любить і глибоко знає свій народ, уболіває за поліпшення етнічного, культурного і правового рівня української нації. Не можна сказати, що Ісус не любить свого народу, говорячи: «О, роде невірний й розбещений, – доки буду Я з вами, і терпіти вас?»¹³⁵, або Шевченко не віддав своє життя, сказавши:

¹³⁴ Там же

¹³⁵ Лк, 9(41)

«Розпинать, а не любить ви вчилися брата! О роде суєтний, проклятий, коли ти видохнеш?»¹³⁶.

Про турків. Взагалі філософія визнає, що схильність творити добро глибоко закладена природою всім особинам людської цивілізації. В той же час відомо, що не всі люди віддають свою доброту іншим людям, але в такому разі вони спрямовують її в інше русло. Це підмічено у турок, народу занадто жорстокого як до своїх співвітчизників, а ще більше до інших народів, особливо своїх сусідів, що відчували століттями українці. Як тільки вони не знущались з українців, знищували чоловіче населення і запліднювали українок, спалювали села, забирали хлопчиків до війська і формували так звані загони яничарів, дівчаток забирали для гаремів. Закладену природою доброту турки віддавали тваринам, вони призвичаїлись подавати милостиню собакам і птицям.

Про євреїв весь світ знає, що вони мов п'явки смокчуть всю живу силу з будь якого народу. Українців же вони мають за худобу: «ви чого тут поставали, свині?» запитав жид в українців, як описав І.Франко в повісті «Борислав сміється»¹³⁷. А що уже написав М.Гоголь про них у повісті «Тарас Бульба», то треба тільки прочитати і тоді стане зрозумілим нелюбов українців до цього народу. Висловив свої думки про євреїв і Т. Шевченко. Це були титани думки, які не відкидали підприємливість євреїв, але застерігають, бо всьому бувають межі відповідно до законів природи і про це свідчать дані сучасності.

Немає сенсу доводити, що світ так і не може збагнути з якою метою на початку ХХІ століття американські війська, наперекір багатьом країнам Європи і світу, напали на Ірак, зруйнували країну, привселюдно стратили керівника держави. Основна провина цієї країни полягала в тому, що наприкінці ХХ століття Ізраїль потерпав від обстрілів іракських «Скадів», яких тільки в 1991р. вибухнуло 39 у 1991р. навколо Тель-Авіва, а Садам Хусейн мав намір застосувати хімічну зброю, що приводило євреїв у панічний жах, і заставляло їх заклеювати вікна і двері.¹³⁸ Звичайно, від зухвалих нападників захищатись треба, не очікувати нападу, але євреї вірні своєму принципу це зробили тихо не своїми руками, а американськими, що і викликає багато запитань.

Кожен із перелічених сусідів системно живиться працею українського народу. Поляки довго воювали з росіянами, аж доки не поділили між собою Україну: полякам дісталась Правобережна, а росіянам Лівобережна Україна. Провідники ж українські не здатні були нічого вдіяти, бо думали вони тільки про булаву за яку смертельно бились і сварились між собою.

Встановивши своє панування на різних боках Дніпра поляки і росіяни найперше зайнялися оподаткуванням українців. Здавалося, що завойовники різні, але як схожі податки та методи їхнього стягування, які вони застосовували. В 1769 р. поляки встановили такі податки: «пешие

¹³⁶ Кобзар, «Дніпро», 1971, -С. 437

¹³⁷ І.Франко. Зібрання творів у 50-ти томах, наукова думка, 1978, К., – С. 356

¹³⁸ Газ Бульвар Гордона, травень, 2009, №18, -С.14

уплачивают за «оседлость» один злотый, а тяглые с каждого вола и коня—по 8 злотых. Кроме того, крестьяне давали из своего волокна пряжу: тяглые – по 20 пасем, пешие – по 5 пасем.. За дорожную повинность уплачивали паровые по 2, поединковые по 1 злотому, а пешие по 15 грошей».¹³⁹ Чи може хтось заперечити, що Шевченко не виражав думи обкраденого народу, коли писав:

Як виріжуть гайдамаки

Ляхів в Україні.

Не відстають від них і росіяни у здирстві селян і міщан на Лівобережній Україні. Це були податки, з яких, як кажуть в народі, хоч плач, хоч смійся: «С багатших «лутших» по рублю с дыму, на год, а с иных и меньше, обложа по пожиткам и по промыслам по рассмотрению; с поселян с плуга со восьми волов по полумерке ржи и овса пополам, а денег по рублю, а в мерке по восьми осьмачек, ...»¹⁴⁰.

Поет повідомляв, що наші прадіди добре воювали, охороняючи свою землю від непрошених гостей, які з усіх боків полонили всю країну, а тому на всій території країни треба було силою відстоювати свої права, свою волю і незалежність. Народ піднімався на боротьбу в усіх куточках країни:

Де кров ляха, татарина

Морем червоніла

Це не тільки поетичне слово Тараса, це українська реальність, а тому його слово так реальне століттям відображало події в Україні, які підтверджуються історичними фактами. В 1648р. самовидець вчинив цікаву записку про те, що творилося в містечках та селах на Вінниччині: «У Тульчине много панства погинуло; В Полоном, в Константинови–Старом кровью реки плынули. В томъ тежъ и гетманъ притяг съ потугою великою козаковъ и стоявъ въ Скаржинцахъ нед. 3 ... Были и татаре на помочъ козакомъ, и побили ляховъ, а другие повтекали».¹⁴¹ Село Скаржинці неподалік Уланова.

Євреї Україну не завойовували, вони просто в ній живуть, як шкідливі мікроби, що підточують всі живі організми, вони експлуатують українців, господарюють над ними і поет з серцем про це пише:

Отак уранці жид поганый

Над козаком коверзував.

Не тільки свої думки в цьому вірші висловлював Т. Шевченко стосовно євреїв, а це ще й думки щодо стосунків християн і євреїв, які виказали в листопаді 1858р. М. Вовчок, М.Костомаров, П.Куліш, М. Симонов (Номис) та Т. Шевченко в листі до редакції журналу «Русский вестник»: «Много веков уже христианские нации, составляющие ныне Русскую империю, клеймят скитающееся по всему миру племя евреев именами злодеев, предателей, обманщиков, врагов Божиих и человеческих. ...Их

¹³⁹ Маркина В.А. Магнатское поместье Правобережной Украины второй половины XVIII века., 1961, -С.47

¹⁴⁰ Переписні книги 1666., Київ, 1933р. (Підготував до друку В.О. Романовський)

¹⁴¹ Летопись Самовидца. К., 1878. – С.80

изгоняли, топили, жгли и резали, как хищных зверей»¹⁴². Отже, думка про євреїв та їхню особливість у стосунках з народом в українській державі та в інших країнах є спільною переважною більшості національної еліти всіх народів.

Поет навіть показує, що у євреїв існують свої правила пригнічування українського народу, хоча їхня практика єдина і застосовується в усіх країнах світу:

Що там робиться.
Жидюга
Дрижить, зігнувшись
Над каганцем: лічить гроші.

У євреїв своя філософія пригнічення людської цивілізації, вони панують в усіх хоча б трохи розвинутих країнах, як п'явки дудлять кров із хворого тіла, так євреї витискають прибутки з будь-якої економіки кожної країни. Щось зробити українці не зможуть, раз не зміг зробити з ними ні Сталін, ні Гітлер. Знав про їхній зловісний хист Т. Шевченко, і тому писав про них багато, жорстоко, але безнадійно, бо можна будь-якого ворога перемогти з часом, але не єврея.

Не тільки Шевченко так писав про євреїв, така ж думка про цю націю і в іншого знаменитого українця Івана Франка, який вклав в уста одного із своїх героїв: «— Що тут довго радити? — Тут рада одна: жиди світ займили, жиди нам жити не дають, жиди голод навели на нарід! ... — Треба нам узятися докупи, не піддаватися жидам!»¹⁴³. Письменник навіть через своїх героїв показує вишукані методи, якими тримають євреїв українців у ярмі: «— Добре вам казати: не піддаватися. А як голод притисне, зарібку жид не дасть, тоді й ви опустите хвіст і піддастєся сухій вербі, не то жидові»¹⁴⁴.

В повісті «Борислав сміється» народ каже до євреїв: «А грім же би вас божий побив! Бий злодіїв жидів! ..Бий злодіїв п'явок!». Вмираючи, вбитий один із героїв повісті говорив останні слова до народу: «Виженіть жидів з Борислава!» і народ відповідав: «Війна, війна з жидами і здирцями!»¹⁴⁵. Чому Шевченко так рекомендував придивлятися до євреїв, до їхніх відносин з українцями? Його висловлювання, іноді не зовсім приємні, перш за все спрямовані на покращення відносин двох народів українського і єврейського, як вічних супутників у їхній життєдіяльності.

Українська реальність, як вона існує й в багатьох інших країнах, занотована в правничих і художніх документах, свідчить, що євреї наловчились використовувати майстрів і митців, які вміли виготовляти різноманітний промисел для праці тільки на себе. Вони різними методами затягували українців у різноманітні спілки, щоб здирати з них доходи не поодинці, а оптом, надавали різноманітні кредити-гачки, щоб, мов рибу, зловити українця і тримати біля себе. З давніх віків євреї намагалися стати

¹⁴² Т. Шевченко. Повне зібрання творів у 12-ти томах, «Наукова думка», К., 2003, Т. 6, -С.222

¹⁴³ І. Франко. Борислав сміється. Зібрання у п'ятнадцяти томах, «Наукова думка», К., 1978, Т.15, с.— 389

¹⁴⁴ Там же, — С. 389

¹⁴⁵ Франко. Борислав сміється. Зібрання у п'ятнадцяти томах, «Наукова думка», К., 1978, Т.15, С.— 356-357

опікунами робочого українського люду, але це не дивина, бо таке вони практикують в усьому світі. А тому українські прогресивні люди застерігають своїх співвітчизників бути обачними.

Боляче сприймає приниження українців, а ще більше те, що ми не дуже переймаємося своїм рабським становищем – це Україна, це її народ. Саме з цього приводу поет різко говорить:

Попихач жидівський, виріс у порога;
А не клене долі, людей не займа.

З давніх часів чисельність єврейського населення в Україні була високою. З середини ХХ століття їхня чисельність зменшилась: багато загинуло у роки другої світової війни від рук німецької влади; згодом велика частина нової генерації, що була незадоволена тоталітарним режимом Радянського Союзу, втекла до Ізраїлю, нової своєї батьківщини, а також в інші країни світу, особливо США. Масова втеча євреїв з України до новоствореної держави серед мусульманських країн, супроводжувалась високою ейфорією євреїв в усьому світі, що мовляв збираємось на землі обітованій. Через 60 років число прибулих перевищило п'ять мільйонів і замість ейфорії з'явилося безліч складних проблем, найперше величезний розрив між бідними і багатими при незатишному існуванні серед оточення мусульманських країн.

Про невирішення проблем в Ізраїлі свідчить той факт, що євреї з своєї нової землі обітованої розпочали зворотну втечу в інші країни Європи та США, а чимало євреїв повертаються в країни, звідки вони прибули. Нема сумніву, що повернуться вони і в Україну, а тому знову займатимуть таке ж становище, яке займали віками, пригнічуючи українців, про що писали Шевченко, Франко і багато інших українських письменників. Проводжали євреїв у 80-х з радістю, тепер прийдеться зустрічати з острахом. Чому? Євреї не жорстокі і не агресори, не злодії і розбійники, але усім, багатим і бідним, прийдеться ділитися значною частиною виробленого. Мабуть не так довго прийдеться очікувати, коли нащадок Шевченка напише з сумом::

Ой не п'ється горілочка,
Не п'ються й меди.
Повернулись на Вкраїну
Прокляті жиди.

В усіх народів і націй природа створила так, що частина людей є панівною, а інша підлеглою, підвладною. Подібний природний розподіл існує і в євреїв, але у підсвідомості цієї нації постійно жевріє непереборна іскра обраного народу, який хоч трохи, але бажає кожен індивідуум, хоча б якось трохи панувати. Коли вони розкидані по світу, то, вважаючи себе обраною нацією, знаходили собі рабів, а коли зібралися в Ізраїлі, то не стало над ким панувати. Проте, проявляючи свої панівні риси, вони між собою розподілилися, відповідно до законів природи, на бідних, тобто підвладних, і багатих, тобто панівних. Подібний розклад не влаштовує бідних євреїв з панівними амбіціями, що стало великою проблемою для всієї країни, адже довго так жити вони не можуть.

Що робити? Євреї єдина нація, що не визнає в своєму середовищі дії закону природи про панівні і залежні особини, про що говорив Аристотель: «неизбежно приходиться погодитися, що одні люди повсюду раби, другі нігде такими не бувають»¹⁴⁶. Євреї вважають, що їхня вся нація не може бути залежною, перебувати в рабстві, а виключно повинна панувати. Відповідно до біблійських переказів євреї жили в рабстві в Єгипті, але не витерпіли і втекли під проводом свого провідника. Немає сумніву, що втікатимуть євреї і від рабства з землі обітованої, шукаючи країну, де вони всі будуть панувати, а навкруги молочні і медяні ріки. Чи не оберуть своїм пристановищем Україну сини Ізраїлю, де їм не так будуть протистояти українці, як мусульмани?

Готуються до нового вишуканого наступу на українські землі і росіяни. Як вдало на століття наперед Шевченко передбачив сутність російського менталітету, коли нація тільки тим і живе, що бажає розширювати свою територію, не задумуючись над її управлінням. Для розширення своєї території, власного впливу на світові і європейські процеси росіяни роблять все можливе і неможливе. На початку ХХІ століття державні діячі і політики свої думки зводять до такої основи: всі, хто розмовляє російською мовою, належить до російської культури, а тому мають бути предметом імперської турботи з боку Росії. Звичайно, не треба багато думати, щоб зрозуміти про намагання відновити вплив на всі колишні так звані союзні республіки, де ще залишились росіяни і місцеві жителі, які розмовляють російською мовою. В Україні таких людей налічується не менше як 37%, а це потужна п'ята колона, на яку розраховує колишня російська імперія.

Росіяни навіть створили спеціальний фонд «Русский мир», затвердили його указом президента і мабуть росіяни ще багато чого придумують для своїх імперських амбіцій. Будьмо готові до натиску, але не забуваймо попередження свого сина Тараса, який писав:

Може, ще нестись заставлять,
Москаля плодити.
Бо чутки є, що цар хоче
Весь світ полонити.

6. Україна як держава у творах поета.

Українська держава, її народ, природні умови і матеріальні ресурси завжди цікавили сусідні держави. Неймовірних утисків зазнавав народ Правобережної України, поневіряючись під владою сусідніх народів і держав ще з ХІУ століття, перебуваючи під владою Литви, а після Люблінської унії 1569р., у 16-18 століттях, потрапили під владу польських магнатів Конецпольських, Любомирських, Потоцьких та багатьох інших магнатів, а у ХУІІІ ст. ними володіли польські магнати Любомирські. Уже за Андрусівським перемир'ям 1667р. територія Правобережжя була включена до складу польської корони, а Лівобережжя відійшло під владу Росії. Коли

¹⁴⁶ Аристотель. Соч. в четырех томах. «Мисль», М., 1983, Т4, -С.385

Польща знову була поділена у 1793р., то і Правобережжя перейшло під владу Росії. Від умов і становища в яких перебувало все українське населення з давнини можна перелякати, бо тварини були у кращому становищі. Досить пригадати, що в Україні, як майже ніде у світі, за литовського і польського панування часів магнатів, а також, знаходячись під владою московських бояр царській Росії і комуністичних вождів Радянському Союзу рід української людності поділявся на людей *comme il faut*¹⁴⁷ і на *comme il ne faut pas*¹⁴⁸.

Тоді ж в 16 столітті панували поляки і на українське Поділля, вони силою заволоділи всією територією і шматками роздавали землі польським багатіям. Володарювали тут поляки аж до кінця 18 століття, багато польського люду переселялись на українську територію для вічного проживання, живуть вони і до теперішнього часу. Скажімо землі Вінниччини і всі її ресурси одержав польський магнат Потоцький та його рідня, а з ними прибула їхня чисельна челядь, яка селилась повсюдно і одержувала все необхідне для життя.

Поляки й росіяни, будучи «добрими» і заздрісними сусідами, займали території, а німці були далеко, то практикували хоча б вивезти частину українського чорнозему до свого фатерлянду, віками розтягувався розкішний і багатий край. Німці під час другої світової війни зберігали в Україні і крупні сільськогосподарські формування, тобто колгоспи і радгоспи, так же заставляли селян працювати на них, як і попередня радянська влада, так само все вивозилось на потреби Берліну, як колись Москви. Німці передбачали перетворити Україну у виробника харчів, а її Крим у виробника цитрусових і курортного відпочинку. А виконувати всі примхи завойовників зобов'язані були селяни і про них поет писав:

Боже мій з тобою!
Мій краю прекрасний, розкішний, багатий!
Хто тебе не мучив? Як би розказати
Про якого-небудь одного магната
Історію-правду, то перелякать
Саме пекло можна.

У своїх творах Шевченко вважав Україну багатою і сильною державою, її народ великим і мужнім, який повинен стати вільним. Саме такий стан української держави цікавив північного сусіду. За століття перебування в складі російської імперії, особливо за часів комуністичного правління, з української території вичерпувалися не відтворювальні сировинні ресурси, й на початку незалежності молода держава вже сама потребувала донорського вливання. В складі Союзу Україна була високорозвинутою європейською державою. Вона надавала безкорисливу односторонню допомогу іншим союзним республікам, яка коштувала величезних зусиль українського народу, не отримуючи заміни своїм трудовим і матеріальним ресурсам від інших.

¹⁴⁷ благовоспитанные

¹⁴⁸ неблаговоспитанные

Досить істотний внесок підприємств України в будівництво великих об'єктів на території РРФСР. Так, у зведення Цимлянської ГЕС і Волго-Донського каналу вкладена праця колективів Новокраматорського заводу важкого машинобудування, Єнакіївського й Краматорського металургійних заводів, Макіївського трубного, Краматорського цементного й багатьох інших заводів України. Праця українських робітників, техніків та інженерів вкладена у створення таких об'єктів, як Волзький автозавод у Тольятті та Камський автозавод у Набережних Човнах, Братська і Саяно-Шушенська ГЕС, нафто- і газопромисли Поволжя й Західного Сибіру, Байкало-Амурська магістраль. Лише на цій станції за 1974—1982 рр. виконано будівельно-монтажних робіт більш як на 67 млн крб., введено в експлуатацію близько 60 тис. кв. м загальної площі житлових будинків і низка інших об'єктів.

В Україні було сформовано спеціальні будівельні підрозділи, які постійно працювали на спорудженні Байкало-Амурської залізничної магістралі, будівництві об'єктів Західно-Сибірського нафтогазового комплексу в Тюменській області, прокладали газопроводи на території трьох союзних республік, надавали шефську допомогу одинадцяти областям Нечорноземної зони Російської Федерації. У складі будівельно-монтажних загонів працювали на спорудженні об'єктів у зоні БАМу 800 осіб, на будівництві житла для нафтовиків Західного Сибіру — 1200 осіб і стільки ж на будівництві доріг і комунікацій у цьому районі.

Україна споруджувала газопроводи на території Російської Федерації (Челябінськ—Петровськ, Уренгой—Новопсков, Уренгой—Петровськ і ін.), на території Білорусі (Мозир—Броди, Торжок—Мінськ—Іваневичі), на території Молдови (Роздільна—Ізмаїл, ЧаDIR—Лунга). За 1973—1982 рр. лише на будівництві газопроводів територією Російської Федерації, Білорусі й Молдови виконано будівельно-монтажні роботи на суму понад 115 млн. крб. та введено понад 870 км магістральних газопроводів.

Аби розвіяти деякі сумніви щодо українського потенціалу у порівнянні з Росією, погляньмо на конкретні цифри і реальні факти та роль, яку відігравала Україна в колишньому Радянському Союзі.

Згідно з переписом 1929 р., 188,4 млн. населення СРСР за національним складом поділялося так: українці - 81 млн. 195 тис. (43,1 %), росіяни - 77 млн. 791 тис. (41,3 %), білоруси - 4 млн. 739 тис. (2,5 %), казахи - 3 млн. 968 тис., узбеки - 3 млн. 905 тис., татари - 2 млн. 917 тис., євреї - 2 млн. 600 тис., грузини - 1 млн. 821 тис., турки - 1 млн. 707 тис., вірмени - 1 млн. 568 тис., мордва - 1 млн. 340 тис., німці - 1 млн. 239 тис., чуваші - 1 млн. 117 тис., таджики - 979 тис., поляки - 782 тис., туркмени - 764 тис. Посідаючи у світі 42 місце за територією й 16 місце за чисельністю населення, Україна з виробництва низки найважливіших видів промислової та сільськогосподарської продукції була найбільш розвинутою країною планети. За своїм інтелектуальним і ресурсним потенціалом український народ завжди був донором для Росії. Тодішня планова система, придумана Львом Троцьким, з її сильною централізацією давала можливість

перерозподіляти ресурси з української економіки в інші союзні республіки і найперше у Російську Федерацію.

Впродовж своєї творчості Шевченко невтомно проявляв свою любов до батьківщини, стидив тих своїх земляків, які не любили і забували Україну. Своє почуття він висловив у листі 1 жовтня 1844р. до Чернігівського цивільного губернатора Павла Івановича Гесса: «мне кажется, будь родина моя самая бедная, ничтожная на земле, и тогда бы она мне казалась краше Швейцарии и всех Италий»¹⁴⁹. А коли побував у святих українських місцях, у Межигірського Спаса, на Хортиці, то з сумом написав до Я.Кухаренка 26 листопада 1844р.: «скрізь був і все плакав, сплюндрували нашу Україну катової віри німота з москалями, щоб вони переказались»¹⁵⁰.

З часу проголошення України як незалежної держави відбувається здійснення мрій Шевченка про свободу і волю, нація, хоча і поволі, повертається до свого національного коріння, але чимало залишається негативу з минулого. У квітні–травні 2008р. українці визначали найзнаменішого свого героя усіх часів. Давалися в знаки ідеологічні виховні процеси багатовікового перебування в рабстві різних держав-сусідів. До обраної першої сотні знаменитих українців ввійшли навіть ті, хто не був українцем не тільки за національністю, а й за своєю сутністю, в яких і гадки не було про самостійність українського народу: тут і Ленін, який навіть не був на українській території, Ватутін, Хрущов, Брежньєв, Янукович, Пушкін та інші.

В той же час простежується, що Україна все таки шанує своїх героїв, відхрещується від залежності імперської ідеології, а тому зі всієї сотні в першу знамениту десятку український народ поставив виключно етнічних українців в такій черговості: Я. Мудрий 40,04%, І. Мазепа -19,88%, С. Бандера-16,11%, Т. Шевченко-9,3%, Б.Хмельницький-4,0%, В.Лобановський-3,18%, В. Чорновіл-2,63, Г.Сковорода-1,73%, Л.Українка-1,64%, І.Франко-1,49%. Преса писала, що багато було підробок, особливо з першими двома місцями, але каламбур в мозку українців зникає, а тому можемо радіти, що в цілому збуваються пророчі слова поета, українського генія:

І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Не злим тихим словом.

Не так багато українців (9,3%) віддали належну шану своєму пророку, який поклав життя за долю свого народу, сів зерна, які б проросли і дали сходи сучасної незалежності. Але це тільки початок прозріння після декількох століть рабської неволі. Ще в ті часи поет бачив зневіру свого народу, його тривожило те, що більшість українців шукали долю подальше від своєї батьківщини і він писав, навчаючи свій народ:

У чужому краю
Не шукайте, не питайте

¹⁴⁹ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С.30

¹⁵⁰ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С.31

Того, що немає.

.....
В своїй хаті своя й правда

І сила, і воля.

Постає важливе запитання, - чому еліта української нації так і не сформувалась? Чому великі українці, зокрема Микола Гоголь, Олексій Толстой, брати Розуми (Розумовські) з Козельщини, Корольов з Житомирщини, звичайно й Т. Шевченко творили за межами своєї батьківщини? Чому видатні державні діячі показували своє управлінське мистецтво не для своєї, а російської держави? Відповідь єдина, тільки через те, що митці потребують сприятливих умов для своєї творчості, які спроможна створити в цьому бурхливому світі тільки держава, якої на терені української землі не було, а коли вона з'являлась, то йшли запеклі війни і переважно внутрішні, билися свої зі своїми.

За Україну споконвіків йшла вперта боротьба і точиться вона понині. Доконали обставини, не втримались гетьмани і у Переяславі 8 січня за старим стилем 1654р. було фактично приєднано Україну до Росії, коли Б.Хмельницький разом зі старшиною, хоча, слава Богу, не вся, присягнув на вірність російському цареві Олексію. Після Переяслава Росія розпочала жорстоку боротьбу з поляками за Україну і досягла багато. Уже в 1667 р. згідно з Андрусівським перемир'ям, а далі відповідно до «Трактату про вічний мир» 1686р. багатостраждальна Україна була поділена – Лівобережна її частина дісталась Московській державі, а Правобережна залишилась Речі Посполитій. Народ потрапив у міцні кайдани двох сусідніх держав, про що Шевченко писав:

А надто сердешну мою Україну,
Що вона зробила? За що вона гине?
За що її діти в кайданах мовчать?

Росіяни не втрачали часу і приступили до закручування гайок для навічного закріплення до своєї імперії ласого шматка української держави. Невдовзі після підписання так званих угод в Переяславі, а це через дванадцять літ, тобто 1666 р., московські переписувачі під керівництвом Олександра Тимофійовича Ізмайлова були складені переписні книги до яких були занесені всі люди лівобережної України, розподілені за групами і для кожної встановлені податки для сплати в казну імперії. Саме в ті часи московська влада розпочала забирати з українців все, починаючи з данини з «по рублю с дыму» та «по полумерке ржи и овса, а денег по рублю, а в мерке по восьми осьмачек с плуга» щороку в ті перші роки «братства» першої половини ХУІІ ст. і закінчуючи викачуванням останнього зерна і м'яса з українських запасів у голодні 1921-1922рр., 1932-1933рр., 1947р. та у кінці ХХ століття. Ось чому так важко жити в Україні після чорного дня в Переяславі:

Блукав я по світу чимало,
Носив і свиту і жупан.
Нащо вже лихо за Уралом,

Отим Киргизам, отже й там,
Єй же богу, лучше жити,
Ніж нам на Україні

А як же жити в Україні, коли все забирають до ненаситної Московії, де не люблять працювати, а лишень воювати. Тому й покидають Україну тепер як і колись, тиняються світами споконвічно, діаспори мабуть вже більше ніж людей у своєму краї, але причин так ніхто й не зрозумів, чому так сталося, що не люблять діти свою батьківщину. А це тому, що їх у рабстві цьому ніхто не навчав, нікому було, а окупанти ламали дух і тіло.

Колишню гетьманську столицю спеціально перетворили на «домовину», щоб і гадки не залишилось про визвольну війну українського народу проти поляків, аби не виникло бажання подібно боротися і проти росіян, які з'явилися в Україні замість поляків. А найбільше росіяни бажали, щоб не було і згадки про реально укладені Переяславські угоди, яких ніхто не бачив, не читав, а тому не знає умов приєднання України до Російської імперії. Для теперішніх поколінь зникло все: підписані реальні угоди; домовина з прахом гетьмана Б.Хмельницького, першої особи, що очолювала визвольну війну проти поляків та підписувала угоди з російським царем; гетьманська столиця Чигирин перетворилась у занедбане містечко без зв'язків із зовнішнім світом, без промисловості, торгівлі і культури. Все продовжується з часів, коли російські царі привласнювали українську територію, застосовуючи інтриги серед українських провідників, військову силу, голодомори та політику рабства. Російська влада століттями намагалась таким чином підкорити, витравити згадки про минуле у потомків колись вільних козаків про що написав Т. Шевченко:

Що пожари Україну
Нагріють, освітять
І смеркалось, а в Чигирині,
Як у домовині
Сумно-сумно (Отак було
По всій Україні).

Всі керівники Російської імперії, від царів до генеральних секретарів, як зіницю ока контролювали, щоб України якось не проявила свою самостійність. Із книги Микити Хрущова «Воспоминания» відомо, що після смерті Сталіна владу в імперії намагався прибрати до рук інший грузин – Берія, який був не менш жорстокий. Його арештували на засіданні Політбюро, видвинувши три основних звинувачення: участь у мусаватистській контррозвідці; після смерті Сталіна вимога висувати в Україні і Білорусії на керівні посади національні кадри, чим, на думку Хрущова, який доповідав, хотів об'єднати націоналів проти росія; відмова від будівництва соціалізму в Німеччині. На той час перше і третє звинувачення були надуманими, а щодо України, то реальна погроза всій імперії за що грузин і поплатився. А що тепер, коли настала свобода наприкінці ХХ ст.? Стало зрозумілим коли під час Помаранчевої революції 2004р. відбулося велике піднесення української нації, були величезні надії

на свободу, державну незалежність, краще життя, але після неї, як і в минулому, все втрачено, а провідники ошукали народ і тепер самі чубляться за кусок украденого. Народ же залишився ошуканий:

А надію

Вітер по полю розвіяв.

Очікувана, але все–таки раптова свобода виявилась оманливою, бо ніхто із українців, за винятком філософськи настроєної невеликої частини національної еліти, не відав, що робити з тією незалежністю. Найперше, розвалили великі підприємства як в промисловості так і сільському господарстві, а нувориші приступили до тотального розкрадання всього багатства. Все це робиться під покривалом надуманого так званого «початкового накопичення капіталу», яке практикувалось декілька століть назад.

Після помаранчевого піднесення виявилось, що український народ, українська нація хвора не тільки фізично, але і духовно, вона потребує видужування. Адже перед поколінням українців ХХІ століття постала картина результатів багатовікової рабської залежності від інших держав, з глибин минувшини постала таємниця братської могили голодоморів 1921-1922рр., 1932-1933рр. і 1947 року. Потребуються неймовірні сили, щоб виправити українську історію, вцент стерту з першоджерел, повернути культуру, мову і духовну віру.

Поряд із вагомими рішеннями, спрямованими на позбавлення українського народу рабської залежності, все–таки не припиняються постійні деструктивні дії наших вищих посадових осіб, що викликає подив світової громадськості і роздратування кожного громадянина нашої держави. Здебільшого відбувається подібне через постійне тасування кишенькових партійних структур заради власних інтересів державних посадовців, що наносить великої шкоди українській державі, яка тільки спинається на ноги, у формуванні її внутрішньої і зовнішньої політики. Мовби про сучасний сумний стан в Україні ще тоді писав поет:

Невесело, сину!

Дніпро на нас розсердився,

Плаче Україна.

Подібне веде український народ в економічну і культурну прірву, в якій його очікує становище не краще, а, можливо, гірше, ніж було в останні роки ХХ століття перебування в російській імперії. Духовна міцність людей, вихованих у ті часи, ще хитка і тому багато наших співвітчизників тужать за минулим, особливо в сучасний період політико–моральної кризи після помаранчевого піднесення. В народних глибинах зароджується негативна енергія, яка невдовзі переросте в сильний опір, а згодом і в бунт, який буде жорсткіший від помаранчевих подій. Проти цього застерігав наш пророк в давнину, закутий духовно й фізично в казахських пісках:

Торгуєте? Стережіться ж,

Бо лихо вам буде,

Тяжке лихо!.. Дурить дітей

І брата сліпого,
Дурить себе, чужих людей,
Та не дурить Бога.
Бо в день радості над вами
Розпадеться кара.
І повіє огонь новий
З Холодного Яру.

Прикро, що вся негативна енергія може раптово вихлюпнутися виключно на так званих демократів, а їхні опоненти залишаться в стороні і будуть спостерігати, потираючи руки. Факти прикрих подій свідчать, що такі демократи, засліплені викривленим сьйвом невеличких недавніх перемог, не розуміють ситуації, що відбувається в суспільстві. Невже демократичні провідники не второпали, що народ все бачить і кожному поіменно дає свою оцінку? Бачить і розуміє, що повторюються старі часи гетьманщини, але схоже, що новоявлені провідники так і не довідалися із історії, чим усе те завершилось?

Основна причина чвар на державному олімпі як в минулому, так і тепер полягає в роз'єднанні думок і дій провідників нації, які на перше місце ставлять не інтереси народу, а суто власні амбіції та матеріальні вигоди. Боляче відбивається в душах українців незмінні газово – портфельні ігрища вищих посадових осіб держави замість того, щоб вирішувати накопичені віками негативні риси і проблеми. А для цього потребується величезна робота, яку доведеться долати майбутнім поколінням, а тому уже тепер треба збирати крупинки того, що допоможе хоча б започаткувати складну роботу на широкій дорозі національного відродження. Йдеться, насамперед, про формування політики, яка б виробила національний світогляд і покращила бачення та умови українського народу у розбудові власної демократичної держави. Сімнадцять літ пройшло після виходу із складу російської імперії, але українська держава та її народ так і залишається в російському полоні. Із космічної вишини з докором чується голос українського пророка:

Страшно впасти у кайдани,
Умирать в неволі,
А ще гірше – спати, спати,
І спати на волі.

Здобули волю в 1991р., тепер спимо, уже й до Шевченка не йдемо. 9 березня 2008р. до пам'ятника Шевченка у Києві прийшло не більше 50-100 чоловік, але серед них не було ні депутатів-демократів, ні Шевченківських лауреатів, а тільки прості похилі люди і більш нікого. Коли ще не було волі, а демократи не були депутатами від народу, то біля пам'ятника Шевченка були тисячі народу, а тепер нікого. Чи не про такий стан застерігає Т. Шевченко у своїх творах? Тільки Т.Шевченко, якого найбільше зневажали російські царі і їхні прислужники з письменницької та урядової братії, продовжує стояти на захисті свого знедоленого краю:

Зажурилась Україна –

Така її доля!

.....

Ніхто її не рятує ...

Козачество гине;

Гине слава, батьківщина.

За часів гетьмана Б.Хмельницького Україна здобула політичне народження, її визнали багато країн як самостійну державу і вона поступово ставала реальною батьківщиною для українців. Не подобалося відродження України та її народу сусідам, які вмилими діями робили так, щоб гетьмани пересварилися, невдовзі Росія цим скористалася, знищила гетьманщину, а Україну повернула в небуття. Тому Т. Шевченко й написав про гірку долю українського народу, особливо прогресивної його гілки козаків:

Згада козак Гетьманщину

Згада та й заплаче.

Було чому тужити за гетьманщиною, адже в ті славні часи точилась вперта боротьба за Україну, за її незалежність і волю народу, з народної гущі вийшли видатні провідники українського народу, які були істинними національними героями і виразниками народних надій та дум – Іван Богун, Іван Виговський та інші. Поряд із цим згадка про гетьманщину наводить смуток над яким настала пора сильно задуматися.

Доля гетьманів Лівобережної України здебільшого була гіркою і трагічною, адже тільки І.Скоропадський та Д. Апостол упокоїлись гетьманами у своїй українській землі. Всі гетьмани, без винятку, постраждали від царизму, а більшість з них загинула в російських катівнях, або в інших чужих землях. Починаючи з Б.Хмельницького, якого отруїли за те, що каювся за підписану угоду і хотів щось змінити, більшість гетьманів гинули: Д. Многогрішний у сибірській в'язниці Іркутська; І. Мазепа вмер на чужині; П. Полуботок закутий у Петропавлівській фортеці; К. Розумовський (1728-1803рр.) – останній гетьман України – був відсторонений від гетьманства Катериною II у свої 39 років. Далі Кирило все життя, безвиїзно провів у Росії та за кордоном і тільки на схилі літ приїхав до Батурина помирати. Думи тих видатних українських невольників концентровано висловив солдат-каторжанин Тарас, що томився десятиліття в калмицьких степах:

Горе нам!

Невольникам і сиротам,

В степу безкраїм за Уралом.

Доля колишніх українських гетьманів і новітніх керівників була однаковою. Під Москвою в глухому селі коротав свої дні гетьман Петро Дорошенко, там же, неподалік Білокамінної, в невеличкому конструкторському бюро за кульманом сидів недавній керівник українських комуністів і член Політбюро КПРС Петро Шелест. А були ж вони керівниками великої європейської держави, славної України: Дорошенко

гетьманував у другій половині ХУІІ ст., а Шелест секретарював у російській комуністичній імперії – в другій половині ХХ століття. Яку безвихідь відчував представник української етнічної еліти, А скільки таких синів і дочок України гинули в катівнях, вмирали під тином в голодні роки, вони були забуті і з важкими думами відходили у небуття:

О доле моя! Моя Україно!
Коли я вирвусь з цієї пустині?
Чи може, крий Боже,
Тут і загину.

Підписали в Переяславі Хартію, але її ще ніхто не бачив, хоча після її підписання минуло більше трьох з половиною століть. Історично так сталося, що у нас багато людей, їх називають п'ятою колоною, тіло яких роздвоєно навпіл – фізичне знаходиться в Україні, а духовне – в Росії. Після п'ятнадцяти років незалежності українці так і не стали господарями у своїй країні. Звертаючись до гетьманів щодо того, що весь народ стогне в ярмі, поет пише, називаючи тих, хто господарює в Україні, ворогами:

Насміються... тяжко, батьку,
Жити з ворогами.

З цього приводу доречно навести тільки один кричущий приклад. В останній день жовтня 2006 р. Верховна Рада України розглядала постанову про відзначення 100 –річчя видатного українця генерала Петра Григоренка, одного із засновників Гельсінської правозахисної групи, якого виступаючи прирівнювали до Т.Шевченка, російського правозахисника Д.Сахарова, африканського правозахисника Н. Манделу. Депутати проголосували за включення даного питання до порядку денного, яке внесено представником партії Регіонів, ніхто не виступив проти, але коли поставили на голосування, то тільки 196 депутатів підтримали законопроект із 410 присутніх у залі. Народні обранці відхилили пропозицію про відзначення видатного українця, а головуєчий комуніст, який заміщав такого ж соціаліста, швиденько закрити засідання. Зайвий штрих доказує, що українці, після багатьох років незалежності своєї держави, самі ще залежні і ще далеко не господарі у своїй країні. Стидно і сумно, а тому доречно згадати слова поета:

Де поділось козачество,
Червоні жупани?
Де поділась доля-воля,
Бунчуки, гетьмани.

Інакше і не може бути, бо імперська і комуністична ідея ще панує над нематеріальним тілом кожного українця, а поети – комуністи продовжують підгодовувати думки про тугу за старшим братом. Якщо Тарас Шевченко називав речі своїми іменами і закликав до звільнення від російського ярма, то в сучасний період поет-комуніст Борис Олійник намагання українців повернутися до європейських народів гудить злими словами:

Щоб зустріти хлібом –сіллю
Під пеан курантів
У вишиванках весільних

Наших окупантів¹⁵¹.

Щоб не допустити визволення українців від російських обіймів поет-комуніст волає “окупація!”, але посилається на вужа. Яких окупантів він тримає у своїх мізках? Чи тих північних, які окупували Україну більше трьох з половиною століть, він має на увазі, чи європейський народ, до якого українці хочуть повернутися? Щоб відповісти на таке запитання, треба подивитися на голосування за українську незалежність в недалекому минулому. Поет-комуніст Б.Олійник чітко висловився щодо виходу з Російської імперії – він, один із не багатьох, голосував “проти”.

Саме такою своєю глибинною суттю керувався український поет, коли зраджував сімейство Горбачових, наближеним другом яких був і вивідав деякі сімейні тайни. Своє гостре слово-жало випустив проти людини, яка чимало зробила для демократії і розвалу російської імперії та зниження військових погроз всім європейським країнам. Саме за розвал єдиного імперського Союзу поет Олійник повстав проти політика Горбачова, якому аплодує світ. Прикро те, що він, непересічний поет, своєю підступністю зайвий раз продемонстрував зрадливий характер деяких українців.

Як би Тарас підтримав дії російського політика, які б високі слова залишив би про нього для майбутніх поколінь. Хоча б де підтримав думку Тараса сучасний Борис-комуніст, про епохальну подію розвалу російської імперії, яка десятиліття українського Кобзаря гноїла фізично і принижувала духовно у своєму війську. Поет-комуніст ніде не сказав, що росіяни були окупантами, що творили голодомори, знищували історію, культуру і традиції. Поет-комуніст, академік, який на комуністичних крилах піднявся на вершину популярності у боротьбі проти тих, хто розвалював Російську імперію, попереджає молодих митців, коли вони захочуть хоча б щось доброго сказати про молоду незалежну державу жовчно, мов би патетично кидає:

І ти ж диви: ще й не запіли треті,
А вже в настроях радісні поети
Оспівують новітній каганат¹⁵².

Ніхто нічого і нікого не оспівує, бо комуніст – поет достеменно знає, що українська книга в загнанні, а в журналах засіли комуністи, або їхні одностудійці, які навіть уві сні думають про старшого брата, “радісних поетів” друкувати ще довго не будуть. Жаль, але розумний український поет, вихований на комуністичній заквасці, так і продовжує носити цвяхи, щоб розпинати українську свободу і нищити духовність. Треба віддати належне поетові-комуністові, що він ще за життя дав собі оцінку і закликав прийдешні покоління “по-козацьки вдарте, щоб сколихнуло села і міста!”, але одночасно просить і справедливо:

І не кляніть нас, –
ми того не варті,
Щоб ви об нас поганили уста”¹⁵³.

¹⁵¹ Б. Олійник. Ідемо... ж. Дніпро. 2007, № 1-2, -С.4

¹⁵² Б.Олійник. Прийшли. ж.Дніпро. 2007, № 1-2, -С.9

Зустрічали росіян і їхні війська у вишиванках обмануті люди і на Закарпатті, а невдовзі вони були знищені одні духовно, а інші фізично. Поет-комуніст, що не визнав української незалежності в критичну хвилину шукає собі прибічників. Характеризуючи літературознавця Віталія Ковалю, який, як питомий українець, піднесено зустрів проголошення незалежності України та ще й захищав Бориса Олійника від «вчорашніх друзів», яким не подобалася яничарська позиція українського поета і його голосування проти українського звільнення від російських кайданив. Тарас закликав «порвати кайдани» і народ виконував його заповіді, але поетові - комуністові все це не подобається, а тому він шукає прихильників, щоправда тих, яких уже немає в живих.

Проте Всевишній не залишив Україну без великих українців, які віками у важкі часи під загрозою згину відстоювали слово, мову й батьківщину. У страхітливі сталінські часи незламним залишався поет Максим Рильський, який у 1939р. писав керівникові українських комуністів М. Хрущову: «До меня дошли слухи, будто в Киевском оперном театре некоторые русские оперы будут ставиться на русском языке. ... «Двуязычность» театра поведет к понижению культуры украинского языка, которая и так стоит в театре на далеко не желательном уровне..., ... находятся и поныне люди, которые трактуют украинский язык как какой-то «низший», «полукультурный», не пригодный для выражения тонких чувств и глубоких мыслей язык. Эти трактовки переносят нас...во времена..., когда даже некоторые «свідомі» й «щирі» украинцы высмеивали Старицкого за «дерзость» переводить на наш язык «Гамлета»,... когда даже Костомаров проповедывал..., что «малороссийская» литература должна быть литературой «для домашнего обихода» и тому подобное»¹⁵⁴.

Саме в ті роки тоталітаризму за кожне слово на захист національної гідності нищили сотнями діячів культури і науки, а М. Рильський відстоює українську мову проти засилля російської. Якщо це не героїзм, то що це? На жаль не всі українці відстоюють свої права, свою гідність і свободу. Це було давно, ще на початку закабалення української держави і народу, але саме тоді деякі українці свідомо чи не свідомо підтримували наміри російських царів тримати в покорі вільний і волелюбний народ. Своїми філософськими роздумами Шевченко передає почуття тих, хто щось вкоїв проти свого народу, попереджаючи, що їх очікує кара і на тім світі, або опиняться там, де опинились запорожці:

А мене, мої сестрички,
За те не впустили,
Що цареві московському
Коня напоїла –
В Батурині, як він їхав
В Москву із Полтави.

¹⁵³ Б. Олійник. Давайте діти. ж.Дніпро. 2007, № 1-2, -С.3

¹⁵⁴ Максим Рильський. Життя духовного основа. К., Просвіта, 2007, -С. 138-139

Саме за це вони несуть кару від людей і від Вищих сил, коли завершиться їхнє фізичне життя. У своїй містерії–таїнстві «Великий льох», спрямованій проти соціального та національно-колоніального закабалення, здійснюваного в Україні російським царизмом, поет писав:

От за що караюсь,
От за що мене, сестрички,
І в рай не пускають.

Попередження поета так і не пройняло українців, більшість із них як напували, так і продовжують напувати коня царям, або президентам, як їх тепер величають. Українські провідники дещо роблять, щоб захиститись від російської та й потенційної польської експансії на основі праведного закону, наміряючись стати членом європейських структур, які б захистили суверенність країни. Росія проти: виключає серед зимових холодів газ; підвищує ціни на енергоносії, щоб зруйнувати економіку та поставити українців на коліна; протестує проти вступу в оборонну організацію НАТО, навіть у світову організацію торгівлі.

Україні, великій європейській державі, не дозволяють стати членом європейських структур, бо багато яничар хочуть залишитися навіки з Росією, навіть деякі вчені до цього закликають. Після Переяслава, а пізніше повного приєднання України до Росії настали чорні часи в українській історії. Чи не до визнання такого спільного минулого закликає історик П.Толочко українців, навіть погрожуючи своїм землякам, що, мовляв: «общего будущего у нас не будет до тех пор, пока мы не признаем наше общее прошлое»¹⁵⁵. А чи потрібне українцям спільне майбутнє, яке було спільним минулим? Не потрібно цього з багатьох причин, а найперше те, що Україна мала до 1654р. свою славу історію, яку треба відновити і вона буде відновлена, щоб стати шанованим українським суспільством.

Хоча важко зупинити процеси вивільнення від російського рабства, але вони шалено гальмуються. Російські президенти відкрито погрожують уже європейським і світовим структурам не приймати Україну до себе, бо, мовляв ,це наносить шкоду національним інтересам Росії. Більше того, перед самим приїздом в Україну президента США 31 березня-1 квітня 2008р. президент Росії поряд з погрозами ще й дав конструктивні пропозиції: якщо не приймете Україну в НАТО, то Росія допоможе цій організації у війні в Афганістані. Йде запекла боротьба Росії за подальше утримання українців у російському ярмі.

Для того, щоб напувати волів, які утримують це ярмо, українські яничари і російськомовне населення в Україні носять воду російському президентові: перед приїздом американського президента вони зібралися на кримському півострові і спалили американський прапор, протестуючи проти міжнародних зв'язків української держави. Як хочеться утримувати український народ сповитим і незрячим, щоб не знав він що діється навколо у білому світі, а тільки прислуговував московським боярам, як раніше мив

¹⁵⁵ П. Толочко. Возможно ли общее будущее без общего прошлого? Газ. Славянские Вести, №1,

ноги польським панам. В алегоричній формі Шевченко показав становище українців, сліпих котенят, у російській імперії:

Чи я знала, ще сповита,
Що тая цариця –
Лютий ворог України,
Голодна вовчиця.

Іншого й не може бути, бо як обурювався Шевченко у творі «Великий льох» становищем, коли царизм, козацька старшина, дворянство скористалися Переяславською угодою, перемогою над шведами для подальшого закабалення українського народу. Чи не бачимо подібне і тепер, коли Україна одержала свободу, що президенти, високі чиновники, політики і новітні бізнесмени скористалися свободою для обкрадання українського народу – народ бідніє, а каста, що захопила політичну й економічну владу, багатіє.

Неймовірні труднощі зазнавав український народ і не тільки від росіян та їхнього війська, яке поводилось не краще як колись монголи на теренах російської імперії, їм допомагали козацька старшина та дворянство, які скористалися приєднанням України до Росії і перемогою останньої над шведами, щоб ще більше панувати і закабаляти український народ. В містерії (таїнство) «Великий льох» Шевченко в частині «Три ворони», символізуючи образи українських, польських і російських реакційних сил, вкладав у слова однієї з хижих, мабуть національних, птиць слова:

І я люта, а все– таки
Того не зумію
Що москалі в Україні
З козаками діють.

Діють вони дотепер з часів Переяславської обманливої угоди, але ще гірше стало у ХХ столітті, коли німкеня друга знищила Січ, а вільних козаків розвіяла по світу. Нікому було захищати українців, а тому у 1917р. російські комуністи не віддали Україну українцям і намірилися взагалі ліквідувати Україну як державу, для цього були розроблені плани і деякі страшні дії здійснювалися. Проти захисників України здійснювалися нечувані нищівні операції як в минулому так і тепер.

Після поразки шведів і непокори Мазепи цареві російському Петрові, величезна кількість козацької старшини, однодумців і соратників Мазепи була фізично знищена. За часів Петра український народ, особливо козаки і кріпаки, примусово брали участь у війні проти шведів у Фінляндії, споруджували Петербург, різні фортеці, прокладали Ладозький канал, будували укріплення на півдні, на річці Орелі, багато інших будівництв. Ці важкі будови і земляні роботи, вимощені кістками українців, як плата за необдумані угоди в Переяславі. А далі росіяни показали українцям, чого коштує звернення їхнього провідника за допомогою до західних держав, на що поет написав із сумом:

Що ж діялось по Шведчині!
То й вони злякались!

Оніміли з переляку
Сліпі небораки.
Отак її воєводи,
Петрові собаки,
Рвали, гризли ...

За часів гетьмана І. Скоропадського у 1718-1719 рр. українські козацькі полки на вимогу царя Петра І біля Царицина копали канал між Волгою і Доном, насипали захисну Царицинську лінію «від орд кубанських». Одночасно козацькі частини під проводом полковників П. Полуботка, А. Марковича та І. Черниша, змінюючи один одного, осушували болота та копали канали між Ладозьким озером і Петербургом, працювали на спорудженні Північної столиці, яка стала «могилою численного народу, що загинув з вогкості, тяготи і холоднечі». В 1722р. під проводом того ж миргородського полковника Д. Апостола 10 тисяч козаків штурмували Дербент, будували фортеці Святого Хреста на річці Сулак, укріплення на Терекі, втрачаючи тисячі козаків хворими, забитими і каліками»¹⁵⁶.

Устеляли кістками українських козаків північ Росії зағони під проводом майбутніх великих гетьманів Полуботка і Апостола та інших видатних українців. Ось чому та ж московська ворона не вгамовується, хизуючись, промовляє до своїх сестриць – гнобительок українського простого закабаленого люду:

А з вольними козаками
Що я виробляла?
Кому я їх не наймала,
Не запродавала?

Подібне використання українців у російській імперії практикувалося в усі часи перебування України в її складі. Але тоді форми використання їхньої сили були інші, вони здобрювались шумовинням пропаганди ліквідації національних особливостей, визнаючи єдину титульну націю–російську. І тепер в Росії робляться потуги підстригти всі нації, які ще залишились в складі імперії, а їх там ще чимало до російської нації: єдина мова, єдина література, єдина історія, спільна економіка, традиції.

А що уже творилося у часи комуністичного правління в Російській імперії, то важко передати. Як повідомляє Р. Гончар, посилаючись на архівні матеріали, за даними НКВС УРСР тільки в 1944-1945 рр. проти українських повстанців було проведено в Західних областях України 39778 військово-чекістських операцій. Під час їхнього проведення вбито 103313, захоплено в полон 110785 і заарештовано 14329 вояків УПА. Населення також понесло великі біди, яке було зв'язане з підпіллям і допомагало повстанцям. До Сибіру і на північ СРСР вислано: в 1944 році - 4744 родини, в яких проживало 13320 осіб і в 1945 році – 7393 родини, або 17497 осіб.

З 1944 по 1952рр. радянські каральні органи розстріляли 153 тисячі учасників національно-визвольного руху в Україні, депортовано в північні

¹⁵⁶ Глухів – гетьманська столиця. Вид-во «Павлім», 2000, -С.51.

райони російської імперії 203 тисячі учасників і причетних до боротьби за свободу. Взагалі за участь у патріотичному підпіллі зазнало репресій десь більше половини мільйона українців.

За всі ті діяння, помилки та протистояння люди тужать, за те себе карають, що мовляв і самі винні, бо не заступились за себе і свою країну перед старшиною і гетьманом, політиками і президентами, які зраджують народ, йдуть самі в найми до московського царя, генеральних секретарів та бояр, а головне, що й народ поперед себе гнали:

Дивлюсь – гетьман з старшиною.

Я води набрала

Та вповні шлях і перейшла;

А того й не знала,

Що він їхав в Переяслав

Москві присягати.

Інтелігенція пізнішого періоду, відчувши на практиці плоди об'єднання з північним сусідом, прогресивна українська еліта була її наслідками вкрай незадоволена, а Т. Шевченко про події того часу в Чигирині і Переяславі писав: “Чигрине, Чигрине, мій друже єдиний, прослав єси степи, ліси і всю Україну”¹⁵⁷. Обман українського народу і його гетьмана боляче сприймався передовими людьми України, було багато протилежних думок, але їх суть була в основному – несприйняття з'єднання з Москвою.

Ідея слов'янського єднання підносилася в Кирило-Мефодіївському братстві, до якого примикав Пантелеймон Куліш. На відміну від Шевченка, з яким мав дружні відносини, П. Куліш у своєму творі “Повести об украинском народе”, написаному в 1846 р., виклав таку ідейну концепцію: «В 1654 году, января 8, совершилось наконец соединение Украины с царством Московским. Это событие после освобождения от татарского ига было самое благодетельное для русского государства...Поэтому имя Богдана Хмельницкого должно быть почтено не только для украинцев, но и для всякого русского»¹⁵⁸. Саме через таку концепцію Т. Шевченко відмежовувався від братства, навіть царська охранка не змогла доказати, що поет був до неї причетний. В той же час Шевченко вважав, що договір в Переяславі був благом не для українців, а найперше для росіян, якого вони випросили в гетьмана і частини козацької старшини. З незадоволенням писав про Б. Хмельницького і його вчинок в Переяславі Т. Шевченко, якого П. Куліш шанував, а тому дещо підтримав поета, промовляючи :“...не звернемо з дороги, що ти нам проложив...”, а означало не щось інше, як заклик до майбутньої боротьби.

Чи знаємо ми чому український народ не любив і любить, коли з Москви приїзять московські бояри? Алергія започаткована ще з тих часів, коли в Переяславі Олексій обманув Богдана. Тарас передає своїм нащадкам, як переживав народ, що не чинили спротив царям і царицям, який вони взяли

¹⁵⁷ Т. Шевченко. Кобзар, К., 1971, с. 167

¹⁵⁸ П. Куліш. Вибрані твори, вид-во “Дніпро” К., 1969, с. 7

гріх на свою душу. А хто тепер хоче гріх брати на душу? Тільки яничари та московські люди, які приїхали в Україну, наче на батьківщину.

І за що мене карають,
Я й сама не знаю.
Мабуть, за те, що всякому
Служила, годила...
Що цареві московському
Коня напоїла!

Мабуть не дівчину мав на увазі Тарас, коли писав ці слова, а тих українських знаменитостей, які служили іншим державам, іншим народам, російському цареві. Проти українського визвольного руху виступали не тільки військові, а й інтелігенція, та ще й потужно. Серед тисяч здібних, розумних, високоосвічених українців, які розбудовували російську імперію, були й такі, що любили Україну, але всі вони були щирими патріотами не батьківщини своїх батьків, дідів і прадідів, а російської імперії і противниками української державної незалежності.

Міністри, губернатори, сенатори: князь О.Безбородько, графи - О.Розумовський, П.Завадовський, В.Кочубей, Г.Милорадович, І.Гудович, державні діячі - П. Ягужинський, І.Журман, В.та М. Туманські, М. Миклошевський, І., В. та О. Ханенки, М.Сперанський, В.Ковалевський, М. Родзянко, М. Терещенко, В.Затонський, Ю.Коцюбинський, О.Кириченко, Н.Кальченко, М.Кириленко, О.Корнійчук, П.Любченко, М.Скрипник, П.Шелест, А.Скиба, і сотні інших; генерали - С.Ширай. О. та Ф. Туманські, М. Макаренко, Р. Кондратенко, В. Овсієнко, П. Дибенко, О.Колчак, С. Ковпак, К. Москаленко, С. Тимошенко, А. Юзефович, і сотні інших; академіки, професори - М. Лобачевський, В.Вернадський, М.Бурденко, О. Карпінський, Г.Козицький, І.Кириченко, П. Капиця, Д.Кавунник, П. Юркевич, В.Зіньківський, В.Григорович, В. та І. Грабарі, Г.Ільїнський, М.Качановський, В., І. та О. Кістяківські, А. Комар, М. Колялович, П. та М. Заблоцькі, П. Лащенко та багато інших; єпископи - С. Яворський, Т. Прокопович, Г. Буржинський, Г. Вишневський, Г. Концевич, І. Кульчицький, І. Боголевський, В. Ліницький, Л. Горка, С. Калиновський і десятки інших; малярі і скульптори - М. Козловський, Д. Левицький, К. Головачевський, В.Боровиковський, І.Маптос, І.Крамської, К. та М. Маковські, В.Бродський, Я.Станіславський, С.Милорадович, М.Скадовський, К.Климченко, П.Котляревський, В.Конашевич, О.Кравченко і сотні інших; письменники - М.Гоголь, Г.Данилевський, В.Короленко, М.Зощенко, А.Аверченко, А. Ахматова (Горенко), І. Бунін (Буньковський), В.Немирович-Данченко та інші; композитори - М.Глінка, П.Чайковський та інші. Так що ж це за нація, що за держава?, - вигукне нормальна цивілізована людина, - цвіт якої її не належить, не боронить національну державу, а держава не здатна захистити свою еліту:

Так сміються ж з України
Сторонні люди!

Видатні українці багато сил віддавали чужим країнам, ставали там вченими, полководцями, державними діячами, для українського народу нічого не залишалось, все пішло на позички: і сила, і матеріальні ресурси. Поет з тугою писав як про себе так і про всіх тих, хто віддав свої сили на чужу справу:

Кого я, де, коли любив?
Кому яке добро зробив?
Нікого в світі, нікому в світі.
Неначе по лісу ходив.
А малась воля, малась сила,
Та силу позички зносили,
А воля в гостях упилась.

З усіх збитків, понесених Радянським Союзом у війні 1941-1945рр., на Україну припадає 42%, загинуло 8 млн. українців в той час як Німеччина втратила 6 млн. своїх громадян. Основна причина полягає в тому, що за Україну у тій війні воювали німці, росіяни і самі українці, виборюючи свою свободу і незалежність. У своїх планах німці покладалися на українську економіку, особливо сільське господарство, щоб не залишитися без продовольства, як бувало в їхніх минулих війнах. Росіяни також не мислили своєї імперії без України, її харчів, промислової сировини, виходу до теплих морів та курортів Криму. Українці воювали в минулому проти польського та угорського поневолення, а у війні 1941-1945 рр. проти німецько-фашистського і більшовицько-російського поневолення, що і призвело до величезних втрат всіляких ресурсів, як людських, так і матеріальних.

Розтягування українських цінностей здійснювалося різними способами. Історично склалося так, що в наслідок загарбницьких дій сусідів в Україні еліту знищили, решту забирали до центру. В уряді російському заправляють українці – Христенко, Матвієнко, Аксененко, Шевченко – міністр охорони здоров'я, Онищенко – головний санітарний лікар, Волошин – глава адміністрації Президента Росії, а в себе в Україні ми не можемо продемонструвати аналогічний потенціал. Як показала практика часів незалежності, більшість претендентів на роль державників, що залишилися в Україні, дійсно не спроможні вирішувати великі національні проблеми, бо кращі за кордоном, або втратили віру, а нових ще треба виховати. Саме ті кращі українського роду, може за генетичним позовом предків, всіма силами зберігають від остаточного розпаду колишню російську імперію, створену Московським князівством Київської Русі.

Найприкрішим стало те, як показує реальність, що росіяни заволоділи українською духовністю, інакше чим можна пояснити той факт, коли після здобуття незалежності українські президенти і багато політиків постійно навідуються до Білокамінної випрошувати якоїсь милостині та підтримки на політичній поверхні. Їхня внутрішня сутність не уявляє життя без рабської покори, без дозволу господаря, який їхніх дідів, батьків і їх століттями дресирував бути покірливими, щоб «І в цариці, мов собаки, патинки лизали».

7. Захист вкраденої історії і культури

Щоб знищити Україну як державу у неї відбирали жорстокими і підступними методами історію і культуру, мову і духовність, сировинні і людські ресурси та ще й вилущували інтелектуалів. Мову дідів та батьків просто заборонили царськими указами, а історію вмільо стирали в першодруках і натомість вписували історичні сурогати для росіян. Першодруків уже не знайти, або вони посилено охороняються навічно.

Тепер уже заходились
Древності шукати
У могилах ... бо нічого
Уже в хаті взяти.

Російські царі і їхні консультанти з Німеччини знали з чого розпочинати проти тих чи інших народів, вони володіли теорією про особливості національних культур. Професор М. Жулинський пише, що «на переконання Освальда Шпенглера, національні культури–замкнуті системи, які не здатні одна одну зрозуміти. Це самодостатні організми, які народжуються, старіють, умирають»¹⁵⁹. Вони розуміли, що потужна культура Київської Русі не зможе вжитися з культурою Московії, що тільки народжувалась, а тому її треба просто знищити. Для цього було запущено потужний комплекс теоретичних і практичних дій багатьох поколінь, починаючи з першодруків.

Ось яким текстом розповсюджується відома «Велесова книга» в інтерпретації росіян в якій прямо поставлено запитання «Откуда ты Русь?». «То не кто иной-русский воин, вовсе он не варяг, не грек, он славянского славного рода». «Создавались роды те в Семиречье, где мы обитали за морем в крае зеленом, когда были скотоводами. И было это в древности до исхода нашего к Карпатской заре». «А до этого были отцы наши на берегах моря у Ра- реки (Волги). ... и пошли к Дону». «Ибо мы: происходим от Дажьбога, и стали славны, ... так как эта слава (исходит) от птицы вышней, по небу России летящей от нас». «Сами мы были слабыми – и так получили большую силу, а враги не такую большую, ибо мы – русские, а враги – нет». Ось так і не інакше, де тепер Україна, де українці?

Далі ще більше відкриттів. «Вначале мы были там, где заходит Солнце, а оттуда пошли к Солнцу до Непры – реки (к Днепру), и взял там Кий укрепленный град, в котором пребывали иные славянские роды». «Так шли на Юг к морю и мечами разили врагов, шли до горы великой, до долины с травами, где много злаков. И там освоился Кий, который начал обустроить Киев, ставший русским». «И там скифами перво – наперво были наречены наши пращуры».

Щось не лагодилось в історії підробок і написали, що «Кий ушел нас – и притекла беда. И тут великая свара одолела русских, которые принялись биться за разделение – и разделились». Далі, щоб поставити крапку і не суперечити відносно існування єдиної Русі, яка стала зватися Росією, у

¹⁵⁹ М. Жулинський. Духовна спрага по втраченій батьківщині. «КМ Академія, К., 2002, -С.7

підробленій Велесовій книзі записано наступне: «Мы сыновья великой Руси, которая создавалась от севера, так как не было у нас иной возможности. Мы собрались в лесах ильменских, куда пришла небольшая часть людей из Киева, ибо в нем уселись варяги, которые суть – хищники». Все: Русь – це Росія; а пішла вона не з півдня на північ, а навпаки–з півночі та сходу на південь; на землях Київської Русі не було слов'янських племен, а були прийшли варяги-хижаки; слов'яни прийшли з півночі та сходу і були вони працелюбними і мирними. Так перекручена вся українська історія і Тарас Шевченко це знав, він писав, що все забрали та полізли до могил. Не Росія писала українську історію виключно для себе, але їй допомагали й інші чужинські історики та українські яничари.

Не даремно Шевченка називають українським пророком, адже він дивився на століття вперед і передбачав, що в незалежній Україні глава держави В.Ющенко, якого народ на руках приніс до влади під час Помаранчевої революції 2004р., просидів у кріслі п'ять літ, нічого не зробив для народу і держави, зрадив всіх: надії народу і високий дух Майдану; всіх, хто століттями боровся за свободу і незалежність країни; своє оточення і українську інтелігенцію; європейські держави і їхніх провідників, які надіялись, що країна стане на цивілізований шлях розвитку; власними діями, юридично оформленими, повернув Україну туди, звідки вона здавалося втекла 1991року. За всю складну історію державотворення Україна ще не мала такого бездарного та ще й ворожого главу держави, який одержав від народу незалежну державу, але повернув її назад, туди і до тих звідки вона втекла. Щось подібне здійснив Б.Хмельницький, але із-за помилки, яку швидко зрозумів, намагаючись виправити, все таки не виправив, а тому його проклинає український народ до цього часу, ніхто не знає про його прах, його нащадки також розвіяні. Глава незалежної України все здійснив свідомо, а тому кара Господня має бути набагато гірша у віках так як Ющенко мабуть присланий нечистою силою, вкрав незалежну країну і віддав назад у неволю. Звідси виходить, що все написане Т.Шевченком про Б.Хмельницького, у стократ стосується і недолугого В.Ющенко.

Після такої зради до влади прийшов інший глава держави, який намагається запровадити в Україні дві державні мови – російську і українську, але на могилі Т. Шевченка в Каневі 2010р. він пообіцяв, що в Україні буде українська мова. Подібне непокоїло в минулому і вражало в теперішньому часі Шевченка і він написав:

І по-своєму глаголать
Як німець покаже
Та до того й історію
Нашу нам розкаже.

Загальну схему та конструкцію «Истории государства российского» накреслив німець, а цар російський нащадок німецької крові, доручив росіянинові художньо описати німецьку підтасовку. Розповідали іноземці українську історію на користь тієї ж Росії. Ну як не буде захоплювати дух від звеличення Росії одного із іноземних істориків: «Муж ученый и славный,

Шлецер сказав, що наша історія має п'ять головних періодів; що Росія от 862 года до Святополка должна быть названа рождающеюся (Nascens), от Ярослава до монголов разделенною (Divisa), от Батыя до Иоанна III угнетенною (Oppressa), от Иоанна до Петра Великого победоносною (Victrix), от Петра до Екатерины II процветающею»¹⁶⁰. У схемі німця немає Київської Русі, немає українців, він заздалегідь, підтримуваний російськими вченими і літераторами, готує українців до зникнення, розтанути у великому радянському народові російської імперії.

А що уже писав М. Карамзін, який за вказівкою царів перекувався із письменника, видавця і журналіста, автора оповідання «Бедная Лиза» у російського історика, підготувавши багатотомну «Историю государства Российского». Все, що написано в цій праці, повністю виключає Україну зі світової історії, мовби вся історія Київської Русі – це історія Росії, дарма, що вона розпочинається ще з У-УІ століть, коли в думках полян і древлян ще не було понять «москалі» чи «росіяни», ще не родились навіть діди і прадіди майбутніх Київських князів – засновників Московського царства. Новоявлений історик одразу бере бика за роги, де немає місця українцям з сивої давнини: «Нестор пишет, что славяне издревле обитали в странах Дунайских и, вытесненные из Мизии болгарами, а из Паннонии волохами перешли в Россию, ...следовательно, они, по собственному Нестерову сказанию, жили в России уже в первом столетии и гораздо прежде. ...»¹⁶¹

Далі все більше і більше перекручень, що свідчить про шкідливість цього історичного твору, яким пишуться росіяни, але який піддавався нищівній критиці прогресивною Росією ще з часів його появи. Звичайно, що наступить час і росіянам буде соромно за М. Карамзіна і його надуманий твір, який виконував замовлення, яке формувало завойовницькі плани агресивної північної сусіди України, загрожуючи всій Європі.

Організуючим принципом у карамзінській «Історії» став синкретизм, тобто об'єднання якогось нерозвинутого стану того чи іншого явища, що є різновидністю еkleктики, спрямованої на поєднання суперечливих і протилежних поглядів. Письменник і видавець виконував царське завдання і мабуть російського царя Олександра I щодо завершення того, що започаткував Петро перший і продовжувала Катерина друга – остаточно викреслити з світової історії Україну, а замість неї поставити Росію ще з часів сивої давнини ІУ-УІ століть.

Біля пам'ятника в Санкт-Петербурзі на якому написано «Первому – вторая» Тарас згадав того першого, як він розпинав його Україну, не забув він і про другу, яка уже її доконала, а їхні нащадки все переписали та ще й так, що цілу націю приспали, мовби її і не було. У своїх роздумах він згадав українську історію і написав про це з сумом:

Тяжко, тяжело мені стало,
Так, мов я читаю
Історію України.

¹⁶⁰ Кармазин Н.М. Предания веков. Изд. «Правда», М., 1988, -С. 39

¹⁶¹ Н.М. Карамзин. Предание веков. М.: «Правда», 1988, -С.40

Тільки подібний літературний жанр підходив для підробки небаченого у світовій практиці руйнування історії. Як відмічали сучасники появи «Історії», літописний синкретизм–головна особливість жанру твору. Оригінальні жанрові новації Карамзіна до завоювання історичного простору допомагали йому виразити російське національне самовизнання в його динаміці і розвитку, виробити особливий стиль оповідок про героїчну націю, якої ще не було, але він виводив її синів із невідомості на світову арену. Не було в літописах далекого минулого ні Росії, ні її синів, а тому О. Пушкін писав, прочитавши перші томи «Історії», «Древняя Россия, казалось найдена Карамзиним, как Америка Колумбом».

І явне замовне переміщення неіснуючої Росії на місце України в давні часи, викладені в перших двох томах, в яких перекреслена Україна та її історія протиставлена Росія, що викликало жорстку критику і протистояння передової Росії, особливо декабристів, з Карамзиним. Чи не за це їх знищили, які вимагали: «историческое изучение труда Карамзина требует объяснения его монархической концепции и, главное, ...в каком соотношении она оказалась с фактами истории русского самодержавия»¹⁶². Це був період царювання Олександра I, коли Росія продовжувала політику завоювання великих територій, але цього було мало і вирішили завойовувати історію як в просторі так і часі. Ще нікому не вдавалося подолати час «Кронос», а росіянами, в особі Карамзіна, за дорученням царя, такий експеримент удався, хоча штучно, але він уплинув на російські амбіції щодо розширення імперії.

За визнанням самого автора твору на ньому мали навчатися наступні покоління царів, повідомляючи їм про існування Росії не тільки як великої імперії за територією, але і давньою за історією, даючи їм настанови: «Правители, законодатели действуют по указанию истории и смотрят на ее листы, как мореплаватели на чертежи морей». В той же час передові люди в Росії дотримувалися іншої думки про ідею, яка закладена в «Історії», зокрема Герцен писав: «идея великого самодержавия, это идея великого порабощения»¹⁶³.

Як бачимо передова Росія зразу ж дала неоднозначну оцінку карамзінській «Історії», літературознавці говорили про величезні упущення в «художественности» твору, а вчені – «как научно неполноценное сочинение, главной и определяющей идеей которого является идея благодетельности самодержавия для России»¹⁶⁴. Щоб історія стала предметом для навчання від простих людей до царів, треба було думки продемонструвати на прикладах реальної історії. В той же час, закладені в замовному дослідженні факти і припущення виймалися не із реальної російської історії, а привносились у твір як власне авторське чи замовне великодержавне бажання. Тому принцип оповідання, який мовби відкидає домисли і зобов'язує слідувати «істині», прийшов у протиріччя з реальними фактами рабства, завоювання чужих територій і фальсифікацією історії.

¹⁶² Н. М. Карамзин. Предания веков. М., «Правда», 1988, -С.17

¹⁶³ Герцен А.И. Собр. Соч. в 30-ти т., М., 1955, Т.2, -С. 192

¹⁶⁴ Н. М. Карамзин. Предания веков. М., «Правда», 1988, -С.17

В результаті маємо, що коли письменнику Карамзину царизм замовив написати твір про «благодетельную роль самодержавия», то у творі знайшло відображення те, що бажав замовник, але все було шите білими нитками. Однак, одночасно дослідження історії з допомогою літописів призвело до розкриття іншої істини, яка полягає «у циническом политическом расчете», державної влади Росії з прикладами цинізму як великих князів, так і царів московських. Після виходу «Історії» прогресивна спільнота Росії дійшла висновку, що у багатотомному творі два розуміння державності: перше – це те, що виходить із заданої ідеї про месіанську роль самодержавності; друге – відкрита автором реальність у літописах. Тому в заголовку «История государства Российского» залишається, а зміст свідчить, що такої історії немає і це засвідчують матеріали перших двох-трьох томів твору.

Щоб переконатися у справедливості сумних роздумів поета про українську історію наведемо хоча б деякі опуси з «Історії» Карамзіна. Ось декілька прикладів із історичних пасквілів письменника-історика Миколи Карамзіна: «В договоре Олега с греками в 911 году упоминается уже о великих боярах русских: сие достоинство, знак воинской славы, конечно, не варягами было введено в России, ибо оно есть древнее славянское», ... «В России, до введения христианской веры первую степень между идолами занимал Перун, бог молнии... Кумир его стоял в Киеве на холме, вне двора Владимира ..»,¹⁶⁵ «Сия часть нынешней с.петербургской, эстляндской, новгородской и псковской губерний была названа тогда Русью, по имени князей варяго-русских.», «Через два года, по кончине Синуса и Трувера (862-879гг.), старший брат, присоединив области их к своему княжеству, основал монархию российскую»¹⁶⁶.

Кожному, хто має вищу освіту, відомо, що у IX ст. ніяких згадувань не було про «боярах русских», «князей варяго-русских», «монархию российскую». Князь Олег же водив війська на Константинополь не з боярами російськими, а боярами українськими, які представляли не російську монархію, якої ще й в споміні не було, а Київську Русь, яка протягнулась з північних Естляндських до південних Чорноморських земель, з Західної Двіни на схід аж до Ярославських земель і Нижнього Новгорода.

Методично втлумачували кожному поколінню українців і росіян, що споконвіків ніякої Русі, а тим більше Київської, не було і не могло бути, а була Росія і росіяни. В Росії, мов малі діти пишаються «своїм» таким високим званням –«бояри». Але це не їхнє ні слово, ні його поняття, оскільки зародилось воно в Україні, у Червоній Русі, тобто в теперішній Галичині ще задовго до завоювання цих земель польським королем Казимиром Великим. А тепер «бояри» як символ російської імперії, яка до його появи не має ніякого відношення.

Коли в одній зі своїх праць мені випало написати, що в школі не об'єктивно і поверхово викладали нам українську історію, то Микола Васильович, тодішній Ваш директор, а мій учитель історії, написав: «Не е

¹⁶⁵ Кармазин Н.М. Предания веков. Изд. «Правда», М., 1988, - С.55

¹⁶⁶ Кармазин Н.М. Предания веков. Изд. «Правда», М., 1988, - С.66

секретом, що виношувалась ідея формування «великого радянського народу» на базі великого російського народу, всі ж інші народи повинні були асимілюватись або зникнути. Тому програма не передбачала вивчення історії України ... Видатні українські історики ... не були в пошані, їх вважали «буржуазними націоналістами», а твори «перекручували» в національному питанні»¹⁶⁷.

Росія писала українську історію виключно для себе, вона продовжує її нав'язувати і тепер. Ще не було Московського князівства, ще формувалася Київська Русь, але в літературі пишеться, що то був не руський –українець, а росіянин: «там русский пал, там печенег», сила духу та військовий хист були і важкими, і захоплюючими, але вони приписуються росіянам, а не нашим далеким предкам:

Во граде трубы загремели,
Бойцы сомкнулись, полетели
Навстречу рати удалой,
Сошлись – и заварился бой.
.....
Там рубится со строем строй;
Со всадником там пеший бьется;
.....
Там русский пал, там печенег;
.....
Был слышен падших скорбный стон
И русских витязей молитвы.
.....
Бегут от киевских мечей,
Обречены на жертву аду;
Их сонмы русский меч казнит;
Ликует Киев...»¹⁶⁸.

Фундаментально вивчав розкрадання української культури та історії І.Франко. На його думку найстарший літопис «Повесть временных лет» він дійшов до нас у двох редакціях: перший – прототип так званого Іпатського монастиря в Костромі; другий – рукопис суздальського монаха Лаврентія. В обох цих рукописах простежується компіляція чисельних і різнорідних писань, які І.Франко поділив на чотири групи¹⁶⁹.

Перша група обіймає не стільки міфічні, як епічні оповідання, що охоплюють часи від початків Русі аж до смерті Святослава в 972 р.; друга група містить оповідання про життя і діяльність князя Володимира, його сина Святополка і його сумний кінець; третя група текстів найстарішого рукопису охоплює час від смерті Святополка, прозваного окаянним, до смерті Володимирового онука Всеволода 1093 р., тут є оповідання про

¹⁶⁷ М. Петренко Епоха нашого покоління. Ж. Вісник аграрної науки. №7, 2006

¹⁶⁸ А.С.Пушкин. Руслан и Людмила. Соч.в трех томах, Т.1, М.; «Худлит», 1985, - С.715, 716

¹⁶⁹ І. Франко Зібрання творів у п'ятдесяти томах. «Наукова думка», К., 1976, Т.6, -С. 8-9

початок на Русі життя монахів, просторово описано «Житіє святого Антонія» та заснування печерського монастиря з частиною переказів «Патерика печерського»; четверта частина найстарішого літопису написана автором, який називає себе Василієм, що жив і творив року 1097, тут він описує про Володимира Мономаха та осліплення теребовльського князя Василька. Василя можна вважати першим письменником Південної Русі з політичною думкою, яка зводилась до пропаганди ідеї політичної концентрації на федералістичній основі. Саме в ті часи, що сягають 1113 р., коли Володимир Мономах вступив на велике князівство в Києві.

Досліджуючи найстаріші рукописи, І.Франко дійшов до одного із важливих підходів пізнання штучного викрадення української культури та історії. Наведемо дослівно слова письменника і дослідника: «Проходячи епізод за епізодом нашого найстарішого літопису, я переконався, що вони майже всі в першій і другій групах, визначених вище, зложені віршами, не силабічними, але тонічними, з нерівним числом складів, але з досить рівномірним числом наголосів, т(ак) зв(аним) музикальним розміром, у якому чергуються вірші з 3, 4 і 5 наголосів. Сей розмір досить докладно відповідає розмірові великоруських епічних пісень, т(ак) зв(аних) билин, який таким способом являється витвором не великоруського племені, а прастарою віршовою формою, витвореною в Південній Русі правдоподібно не пізніше X століття»¹⁷⁰.

Тут же дослідник стверджує, що відкриття віршової форми в найстарішому літописі є, на його думку, ключем до розв'язки дуже багатьох досі сумнівних питань не тільки при критиці та критичній реконструкції самого тексту, в дуже багатьох місцях досі темного та незрозумілого. Наприклад, пізніші додатки замість віршової форми подаються прозою, що затемнює смисл або пояснюється те, що не відповідає дійсності і незрозуміле вдумливого читачеві.

Після того, як забрали культуру, мову та історію стали привласнювати сировинні і матеріальні ресурси. Після війни у всьому колишньому Союзі небачена розруха, великі економічні й культурні центри Російської Федерації потерпають від нестачі енергоресурсів. У 1946—1950 рр. на території України знайшли газ, свердловини росли як гриби після дощу. З Дашави та інших місць терміново проклали потужні трубопроводи насамперед до Москви та інших міст Росії, одержали український газ і країни Прибалтики та Білорусь. Насамкінець українцям дозволили прокласти трубу до Києва, що й здійснили селяни вручну упродовж усього трубопроводу.

У 1950 р. Україна давала майже 30 % загальносоюзного видобутку вугілля, 54,2 % коксу, 33,2 % залізної руди, 47,8 % чавуну, 30,6 % сталі, 38,4 % металургійного устаткування, 71,6 % цукру-піску й т. ін. На власній сировині й ресурсах Україна нарощувала виробництво для задоволення потреб усієї Радянської імперії і виробляла у 1981 р. 52 % залізної руди, 29,7 % прокату чорних металів, 19,4 % мінеральних добрив, 23,7 % шкіряного

¹⁷⁰ І. Франко Зібрання творів у п'ятдесяти томах. «Наукова думка», К., 1976, Т.6,-С.10-11

взуття. Державні закупівлі продуктів сільського господарства України в загальносоюзних обсягах становили: цукрового буряка - 59,3 % картоплі - 19,8 %, овочів - 24,6 %, худоби і птиці в живій вазі - 21,7 %, молока й молочних продуктів - 23 %, яєць - 19,9 %. Коли ж прийшла воля, Україна здобула незалежність, то:

Ненагодовану і голу
Застукали сердешну волю
Та й цькуємо.

В перші роки незалежності, навіть десятиліття, Росія цінами на газ і нафту тримала Україну на короткій мотузці і смикає коли треба вирішити політичні питання. Як тільки настає зима, лютують холоди, то зразу північна сусіда, поклавши руку на кран з газом, ставить надумані політичні, економічні чи територіальні претензії. Але не це головне, бо про нього росіяни сором'язливо мовчать, вони всіма фібрами душі не бажають відпустити Україну від свого впливу. Росія як та баба із пушкінської «не хочу быть царицею», в самій російській імперії, а неодмінно бажаю повного володіння українськими ресурсами, особливо не вимогливими українцями та ще й їхньою державою. Все далі й далі українська держава прибиралась до рук російської імперії, обіцяючи за це золоті гори, як влучно писав Шевченко:

Всьому навчим; тільки дайте
Свої сині гори
Останії ...бо вже взяли
І поле, і море.

Уже тепер, коли Україна відірвалася, мов крига, від Росії, ненаситні імперські амбіції продовжують пульсувати. Без дозволу борознять, руйнують і засмічують Азовське море, майже знищили острів Тузла, в море виливають нафту, Чорне море окупував атомний російський флот. На суші скрізь окуповані маяки, де тільки є невеличка шпарина, там російська військова частина. Згадаймо, навіть прості росіяни говорять, що Росія – це воєнна держава.

Все взяли, привласнили, і не тільки море й сушу, а й культуру, мов так і треба. Ми всі знаємо про Ясну Поляну, де жив знаменитий російський письменник Лев Толстой, поважаємо його як письменника і місце, де він жив. Але чомусь ніхто не згадує, що на Русі ще до запровадження християнства існувала «Ясна поляна» – місце у Прикарпатті, де наші предки, хоча і були охрещені у християнську віру ще продовжували віддавати шану своїм прадідівським богам, засилали свої молитви найвищому творцеві життя Дажбогові-Сонцю. Саме із місця «Ясна поляна» за часів монгольського нападу український народ показував приклад героїзму у захисті своєї свободи і своєї землі від жорстоких нападників¹⁷¹. Українці давній народ і вони все мали, але у них викрадали, особливо відзначилися росіяни.

¹⁷¹ І. Франко. Зібрання творів у 50-ти томах, Наукова думка, 1978, т.16, –С.123

Настала епоха української незалежності, але, якщо українські політики не погоджуються з рекомендаціями щодо політичних російських умов, то їм посилаються погрози, хоча це не середньовіччя, а початок ХХІ століття: «перейти на мировые цены и денежные расчеты в поставках газа, независимость – дорогое удовольствие, и надо быть готовым платить, Россия еще может ...позволить себе разрыв отношений с Украиной; молодое же по историческим меркам украинское государство такой холодной войны не перенесет»¹⁷². Розпочинається холодна війна між Україною і Росією, але українці зобов'язані за будь-яку ціну її виграти.

В Україні забрали газ і найкращі енергетичні пласти вугілля для потреб Російської імперії, але енергетична незалежність не тільки стосується носіїв енергії. Стосовно таких відносин український філософ, політик і поет Шевченко вважав, що це енергетика людини, яка у кожної нації своя. Центром національної енергетики і енергетичної незалежності є культура, традиції, мова, релігія і тільки тому, за словами Шевченка, в українців:

Не вмирає душа наша,
Не вмирає воля.

8. Козацтво у творчості Шевченка

Поет і філософ, перебуваючи в неволі, захищав козаків, возвеличував їх як еліту нації. До його дум прислуховувалися, їм в усі часи наслідували нащадки козацьких родів, вони вели сильних духом дорогою боротьби.

В селі Андріївці Балакліївського району на Харківщині народився нащадок давніх козацьких родів Петро Шелест. Його предки прибули на Слобожанщину в числі перших козаків і їхній потомок пишався тим, що серед його предків були сотники Війська Запорізького, адже його батько Юхим Дмитрович Шелест був не тільки георгієвським кавалером в царській Росії, а й прямим нащадком слобідських козаків. Належність Петра до українського козацтва була для нього важливою віхою на життєвому шляху і стала не останньою причиною поклику у написанні книги «Україно наша Радянська»¹⁷³, де козацтво подається широкою палітрою.

Тільки гідний нащадок хоробрих Запорізьких Козаків наважився в часи комуністичного тоталітаризму в російській імперії, будучи главою української держави, а також керівником комуністів в Україні, захищати козацьку гідність. Він відкрито став перед московськими боярами і твердо заявив: «Запорізька січ відіграла велику роль у визвольній боротьбі українського народу. І тому її історія грубо фальсифікувалась і спотворювалась польською і російською дворянською історіографією. Козаки зображались як гультаї, розбійники, злодії»¹⁷⁴. Сучасному

¹⁷² Зеркало недели, 30 июля 2005, -С.4

¹⁷³ П. Шелест. Україно наша Радянська. Політвидав, К., 1970, 278с.

¹⁷⁴ Там же, –С. 21

політичному діячеві П. Шелесту йшов з минулого на допомогу Т. Шевченко, який у поемі «Холодний Яр» лжеісторикам дуже влучно відповів:

Брешеш, людоморе!
За святу правду – волю
Розбойник не стане...».

Подібного національного духу П. Шелесту, який ще й обіймав високі партійні посади в Російській імперії, росіяни не простили, але він виконав поклик крові своїх предків, політичний заповіт Шевченка – захистив свою духовну свободу. Ніяка партійна належність, ніякі тоталітарні умови, ніякі найвищі посади в державі не перетворили сильний козацький дух в яничарський непотріб. Потомки козаків, як П. Шелест, гідно йшли один на один проти вищого керівництва комуністичної Російської імперії.

Козацька воля гартувалась у боротьбі. Запорізька Січ завжди потерпала від необачних дій своїх провідників і ще більше від ворогів, які методично старалися її зруйнувати. Січ завжди стояла на сторожі української незалежності, що не подобалося жодній сусідці, а тому у них була спокуса її ліквідувати, що врешті вдалося царській Росії. Доля занесла Б.Хмельницького на Січ, він одержав булаву славного Сагайдачного, але згодом віддав Січ Польщі, а за це одержав посаду Чигиринського сотника разом із землями і садибою в Суботіві.

Про подальшу судьбу Запорізької Січі висловлюють свої результати досліджень українські вчені¹⁷⁵. Після взяття Криму Катерина II знищила Січ, як це зробив колись Іван Грозний з Великим Новгородом і його жителями, нащадками Київської Русі. На думку В. Кравцевича-Рожнецького, цариця зруйнувала Січ для того, що їй потрібні були землі запоріжців для роздачі німцям, що прибули з її батьківщини, тобто Германії, і стали російськими поміщиками, а також німецьким переселенцям, що воювали в Криму, югославським емігрантам, генералам російським. Але це не так, не землі були потрібні цариці, яких у Росії було безліч, їй не потрібні були вільнодумці Запорізькі козаки, які не бажали виконувати волю цариці і відстоювали свою волю. А цариці-німкені більш до душі були її співвітчизники, а не козаки з України. Висловлюючи почуття козака-запоріжця, Шевченко писав:

Тяжко, важко заспіває
Як Січ руйновали.

Невдовзі був знищений ще й дух запорізький, коли колишні вільні і свободололюбиві козаки стали закріпаченими селянами, після введення кріпацтва Катериною II в Україні. Проте в російських царів була ще й інша потреба в ліквідації Запорізької Січі і пояснюється вона намірами використати хоробрих, вмілих вояків для захисту російських кордонів і використання у військових походах. Основна ж причина намагання знищити Запорізьку Січ, починаючи ще з Петра I, це несприйняття деспотичною, жорсткою і єдиноначальною монархічною системою, в центрі якої був цар –

¹⁷⁵ Дзеркало тижня, 15 червня 2002, с. 21

владитель, бачити у своїй імперії вільне і демократичне державотворення, яке може розповсюдитися на інші імперські території, вносячи смуту в країні. Саме через недопущення в Україні демократичного державотворення, запорізьких козаків намагалися знищити ще до росіян інші сусіди – поляки, коли Стефан Баторій в 1576-1586 рр. поставив за мету злити всю південну Русь в одне політичне і територіальне ціле з Польщею.

Всім намірам турків, поляків і росіян перепороною були запорізькі козаки, які захищали свою православну релігію від інших народностей і вірувань, а сила українського козацтва була велика, бо вони самі оголошували війну, і укладали мир, обирали старшину, самовільно давали різні розпорядження і таку силу Баторій намагався знищити, оскільки вона йому заважала. Поляки писали до кримського хана про своє ставлення до малоросійських козаків, у тому числі і Запорізьких: «Мы их не только не желаем содержать, напротив того, желали бы истребить, но у нас в тех местах нет столько военной силы, чтобы совладать с ними», а посол кримського хана радив полякам якомога ефективніше боротися проти козаків: «запретить украинским старостам давать им селитру, порох, свинец и съестные припасы; не дозволять козакам проживать в украинских селах, городах и замках; присылать старших козаков на королевскую службу».

Ось так, добрі сусіди, цілі країни, королі і царі, а ще й українські гетьмани боролися з козацькою вольницею, яка була притаманна саме українському народові, а свобода інших, як відомо з давнини, нікому не подобається. Після знищення Січі в Україні стало тихо, мовби все навкруги завмерло і про часи мороку в усій російській імперії Тарас писав:

Не вернуться запорожці
Не встануть гетьмани,
Не покриють Україну
Червоні жупани.

Прийшовши до влади у 1917 р. більшовицькі вожді вивчали російську історію управління і ведення війн. Відомо всім, що Й.Сталін найбільше полюбляв вивчати історію часів І.Грозного, Петра II, Катерини I та інших. Тому не слід думати, що методи суцільного висилання цілих народів – кримських татар, чеченців, інгушів, українців і багатьох інших народів є сталінсько-берієвською ідеєю. Ні, це ідеї російських царів, перетворені в практику на українському народові, на козаках Запорізької Січі, Й.Сталін лише прочитав про них в історії російської держави і застосував на практиці. Адже відомо, що Й.Сталін, як правило, ідей не подавав, а лише маючи звичку читати все, що шелестить, він використовував ідеї російських царів, Леніна, Троцького, філософів і найкраще від усіх, їх пам'ятав.

З цього часу за волею російських царів ера вільного козацтва Запорізької Січі в Україні скінчилася назавжди, відродившись далеко від своєї батьківщини. Про ті чорні часи Т.Шевченко писав, попереджаючи своїх необачних нащадків:

А тим часом стародавню
Січ розруйнували.

Хто на Кубань, хто за Дунай,

.....

А Україна навіки,
Навіки заснула¹⁷⁶.

Колишнім запорізьким козакам на новій землі дозволялося те, що заборонялося у своїй батьківщині: одержувати доходи від торгівлі, назначалася платня, відновлювалися всі порядки, що існували в Запорізькій Січі. Відновлення життєдіяльності запоріжців на нових землях ще раз доводить, що ні татари, ні поляки, ні росіяни не були проти Січі, як такої, вони не бажали її формування в Україні. В 2000 р. на Кубані святкували 200 років від того часу, коли туди прибули Запорізькі козаки за наказом російської цариці. Про Задунайських козаків відомості дуже мізерні і вони не були так відроджені, як у Росії, а це свідчення про зацікавленість росіян у збереженні козаків, але не в Україні, бо вони викликали головна біль у російських самодержців.

Після знищення Запорізької Січі багато сімейних козаків стали кріпаками у російських поміщиків, частина війська подалася до турків і там була організована Задунайська Січ. Значна частина козаків залишилася в Україні, надіючись на милість царів, але їм були відведені землі далеко від батьківщини на Тамані, що на правому боці Кубані. Добиралися козаки до нового місця водним і сухопутним шляхами, і в 1792 р. до Тамані пристала Чорноморська козака флотилія, багато козаків прибули сухопутним шляхом, які започаткували існування на Кубані Чорноморського козачого війська.

Як філософ і політик Шевченко думав над феноменом Січі і долею козаків. Не зуміли українці волю завоювати, а щоб не приносила незручностей їхня згуртованість і відстоювання волі, яка проявлялась на Січі, таку недержавну структуру зруйнували, а вольних козаків вислали на простори російської імперії, за межі української землі. У своїх філософських творах, зокрема в поемі «Сліпий» Шевченко показав, що це була плата за помилки, допущені і гетьманами у несамовитій боротьбі за булаву, і необдумане попадання в пастку Переяславської угоди, і про даремно витрачені сили у боротьбі за свободу гайдамаками. Вислані на чужину українські вільні козаки сумували за втратами величезних національних сил, які не дали для нації ніяких результатів:

Згадували Запорожжя,
Козацькую славу,
І співали удвох собі
Про Чалого Саву,
Про Богдана недомудра,
Ледачого сина
І про Гонту мученика,
Й славного Максима.

¹⁷⁶ Т.Шевченко Кобзар, "Дніпро", 1971, с.111

За необачність усієї верхівки керівників гетьманської держави, яка коштувала українському народові рабської неволі більше як три з половиною століття, критика справедлива, але для історичної правди треба сказати наступне. У Б.Хмельницького іншого виходу не було, як укласти договір із царем у важкі часи визвольної війни українського народу від поляків: у період запеклих боїв його зраджували татари і турки, поляки ж несамовито насадили, а коли гетьман переконався, що його ошукали росіяни, то зразу ж звернувся до шведів і угорців. Українським політикам, історикам і всьому народові, мабуть, треба не забувати, що Хмельницький усвідомив свою помилку, але щось виправити російський цар йому не дозволив, як і поетові Т. Шевченку, що виступив проти імперської політики царизму.

Від таких спогадів про все втрачене колишні вільні козаки не знають порятунку: «Все плаче, все гине, і рад би я сховатися, але де, не знаю». Про українських провідників, які не зуміли вивести свій народ із неволі, з кріпаччини, залишаючись сліпими рабами, Шевченко пише:

Тепер мені про сліпого
Сироту кончає,
Але як довести краю,
І сама не знає.
Бо не було того дива,
Може, споконвіку,
Щоб щаслива була жінка
З сліпим чоловіком.

Думайте, сучасні провідники, про що говорив давно поет-філософ про «сліпих» провідників українського народу. У вас більше нічого не залишилось, як думати, як думали і тужили запорожці, тужать їхні душі та їхні нащадки дотепер на чужині.

9. Шевченко – співець боротьби за свободу

Поезію Шевченка, яка пронизана романтичним співом про боротьбу українського народу за свободу боялися, не любили і замовчували всі правителі російської імперії. Але вона жила серед народу та його інтелігенції, передавалась із покоління в покоління. В умовах комуністичної тоталітарної системи тонко і глибоко аналізує філософські твори українського пророка Тараса Шевченка Максим Тадейович Рильський. Про слово Тараса він сказав неперевершено: «Шевченко приніс в українську літературу н о в е с л о в о. Мало про кого із світових титанів можна сказати це з такою рішучістю, з такою певністю, з такою повнотою»¹⁷⁷. Немає сумніву, що беззаперечне сприйняття Шевченка як митця і філософа він успадкував від свого батька.

В 1860 р. на Правобережній Україні було відомо, що за студентом Київського університету Тадеєм Рильським, який, перебуваючи у свого батька Розеслава Рильського в селі Маковище Київського повіту, пропагував визвольні ідеї серед селян і дворових, був встановлений нагляд влади.

¹⁷⁷ М. Рильський Життя духовного основа. К., «Просвіта», 2007, -С112.

Студента Тадея Рильського звинувачували в тому, що працюючи з ними в полі він оповідав, що в минулому народ терпів пригнічення, «пока не переполнилась чаша терпения и вдруг, по призыву вождя своего Богдана Хмельницкого, восстала вся Украина, мечом и потоками крови своей свергла вражью силу, искупив себе веру и самостоятельную независимость»¹⁷⁸. При обшуку в домі Рильських були знайдені заборонені твори Герцена і свободолобиві вірші Шевченка. Студент Фадей Рильський не заперечував, що читав селянам і дворовим людям вірші Т.Г.Шевченка, який закликав до боротьби – збудити хиренну волю, обух сталить, добре вигострить сокиру і заходитися будити.

Царський уряд стежив за Шевченком, коли він розпочав писати свої твори, а далі за всіма українцями, коли вони вивчали і розповсюджували шевченківські ідеї, його свободолобну поезію. Але ідеї Шевченка поширювались, вони живуть і перемагають, їх очікує велике майбутнє. Він вистраждав ці ідеї, які вміщені в його творах і про них поет написав у листі 29 листопада 1843 р. до В. Рєпніної: «выученный не горем, а чем-то страшнее, рассказываю себя людям, но рассказать вам то чувство, которым я теперь живу, все мое горе – мастерство бессильно и ничтожно»¹⁷⁹.

Чи не свідчить це про те, що слово поета не вмерло не загинуло, а продовжувало жити та пробуджувати внутрішні сили на боротьбу, саме через те, що народжене силою, яку важко збагнути. В подальшому Шевченкову естафету боротьби за свободу підхопили інші видатні представники української еліти, зокрема Іван Франко, зі своїм закликали до народу:

Лупайте сю скалу,
нехай ні жар, ні холод
не спинчть вас.

На кінець українці зобов'язані порозумітися, визнати первородство своїх давніх славних пращурів, прислухатися до закликів Т. Шевченка і тоді світ побачить нерозривну нитку сучасного з минувиною, яка незримо постійно існує, як співається в Гомера, «пусть и другие знают, что дружбою мы со времен праотцовских гордимся»¹⁸⁰. Богдан Хмельницький очолив визвольний рух українців проти польського панування, запорізькі козаки здобували великі перемоги, захищаючи країну від турків і татар, не давали спокою полякам і росіянам. Про ті славні часи величчї національного духу Шевченко писав:

Було колись – в Україні
Ревіли гармати;
Було колись – запорожці
Вміли панувати.
Панували, добували
І славу, і волю.

¹⁷⁸ ЦГИАМ, ф. 109, 1 эксп., 1861г., д.29, л. 1-об.

¹⁷⁹ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 24

¹⁸⁰ Фридрих Шиллер. Собр. соч. в семи томах, гос. изд-во «Худ. лит.», М.1957, Т.6, -С.407

Не закінчили боротьбу за свободу, не доставало чи то хисту, чи то згуртованості, але ні слави, ні волі так і не здобули. Все промайнуло: і слава, і воля, українці втратили волю до боротьби і тільки надіялися на чудо або чийось ласку, кидаючись то до одних, то до інших сусідів. Навіть знайшлися поети, які закликали виглядати волю, а не боротися, як це робили народи багатьох країн Європи і світу:

Гомін, гомін на Вкраїні:
“Скоро воля буде”;
Виглядають зо всіх країв
Тую волю люде;
Виглядають, як сонечко
На землю погляне,
Виглядають, як і темно
Над землею стане.

Чому виглядали, а чому не боролись? Мабуть тому, що основна маса українців не мала чітко окресленого національного усвідомлення. Про неприглядну долю більшості українців у своїх художніх творах писав Улас Самчук, один із найбільш широкомасштабних українських прозаїків ХХ століття. Його творча праця викладена в романах “Волинь”, “Марія”, “Чого не гоїть огонь”, трилогії “Ост” (“Морозів хутір”, “Темнота”, “Втеча від себе”). Об’єднуються українці, коли нестерпно важко народові та коли настала загроза державі, коли її душать свої і чужі. Подібні пориви з історії часів Коліївщини, боротьби проти польського панування під проводом Б.Хмельницького, під час другої світової війни української повстанської армії (УПА), Помаранчевої революції 2004року. Про внутрішні сили українського народу, які потребують тільки сильної організації, писав Шевченко:

А де ж люде? Над Тясмином,
У темному гаю,
Зібралися; старий, малий,
Убогий, багатий
Поєднались, – дожидають
Великого свята.

Наступило велике свято на початку ХХІ століття, коли український народ повстав проти своєї старшини, коли його зрадив президент, уряд, проросійські політики, багато бізнесменів. Все відбувалось напрочуд так, як описав Шевченко у творі «Великий льох», коли народ був зраджений старшиною, царською владою і поміщиками-багатіями. Відбулася Помаранчева революція 2004-2005рр., яка не перетворилась у насильство, показавши світові, що українська нація не тільки любить свободу, а й шанує вибір інших, що вона –цивілізований європейський народ.

Саме після революційних подій на початку ХХІ століття українська держава виходить на широку дорогу європейських і світових відносин, наслідуючи національні традиції предків. Новітня українська держава після Помаранчевої революції залишається відданою національним інтересам своєї

прародительки Київської Русі, ставши таким чином сполучною ланкою князівської, козацької, гетьманської держави, Української Народної Республіки та Української Радянської Соціалістичної Республіки.

Поет піклується про тих, про кого співають і кого знатиме історія. Він оспівує не матеріальне, а духовне начало, закликаючи українців виховувати духовність нації як основу її відродження. Все матеріальне згине разом із його володарями, а дух людини, дух нації залишиться і перемаже. Тільки добра справа, важкий, але благодатний труд боротьби і цілеспрямовані наміри вратують націю, про що поет написав:

Нема в його ні оселі,
Ні саду, ні ставу...
Степ і море; скрізь битий шлях,
Скрізь золото, слава.

Зразу ж після перевороту 1917р. в Москві і Петербурзі Українська народна Республіка як незалежна держава розпочала своє реальне існування про що засвідчують такі документи і дії влади: прийнято Універсал Української Центральної Ради і звернення до українського народу; створено український уряд та його перший Генеральний Секретаріат Центральної Ради, до якого ввійшли: С.Петлюра, С. Єфремов, В. Винниченко, Х. Барановський, І. Стешенко, Б. Мартос, М. Стасюк, П. Христюк, В.Садовський, М.Грушевський; проголошено III Універсал на Софійській площі 7 листопада 1917року; гетьман України П. Скоропадський 2 червня 1918р. влаштував урочистий прийом у гетьманському палаці, на якому були присутні іноземні представники в Україні; гетьман П. Скоропадський видав багато наказів, які публікувалися в газеті «Державний вісник»; 9 липня 1918р. направлено лист Державного секретаря Ради Міністрів Української держави до всіх міністерств про визнання української мови державною. Не до когось, а саме до них, яких винесла на поверхню народна хвиля, звертався Шевченко:

А ви Україну ховайте:
Не дайте матері, не дайте
В руках у ката пропадать.

Проте, висловлена сумна думка жевріла, а нащадки Кобзаря спали довго, довго, але, пробудившись, хоч і зробили чимало на шляху до свободи, але помилок було більше, ніж добрих справ. Отож, скільки урядовців при владі, стільки й думок, кожен шалено відстоює свою позицію, тримаючи дулю в кишені для свого ж «побратима», а противники організовано, без докладання зусиль все забирають і глузують, відправляючи недолугих українських державників у небуття. Головне, що так відбувається споконвічно і нічому не вчить тих, хто приходить їм на зміну, розпочинається нове коло: боротьба, перемога, протистояння серед своїх, втрата здобутого, загибель учасників.

Здавалося б, до влади прийшов український уряд, але невдовзі у нього і гетьмана владу забрали більшовики, які 28 листопада 1918 р. створили Тимчасовий Робітничо-селянський уряд, в якому не було жодного українця. В Курську під головуванням росіянина Г. П'ятакова найперше вирішували

такі питання: а/ «Обращение к Германии» – «Обратиться к социалистическому правительству Германии через посредничество Правительства РСФСР и потребовать признания Правительства Украины – «Временное Рабоче-крестьянское Правительство»; б/ издавать газету, редактора пригласить из Москвы; в/ решать эти вопросы поручается Артему и Пятакову; г/ Пятакову и Артему поручается выяснить в Москве вопросы о финансах для правительства Украины.

В усі часи, особливо періоду гетьманщини, практикувалось формування української держави, більше схоже на розчленування! Після 1917 р. українські провідники тримали владу майже два роки і віддали урядові, який складався з росіян та ще й організований був на території Росії. О, це вже наші, як писав поет, мовляв були люди без клепки в голові, вони все віддали за шмат гнилої ковбаси. А все сталося через протистояння, непоступливість, боротьбу за булаву, заздрість, щоб вижити і бути першим, а якщо ні, то хай дістанеться чужакам, аби не своїм. Як підходять до такої ситуації слова Кобзаря:

За що ж боролись ми з ляхами?

За що ж ми різались з ордами?

За що скородили списками

Московські ребра??

.....

Що ж на ниві уродилось??!

Уродила рута... рута...

Волі нашої отрута.

А про що свідчить новітня історія після Помаранчевої революції? Насамперед про те, що про керівництво України, коли народ здобув незалежність для себе і держави, важко сказати щось позитивне. Новоявлені політики, виховані на комуністичній заквасці, не добром окутали народ, мов голодні та скажені собаки накинулись на багатство, створене підневільною працею, все продавали, розкрадали, привласнювали, особливо в період до кінця ХХ століття.

Під час здачі завойованої влади теперішнім главою держави своїм противникам у виборчих перегонах, провідники Помаранчевої революції привселюдно розписались у неспроможності через бездарність керувати країною, право на що їм вручив український народ. Після багатьох років своєї незалежності і бачення потуг керівників держави зі старої комуністичної гвардії серед народу шириться переконливий сумний поговор про відсутність провідника нації. До цього часу нація не спромоглася знайти у своєму середовищі кращих провідників, а тому їх треба приймати такими, які є, бо інших немає і не треба приховувати цього.

Якщо об'єктивно подивитись на стан українського сьогодення, можна побачити наступне: перше, основна причина бід незалежної української держави полягає в тому, що всі три глави держави, після здобуття нею незалежності, повністю сповідували імперське розуміння розвитку української нації; друге, столітнє рабське поневіряння залишило в крові і

плоті українського народу засмічену духовність, яка потребує очищення; третє, об'єктивно не можна прискорювати події покращення ситуації, оскільки процес звільнення душі від рабського минулого не простий, він носить особистісний характер і поліпшиться через зміну поколінь. В кінцевому підсумку треба остерігатись від ситуацій, які бували в минулому, щоб знову не сталося так як писав українських пророк:

А Україна навіки,
Навіки заснула¹⁸¹.

Навіть уже Президент Ющенко нагадує, що існує велика загроза втрати країною свого суверенітету. Про це свідчить галас Росії проти вступу України у світові структури, особливо в НАТО та ЄС, хоча сама з ними співпрацює потужно і давно. Протистояння між провідниками в Україні ніколи не йшло на користь українському народові, і це можна побачити в теперішніх умовах, коли прийшла довгоочікувана свобода. Її ще треба відстояти, бо знову протистояння серед провідників, всі борються проти всіх, що стало хворобою для нації, а як відомо «дай рабам волю, то заведе в неволю».

На початку XXI століття між президентом Ющенком і прем'єром Тимошенко, у друге її прем'єрство, знову розпалилась сварка. На цей раз за контроль над газом: Ющенко собі хоче його контролювати, а Тимошенко собі. У кожного свої методи: в кінці лютого 2008 р. Ющенко їде до Москви і секретно домовляється з російським президентом про ціну газу для України 315 доларів, а також, що будуть нові посередники, або тільки змінювали вивіски, бо там серед посередників «любі друзі президентів», навіть рідний брат Ющенка. Тимошенко, поїхавши до Москви і довідавшись про це, заявила, що посередників не буде, а ціна буде значно нижчою, тобто така, про яку є раніш укладена угода. Про все Тимошенко повідомила 6 березня 2008 р. у відкритому листі до Ющенка. Він, глава держави, перед народом виявився ошуканцем, а тому сильно розізлився, адже його викрито і домовленості з Росією не виконуються, оскільки реальним виконавцем є виконавча влада, яку очолює Тимошенко. Суцільна гризня перших осіб держави, які ще з часів Гетьманщини обдурюють простий народ, і про це з сумом писав Т.Шевченко:

Тільки ми, Адаме,
Твої чада преступніє,
Не одпочиваєм
До самої домовини
У проспаним раї.
Гриземося, мов собаки
За маслак смердячий,
Та тебе ще зневажаєм,
Праотче ледачий!

¹⁸¹ Т.Шевченко Кобзар, "Дніпро", 1971, с.111

Важко довідатися хто із діючих осіб на верхніх щаблях влади правий, а хто ні, але постійні сварки не приносили добра українському народові уже багато років після здобуття незалежності. Після помаранчевих подій Україна стала нагадувати корабель, у якого команда пересварилась, не було і немає капітана, наявність безлічі пробоїн, пошкоджений двигун, який працює з перебоями. В українській історії повторюються помилки, які нічому не вчать провідників нації: на початку ХХ століття і на початку ХХІ століття українські керманічі відзначають свою державну діяльність підписанням якихось документів, надаючи їм магічної сили, наперед знаючи, що такої немає.

Єдине можна сказати ось про що стосовно української епохи незалежності початку ХХІ століття. Помаранчева революція привела до влади особистостей, які зобов'язані були вводити національну ідеологію, нові закони і порядки, які кардинально відрізнялися від тих, які сповідувалися багатьма поколіннями українців в Російській імперії. Це не легка справа, яка не кожному під силу так як ті хто береться за таку справу з однієї сторони натикаються на ворожість тих, хто відстоює старі порядки і закони і вони за це борються з жорстокістю, а з іншої холодність тих, хто бажає нових законів і порядків національного змісту, але вони відстоюють свої намагання мляво, а тому вони не можуть бути надійною опорою. Що ж робити владі, яка потрапила в подібне становище: проповідувати національні ідеї, пояснювати і вмоляти підтримувати свою країну, народ і його історію, як писав український поет В.Сосора в епоху тоталітаризму «Любіть її», чи застосувати більш жорсткі методи і навіть використати силу в межах закону. Другий президент незалежної України дотримувався жорстких методів, але вони були спрямовані на повернення України до Російської імперії, або на перших порах зміцнення союзу з Росією. Третій президент, якого винесла на поверхню влади Помаранчева революція, відстоював українську національну ідею незалежності та зближення з Європою, але займався проповідництвом цих ідей, а тим часом у нього забрали владу і він зайнявся тільки критикою інших гілок влади – уряду і Верховної Ради. Тільки історія покаже хто тут правий, а хто ні, алле Н. Макиавеллі, знаток в методах управління державними справами, давав такі установи першим особам державної влади в нових країнах, що здобули незалежність після багатовікової боротьби, які можуть застосовувати- у першому випадку вмовляння чи сповідають переконання і в другому певну силу: «В первом случае они обречены, во втором, то есть если они могут применить силу, им редко грозит неудача»¹⁸². Третій президент як тільки розпочав вмовляння підтримувати українські національні інтереси перед ним постало безліч труднощів і небезпек, а прийняті закон из метою забезпечення незалежності держави і поліпшення життя народу не виконувалися, а тому його наміри та дані непогані обіцянки народові під час Помаранчевої революції були... і так сталося. Україна знову не придбала могутності, втратила спокій і невеличке світове визнання,

¹⁸² Н. Макиавеллі. Государь. М.: ЭКСМО, 2009, -С.25

здобує в перші роки незалежності і під час Помаранчевої революції, народ так і не здобув омріяного щастя.

Не вивчаємо історію, адже в українській практиці подібне спостерігалось неодноразово. Після перевороту в Росії 1917 р. українські провідники підписали аж чотири Універсали, які вивчаються до цього часу, але які нічого доброго ні державі, ні народу не принесли, бо провідники і народ так і залишилися підневільними в Російській імперії. У 2006 р. також підписали Універсал, коли за круглий стіл вмостилися українські провідники, які, розмахуючи руками, тільки говорили і говорили, а вся країна дивилася на це маразматичне дійство, дивувалася. Ніхто з підписантів Універсалу один одному не довіряли: кожен тримав дулю в кишені; кожен знав, що ні один з цих політиків не дотримається підписаних обіцянок; адже стало уже правилом, що поставлений підпис увечері під одним документом з одним партнером, а вранці підписується угода з іншим партнером; домовленість партнерів вранці відхиляється ввечері; ніякі партії, ніхто із політиків, урядовців і парламентарів не дотримується вимог законодавства, а щоб примусити один одного виконувати хоча б якоесь прийняті ними ж закони, надумали підписати Універсал, записуючи до нього вимоги основного закону країни–Конституції. Дикунство?

Політики чи забули, чи не знали історії своєї батьківщини, коли в минулому уже підписували декілька Універсалів, але їхні дії були марними. Що можна було очікувати від влади, коли третій президент країни так і не второпав, назвавши свій народ “маленькими українцями”, що українці продовжують стояти на колінах, як їх привчали століттями. Таке розуміння сутності обставин, в яких знаходиться нація, не дає можливості владі уже багато років підняти з колін великий народ, який уже проживає в незалежній державі. Українська історія засвідчує, що завжди підписані угоди чи договори ставали дуже швидко нікому не потрібним папером, іноді їх навіть не знаходили в архівах. Це стосується всіх угод і договорів з Росією, починаючи з Переяславської угоди і кінчаючи Універсалами на початку ХХ століття. Подібної долі очікував Універсалу підписаними з проросійськими лівими партіями на початку ХХІ століття.

Зрада керівників держави своїх колишніх прибічників під час помаранчевих подій, сприяла моральному надлому нації і послабленню держави, люди уже ні в що не вірять і навіть хотіли б повернутися назад в ярмо. Народи світу знизують плечима і запитують, а чи стане поразка ідеалів помаранчевої революції надгробним каменем на могилі української незалежності? Поразка Помаранчевої революції стала розплатою всього суспільства за внутрішню гнилість, боягузтво, безхарактерність, наявність симптомів деградації і втрату кожним громадянином власного достоїнства. Мабуть, народ заслужив цю поразку, адже вожді помаранчевих подій, прийшовши до влади, з усмішкою говорили, що, мовляв, кого обирали, того і шануйте. Як стосуються слова Шевченка до кожного глави держави незалежної України:

Проспав еси степи, ліси

І всю Україну.

Українцям просто не давали ніяких шансів збудувати державу. Після першої світової війни на Паризькій конференції було вироблено Версальську систему договорів, яка була вкрай несправедлива до українців, вона не дала їм жодних шансів для створення власної держави. Окрім того, що українці воювали з обох сторін, вбивали один одного за інтереси воюючих імперій, які ні в гріш не ставили національні інтереси українців, їхня територія ще й була розчленована і поділена між воюючими державами: Росія, Польща, Румунія, Чехо-Словакія. Ось причина того, що нічого не допомогло українцям у створенні своєї держави, коли вони 7 листопада 1917р. створили Українську Народну Республіку(УНР) на лівобережній Україні, а 1 листопада 1918р. на правобережній Україні проголосили створення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР) і ці дві частини однієї держави 22 січня 1919р. заявили про свою злуку (об'єднання). Проте ніяке об'єднання в реальності не відбулося, вся територія залишилася розподіленою між багатьма державами проти волі українського народу.

Одначе, науковець П.Толочко пояснює подібне рабство наче під комуністичним полем зору: “Мы все время были под чьим-то крылышком – более или менее теплым, все время шатались в треугольнике между Москвой, Варшавой и Стамбулом. Когда нам было плохо в одном месте, шли в другое”¹⁸³. Невже нам було так добре в союзі з Росією, не вже треба закликати назад під різними гаслами: єдність слов'ян, єдина мова, чи не всі українські гетьмани скінчили своє життя в російських в'язницях, а чи не було указів про заборону української мови і культури, адже саме Тарас закликав не єднатися з трьома сусідами. Хто перекручує українську історію і далі, той буде у пеклі.

Шевченко просив покращувати свою культуру, свою ауру, щоб краще жилося українцям у всесвітньому просторі. В часи гайдамаччини українці прославили силу духу, але нерідко в боротьбі вони зазнавали багато не стільки фізичних, як моральних поразок, а тому поет заспокоював їх на дорозі боротьби, вірячи у силу народного духу і кінцеву перемогу:

Не плачте, братія, за нас
І душі праведних, і сила
Архістратига Михаїла.
Не за горами кари час.
Молітесь, братія!

Розглядаючи теорію і практику самоорганізації, як основи громадянського суспільства, треба нагадати, що в людському суспільстві діють три його взаємозалежних складових, які генетично закладені в кожній людині: центр мислення; центр емоцій; центр вольового управління¹⁸⁴. У цьому випадку кожна людина, її судьба, розвиток, благополуччя, зрештою історія роду, а звідси суспільства і держави в цілому повністю підпорядкована цим трьома центрами. Суспільство, як і кожна людина, зобов'язане постійно стежити за збалансованою синхронізацією визначених

¹⁸³ Зеркало Недели. 23 августа 2003, с. 15

¹⁸⁴ М. Норбеков. Опыт дурака или ключ к прозрению. «Весь», 2002, с. 94.

трьох центрів і звичайно зростанням їх якості. Адже, коли в людей і суспільстві відсутня воля, то така буде і їх доля, рівень мислення визначає рівень існування і становища у світовій цивілізації, емоції підпорядковані цим складовим, а також розвитку культури взагалі.

Це надзвичайно складний процес і його важко визначати, а тим більше керуватися, хоча при певних зусиллях можливо. В цьому випадку затрати праці і часу приносять користь у якісних характеристиках. Ось наприклад, відомо, що на емоції людини реагує вода, навіть фільтр порушує структуру води, а злі слова через воду повертаються до людини і руйнують її. Образа людини на когось повертається до неї хворобами, а тому основний закон для людини – люби себе. Поет знає закони природи і суспільства, а тому просив українців не лаятись, жити в мирі і злагоді:

За що мати знущається,
Лає, проклинає,
Своє дитя без сорому
Байстрям нарікає.

Тепер погляньмо на духовність нації і задамося питанням—чому Україна така нещаслива? Серед ряду причин, на мою думку, важливе місце належить існуванню з давнини брутальних прокльонів, та таких вишуканих, що зачіпали все єство кожної людини з дитинства і до старості. Щоб відчути ту дику стихію варто почитати твори Нечуя Левицького “Кайдашева сім’я” та “Зачарована Десна” О. Довженка.

Малий хлопчина у якого були мати і батько, дід і його мати, тобто прабаба за трохи понівечену моркву вислуховував від цієї прабаби прокльони, від яких на тілі з’являються мурахи: “Мати божа, цариця небесна,- гукала баба в саме небо, – голубонько моя, святая великомученице, побий його, невігласа, святим твоїм омофором! Як повисмикував він із сирої землі оту морковочку, повисмикуй йому, цариця милосердна, і повикручуй йому ручечки й ніжечки, поламай йому, свята владичице, пальчики й суставчики. Царице небесна, заступнице моя милостива, заступись за мене, за мої молитви, щоб ріс він не вгору, а вниз, і щоб не почув він ні зозулі святої, ні божого грому. Миколаю – угоднику ...покарай його своєю десницею, щоб не їв він тієї морковочки, та бодай його пранці та болячки з’їли, та бодай його шашіль поточила. ...Голубоньки мої, святі заступники! Та щоб не бачив він вашого пір’ячка святого і не чув вашого туркоту небесного! Щоб не вийшло з нього ні кравця, ні шевця, ні плотника, ні молотника”. Ось тепер і пожинаємо те, чого бажали наші прадіди. Важко знайти народ, який би таке бажав молодому поколінню, своєму майбутньому.

А як ця прабабка до свого сина, уже поважного діда, відповідає, коли він попросив у неї узвару: “Це ти тут лежиш, бодай ти не встав! Зараз принесу, бодай тебе пранці з’їли, щоб ти їв і не наїдався, щоб тебе розірвало, щоб ти луснув...”¹⁸⁵. Чомусь серед українців нерідка ситуація, коли старші стають ворогами своїх дітей і, як пише О.Довженко про картину “Страшний

¹⁸⁵ О. Довженко. Зачарована Десна. Вибрані твори, “Маяк”, Одеса, 1976, -С.18-19

суд” у своїх батьків: “Мати купила за курку на ярмарку на страх лютим своїм ворогам – бабі, дідові і батькові”.

З часів Б.Хмельницького минуло багато років, але точнісіньке становище не змінилося в часи Т.Шевченка, продовжується воно і в багатостраждальній Україні навіть на початку ХХІ ст., коли землю розікрали і тихо розпродають, діти їдуть на чужину грошей заробляти, росіяни риють острів, що Тузлою зветься, щоб захопити українську територію і досадити українцям за відокремлення. Шевченко знав і передбачав важке майбутнє допущених помилок у державотворенні, промовляючи жорстоко і влучно:

Ой Богдане, Богданочку!

Якби була знала
У колисці задушила,
Під серцем приспала.
Степи мої запродані
Жидові, німоті,
Сини мої на чужині,
На чужій роботі.

.....

І могили мої милі
Москаль розриває.

Помилка, допущена гетьманом у 1654р., відчувається ще тепер через три з половиною століття. Їдуть українці в чужі краї мовби раби виконувати чужу роботу і в Європу, і в Африку, і в Америку, і в Азію. Розбрелися світом, сім’ї закинуті розпадаються, народжуваність зменшується. Саме через це пророк Тарас, знаючи про важкі наслідки помилки, хоча і не навмисної, різко осуджує гетьмана за страждання українського народу. Чи не пора сучасним українським провідникам, яничарам і комуністам, задуматися над минулим та гнівними словами Тараса? З усього видно, що вони ще не збагнули осуду історії.

Багато українців вислужувалися і продовжують принижуватися перед Москвою, що веде український народ у ще більше рабство, принижує його гідність, втрачається мінута слава і деформується свята воля.

А тим часом перевертні
Нехай підростають
Та допоможуть москалеві
Господарювати.
Та з матері полатану
Сорочку знімати.

Підросли перевертні, змінилися їхні покоління і вони продовжують ганьбити навіть самого Т.Шевченка, якщо його хтось похвалить із теперішніх патріотів. Невільна Україна одержала незалежність, але наперекір самому святому ці перевертні застосовують всілякі негідні методи для очорнення українського славетного поета. Вони, звичайно з дозволу москалів, очорнюють навіть великих російських людей заради приниження

Шевченка¹⁸⁶. Найбільше у цьому набили руку митці з політичним нахилом, зокрема М. Чернишевський твердив, що української мови немає, що український поміщик не кращий польського (про російського він чомусь не згадує), переконує, що поляки не є ворогами українців, як дехто вважає, і свою риторичку окутує в авторитет Шевченка, хоча без будь-яких доказів¹⁸⁷.

На початку ХХІ ст. українські яничари згадали, що давно, давно у своїй брошурі «Русская потаенная литература XIX столетия» Микола Огарьов відгукнувся добрим словом про українського поета: «Шевченко...стал для нас родным». На цього великого росіянина за написані ще тоді слова тепер український яничар пояснює: «Да-да, тот самый – друг Герцена и по совместительству свихнувшийся на прогрессивных идеях помещик, промотавший как бы между прочим несколько миллионов рублей. Нет, не на революцию – на женщин».

Інший прогресивний російський поет Некрасов, якого знав кожен, хто вчився в школі колишньої Російської імперії, також одержав звинувачення від українського яничара новітньої історії. Мовляв, «Двуличный до безобразия, этот профессиональный специалист по вопросу «кому на Руси жить хорошо» в день похорон Шевченко написал ему панегирик: «Русской земли человек замечательный».

У листі 31/19 жовтня 1875 р. про видання повного зібрання творів поета І. Тургенєв пояснював французькому видавцеві, що у Шевченка вимова «чисто російська», а також, що він веде щоденник російською мовою¹⁸⁸. Український яничар тут же робить висновок: «получается, что в интимнейшие ...минуты уединения «батько нации» общается сам с собой не на «мові» родной Кирилловки».

Як був радий український яничар, коли в 1862 р. передбачалось спорудження пам'ятника тисячоліття Росії і стояло питання про Шевченка «об изображении его в ряду известнейших русских писателей», але не відбулося. Дійсно, після написання поеми «Сон» імператор не дав на це згоди і навіть тепер із задоволенням цитується рішення: «последовало официальное приказание и затем изображение Шевченко на барельефе помещено не будет».

Не подобається українському яничарові: добре ставлення до Шевченка імператорської сім'ї «особенно ее женская половина»; запрошення його до імператорського палацу одержати платню за куплений великою княгинею автопортрет поета; що поета обрали академіком Академії мистецтв; що «императора Александра II тот же Шевченко в припадке благодарности вообще назвал однажды «добрым царем». Яскраво видно – все, що робив український поет і як жив, показується в чорних кольорах.

Український яничар намагається протиставити українську творчу інтелігенцію, але найбільше негативних рис спрямовує на Шевченка, зокрема у відносинах із П. Кулішем. У передмові до альманаху «Хата» Куліш

¹⁸⁶ Газ. 2000. 10.03.06, С7

¹⁸⁷ Спогади про Тараса Шевченка. «Дніпро», К.: 1982, -С.334

¹⁸⁸ Спогади про Тараса Шевченка. «Дніпро», К.: 1982, -С. 335

написав про Шевченка при його житті: “Тільки одна народна поезія для його і для всіх нас стоїть за віковичний взір”¹⁸⁹. Дійсно, між ними точилися вияснення ідейних розбіжностей, а іноді, називаючи Шевченка “великим поетом”, “найбільшим на всю Слов’янщину”, Куліш насмілювався повчати поета і виявляти свою зверхність, але по смерті поета він писав: “Слово його животворяще, сталося ядром нової сили, про котру не думали й не гадали за Котляревського найрозумніші з наших земляків, а та нова сила – народність”¹⁹⁰.

Ну як можна сприймати опуси про великих українців? Щоб посварити двох великих українців після їхнього відходу у вічність яничар пише неправду: «Кулиш всегда страшно завидовал Шевченко. И в молодости, когда еще не опубликовал ни строчки...и после смерти Тараса, когда последний стал культовой фигурой для украинцев»¹⁹¹.

У своїй полеміці П.Куліш, писав про Шевченка: «Это был поэт общерусский», але радив йому, як пише український яничар, “Не хапайся братику, друкувати московських повістей. Ні грошей, ні слави за них не добудеш”. Мабуть, великий Тарас і сам це знав, але український яничар приписав поетові, що він мовляв тужив за російськомовною писаниною, вигукуючи: «Ну как тут не затосковать по-русски?...виновата царская цензура. И никто даже не подозревал, что статья при жизни русским прозаиком Тарасу помешали завистливые украинские друзья...». Звичайно, можна подумати, що автор таких слів дуже хотів стати великим серед москалів про яких із сумом писав:

Титарівна-Немирівна
Людьми гордувала ...
А москаля-пройдисвіта
Нищечком вітала!

Але погляньмо як писав сам Шевченко про твори, написані російською мовою. Написав поему «Слепая», але в листі до Я. Кухаренка 30 вересня 1842 р. з гіркотою ділився думкою: «Переписав «Слепую» та й плачу над нею. Який мене чорт спіткав і за який гріх, що я оце сповідаюсь кацапам черствим канцелярським словом! Лихо брате отамане! Йй бо, лихо!».¹⁹² Коли ж написав російською мовою «Тризну», то знову пояснював в листі Григорію Тарновському¹⁹³: «Щоб не казали москалі, що я їх язика не знаю», «тут москалі зовуть мене ентузіастом, сиріч дурнем. Бог їм звидить, нехай я буду і мужицький поет, аби тільки поет, то мені більше нічого і не треба. Нехай собака лає, вітер рознесе».

Наші сучасники І.Дзюба і М. Жулинський зробили сумний висновок, що в ті часи «Голосів на захист української мови як літературної, придатної

¹⁸⁹ П.Куліш. Вибрані твори. “Дніпро”, К.; 1969, -С.17

¹⁹⁰ Там же, -С.19

¹⁹¹ Газ. 2000. 10.03.06, С7

¹⁹² Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С.19

¹⁹³ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С.22

для формування національної літератури, було майже не чути»¹⁹⁴. Інакше й не могло бути, адже в Росії, її столицях домінувала єдина думка: українська мова – це наріччя, а тому росіяни вважали, що «Малоросійське наріччя може також прислужитись і збагаченню нашої мови». А що говорив уродженець Харкова М. Каченовський? – «в теперішньому своєму стані спроможна тільки на «жартівливі твори», не кращої думки про українську мову був і М. Максимович»¹⁹⁵.

В цьому хороводі про українську мову для творчості Шевченка було надзвичайно складно. До цього часу історії відома лише одна розмова Гоголя про Т.Шевченка, які жили і творили в один і той же час на теренах Російської імперії, описану Г. П. Данилевським із слів О.М. Бодянського¹⁹⁶. Між О. Бодянським і М.Гоголем відбулася така розмова під час обговорення тогочасних напрямів поезії: «— А Шевченко? — спросил Бодянский. — Как вы его находите? — Хорошо, что и говорит, — ответил Гоголь, — только не обидьтесь, друг мой... вы — его поклонник, а его личная судьба достойна всякого участия и сожаления...— Но зачем вы примешиваете сюда личную судьбу, — Скажите о таланте, о его поэзии...— Дегтю много, — негромко, но прямо проговорил Гоголь, — и даже прибавлю, дегтю больше, чем самой поэзии. Нам-то с вами, как малороссам, это, пожалуй, и приятно, но не у всех носы, как наши. Да и язык...». Тут весь М. Гоголь, його ще не розгадана таємничість, адже він щось мав на увазі, говорячи про носи і мову.

Ось так висловився про великого Кобзаря М. Гоголь, демонструючи відмову від української мови, висловивши свою думку О. Бодянському, коли той запитав у нього про поезію Шевченка: «Нам, Осипе Максимовичу, треба писати по-російському, треба прагнути до підтримки і зміцнення однієї, панівної мови для всіх рідних нам племен. Домінантою для росіян, чехів, українців і сербів має бути єдина святиня – мова Пушкіна...»¹⁹⁷. На жаль, думка М.Гоголя збігається з думкою М. Чернишевського: «Навіщо ж говорити про племінну єдність каліченою мовою, якою ніхто не пише ніде, крім Львова»¹⁹⁸.

Поет ще тоді філософськи величав пресу і її неперевершену силу у захисті народу, аж тепер люди в Україні осмислили слова поета про слово, а слово і в Біблії було першим:

Людей закованих моїх,
Убогих, нищих ...Возвеличу
Малих отих рабів німих.
Я на сторожі коло їх
Поставлю слово.

Російські царі добре розуміли значення слова, яке передавалось через мову української нації. Вони боялися слова еліти української нації і саме

¹⁹⁴ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2001, Т.1, -С. 12

¹⁹⁵ Т. Шевченко Т.1, -С.12, але треба Луцький Ю. Між Гоголем і Шевченком, -К., 1998, -С. 89, 90

¹⁹⁶ Соч. Данилевского. Г П., 1901, т. XIV, стр. 97—100

¹⁹⁷ Т. Шевченко Т.1, -С.12, але треба Данилевский Г.П. Сочинения. -СПб., 1901, Т.14, -С.98-99

¹⁹⁸ Спогади про Тараса Шевченка. «Дніпро», К.: 1982, -С.331

тому методично знищували українську мову. Знаючи силу слова, особливо Тарасового, царизм намагався не тільки заборонити, а знищити українську мову. Як нищили українську мову?

Методично усі царі російські царі і цариці з часів так званої Переяславської угоди: 1720р. – Указ Петра I про заборону державної української мови; 1739р. – Указ про заборону переписувати на українську мову зарубіжні твори; 1753р. – Указ Катерини II щодо заборони видавати твори українською мовою; 1769р. – Укази про системне запровадження російської мови в Україні; 1775р.– Указ про знищення Запорізької Січі і інших центрів української свободи; 1862р. – Укази про закриття всіх незалежних організацій; 1863р. – Укази про заборону друкувати української літератури; 1866р. – Укази російського царя Олександра II про запровадження нових утисків української мови; 1881р. – Укази царя Олександра III про дозвіл друкувати українською мовою, але російським правописом; 1888р. – Указ Олександра III заборонив раніше надані деякі послаблення українській мові; 1908р. – Укази про посилення контролю за використанням української мови; 1933р. – Сталін видав директиви про припинення українізації в Україні, що розпочалася після перевороту в Росії 1917р.; 1939р. – постанови партії про обов'язкове впровадження російської мови; 1970р. – обов'язкове викладання всіх дисциплін російською мовою і тільки; 1978р. – посилення тиску влади проти українізації; 1983р. – поступове витіснення української мови, підвищення зарплати викладачам, що викладають предмети російською мовою; 1990р. – останні потуги заборони використання української мови.

Знаючи про чисельність царських указів про заборону української мови, наперекір їм Шевченко постійно просив писати до нього листи тільки українською мовою: до брата Микити 15 листопада 1839 р.: «Та будь ласкав, напиши до мене так, як я до тебе пишу, не по-московському, а по-нашому», «Ще раз прошу, напиши мені письмо, та по-своєму, будь ласкав, а не по-московському», «Не забудь же, зараз напиши письмо – та по-своєму»¹⁹⁹; у листі до брата Микити 2 березня 1840р. знову просьба: «Скажи Іванові Федьорці, нехай він до мене напише письмо окреме – та тільки не по-московськом, а то і читать не буду»²⁰⁰. Так українець боровся з царськими указами.

Виходячи з подібних історичних реалій треба сказати, що висловлювання проросійських російських політиків та проросійських в Україні на початку ХХІ ст.. стосовно приниження української культури, особливо мови, не нове явище. Зневажливе ставлення до української культури і державності проростає на ґрунті, удобреному органікою минулої української реальності. Воно зароджувалось у минулому, зокрема на початку ХІХ ст. бачимо, що захисників української мови майже не чути було, окрім Т. Шевченка.

Поет наказував добре готуватися до боротьби за свободу, бо боротьба буде важкою і довголітньою, адже ніхто ніколи без бою не віддавав таку

¹⁹⁹ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С.11, 12

²⁰⁰ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С.13

дійну корову, якою залишається Україна для деяких своїх сусідів. Поет радить своїм нащадкам не спішити, бо те, що діялось дотепер, не дало результатів, а тому треба з розумом і в тиші до сходу сонця все готувати, мов би орач перед виходом у поле:

Порадимось, посумуєм,
Поки сонце встане
Поки твої малі діти
На ворога стануть.

Тепер треба відповісти на поставлене запитання – якого ворога мала Україна за часів Тараса Шевченка? Ось основне питання з питань, на яке ми зобов'язані відкрито відповісти. Відповідь на це питання була під забороною: царська влада, її заповзятливі прислужники і не тільки росіяни, а й українці замовчували, не поширювали, а іноді й висміювали українську поезію, українську мову²⁰¹. У своїй поезії, своїм яскравим і соковитим словом поет однозначно промовив нащадкам російських царів і українським псевдопатріотам:

Це той перший, що розпинав
Нашу Україну,
А вторая доканала
Вдову сиротину.

Однак, протистояння постійно нагадувало про себе, особливо це стосувалося тих небагатьох митців, які наважилися виступити проти царизму, російської імперії, закабалення українського народу і спрямування своїх імперських дій на знищення цілої нації, як це зробив Шевченко. Боротьба велась проти політики, яка зводилось до того, щоб в імперії не цікавились українською поезією, щоб українці її не знали. Відверто і зрозуміло писав Т.Шевченко про результати своєї творчості, яку він спрямовував на захист знедоленого народу, закликав до боротьби і гартування волі, очікуючи реакції:

Либонь, уже десяте літо,
Як людям дав я “Кобзаря”,
А їм неначе рот зашито,
Ніхто й не гавкне, не лайне,
Неначе й не було мене.

Сила Шевченкового поетичного і політичного слова у боротьбі за свободу була зрозумілою та впливовою, але висловити реакцію було важко. У ті часи про Шевченка було заборонено не тільки писати, а й розмовляти, навіть пошепки. Після таких слів минуло ще чимало років і ми почули П.Куліша, захищаючи поета, якого використовували не для боротьби за волю, а для підробки подібних віршів. У своїх критичних замітках до українських книжок П.Куліш пише²⁰², як якийсь М. Юркевич подає свої вірші, списуючи їх у Шевченка:

Оттаке-то на сім світі

²⁰¹ Спогади про Тараса Шевченка. «Дніпро», К.: 1982, -С. 330-334

²⁰² П.Куліш. Вибрані твори. “Дніпро”, К.; 1969, -С.530-534

Птицям птиця робить ...
Як захоче попоїсти, –
Слабішу й коробить.

Як зауважує П.Куліш, це те, що й казав Шевченко:

Оттаке-то на сім світі
Роблять людям люде:
Того в'яжуть, того ріжуть,
Той сам себе губить...

Співали українські поети по готовому сліду: Т.Шевченко співав про тополь "Стан високий, лист широкий," а новий поет про кленка "високий стан та тоненький". Так відгукнулися на твори Шевченка нові українські поети і списують аж до цього часу один в одного та ніяк не зупиняться. Боротьба за слово Шевченка, що кличе до свободи, не затухає і продовжується дотепер.

10. Осуд тотального знищення українського народу

Ми тепер осуджуємо голодомори, які відомі теперішньому поколінню першої половини ХХ століття – 20-х, 30-х і 40-х років. Подивімося, як справедливо переконував поет українців і попереджав про майбутні випробовування в російській рабовласницькій імперії. А як морили українців у минулому, як винищували їхніх провідників, всі будови виконували українці і північ встелена їхніми кістками. Українська трагедія замовчується, забувається і мовби так і треба. Вся історія України часів Російської імперії, включаючи період Радянського Союзу, проглядається в словах поета:

Чого тобі шкода? Хіба ти не бачиш,
Хіба ти не чуєш людського плачу.

Чи не правий був Шевченко? Він ще правий тому, що комуністи теперішнього гатунку несамовито виступають проти визнання голодоморів українського народу, а це означає, що вони проти Шевченка.

Правий був поет, що і видно з наступного повідомлення репресивних органів. Почитайте, люди добрі про події в славному Києві в часи, коли настав голодомор²⁰³, коли комуністи позбавили його столичного статусу, який він обіймав з часів заснування Київської Русі, будучи центром міст Руських. Якщо виходити з того, що на осінь 1931року населення Києва становило 586 тисяч, а на початку 1934року – 510 тисяч, то, враховуючи народжуваність за цей період, втрата Києва за голодні два роки становила понад 100 тисяч, а деякі історики стверджують, зокрема Сергій Білокінь, що тільки за 1933р. жертв було 54150 жителів. Щоб не здалося це нереальним, ось документ: з листа Київського обласного відділу ГПУ Голові ГПУ УСРР у

²⁰³ Газ. Дзеркало Тижня. 2 лютого 2008, -С. 21

березні 1933року: «Хочу обратить ваше внимание на обострение продовольственных затруднений в г. Киеве. ... В городе за последнее время ежедневно подбирают десятки трупов, а также десятки истощенных, часть которых в больницах умирают. В январе подобрано 400 трупов, феврале – 518, за 8 дней марта – 248». Про голодне становище, яке накривало всю Україну в минулому і сьогодні, в поемі «Сон» писав Шевченко:

..... , а онде під тином
Опухла дитина – голоднеє мре,
А мати пшеницю на панщині жне.

– «Була весна 1933року, – розповідає довгожителька із села Пухівка Броварського району, – мені йшов вісімнадцятий рік, навчалася у Київському педтехникумі. Набір до техникуму був 99 осіб, а закінчило тільки 33. А де ж 66? Померли, а хто пішов у світ за очі. Ось іде урок математики, а Сахно Володя після нічної зміни на заводі «Укркабель» спить вічним сном на столі і так ішов день за днем».²⁰⁴

А що творилося навколо Києва в приміських селах, де селяни гинули як мухи. Що таке голод тільки у приміських селах міста Києва видно із даних про втрати від голоду і втрат у другій світовій війні²⁰⁵. Села навколо Києва тратили від голоду 1932-1933рр. і війни 1941-1945рр. наявних жителів у такому співвідношенні: Біличі – 250 (16%) і 120 (8%); Бортничі – 1430 (44%) і 290 (9%); Братська Борщагівка – 20 (24%) і 100 (11%); Вигурівщина – 350 (13%) і 200 (7%); Чапаєвка (Віта - Литовська) – 360 (29%) і 110 (9%); Воскресенська Слобідка 430 (32%) і 120 (9%); Дехтярі – 40 (26%) і 14 (9%); Жуляни – 330 (13%) і 200 (8%); Китаїв – 220 (35%) і 50 (8%); Коник -125 (25%) і 45 (9%); Корчувате – 140 (25%) і 60 (10%); Красний хутір – 160 (50%) і 35 (11%); Микільська Борщагівка – 270 (45%) і 60 (9%); Михайлівська Борщагівка – 270 (28%) і 60 (7%); Мишоловка -470 (43%) і 100 (10%); Мриги (хутір) – 80 (10%) і 11 (14%); Осокорки 1100 (50%) і 120 (6%); Пирогів -460 (24%) і 160 (8%); Позняки – 740 (46%) і 120 (7%); Самбурки (хутір) – 15 (21%) і 6 (9%); Совки – 420 (32%) і 100 (8%); Троєщина – 310 (16%) і 200 (11%). В середньому у цих селах від голоду загинуло 30% населення, а від військових дій під час німецького вторгнення – 9%.

В Сибірських і Колимських копалинах закінчували своє життя трудолюбиві українці, мов привиди, що втратили всяке людське почуття, у них забрали все: і фізичну, і духовну силу, і національну гордість. Український пророк Шевченко заперече:

Ні, то люди, живі люди,
В кайдани закуті.

За свідченнями очевидців і реальних жителів Колими там споконвічно жили чукчі, а після 1917 року туди виселяли репресованих і засуджених, переважно українців. Край вічної мерзлоти, яка розпочинається через 50 сантиметрів у глибину, з корисних копалин, окрім деяких покладів бурого вугілля, тільки золото:

²⁰⁴ Газ. Дзеркало Тижня. 2 лютого 2008, -С. 21

²⁰⁵ Там же.

Із нор золото виносять,
Щоб пельку залити
Неситому! То каторжні.

Все золото, кількістю якого пишався Союз, добувалось каторжанами, більшість яких були українці. Колима – край російської імперії, де коротають своє підневільне життя всі ті, хто не підкорявся її законам в усі епохи як царизму так і комунізму. Споконвічно на Колімі корінними жителями були чукчі, пізніше стали приїздити люди за «легкою» наживою - добувати золото. За царату туди відправляли непокірних українських гетьманів, козаків і їхніх отаманів, російських супротивників царського режиму, наприклад декабристів і багато іншого вільнодумного народу. Непомірно величезну імперію треба було тримати в залізних кліщах, і колимський край виконував надзвичайно важливу роль у репресивній системі. З настанням радянських часів, коли настали репресії, а розпочалися вони одразу ж після 1917 року, в той край висилали всіх репресованих, а масово це відбувалося у 1937-1938 рр. та 1945-1946 роках.

Природа мовби створила цей край для перевірки людської жорстокості і витривалості. Колима край сувогий, тріскучі сорока-сімдесяти -градусні морози, через півметра розпочинається вічна мерзлота, сніг, літо напрочуд коротке, адже там «червень не літо, серпень уже не літо». У п'ятдесятих роках ХХ століття в колимському селищі Карамкен, що означає Чорна долина, проживало багато колишніх воїнів УПА, засуджених на чверть століття та багато інших непокірних українців. Раніше тут основним видом транспорту були упряжки оленів і собак, а вже за радянських часів збудували автомобільні траси – Сеймчанську і Аткінську.

Очевидці свідчать, що ці траси побудовані на людських кістках, на трасі репресовані працювали, на ній же помирали, там же їх і ховали разом з киркою. Жили засуджені у спецтаборах, бараки змайстровані з дощок, обнесені непрохідним колючим дротом, на кожному розі вишки. Стоять вони і тепер, без жаху на них дивитися важко будь якій людині, навіть комуністам. Недаремно співається: «Будь проклята ты Колыма, что чудной зовешься Планетой, сойдешь поневоле с ума, оттуда возврата уж нету». Поет із сумом пише про українську долю і наругу над живою природою людини, яка добровільно пішла в ярмо до північного сусіда:

О боже наш милосердний!
О царю поганий,
Царю проклятий, лукавий,
Аспиде неситий!
Що ти зробив з козаками?
Болота засипав.

Північна столиця Російської імперії збудована на кістках українських козаків, а Біломорсько – Каспійський канал суцільно усипаний кістками українців, а також Колима, Соловецькі острови, сибірські ліси та пустелі Каспію і Казахстану. За великим рахунком, уся територія величезної Російської імперії встелена кістками українців у неволі. Росіяни морили в

темницях усіх українців – від простого козака чи хлібороба до гетьмана, щоб назавжди поневолити вільний народ.

Поневолення України наростало. Трагічний фінал боротьби за свободу невблаганно наближається: 16 квітня 1723р. з'явився царський указ про надання необмежених прав Малоросійській колегії; невдовзі до Петербурга викликали самого П.Полуботка і всю його команду; 10 листопада 1723р. цар, після здавалося теплого прийому посланців з України, арештував самого П. Полуботка, генерального суддю І.Черниша, генерального писаря С.Савича, синів генерального судді Івана та Петра, чернігівського полкового писаря І. Янушкевича, козака чернігівського полку І. Рикшу, гадяцького полкового писаря Г.Грабянку, військового товариша Стародубського полку С. Косовича, канцеляриста генеральної канцелярії М. Ханенка, переяславського наказного полковника І. Даниловича, Стародубського наказного полковника П.Гарецького, бунчужного товариша Д. Володковського, військового товариша В. Биховського, канцеляриста генеральної канцелярії І. Романовича. Арештували всіх прибічників гетьмана в Україні. Зокрема, арештували і посадили у ту ж фортецю і тодішнього миргородського полковника Д. Апостола, якого Катерина II випустила на свободу, але зобов'язала жити в Петрограді безвизно. Фортуна повернулася обличчям до Данила Апостола і він стає гетьманом України.

Помер П. Полуботко там же у Петропавлівській фортеці 18 грудня 1724р., а через кілька тижнів сконав і Петро І. Перекази з давнини свідчать, що під час останньої зустрічі з царем у катівні гетьман сказав своєму катові пророчі слова: «Вірю не сумнівно, що за невинне страждання моє і моїх близьких будемо судитися од спільного й нелицемірного судді нашого, Всемогутнього Бога, і скоро перед Нього обидва станемо, і Петро з Павлом там розсудяться»²⁰⁶.

Цар Петро І насолоджувався приниженням закутого гетьмана України, відвідуючи для цього ув'язненого Полуботка, який сказав цареві: «Я знаю, що нас чекають кайдани і понурі в'язниці, де виморять нас голодом і утисками за звичаєм московським, але, поки ще живу, скажу тобі правду, о государю, що прийдеться складати тобі звіт неодмінно перед Царем усіх народів Всемогутнім Богом, за загибель нашу і всього народу». Про ті далекі події читаємо сумні слова поета:

Мене, вольного гетьмана,
Голодом замучив
У кайданах.

Все це про чернігівського полковника Павла Полуботка, якого після смерті І. Скоропадського було призначено (тимчасово) 1722р. наказним гетьманом, а уже 1724р. гетьман помер у в'язниці Петропавловської фортеці.

Цариця Катерина II не менш підступно розправилася з Кирилом Розумовським, який мав намір якось виділити український народ в російській імперії, зробити Україну повноцінною державою. В історії Кирило

²⁰⁶ Глухів – гетьманська столиця. Вид-во «Павлім», 2000, -С. 70

Розумовський залишився у споминах нащадків як останній гетьман України, який, за волею судьби, з дитинства виховувався при царському дворі, займав найвищі і найпрестижніші посади в імперії, одержав усі звання і нагороди, які тільки існували в імперії, був президентом Академії наук, мав графський титул. Ставши гетьманом України обох сторін Дніпра К. Розумовський дбав про розвиток науки і освіти, допомагав митцям, художникам і артистам, групував навколо себе істориків, знавців української старовини, знайомився з Гадяцькими пактами Івана Виговського, Конституцією Пилипа Орлика, вивчав ідеї створення української шляхетської держави. Звичайно, в межах Російської імперії.

У Глухові перейшли до реалізації історичних вивчень: запроваджувалась судова реформа Розумовського, ставилось завдання перетворити напіввійськову козацьку державу з архаїчним поділом на військові одиниці в державу цивільну і шляхетську, закріплення гетьманства за родом Розумовських. Основна ж ціль передбачала створити осібне автономне утворення в складі Російської імперії, на зразок герцогства із спадковою гетьманською владою. Такої вольності для українців російсько-німецька імператриця Катерина II допустити не могла.

Свого вихованця і людину, яка привела її до влади, відібравши її у Петра III, Катерина II викликала Розумовського з Глухова до Петербурга і зажадала від нього відмови від гетьманства. Він ще довго пручався, але 10 листопада 1764р. імператриця видала маніфест, в якому повідомлялось, що К.Розумовський зрікся свого гетьманства на користь народу, а як результат гетьманства в Україні не стало.

Після скасування гетьманства 36-річний К.Розумовський, повний сил і енергії, жив біля Москви у своєму маєтку та за кордоном. Тільки на схилі літ йому дозволили повернутися в Україну, де він поселився у своєму улюбленому Батурині і 9 січня 1803 р. помер. У своїх записках Катерина II дала добру характеристику Кирилові Розумовському: «Він був гарний собою. Оригінального розуму, дуже приємний у спілкуванні і розумом безперечно перевершував брата свого». Історія свідчить, що всіх видатних і розумних українців забирали до Російської імперії для двох цілей: перша, з метою управління імперськими справами; друга, з метою утримання неподалік Москви чи Петербурга, або в казематах, якщо вони виявляли непокору. До кожного українця, незалежно від його ролі в суспільстві, ставлення було рабське, кожен міг сказати росіянинові, царям і царицям словами Т. Шевченка:

Ти нас з України
Загнав, голих і голодних,
У сніг на чужину.

Не краще було при Сталіні та інших партійних діячах-комуністах російської імперії і чомусь завжди єдиний метод – азійсько-монгольська жорстокість. Перед нею все живе в'яне, адже прикладом для московських катів були Петро I та Катерина II. Чи не тут варто навести слова Шевченка:

Це той первий, що розпинав

Нашу Україну,
А вторая доконала
Вдову сиротину.
Кати! кати! людоїди!

Подивіться люди добрі, що сталося з Олександром Довженком під час війни 1941-1945рр., коли він написав кіноповість «Україна у вогні». Її перелякались московські бояри і кати, а тому розглядали на Політбюро партії на початку 1944 року, скаженіючи від прояву співчуття видатного митця до болю українського народу.

В присутності вищого керівництва російської імперії Сталіна, Хрущова, Маленкова, Щербакова, Ворошилова, Молотова, Берія, Жданова, а також і українських представників Коротченка, Корнійчука, Бажана, Панча, Рильського влаштовували допити українській еліті методами середньовіччя. Лунали відверті погрози м'ясника Берії «Будем вправлять мозги!», а це уже розстріл. Сталін, дивлячись на валізу Довженка, яку він приготував і тримав у руках, навіть на засіданні, запитав: «Що, зібрався в баню до товариша Берії?». Відповідаючи на грізні запитання Берії: «Ностальгія за своим прошлым? .. За Петлюровщиной? ..Почему – «Украина»? Почему – не «Родина в огне»? Отвечайте!» Довженко тихо промовив «Потому что Украина – моя Родина»²⁰⁷. Як і за часів Шевченка, так і за часів Довженка любов до України вважалася нечуваним націоналізмом. А схоже ставлення царське до Шевченка, а комуністичне – до Довженка?

Таке відношення російського керівництва до України і її ролі у війні 1941-1945рр., а коли ж доходить справа до Росії, то стандарти зовсім інші. В 1964р. в США, Англії, Франції вийшла книга О.Верта «Россия в войне 1941-1945», «тема книги – Радянський Союз в роки війни», як визначив її сам автор,²⁰⁸але заголовок засвідчує, що в цьому Союзі не було більше нікого, а тільки Росія і росіяни. Ніяких претензій до іноземного автора не було, навпаки, йому висловили велику подяку, можливо випросили назву книги, так як в ній автор веде мову саме про Радянський Союз, а назва книги про Росію, швиденько переклали з англійської мови на російську і видали величезним тиражем.

Видатний українець Петро Шелест, який у 1963-1972 рр. займав посаду першого секретаря ЦК КПУ, а отже був керівником України, він повністю залежав від московських бояр, які визначали всю політику імперії. Він ніколи не допускав і думки про українське відокремлення, самостійну політику, хоча в той же час був проти дискримінації в усьому як українського народу, так і його держави, твердо відстоював українську культуру, традиції, відновлював історію. А коли написав книгу «Україно наша Радянська», то головний ідеолог імперії обрушився на нього всією тоталітарною системою. За невеличкі прояви національної свідомості в російській імперії карали жорстоко, як сталося з гетьманами, Шевченком, Довженком і багатьма іншими. Відчув це і П. Шелест, якого від члена Політбюро СРСР та першого

²⁰⁷ Ж. Дніпро. №11-12, 2007, -С.84, 90

²⁰⁸ О.Верт. Россия в войне 1941-1945. Изд-во «Прогресс», М., 1967, -С.25

секретаря ЦК КПУ, найвищих посад в імперії, понизили аж до простого інженера конструкторського бюро на авіазаводі під Москвою. В Україну він повернувся тільки на Байкове кладовище, як Шевченко в Канів.

Писав Тарас: «Кати! кати! людоїди!» і це не поетика, а страшна політична реальність. Росіяни не тільки морили за своїм азійським звичаєм у своїх в'язницях видатних українських державних, політичних і військових діячів, а й вбивали їх навіть за кордоном. Комуністи, захопивши владу в Росії 1917 р. наводили жах на народи імперії, вони вбивали за кордоном видатних українців, яких боялись, але повернення яких очікував народ, зокрема знищили Симона Петлюру, Степана Бандеру і багатьох інших. Втрачаючи своє, українці завжди вихваляли Росію, її культуру і вдачу. В “Скарбі” якийсь П.Базилевич рубанув віршами про славу Росію, та як рубанув, вигукнув П.Куліш:

Обширна славная Россия,
Две части света обняла.
Что перед ней края чужие?
Она пространна и светла.

Про свій же народ деякі українські митці писали в “Скарбі”²⁰⁹ навіть те, чого не було, а здебільшого вигадки про свою націю. Надрукували польську повість Крашевського по – московській і П.Куліш наводить приклад із того «скарбу»: “...Там знайдете таке диво, що «истый малоросс или крымчак не любит никакого труда, разумеется, если он родился и вырос в своей хате». Один, мовляв, такий удався, що як засне, то спить сутки і другі, наче мертвий ...От які реп'яхи родить наш славний Київ!”²¹⁰. Так писали і так пишуть рафіновані українці про справжніх українців.

Всім відомо, що заздрість до ближнього українців заїдає, чого важко знайти в інших народів. Подібне стало причиною того, що видатні українці повертаються на свою батьківщину через визнання їхніх заслуг за кордоном у галузі мистецтва, науки, літератури. Знаючи таку вдачу своїх земляків, Т.Шевченко з гіркотою писав:

Україно! Україно!
Оце твої діти,
Твої квіти молодії
Чорнилом політі.
Московською блекотою
В німецьких теплицях.

Ці молоді діти Тараса розуміли поняття історії, свого минулого ну зовсім викривлено. У своєму патетичному запиті – чи можливе спільне майбутнє без спільного минулого, П.Толочко прийшов у цілому до правильного висновку, що «единства и взаимопонимания в украинском обществе меньше, чем было в поруганном нами социалистическом прошлом». Плаче академік великими сльозами за минувиною російської

²⁰⁹ Скарб, библиотека для любителей русского и малороссийского чтения. Выход 1, Киев, 1859

²¹⁰ П.Куліш. Вибрані твори. “Дніпро”, К.; 1969, -С.530-531

імперії, а скільки таких рафінованих українців із заячою душею навколо нас, їх тьма.

Справді, взаєморозуміння зменшилося, але не між українцями, а між українцями і росіянами, оскільки останні, звичайно далеко не всі, тягнуть Україну до Росії, а українці бажають подальше від неї втекти. І не через те, що джерелом зла бачиться виключно Росія, а є глибинні причини, від яких терплять біди росіяни поряд з українцями, білорусами, молдованами та іншими народами.

Цей історик пише, що «..разрушительным для украинского общества являются возвращаемые нами тенденции отречения от своего прошлого...». Неправда! Українці якраз хочуть вивчити свою минулу історію, яку стерли і змішали з російською, а подібне здійснювали росіяни з українськими прислужниками, щоб повернути дійсну історію, культуру і мову. Подивіться як українці повертаються до своєї мови, навіть у Києві та інших великих містах все більше і більше на вулицях чути українську мову не тільки дорослих, а головне, дітей.

Історик П.Толочко зі сльозами пише: «Изменить в прошлом ничего нельзя. И не нужно пытаться это делать. В настоящем же и в будущем – можно и даже необходимо. Но дело это очень деликатное, требующее длительного времени, а еще терпимости и уважительного и уважительного отношения к истории. К сожалению, ничего этого мы не демонстрируем. Разумеется, никто не против согласия в общем украинском доме, но установиться оно должно, по мнению строителей новой Украины, на определенных условиях. Я бы даже сказал, на условиях реванша – социального, идеологического, культурно-исторического. При этом обязательно с проклятиями и осуждениями прошлого, совершенно не считаясь с тем, что это прошлое может быть кому-то близким, а проклятия оскорбительными». Виходить, що всім колишнім підлеглим народам імперії дозволено ставити певні умови про наведення порядку у своїх країнах після виходу із залежності, а українцям і білорусам треба зачекати. Не засуджується, а рекомендується тільки критично вивчати минуле, а головне – не росіян і не їхню країну, а умови, в яких українцям важко існувати в єдиній багатонаціональній імперії з росіянами, а також причини, які породили ці складні умови. Не треба нічого росіянам пропонувати, бо настане час і вони самі збагнуть причини своєї скрути і круто змінять хід національної історії, а українці, як представники метрополії, допоможуть своїм братам.

Століттями український народ зазнавав неволю з боку російських царів і після Шевченка його палкі слова підтримували і проповідували прогресивні люди української землі. І.Франко писав: «Хто хоч хвилину зазнав неволі, той зазнав гіршого ніж смерть»²¹¹. Кругом неправда і неволя, все живе і мертво у чужих наймах, в кайданах закуті, але нікому їх розкувати, немає одностайності серед народу, з сумом пише поет:

Розбійники, людоїди

²¹¹ І. Франко. Зібрання творів у 50-ти томах, Наукова думка, К., 1978, -С. 115

Правду побороли,
Осміяли твою славу,
І силу, і волю.

Як філософ, поет закликає до боротьби проти сил, які не бажають, щоб народ через наукове пізнання природи і суспільного життя не довідався про тих, хто закував їх у кайдани. Пише поет про Чехію, про католицьку церкву, яка об'єднала в собі всі три влади—верховного суддю, законодавця і священнослужителя, оголосивши Яна Гуса єретиком. Поетове слово як у дзеркалі води показує весь слов'янський народ, що терпить від темних сил прямо спрямоване до українського народу як у минулому, так і тепер. Кінець ХХ і початок ХХІ століть, для України настали страшні часи випробувань, настала розруха, йде боротьба всіх проти всі. Україна на роздоріжжі, українці залишаються роз'єднаними, про що писав великий Тарас.

На початку ХХ ст. багато народів Європи докладали величезних зусиль зі зброєю в руках, щоб відстояти свою державу: серби, хорвати і словени, поляки і фіни, чехи і словаки. Українські ж провідники в цей період підривали фундамент своєї незалежності, проповідуючи якийсь федералізм із Росією. Українці ще довго будуть сушити свої голови над споконвічним: чому ці та інші народи зуміли відстояти свою незалежність, а українці – ні. Найстрашніше те, що через українську ментальність Центральна Рада не зуміла використати для захисту державного суверенітету військові частини, які, мовби отара овець, без провідника розбрелися хуторами і селами, безслідно зникнувши. Після цього настало лихо: трагедія під Крутами, яку будемо оплакувати ще довго; вторгнення кайзерівських військ Німеччини в Україну і безпідставне звинувачення за це гетьмана П.Скоропадського; захоплення влади більшовиками; поразка розпочатого національно-визвольного руху.

В такому хаосі людських протиріч, коли «у злодія вже злодій краде», в каламутній воді все недобре впливає на поверхню і отруює життя народу. Разом із тим поет не втрачає надію, з вірою в майбутнє українського народу, але поет попереджає нерозумних провідників і ворогів, що для них: «настане час великий небесної карі».

Погибнеш, зникнеш, Україно,
Не стане знаку на землі?!
Т. Шевченко

11. Захист української нації, її етносу.

11. 1. Загальний погляд поета на етнічні проблеми українців

До, а особливо після 1654 р., на українській території було безжалісно знищено такі фундаментальні корені нації як релігія, мова, культура, література, історія, звичаї і традиції, закони, громадянські інститути державного устрою, армія, а саме поняття “українська нація” замінено на

“український націоналізм”. Подібне творилось на Правобережжі поляками, а на Лівобережжі росіянами, і в результаті, що надто прикро перед світом, Україна двома сусідніми державами була відкинута на звалище історії.

Чому в національному характері українців однаково багато гарних і не менш поганих рис? Перш за все в кожному національному характері багато негативних, поганих рис через те, що його суб'єктом є натовп. Друге, в більшості країн натовп однорідний за етнічним складом, а крім того виділяються елітні групи етносу. Третє, натовп в Україні, що є суб'єктом національного характеру, надзвичайно розмаїтий за етнічним складом. В Україні він досить строкатий, а шлях до такого стану показав Шевченко:

Шкода й праці! Поки села
Поки пани в селах,
Будуть собі тинятися
Покритки веселі
По шиночках з москалями.

Основна ж причина такого становища з історичної точки зору відома уже давно. Через українські землі століттями пролягали шляхи багатьох народів, тут було європейське перехрестя руху народів; постійні набіги кримських татар і турецьких військ; вікове панування литовців, поляків і росіян. Подібний рух народів через перехрестя українських шляхів створив етнічний коктейль, який проявляється різнобарвними рисами характеру української нації. Подивімось, які слова залишив своїм нащадкам Тарас Шевченко:

Той управитель, лях ледачий
.....
Як він з німецькими плугами
Забрався голий в цей куток.
А що тих бідних покриток
Пустив по світу з байстрюками.

Тільки Бог Хронос зможе допомогти українцям поступово позбутися багатьох своїх негативних рис, але при умові дотримання єдності і незалежності. Про покриток і байстрюк Шевченко пише з сумом та незадоволенням, але з філософським роздумом про формування нації, її майбутнього:

Піде собі сліпця водить
А тебе покине
Калікою на розпутті
Щоб собак дражнила
Та ще й вилає. За те бач,
Що на світ родила.

Поет не насміхається над безбатченками, а виступає проти «етнічного коктейлю», який заповнив українську націю, коли українські гени зазнали штурму вливання чужинської крові турків, поляків, росіян і багатьох народів, які прасували своїми ордами українську територію. Філософія його життя не змінювалась на практиці про що брат Варфоломій згадує. Він намагався хоча

б чимсь допомогти своєму народові, а тому його поезія не розходилась із особистим життям. Коли Тарас просив свого брата знайти йому дівчину, щоб завести сім'ю, то ставив тверду умову, «щоб була доконче українка, проста, не панського роду, сирота і наймичка»²¹². Ніхто не захищав дівчат українських від наруги. Бувало, що дівчата самостійно захищалися, люто палили панські маєтки, а панів вирізали:

Марина гола наголо
Перед будинком танцювала
У парі з матір'ю! – і страх,
З ножем скривавленим в руках.

Найбільше Шевченко не любив того, що москалі, які заповнили Україну, дівчат робили покритками і було повно байстрюків, що в народі зневажалось. Через такі критичні слова Шевченко висловлював не стільки соціальну позицію, як повставав проти російських колонізаторів і рабовласників, які зухвало поводитися з народом, як їм заманеться. Прямо говорити поет не мав змоги, щоб знову не потрапити в солдати, або й далі, а тому він знайшов іншу форму. Подібним мистецтвом він вирішував двоє важливих завдань: протестував проти поневолення України військовою силою, а з іншого боку виховував ненависть українців до окупантів. Але найбільше турбувала поета проблема підриву українського генетичного коріння через те, що російська солдатня залишала свої, не слов'янські, гени в українській нації:

Я не журюсь. Помандрувала
Ота Оксаночка в поход
За москалями та й пропала,
Вернулась, правда, через год,
Та що з того. З байстрам вернулась.

Саме тепер проявляються ті генетичні риси, які формують яничарську частину сучасної п'ятої колони в українській державі, проповідуючи дружбу і єдність з великим та ще й братнім російським народом. Ось проти чого застерігав своїх українців поет у філософських, можливо, трохи різких, трактатах. Свою частку до п'ятої колони залишили і поляки, і турки, і ще багато інших народів, які знищували українську генетичну основу.

Відповідно до своїх переконань, Шевченко прагнув влаштувати і власне життя після поневірянь у засланні: створити сім'ю, одружитися на кріпачці і тільки на українці, викупити її з кріпацтва, жити в Україні і щоб біля Дніпра. Проте, російська імперська система не давала жодного шансу здійснитися мріям видатного українця, а що вже говорити про простого українця, про кріпачок і кріпаків, які духовно і фізично були рабами.

Про ідею рівності і свободи українців читаємо в кожному творі поета, а тому свої стосунки він будував з тими людьми, які шанували його народ і батьківщину. Повернувшись із заслання, поет у 1859 р. зблизився з

²¹² Спогади про Тараса Шевченка. «Дніпро», К.: 1982, -С. 32

підприємцем–цукрозаводчиком, одним із власників і керівників фірми «Брати Яхненки і Смиренки» Платоном Федоровичем Смиренком (1821-1863 рр.). Засновники фірми в минулому кріпаки і батраки: колишній кріпак Смиренко Федір Степанович (1791-1861рр.), один із перших у Росії цукрозаводчиків; колишній кріпак Яхненко Кіндрат Михайлович (1790-1868 рр.) також один із перших у Росії цукрозаводчиків. Селянки кріпачки – Харитина Василівна Довгополенко з Канівського повіту та Ликера Іванівна Полусмак з-під Ніжина, руки яких добивався поет, були малограмотними кріпачками, яких до того ще треба було викупити. Друзі відраджували поета від такого наміру, підказували зробити інший вибір, придивитись до оточення свого рівня, але він був непохитним у своїй вірі до простого народу, створюючи свою ідилію і неухильно її дотримувався, хоча і зазнавав кривди та поразки з усіх сторін. На превеликий жаль і сум української нації не щастило видатному її синові створити сім'ю ні з однією з кріпачок.

За спогадами Варфоломія Шевченка: «в час приїзду Тараса до нас, в 1859р., Харита була якраз на порі. ...щось у неї було дуже симпатичне, тихий характер, ніжне і добре серце, чиста душа і молоді літа були красою Харити. ...Харита відразу ж відмовилася йти заміж за такого старого та лисого, до того ж зовсім незнайомого й чужого їй чоловіка»²¹³. Харита була молода 18-ти літня дівчина, але боялась паничів, вона навіть не вірила у волю: «Я, каже, ще не думаю заміж–погуляю. –А сестрі Катерині сказала: як викуплять, тай закріпостять на весь вік... не хочу, Бог з ними!»²¹⁴

Все –таки Шевченко не покидав надії на сімейне життя і в листі до брата В. Шевченка від 22, 25 серпня 1860р. написав: «будущеє подружжє моє зоветься Ликеря... така сама наймичка, як і Харита, тільки розумніша од неї, письменна...»²¹⁵. Що ж до стосунків із Ликерею Полусмак, то сталося так, як буває повсюди серед чоловіків і жінок. Як пише мемуаристка Наталка Полтавка, згадуючи розповіді своєї мами Н.Забіли: «Шевченко, пришедши по обыкновенію к ней, застал у нее в комнате страшный беспорядок: на столе вода разлита, лежит гребень с вычесанными волосами, тут же валяются грязные чулки, постель неубрана...». Через те «Він як кинувся на мене з кулаками, – продолжала Лукерья свой рассказ, – як закричав на мене : – Я такої не хочу!..Не треба мені такої жінки!».. А я й собі йому кажу: «І мені такого чоловіка не треба! Старий та сердитий!»²¹⁶.

А що ж йому відповіла проста молода селянка Харита, яка вважала Тараса і його троюрідного брата Варфоломія, який її сватав, панами, а це вороги мужикам, «як викуплять, та й закріпостять на весь вік ...не хочу, Бог з ними». Отож, думки знаменитого українського філософа і поета були співзвучні з думками сільської кріпачки, а сформовані вони імперською

²¹³ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 480

²¹⁴ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 495

²¹⁵ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 511

²¹⁶ Спогади про Тараса Шевченка. «Дніпро», К.: 1982, -С.327; Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С.514

системою і щось вдіяти було майже неможливо. Потрібна була боротьба проти імперської системи, яка мляво триває до теперішнього часу.

За духом і плоттю Шевченко був істинним сином свого народу і ось цьому підтвердження. Як бачимо, після заслання Тарас мав стійкі наміри створити сім'ю відповідно до своїх переконань, а саме—одружитися з простою кріпачкою та ще й сиротою. Коли ж йому порадили обрати дружину, ближчу до себе за інтелектуальним рівнем, ніж проста селянка Харита, то Тарас у листі від 7 грудня 1859 р. до Варфоломія, брата свого, написав: «я по плоті і духу син і рідний брат нашого безталанного народу, та й як же себе поєднать з собачою панською кров'ю?»²¹⁷. Друзі були незадоволені вибором Тараса, але він носив у своєму серці завітну, милу думку викупити з кріпосної неволі хоч одну людську душу, і коли йому такий випадок навернувся, то він нікого не хотів слухати, вірив тільки одній Ликері, яка, як він вважав, освітила його темну, нерадісну дорогу. Жених вимагав тільки, «щоб була чепуренька», але кріпачка, сирота, хитрувата і неосвічена, лінива і легковажна селянка не виправдала його надії, вона так і не стала чепурною.

Як і великий мислитель, так і проста кріпачка були сильні духом, вона, як і він, категорично не сприймала тих, хто пригнічував інших подібних собі, тобто панів. Саме мати Тараса, кріпачка, дала непохитну силу волі видатному українською поетові, революціонерові, філософові і політикові. В листі від 2 листопада 1859 р. до брата Варфоломія Шевченко писав: «гордості та пихи я ще в моєї матері позичив, у мужички, у безталанної кріпачки»²¹⁸. Його високі ідеали національного відродження на особистих побутових і взаємолюдських відносинах терпіли поразку, що ставало нестерпним для високоінтелегентної особистості з тонким внутрішнім світом.

Поета очікував ще страшніший удар, коли він розшукав для Ликері учителя для підвищення її освітнього рівня: «одного разу, прийшовши до неї несподівано (в оригіналі – («в неурочное время»)), він застав її із запрошеним для неї педагогом ...далеко не за працею... Це був цілком несподіваний і страшний для Шевченка удар, що зруйнував найінтимніші його мрії про тихе родинне життя на рідній Україні і, крім того, завдав глибоку уразу його чутливому самолюбству»²¹⁹. В листі від 5 жовтня 1860 р. до В. Шевченка поет написав: «Я з своєю молодою, не побравшись, розійшовся. Ликеря така самісінька, як і Харита, дурніша тільки тим од Харити, що письменна. Що мені на світі робить? Я одурію на чужині та на самоті!»²²⁰. Перебуваючи в засланні поет, мовби передбачав своє майбуття, яке може стосуватися кожного чоловіка, коли непутьова жінка:

Ой я свого чоловіка
В дорогу послала.

²¹⁷Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 190

²¹⁸Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 188

²¹⁹Дорошкевич О. Трагедія самотнього чуття. // Життя й революція. – 1926. - №9. –С.82-83.

²²⁰Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 210

А од шинку та до шинку
Стежечку топтала.
Та до кума заходила
Пшона позичати.

Не зламали Шевченка ні фізично, ні морально десятилітня солдатчина та переслідування царів і царят, а вкоротили йому життя людські стосунки між чоловічими і жіночими особинами, які найбільш згубно впливають на живий організм через слово. Поет надсилав до своєї нареченої невеличкі листи, про які вона принизливо написала: «записками издес неихто ненужаеца». Подібне ставлення та багато іншого принизливого до власних почуттів із боку напівграмотної, але хитруватої кріпачки, яку поет хотів визволити з духовного і фізичного рабства нанесло непоправний удар людині з тонкими внутрішніми почуттями. Видатні особистості людської цивілізації, здійснюючи свої непередбачувані діяння з примовкою - «хай судить потомство!». Ми є потомство, але судити те, що відбулося з найвидатнішим сином українського народу, ще зарано, але висловити деякі думки для майбутнього узагальнення необхідно, щоб кожна крупинка давала певне світло для величезної постаті, яка все більше і більше буде освітлювати українцям дорогу до храму.

Люди, які були біля поета в останні місяці і дні життя стверджують, що поет захворів і невдовзі помер після того як «наштотхнувся на прозаїчну дійсність»²²¹ і коли не полагодив зі своєю нареченою. Хвороба розпочалась із другої половини 1860 р., в грудні йому стало краще, а в січні – лютому 1861р. хвороба посилилась: поглиблення ознак серцевої недостатності, приступи стенокардії, розвинувся набряк легенів, а 26 лютого від гострого приступу серцевої недостатності поета не стало. Пройшло 44 роки після як відійшов у вічність поет і в книзі записів відвідувачів читаємо **«13 мая 1905, приїхала твоя Лукерія, твоя люба, мій милий друже. Сьогодні мій день ангела. Подивися на мене як я каюсь»**²²². Дослідники стверджують, що Канева вона більше не покидала, а за переказами, щоденно приходила на могилу, її могилу, яка навічно залишилась неподалік Тараса, розшукали на кладовищі у Каневі, упорядкували її.

Все добре, що так завершилось ще при житті одного із учасників людської трагедії, але людина наділена свідомістю, функція якої мислити з приводу всього, що відбувається з людиною і навколо неї. За великим рахунком жаль, що українській нації не щастить у своїх фундаментальних основах. Видатний українець, філософ, політик, митець і поет, все своє коротке життя віддав боротьбі з самодержавством та кріпацтвом за що найкращі молоді роки перебував у засланні, де втратив здоров'я. Коли ж він, без фізичних і моральних сил, відданих за волю і визволення з кріпацтва, повернувся в Україну і захотів заслуженого спокійного життя, то дві кріпачки - українки різко відмовили йому у створенні сім'ї, а царизм не виділив землі для проживання. Який контраст з декабристами в Росії, які

²²¹ Спогади про Тараса Шевченка. «Дніпро», К., 1982, -С.147.

²²² Книжка для приїжджи на могилу Тараса Шевченка. Інститут рукописів (ІР) ЦНБ, І, 1775, аркуш 49

також виступили проти самодержавства і кріпацтва, а коли більшість з них були вислані на вічне поселення до Сибіру, то росіянки не кріпачки, а люди з освітою та високим становищем в суспільстві, відмовляючись від багатства і привілеїв, залишаючи своїх дітей своїм батькам, їхали з чоловіками у заслання, де гинули чи йшли в монастирі. Бувало, що дехто з них були тільки помовлені, але перед висилкою вінчалися і йшли на заслання. Такими жінками – росіянками пишається жіноцтво Росії, держава і нація, а чим можуть пишатися українські жінки, якщо взяти приклад з Т.Шевченком, який висвітлив неординарну ситуацію. Звичайно, можна дати безліч пояснень: дівчата молоденькі і їм до політики не було справ; поет був значно старший і уже втратив багато здоров'я; існує таке поняття як любов, яке було тільки з однієї сторони; були інші причини і вони мають об'єктивність. Але, чому росіянки йшли на самопожертви, а вони могли не їхати і продовжувати користуватися привілеями, жити як і раніше, а українки не йшли на самопожертви, не хотіли допомогти борцеві за їхнє ж визволення створити нормальне людське життя, а бажали жити як жили, бути наймичкою і кріпачкою. Де приклади високого духу і патріотизму українок, хто може назвати героїку, яку подарували своєму народові славні декабристки, щоб і українська нація мала чим пишатися?

Читачі можуть ремствувати, що мовляв Ликеря була молодою дівчиною, десь вісімнадцять, а Тарасові уже за сорок, забуваючи, що в історії відносин чоловіка і жінки це не причина, яка б стояла непереборною стіною у їхніх статевих взаємовідносинах. Скажімо, відомий композитор в Росії XIX ст. Ісаак Дунаєвський у сорокарічному віці, при відсутності волосяного покриву на голові мав вісімнадцятирічну, досить красиву дружину, балерину Зою Пашкову і у них народився син Максим, таких ситуацій не перелічити. З Тарасом і Ликерою, та й попередньою Харитою, склалися мабуть інші, не схожі на пересічні ситуації, які не дозволили залишити для потомків свої гени. Якщо врахувати, що геніальність – це блискавка, згусток енергії талантів і змішування крові декількох поколінь, то можна побачити яку втрату понесла українська нація в результаті якихось побутових дріб'язкових протиріч. Мабуть тому, що в Україні змішування крові більше ніж у будь яких народів, але геніальних людей або немає, або дуже мало. Чому? Що вплинуло на такий стан, адже природа не помиляється?

В музеї Т. Шевченка біля Канева є дві картини на яких зображена Ликеря, - «будує подружжя моє зветься Ликеря...», - молоденька Ликеря, зображена самим художником Тарасом, і Ликеря Полусмак, яка приїхала назавжди до Канева, коли їй було за шістьдесят. На першій картині молоденька наймичка Ликеря, трохи сумне, але безтурботне обличчя, яскраво виокремлені згиби губ. На другій фотокартці бачимо вольове обличчя, в пенсне, більше як шістдесятилітньої жінки, схожої на управительку або поміщицю, з стиснутими губами, які характеризують свавільний, примхливий характер. Роки внесли зміни в обличчя однієї і тієї ж людини, але єдине залишилось незмінним – лінії і згиби губ, які зразу ж впадають в око, вони свідчать, що характер людини, її погляди на оточення, не змінилися, а

тому заради якої цілі написані слова Ликері майже через півстоліття по смерті поета «Подивися на мене як я каюсь.» потребують подальшого вивчення.

Це не просте питання, бо воно стосується багатьох пророків, які відкривають істину для людської цивілізації. У своїй праці «Трагедія великого мориста» В.Г. Короленко наводить слова М. Гоголя про себе, але вони повністю стосуються і Т. Шевченка «Счастлив писатель, который мимо характеров скучных, противных, поражающих печальною своею действительностью, приближается к характерам, являющим высочайшее достоинство человека, который не изменил ни разу возвышенного строя своей лиры, не испускался с вершины своей к бедным, ничтожным своим собратьям...Вдвойне завиден прекрасный удел его ...далеко и громко разносится его слава. Он окурил упоительным куревом людские очи; он чудно польстил им, сокрыв печальное в жизни, показав им прекрасного человека...Нет равного ему в силе – он бог! Но не таков удел, другая судьба писателя, дерзнувшего вызвать наружу все, что ежеминутно перед глазами и чего не зрят равнодушные очи, - всю страшную тину мелочей, опутавших нашу жизнь... Ему не собрать народных рукоплесканий; ему не зреть признательных слез и единогодушного восторга взволнованных им душ; к нему не полетит навстречу шестнадцатилетняя девушка с закружившеюся головой и геройским увлечением...»²²³. В цьому заключається особисте життя і літературна діяльність геніальних людей, через яких вищі сили відкривають істину якою б важкою вона не була.

Великий філософ і поет досить критично відносився до стосунків чоловіка та жінки, а тому все, що відбувалося після відходу у вічність потребує глибинного вивчення. Його внутрішнє відчуття давно заставляло виступити проти неподобств між чоловіками і жінками, спрямовуючи свою поезію на виправлення недоліків у цих стосунках. Про подібне становище, в якому опинився сам згодом, поет писав ще в Кос-Аралі у 1848 році:

А другая тая,
Розлучниця злая,
Багатая сусідонька,
Вдова молодая
.....
І до себе злую суку
Просила в придане.

Проте не тільки кріпацтво та чужинці наносили шкоди українцям, не менше зла вони створювали собі самі, особливо своїми стосунками. Спочатку свої ідеалістичні стосунки багатіїв з бідними та кріпаками Шевченко формував у засланні, і коли повернувся, то дотримувався вироблених правил у власних життєвих відносинах. Про відносини між бідними і багатими Шевченко показує в особі наймита:

Шеляга виймає

²²³ Н. Гоголь Собр. Соч. в восьми томах. Изд. «Правда», М., 1984, Т.6, -С.283

І за того останнього
Музику наймає.
І нерівню титарівну
У танець вітає !!
“Одчепися, пройдисвіте! –
І зареготалась
Титарівна. – Хіба тобі
Наймичок не стало”.

Своїм практичним життям поет не тільки словом, а й ділом намагався, хоча безуспішно, розірвати у свідомості українців прірву між заможними чи інтелігентами, іншими членами суспільства та бідняками. Проте, прірва була занадто глибокою, а тому поодинокими прикладами її вирівняти практично було неможливо. Поет у своїх поетичних творах виступає проти зверхнього ставлення одних до інших, змальовуючи кару, яку несе кривдник за образу іншої людини. Його філософія, хоча і гуманна, але жорстока, яка відповідала звичаям середньовіччя. Дівчина з багаті сім'ї зневажила бідняка перед гуртом хлопців і дівчат за що поплатилась, бо її живцем закопали разом з дитиною – байстрам:

І живою положили
В домовину!.. й сина з нею!
Та й засипали землею!

Українці більшість свого часу, як цілісна нація, перебували в поневоленні народів, які знаходилися у сусідстві з ними і зазнавали наругу від народів, які проходили українською територією зі Сходу на Захід, з Півночі на Південь.

Все йшло за відомими історичними подіями: з давнини турки і татари знали роль поклику крові, а тому приходили військом в українські села, вирізували чоловіків, запліднювали всіх жінок, здатних завагітніти, хлопчиків до десяти років забирали для підготовки військ яничарів; поляки, австро-угорці та інші європейці економічними, соціальними, фізичними засобами змішували свої етнічні риси з українськими; росіяни розбавляли етнічний стан українців через створення спільних сімей, сексуальних домагань москалів до українських красунь, які, через свою природну схильність до сексу охоче погоджувались на природне домагання; німці також залишили багато своєї крові не тільки на полях битв під час війни 1941-1945рр., але й в матках багатьох жінок, які народили дітей і вони стали українцями, але якими?

Росіяни таке змішування крові ставили на широку державну ногу. Ще за гетьманства Данила Апостола таємні інструкції царського уряду російському наміснику О.Шаховському передбачали суворо контролювати діяльність Генеральної військової канцелярії гетьмана та його фінансову діяльність, а особливо сприяти зближенню росіян та українців, передусім козацької старшини, через змішані шлюби, перешкоджати шлюбом та зближенню із білоруською, польською та українською правобережною шляхтою. І було дуже потужно все зроблено на найвищому рівні українського етносу: одруження та родичання Івана Брюховецького, Івана Самойловича і його

синів, Петра Дорошенка та інших гетьманів, полковників, вищих урядовців і їхніх родичів, скажімо, дочки гетьмана Івана Скоропадського Уляни з Петром Толстим - молодшим.

У результаті Україна стала однією із небагатьох країн світу, в якій нація перетворена на етнічний коктейль. Чистих українців майже не стало, залишилась суміш поляків, татар, турків, росіян, угорців, монголів. Це і сприяло тому, що спотворена етнічна нація, вибравшись із обіймів поляків, три з половиною століття гнула спину в російській імперії і не дуже турбувалася про своє становище. Деякі потуги на протистояння були краплею в океані, а учасники прямували на Соловки, Колиму, Сибірські простори, зникаючи безслідно у Всесвіті. Про таке становище Шевченко пише:

Розбійники, кати в парах
Все потопили, все взяли,
Мов у Московії татаре.

Доконаний факт, що подібна руйнація розмиває, збіднює етнічний стан української нації, що дає результати, які ми бачимо в теперішній період. Українська історична реальність ще не знайшла широкого визнання, але уже стала фактором створеного етнічного коктейлю на українській території і діє на повну потужність. Цей коктейль треба змінити, без чого жодна інша справа не варта будь-чого, оскільки розпочинаючи будувати незалежну державу, ми ще не довідалися, «чиї сини ми й дочки». Великий Тарас, зазнавши горя у неволі та принизливому рабстві, коли його, видатного сина українського народу, в дитинстві, мов і не людину, продавали-купували, наставляв своїх нащадків:

Все розберіть ... та й спитайте
Тоді себе, що ми?
Чиї сини? Яких батьків?
Ким? За що закуті?

Так, досить важко відповісти Тарасові – ким? І За що закуті?, бо стид огортає, що й самі ліземо в ярмо. В Москві виникла революційна ситуація розвалу велетенської Російської імперії, з неї втікали так звані суверенні республіки, а ось українські парламентарі у союзному парламенті пручаються, вони не бажали надавати Україні незалежності. Один відомий український поет, який також голосував проти надання українському народові незалежності, згодом дав досить реп'яхове визначення парламентарям у Російській імперії від України: “Нащадки тих, котрі носили цвяхи нещадним розпинателям Христа!”²²⁴

Їхні прізвища будуть записані в українській історії на уламках Російської імперії чорною фарбою, як ганьба для всієї української нації:²²⁵ голосували “проти” 120 депутатів, у тому числі найбільш відомі для українців: Гринцов І.Г., Громов Б.В., Губенко С.І., Дикусаров В.Г., Сльченко Ю.Н., Івашко В.А., Кавун В.М., Карпенко С.Ю., Коломієць Ю.О., Корнієнко

²²⁴ ж. Дніпро. №1-2, 2007, -С. 10.

²²⁵ газ. Літературна Україна, 17 січня 1991

А.І., Крючков Г.К., Масельський О.С., Масол В.А., Моторний Д.К., Олійник Б.І., Орлик М.А., Парубок О.Н., Патон Б.Є., Пичужкін М.С., Плютинський В.А., Ружицький О.А., Трефілов В.І., Цибух В.І., Червонописький С.В. і інші. Утрималися від визнання суверенітету 39 депутатів, у тому числі Борисовський В.З., Забродін І.О., Шевченко В.С. і інші. Не голосували 24 і були відсутніми 18 депутатів, у тому числі Євтушенко Є.О., Фокін В.П. і інші.

Парадоксальним стало те, що через невеликий проміжок часу ті прогресивні сили, які допомагали Україні стати незалежною і суверенною, дозволили очолити державну владу в країні саме тим особистостям, які свідомо були проти її незалежності – Івашко В.А., Масол В.А., Губенко С.І., Кучма Л.Д., Патон Б.Є., Олійник Б.І., Парубок О.Н. і інші. Подивіться, українці, хто керував незалежною державою після 1991р.: Масол В.А. двічі очолював український уряд; Кучма Л. Д. – двічі українці обирали його своїм Президентом; Патон Б.Є. – незмінний керівник української науки; Олійник Б.І. – ідейний провідник нації, поет і Герой України. Дивина? Ні, народ, який вихований століттями в рабстві, слухняно голосує, не заперечує проти будь-якого керівника.

В самій столиці України не краще творилось. Коли 24 серпня 1991р. Верховна Рада України проголосувала за незалежність то виявилось, що обличчя Л. Кравчука, недавнього секретаря ЦК комуністів з ідеології, випромінювало неприховану радість, а обличчя І. Плюща, недавнього керівника Київської області, було сумним і невеселим, воно свідчило, що господар його з таким рішенням не згодені, звичайно, голосував проти української незалежності. Людське обличчя не підводить, воно висвітлює внутрішні переживання краще ніж слова: сум, не так треба, треба залишитись в Союзі, рабська внутрішня сутність перемагає.

Не вчиться український народ у Святого Письма. Адже Бог навіть Мойсеєві, який виконував усі заповіді Господні, не дозволив ступити на землю, куди вів свій народ: «Оце той Край...ти бачиш його власними очима, та туди не перейдеш»²²⁶. Українці, навпаки, тим провідникам, які всіма силами протистояли, щоб країна вивільнилась з російського рабства і йшла дорогою свободи, дозволили ввійти в незалежну державу та ще й очолити її, щоб і далі, причепурившись у невинних ягнят, продовжувати гальмувати рух нації дорогою незалежності. Чи не краще було би всіх їх заточити в національному музеї, але кожного в окрему кімнату за решітками, щоб оглядали молоді українці для науки та іноземці для шанування великої нації.

Тепер, коли Україна і українці одержали довгоочікувану незалежність, серед колишніх *partaigenose* і так званих демократів, які вийшли із тюрем, де перебували за боротьбу тієї ж незалежності, і тих, які швиденько зорієнтувалися у безкарних великомасштабних крадіжках. Розпочалася боротьба за владу. Всі її здобували, окрім тих, хто за неї десятиліттями сиді у тюрмах, які вели боротьбу уже в незалежній країні тихо і різними

²²⁶ Біблія 5 М, 34 (4)

проповідями на незначних територіях країни про особливі риси української нації та красоту її пісень та мови. Інші проповідували свої вимоги на всій території країни, захопили матеріальні, трудові і фінансові ресурси, а тому вони тримають українську владу у міцних руках. Кому в такому випадку потрібні заклинання в малотиражних газетах і закритих невеличких зібраннях. Українці у них не вірять, а російськомовне населення взагалі про це не відає, а очікує повернення Російської імперії. – На кого надіються українські провідники? – постійно запитують українці перед виборами і не знаходять відповіді. І так впродовж десятиліть так і не вдається захистити свою свободу ні народу, ні його провідникам. Мабуть невдовзі хтось скаже їм, на подобу того, що сказав Сталін в перші дні нападу німців на СРСР: «просрали Україну демократи».

Саме про таких українських провідників, які виводили український народ з рабства, переодягшись для виду в жупан Мойсея, але так і не вивели, писав український пророк Тарас, якого до цього часу всі вони не люблять і, як вогню, бояться:

Раби, підніжки, грязь Москви,
Варшавське сміття – ваші пани,
Ясновельможнії гетьмани.
Чого ж ви чванитеся, ви!
Сини сердешної України!
Що добре ходите в ярмі,
Ще лучше як батьки ходили

Впродовж більше шістнадцяти років незалежності, здобутої в 1991 р., Україна в соціально-економічному розвитку знаходилася в такій собі сірій зоні, захід дивився на неї через призму російських окулярів і мабуть ще довго буде дивитися. Українців такої поведінки вчили упродовж понад 70-ти років сталінського режиму в ХХ столітті, всі кадри, що займали і продовжують займати ключові і другорядні державні пости, були виховані на російській ідеології тих часів.

Якщо відповісти на запитання, чому у нас нічого путнього не виходить упродовж усіх років незалежності, то відповідь може бути одна – всі ми, в тому числі верхи і низи суспільства, намагалися в нових умовах жити за старою тоталітарною системою. Всі, хто прийшов до влади в Україні після 1991 р., це великі та дрібні чиновники, вчені і митці із минулого, виховані на спотворених комуністичних ідеях, і хоча багато хто із них відмовлявся від минулої ідеології, а дехто навіть у душі вважав себе антикомуністом, насправді залишалися генетичними росіянами. Як сучасно звучать Тарасові слова:

Доборолась Україна
До самого краю.
Гірше ляха свої діти
Її розпинають.

До українських прислужників російських царів і царят, що вихваляли все чужинське, щоб заробити їхню вдячність, а своє забували, Шевченко писав:

На очах ваших неситих
Побачите славу,
Живу славу дідів своїх
І батьків лукавих.
Не дуріте самі себе,
Учітесь, читайте,
І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь.

Тримають український народ у рабстві не стільки завойовники, скільки свої прислужники. Саме їхніми зусиллями Україна утримується в обіймах російської імперії багато літ після здобуття незалежності. Мовби про Московських бояр і українських прислуг говорив великий Наполеон: «Слуги, как известно, всегда ведут себя хуже господ»²²⁷. Про тих, хто зрадив і продовжує зраджувати Україну і її народ задля власного благополуччя Шевченко писав:

Схаменіться! будьте люди,
Бо лихо вам буде.
Розкуються незабаром
Заковані люде,
Настане суд, заговорять
І Дніпро, і гори!
І потече сторіками
Кров у синє море.

Чи не таких державників письменник і народний депутат В.Яворівський назвав національно кастрованими українцями? Саме до таких наших українців і неукраїнців звертається Тарас, застерігаючи їх не нести з чужого поля зла в Україну, щоб обкрадати український народ, який ще спить і залишається «сліпим»:

Несли, несли з чужого поля
І в Україну принесли
Великих слов велику силу.
.....
І хилитесь, як і хилились!
І знову шкуру дерете
З братів незрячих, гречкосіїв.

Інакше і бути не могло, бо державні провідники, які з'явилися на чолі української нації, коли вона нарешті здобула довгоочікувану незалежність в 1991 р., не вірили в її нове становище і ще на зорі зародження не підтримували нової якості держави, а тому під їхнім керівництвом вона продовжувала перебувати у сірій зоні. Про українську незалежність колись будуть розповідати байки: уже Верховна Рада України 16 липня 1990р. прийняла декларацію про державний суверенітет, але в Союзному парламенті

²²⁷ Н. Бонапарт. Максимы и мысли узника Святой Елены. С. –Петербург, 2007,-С.98

чимало українських представників, які невдовзі стануть очолювати вищу владу в Україні, голосували “проти”, серед яких був майбутній президент країни Л.Кучма та інші.

Лише після того, як усі союзні республіки висловились за суверенітет, у Москві 25 грудня 1990 р. четвертий з’їзд народних депутатів СРСР обговорював концепцію нового Союзного договору і порядку його укладання. За пропозицією Є.Г. Козіна, доцента Сумського філіалу Харківського політехнічного інституту, депутати голосували за визнання декларацій про суверенітет республік, які вже були прийняті їхніми парламентами. Ось як голосували депутати від багатостраждальної України за її суверенітет з окресленням лише відомих для українців прізвищ.

Вищі сили ще не залишили український народ наодинці з “підніжками” Москви і свої голоси “за” український суверенітет віддали 49 депутатів у тому числі Амосов М.М., Братунь Р.А., Гончар О.Т., Качаловський Є.В., Козін Є.Г., Конєв С.І., Коротич В.О., Мартиросян В.А., Рябченко С.М., Таланчук П.М., Черняк В.К., Щербак Ю.М., Яворівський В.О. та інші. Колишня старша сестра не підтримувала українських вільнодумців і вони не займали вищих посад у державі, але вони возвеличили український народ і врятували його від сорому. Таким героям слава, бо ще не вмерла воля України і світлими їхніми іменами прикраситься українська історія. А скільки українських героїв захищали російську імперію впродовж віків, їх не полічити.

Ситуація, що склалася вимагає найперше переглянути роль чоловіка і жінки, яка історично склалася, нав’язана так званою тендерною політикою. Схожа проблема не тільки в Україні, хоча вона у нас найгірша, через віками створений негативний етнічний коктейль. Хибний погляд на роль жінки в суспільстві в усіх країнах європейського континенту і Північної Америки, невдовзі призведе до повного краху багатьох націй, які зазнають поглинання мусульманськими народами, у яких кардинально інший погляд на роль жінки в людському суспільстві.

Про що свідчить природа, тваринний світ, зокрема бджолина сім’я? Якщо пасічник ставить собі за мету зміцнити бджолині сім’ї, то він виводить матку, для якої поряд вирощує трути високих якостей, як продуктивних, фізичних так і інших, які і є живим носієм чоловічої сперми з заданими якостями. У цьому зв’язку треба сказати, що роль жінки, як і матки у бджолиній популяції, це народжувати потомство з якостями, які вона одержує від протилежної статі. Бджолина матка народжує таких особин, які передають їй трути, жінка є тією ж маткою людства, яка народжує таких членів суспільства, які вона одержує від чоловіків. Чоловіки передають матці свої національні риси, певне здоров’я, етнічні особливості. Треба шанувати і чоловіків, і жінок, змінивши їхню роль у суспільстві, визначену штучною ідеологією як основоположну.

Про сучасну українську дійсність будуть писати, як віддавали все чужинцям українського народу два Леоніди та два Віктори, які були приятелями чужинців. Вони дружили й кумували, своїми недолугими

щедротами світ дивували, а народ стогнав. Навіть демократ Ющенко своїми незрозумілими щедротами з розрахунками за газ у 2008 р. дивував український народ, більше того, всю Європу. Він домовився і дав обіцянку російському президенту розрахуватися бюджетними коштами за газ, який використали приватні підприємства. Мабуть хотілося вислужитися за народний кошт і вирішити інтереси як власні, так і «любих друзів». Не бажають довідатись українські провідники, як правих так і лівих поглядів, що Росія нікому із них не вірила і не вірить, вважаючи всіх їх підлабузниками, навіть найбільш прихильних до неї Кучми, Януковича і Кінаха, а також найменш прихильних – Ющенка, Тимошенко і Кравчука.

Кожен з українських провідників, будучи уже керівником незалежної держави, терпів, але мовчав, знуцання московських можновладців. Як згадує перший посол незалежної України в Росії, коли тодішній український прем'єр Л. Кучма вийшов з наради у першої особи російської імперії, то був блідий, вилаявся і сказав: «що вони зі мною роблять, за кого вони мене приймають?». Пізніше, зайнявши ще вищу посаду, а саме Президента країни, йшов уже приручений на повідку Москви, іноді викручувався, як лисиця.

Прийшов до влади Ющенко, арештували Колесникова, друга багатьох противників Помаранчевої революції і незалежності країни, який наніс численні матеріальні і фінансові збитки українській державі та її народу. Цілу зиму перед Верховною Радою і Кабінетом Міністрів прихильники цього політика під біло – голубими прапорами протестували проти арешту і таки домоглися його звільнення. Не зуміли демократи покарати жодного шкідника за нанесену шкоду українському народу, Але, крім того, на сором перед усім світом, Президент ще й нагородив багатьох противників, а Колесников став Героєм України. Тільки змінилися прізвища українських провідників, а все відбувається, як писав Шевченко:

Отаке-то, Зіновію,
Олексіїв друже!
Ти все оддав приятелям.
А їм і байдуже.

Хоча б соромилися пани президенти незалежної держави, йдучи до Шевченка покладати вінки. Український філософ, політик і поет із далеких світів, дивлячись на вас, просить не вінка до граніту, а захисту народу й Україну. Коли у керівника держави, якого народ відстоював упродовж трьох турів президентських виборів, докладаючи надлюдських зусиль, кореспондент запитав, чим він пояснює сумнівне нагородження вищою нагородою держави, керівництво якою йому тимчасово доручили, то він, як паршивий першокласник, нічого не зумів пояснити. Соромно говорити, але в українських провідників завжди приятелі і «любі друзі» на першому місці, а інтереси народу – на смітнику.

А чого коштує віддача влади супротивникам на президентських виборах, які не керували державними справами, а розкрадали національне добро і все, що попадалось під руку. Кожен прихід до влади нового уряду обертався для народу величезною інфляцією, скажімо, за 2007р. вона сягнула 17%, проти

обіцяних 7%. З президента і нашої країни сміється світ, про що давно писав Шевченко, а державні справи не поліпшуються, народ стогне від невмілого керівництва з якого сміється світ.

Поета Шевченка вивезли до Росії ще кріпаком, але він працював тільки в Україні, в Росії ж він десять літ томився на каторзі. В той же час дуже багато українців як з потреби, так і без неї жили і працювали в столицях імперії. Нерідко їм ставили в провину, що вони проміняли квітучі українські степи на мертву суєтність Петербурга чи Москви. Після Переяславської угоди вся українська еліта збиралась у тих північних містах, залишаючи красу своєї батьківщини.

Це бачили розумні люди Росії і диву давались. Якось М.Гоголь сказав різке слово про молодого Лермонтова, що той ще не знає життя, порекомендувавши уже відомому поетові Росії йти в люди і там попрацювати на простих роботах. Тут же знаменитий росіянин Лермонтов прочитав не менш знаменитому українцеві вірша, якого поет присвятив українці Марії Щербатовій, зміст якого стосується кожного українця:

На светские цепи,
На блеск утомительный бала
Цветущие степи
Украины она променяла...²²⁸

Глузували в минулому, але й тепер глузувати продовжують, що не можуть поділити стільці й булаву, як маленькі діти. В результаті завжди незалежність втрачали, а розум у них забирали і, як видно, так і не повертають дотепер. Коли немає розуму у провідників, як кажуть у народі, вважай, що каліка. Як можна назвати дії В. Ющенка, який ніяк не став би президентом без Ю.Тимошенко, постійно її прилюдно зневажає, не дає працювати на благо держави. Розумно було б пояснити свої дії народові, якщо прем'єр щось не так робить, але такого пояснення не дає президент. Навпаки, своєму супротивникові, віддавши йому прем'єрського стільця, Ющенко не заважав приймати будь-які рішення, які йому тільки забажалося в середині країни та за її межами, навіть на шкоду державі, та ще й зневажав главу держави. Ось чому сміються з українських провідників, особливо з тих, які очолювали державу, а тому простому українцеві соромно за своїх провідників, вони перестають любити державу, навіть свою націю і при наголі спасаються втечею за межі країни. Як філософ Т. Шевченко знав таку недолугість наших провідників, а тому закликав свій народ і світове товариство, вірити в кращі часи української держави, говорячи:

Не смійтеся, чужі люде!
Церков-домовина
Розвалиться... і з-під неї
Встане Україна.

Шевченко пише про Суботів біля Чигирина, де стоїть церква, в якій був похований Б. Хмельницький. Поет знав, що гетьман невдовзі після

²²⁸ К. Паустовский. Собр. Соч. в 9-ти томах, Худ.лит., М., 1982, Т.3, -С.635

Переяславської угоди схаменувся, зрозумівши, що його цар ошукав, і кинувся рятувати Україну до західних держав, але не встиг, у розквіті сил він зів'яв, як нерозвинута квітка. Він виконав роль, яку йому підсунув Олексій, і уже на політичній та державній арені для імперських цілей гетьман був зайвий, а тому його отруїли, але хто, то доказати важко, хоча прийде час і все стане явним. Більше того, передбачливі добродії, щоб «церков-домовина» не розвалилася, а з-під неї не встала Україна, прах гетьмана викрали і утаємничили. Хто? Чому жоден Президент країни не цікавиться цим складним питанням? А цікавитися є чим.

Українці, подумайте, ви розумні люди, адже аналіз подій царської і комуністичної російської імперії свідчить ось про що. За дослідженням І. Дзюби і М. Жулинського²²⁹, в академічному виданні 1935-1937рр., у виданні «Кобзаря» 1950р. з передмовою О.Корнійчука, у виданні «Кобзаря» 1956 1960рр. з передмовою М.Рильського не були включені такі твори Т. Шевченка: «Якби-то ти, Богдане п'яний», «Розрита могила», «Чигрине, Чигрине», «Іржавець», «За що ми любимо Богдана?», «Великий льох», «Стоїть в селі Суботові». За моїми дослідженнями, цих же творів немає і у виданні «Кобзаря» 1980р. з передмовою безстрашного автора книги «Собор» О.Гончара. Не випадково всі режими російської імперії вперто не давали дозволу українцям довідатися про таємниці Переяславської угоди, про передчасну смерть гетьмана, про причини підневільних трьох з половиною століть. Страшенно бояться росіяни слів поета:

І могили мої милі
Москаль розриває...
.....
Я посію мої сльози,
Мої щирі сльози.
Може, зйдуть і виростуть
Ножі обоюдні.

Читаймо, аналізуймо і думаймо над поемами, що заборонені всіма режимами російської імперії і відкопаємо істину. Хто і для чого отруїв гетьмана? В цих поемах дається історія нечуваного злочину тисячоліття проти української нації, а також подається філософська таємниця місцевості, де проростала трагедія знедоленого народу, де жив Богдан, проявляв свої величезні здібності, але допускав помилки, де його отруїли і навіть останки зникли без сліду, щоб заховати кінці уводу. Багато тих, хто причетний до трагедії українського народу, мучаться і не знаходять спокою, бо, як пише поет, у Петра є наказ:

Тойді у рай їх повпускаєш,
Як все москаль позабирає,
Як розкопа великий льох.

Якщо писати нову історію Росії, то чому б не відібрати в українського народу не тільки його видатного, хоча й ошуканого гетьмана, а й заховати під

²²⁹ Тарас Шевченко. Повне зібрання творів у дванадцяти томах. «Наукова думка», К., 2001, Т.1, -С.60

сімома замками Переяславську угоду, яку підписав гетьман. Тепер шукай вітру в полі, ті, хто скоїв подвійний злочин, лукаво посміхаються. Український народ, усі наступні покоління мають знати правду: гетьмана Хмельницького викрали і заховали, щоб не довідались про його отруєння і про тих, хто це скоїв; оригінал Переяславської угоди заховали з метою утаємничити істинний зміст статей, які були підписані гетьманом, але яких цар із перших же днів не дотримувався. Немає сумніву, що коли пророчі слова поета «Встане Україна» все-таки збулися 1991 р., то і буде відкрита правда про причину смерті гетьмана і оприлюдняться статті угоди, які він підписав.

Чи не бачиться паралель між отруєнням гетьмана Б.Хмельницького і президента В. Ющенка? Проглядаються вуха, бо як тільки буде розкрита правда про отруєння президента незалежної України на початку ХХІ ст., то зразу ж потягнеться ниточка в минуле до гетьмана України середини ХУІІ століття. Не забуваймо Святе Письмо: «немає нічого захованого, що не виявиться, і немає таємного, що не вийде наяв»²³⁰. Але в Україні все мовчить, як мовчало в російській імперії, і поет писав із великим натхненням мовби про сучасну українську дійсність:

У нас же світа, як на те –
Одна Сибір неісходима,
А тюрм, а люду!...Що й лічить!
Од молдованина до фінна
На всіх язиках все мовчить.

Там, у Сибіру і в казематах, нищилась українська еліта, збіднювався національний етнос. Мовби знав Тарас про майбутні ГУЛАГИ в російській імперії, промовляючи: «А тюрм, а люду!». Тільки за один раз у Соловецькій тюрмі було розстріляно 1825 в'язнів. Із цього списку 1116 було відправлено у так званій “Соловецький етап” і розстріляно в урочищі Сандармох на півдні Карелії з яких 300 українців у списку “українських буржуазних націоналістів”: поет-неокласик професор Микола Зеров, творець театру “Березіль” Лесь Курбас, драматург Микола Куліш, Антон, Остап і Богдан Крушельницькі, письменники – Валер’ян Підмогильний, Павло Филипович, Олекса Влизько, Валерян Поліщук, Григорій Епик, Мирослав Ірчан, Марко Вороний, Михайло Козоріз, Олекса Слісаренко, Михайло Яловий, історики – Матвій Яворський, Сергій Грушевський (брат Михайла Грушевського), науковці – Михайло Павлушков, Василь Волков, Петро Бовсунівський, Микола Трохименко, міністр фінансів Михайло Полоз ... Біля Києва в селі Биківня поховано замучених у радянських катівнях у період 1937-1941 рр. біля 120 тисяч українців.

Ось ті малограмотні кати і їх недовчені покровителі змінювали генофонд української нації. Йдуть віки, змінюються покоління, а вся нація і її провідники:

Оглухли, не чують;

²³⁰ Біблія Мр 4 (22)

Кайданами міняються,
Правдою торгують.

Придивімось до сучасних політиків, парламентарів, державних діячів, до кожного Президента і Прем'єра, то побачимо правду в кожному слові поета. На місце знищеної української еліти приходили правити чужинці, які і залишились до сьогодні. Подивімось, у теперішній Україні: з Молдавії–Кінах, Табачник–з Ізраїлю, Азаров–з Росії, так це перші особи, ще більше нижчих на усіх рівнях влади, а вихідці з братньої Білорусі маніпулюють українцями від краю до краю, які мовчать і продовжують думати про свою гірку долю, бо до влади українців не допускають на гарматний постріл. Чому? Невже до кінця світу так і не довідаємося?

Росіяни, євреї, поляки і багато інших народів куди не глянь, дають поради українцям, розповідаючи хто вони і хто у них брати та чий батьків вони діти. Подібне триває віками і важко не зламати шию, щоб доказати суцільну брехню, якої не соромляться чужинці говорити про себе. Скажімо, геніальний поет Росії Блок, петербуржець, у своїх віршах писав про Росію, народ якої живе в лісах, болотах і гнилих колодах. Поряд з віршем «Росія» автор пише мовби про якусь іншу країну: «Дремлю, и за дремотой – тайна, и в тайне ты почиешь, Русь».

На межі ХХ-ХХІ століть росіянин, письменник Солженіцин, а за ним єврей, артист і депутат Держдуми Розенбаум твердять, що росіяни такі ж, а іноді ще більші, слов'яни, ніж українці та білоруси. Артист і депутат Держдуми дотримується думки, що «народу нужен царь и кнут», але коли його запитали чи всім народам, то він відповів: «Смотря какому народу. Нашему – да! Славянам – конечно!»²³¹. Таке рекомендує слов'янам людина, яка в Єрусалимі біля Стіни Плачу говорить: «я слышу зов крови и где точно знаю: я не казак, не ленинградец, не советский человек, а еврей конкретный», і там він тужить за чимось, а як депутат Держдуми Росії, то він уже слов'янин, у нього інша генетика, яка за своєю природою вимагає постійного биття слов'янина: «Это не значит, что наши люди плохие – просто генетически мы такие, что нас нужно держать в строгости»²³².

Приклад надзвичайно цікавий і повчальний: перше, на відміну від тих знавців, які незграбно доказують про те, що росіяни належать до слов'янських народів. В той же час Паустовський, у якого тече кров російського народу, значно краще внутрішньо відчував Росію, ніж Розенбаум, в якого тече кров «єврея конкретного», писав про свою батьківщину: «Нужно ...увидеть за всей этой скудостью бледную красоту России, опоясанной лесами и окруженной дьябрями». Чи хто-небудь змальовував такою українську природу, серед якої живуть слов'яни, звичайно, що ні. Блок, який народився і жив у Петербурзі, як і Розенбаум, дає чітку відповідь на запитання – до яких народів слід відносити росіян, характеризуючи їхню бідність:

Не в богатом покоишься гробе

²³¹ Бульвар, март, 2008, №10, -С.9

²³² Там же

Ты, убогая финская Русь!²³³

Звичайно, великий поет ще не знав на той час, що в лісах і нетрях Росії криються величезні поклади нафти і газу, але він достеменно знав, що росіяни є вихідцями з фінських народів, які споконвічно жили на території, «опоясанной лесами и окруженной дебрями».

У творах Т. Шевченка вибухнула небачена в українській нації «іскра Божого дару», яка, створюючи потужну і непереборну силу, проявлялась через бунтарську натуру поета в усьому, де панувала несправедливість, рабство, зневага до гідності українця. Поет повністю віддавав себе українському народові. Сучасники поета, зауважує Ю. Луцький, характеризували його як непохитного поборника української нації: «Його перейнятість Україною була унікальним явищем в інтелектуальній історії того часу, і в своїй самотності й пристрастності він був постаттю, яка майже не знала напівтонів»²³⁴. Поет не ставив питання, яка у нього душа, а стверджував, що вона особлива, ще й висловився у листі від 30 вересня 1842 р. до Я.Кухаренка про українську душу: «Се правда, що опріч Бога і чорта в душі нашій є щось таке страшне, що аж холод іде по серцю, як хоч трошки його розкриєш»²³⁵.

А ось М. Гоголь був зовсім протилежної думки щодо свого українства, яку висловив у листі до О. Смирнової: «Сам не знаю, какая у меня душа, хохлацкая или русская...»²³⁶. Знаменитий українець, але не менш знаменитий російський письменник, майже ставив під сумнів свою українську душу, називаючи українців «хохлами», а росіян «росіянами», відмовляючись від української мови. Можна собі уявити становище Шевченка як поета і політика при таких висловлюваннях знаменитого російського письменника з українського міста Ніжина.

Українцям чомусь тільки рекомендують, наводять чужі приклади, занадто навчають чужому, а своє, мовляв, забувайте, бо ви слов'яни і ще багато ними хочуть бути. Тепер, коли українці стали вичухуватися з рабства, кожен, кому тільки не лінь, попереджає: «через какое-то время, уже на совершенно новом уровне, но снова мы будем вместе, потому что друг без друга не можем»²³⁷. Уже навіть вихваляють розкритикованого Туркменбаші, що жителі Середньої Азії хочуть жити, як жили віками, з ханом, а тому не треба до них лізти зі своїм уставом. А ось про те, що українці мали свою культуру, значно старшу за російську, їхні діди жили разом з Князями, Кошовими та Гетьманами, а тому їхні нащадки мають повне право «свого не цуратись», не міняти свою культуру на чужинську, своїх гетьманів на царів та генеральних секретарів.

Панорама Бородінської битви показує досить «трогательную» картину, на якій видно генерала і його двох синів. Російський генерал від кавалерії

²³³ К. Паустовский. Собр. Соч. в 9-ти томах. М., Худ. Лит., 1982, Т. 3, -С.321

²³⁴ Т. Шевченко. Т1, -С.14, але треба Луцький Ю., Між Гоголем і Шевченком, -С178

²³⁵ Тут том, в якому лист до Я. Кухаренка і сторінку вказати

²³⁶ Т. Шевченко. Т.1, -С.14 Полн. Собр. Соч.. в14 томах, М., 1952, Т.12, -С.419

²³⁷ Бульвар. Березень, 2008, №10, -С.9

Микола Миколайович Раєвський проголосив під час Бородінської битви, що віддає своїх двох синів для перемоги військ Росії. Все населення великої російської імперії під назвою “Радянський Союз” виховувалось під впливом патріотизму героя Бородінської битви, але ніхто не знав про самого героя.

Так от як кров свою лили
Батьки за Москву і Варшаву,
І вам, синам, передали
Свої кайдани, свою славу.

Видатний герой Вітчизняної війни 1812р. і Бородінської битви генерал М.М. Раєвський, уродженець України, звідти походили всі його предки і нащадки, туди вони і поверталися в кінці свого життя. В селі Разумовка Олександрійського району Кіровоградської області знаходилася усипальниця сім’ї Раєвських, біля Св. Христовоздвиженської церкви. Комуністи у 1965р. зруйнували церкву, зняли з неї куполи і перетворили приміщення у так звану розважально-культурну споруду.

Філософ і політик поет Шевченко у своїх творах поступово намагався розкрити причину важкого стану української нації. Ми ж, його нащадки, не завжди задумуємося над причиною важких дум українського просвітителя філософа і політика, а придивитись та вивчити не завадило б. Як глибоко і проникливо ділиться філософ своїм внутрішнім станом про долю українського народу, української держави:

Я ридую, як згадаю
Діла незабуті
Дідів наших. Тяжкі діла!
Як би їх забути.
Я оддав би веселого
Віку половину.
Отака то наша слава,
Слава України.

Відомий письменник слов’янського Відродження С. Оріховський /1513-1566/ писав про походження та історію своєї вітчизни Русі, яка прийняла християнство від греків і через їхнє посередництво прилучилася до європейської культури і літератури: “Колись Русь, – писав він, – не дуже відрізнялась походженням і звичаями від скіфів, з якими межує, але спілкуючись з греками, від яких нею була прийнята віра, вона подолала скіфську грубість та дикість, і тепер, миролюбна, спокійна та плодюча, вона з любов’ю вникає в грецьку й латинську літературу”²³⁸.

Скіфська грубість та дикість формувалась довгі часи у народів, які заселяли українські землі. Уже з козацьких часів за українцями закріпилася така східняцько-західнянська ментальна риса “істинного українця” – думати одне, говорити друге, а робити третє, при цьому постійно тримаючи “дулю в кишені”. Дослідники встановили, що основна причина появи такої риси стало

²³⁸ Історія України в особах. /Литовсько-польська доба/, К., «Україна», 1997, -С.100

постійне знаходження на кордоні чи межі християнського і мусульманського світів. Адже кожен із народів цих світів норотив закріпити українця і в нього не було іншого виходу, як виробити особливу рису “істинного українця”, як протистояння обставинам і захисту від них.

Кожен житель українських земель боровся проти зовнішніх ворогів “проти татар і Москви”, як відзначився в 1590р. М.Вишневецький, “проти поляків, німців і росіян” в 1939-1950рр., як відзначилися вояки УПА і їхній провідник С.Бандера. Впродовж віків український люд не давав спокою загарбникам, які нахабно дерлися на його землю, а особливо поведінка українців не подобалася полякам, які зі своїм зверхнім гонором ставилися до українців. Поляки засадили С. Бандеру на довічне ув’язнення ще 1936р., а 1941р. уже німці знову його арештували, пізніше звільнили, але коли він разом із Стецьком у Львові проголосили Україну незалежною та організували Уряд Української держави, то знову ув’язнили. Німеччина, як і інші держави не бажали бачити Україну незалежною, наказали С. Бандері розпустити уряд, а коли він категорично відмовився, його арештували, а його трьох братів знищили в концтаборах.

Королівський указ ще в 1596 р. повідує, що українські землі заселяють «люди свовольные украинные козацтво». Зіткнувшись з українцями, поляки скаржилися, що вони проводили своє життя у безкінечних зіткненнях із турками, татарами, московитами, волохами – нападали або відбивалися. Ці “українні свавільні люди” не підпорядковувались ніякій владі – ні центральній, ні місцевій, ні законам, ні тодішнім корпоративним духовним порядкам, нормам поведінки, звичаям, етикету.

Саме такою поведінкою українські козаки не вписувалися в правову систему Польського Королівства і Литовського Великого князівства, які згодом об’єдналися у Річ Посполиту. Поляки і литовці уже в ті часи були законослухняними у структурованому цивілізованому світі, а українські козаки залишалися “свавільними”. І справді, у запорізьких козаків чітко проявлялися особливі риси: ритуальна зневага до небезпеки, презирство до смерті, здатність терпіти нелюдські муки від ворогів, провадити розгульне життя і пияцтво, демонстративна зневага до багатства і заможного життя, використання східного бусурманського одягу, зокрема шароварів і східної зачіски – “оселедця”.

Всі ці набуті особливі неповторні риси національного характеру, які збереглися до цього часу, кожен українець спостерігає тепер, або знає про них з минулого. Більшість з них з’явилися через те, що українські землі довгий час були межею, яка відділяла європейську цивілізацію від Великого Східного степу чи взагалі від Азійського світу. Діячам, які проводять політику сьогодення в українському суспільстві, треба пам’ятати, що кожного з них в кишені українця завжди приготовлена дуля за несправедливість.

Після перемоги Помаранчевої революції 2004р. обрали президента, а після цього й парламент, але тільки в червні 2006р. юридично оформили об’єднуючу форму основних гравців минулих революційних подій.

Створивши коаліцію трьох парламентських блоків – нашеукраїнців, бютівців, соціалістів їхні провідники тримають “українську дулю” кожен проти іншого, що знижувало помаранчеві сили проти опозиції – комуністів і регіоналів. Стало зрозумілим, що українцям ще далеко до того, щоб позбутися свого знівченого менталітету. І це підтвердили реальні події сучасності, коли після 1991р., коли була Богом дарована незалежність, після Помаранчевої революції 2004р., якою пишався весь світ і тільки не українські провідники, які у 2010р. продавали Україну оптом і вроздріб, повернувши її тудм звідкіль народ і його світлі сини намагались вивести.

Українська демократія знову, а це вкотрий раз, виявила свою недолугість, меншовартість, нездатність до захисту інтересів української нації, народу і держави, скрізь проявилось паскудство тих, хто «катам помагає» продавати державу та надії народу. Чи не варто уже в котрий раз вклонятись Шевченкові, щоб надоумив нас не тільки про тодішній, а й теперішній час? Варто, ой як варто, бо знову те ж саме відбувається як при Шевченкові і Гоголеві «ти смієшся, а я плачу, мій друже єдиний»:

О! сміється і ридає

Уся Україна!

То близнята родились.

І таке прокляття ще з У століття продовжується, постійно народжуються близнята з протилежними думками, вносячи в суспільство протистояння до всього українського, що викликає з національних глибин рятівні сили. Виходять вони повільно, але більше і більше у молодій порослі на заклик Т.Шевченка і тільки сліпці не бачать, що бурлить ненависть в Україні, а тому недалекий час, коли повстане український люд та назве поіменно, саме поіменно, близнят за їхні праведні і неправедні діла. Сучасні українські керманічі не здатні вивести народ з рабства, вони його постійно повертають до нього за срібняки і це не їхня провина, а їхня біда, бо вони і їхні предки, як весь народ, 750 літ були в рабстві, генетичне тавро якого людина позбутись не може. До сучасних, так званих політиків з тавром рабів, які приймають шкідливі закони та їхніх «консультантів», які їх підтримують, лунає із далеких віків грізне слово Шевченка:

По якому правдивому

Святому закону

І землею, всім даною,

І сердешним людом

Торгуєте? Стережіться ж,

Бо лихо вам буде,

Тяжке лихо.

11.2. Поет проти руйнування української генетики

Для того, щоб нація була міцною, здоровою і сильною, аона повинна мати свої традиції, культуру і громадські закони, а щоб їх розвивати і оберігати, то не треба ламати генетичні основи нації так як за словами

Шевченка «нация без своѣй собственной, ей только принадлежащей, характеризующей черты, похожа просто на кисель, и самый безвкусный кисель»²³⁹. У своїх творах і особливо в оповідані «Близнецы», написаного російською мовою, поет показав як віками українська нація перетворювалась в такий собі «безвкусный кисель». І відбувалося, і відбувається таке перетворення не вихованням, або не стільки вихованням і оточенням, а генетичним привнесенням завойовниками, яке прислідує українську націю майже тисячоліття. На прикладі не так далекої української історії письменник пише про вихід військового підрозділу Російської імперії з Переяслава «Входит и выходитиз села или городка полк – это два важные события, ... а особенно если полк, ... простоит на квартирах хоть несколько дней; тогда выход его сопровождается слезами и очень частосамыми искреннимислезами. ...прекрасного пола. ...А когда полк ...переправился , то и они, поплакавши немного, тоже переправились через Днепр и разбрелись по великому городу Киеву и скрыли свои преступления и стыд в глухих притонах всякого разврата. Таковы результаты продолжительной стоянки самого благовоспитанного полка»²⁴⁰. І чи не пришиють народи світу українцям тавро «Нація зібрана під тинами»?

Саме після виходу полка із Переяслава неподалік на хуторі старого сотника Сокіри Нікіфора Федоровича його дружина Параск Тарасівна біля свого дому вранці знайшла замотаних у свитину двоє тіль що народжених немовлят, хлопчиків-близнят, а ввечері хуторяни довідались про втопленницю, знайдену неподалік в озері. Це була данина військового підрозділу Російської імперії, коли зголодніла людська природа залишала після себе не тільки руйнування фортець, укріплень, Запорізької Січі, але й генетичної основи української нації. Щоб підкреслити давню українську важку історію Шевченко повідомляє, що хутолр старого сотника Сокіри в чотирьох вествах від Переяслава знаходиться «против того самого места, где бешенный чистолобец, окаянный Святополк, зарезал родного праведного брата своего Глеба, и на этом же месте, по сказанию Конисского, совершилась кровавая, или Тарасова ночь в 1547 году»²⁴¹. Крім того, таку давнину Шевченко ув'язав з геральдичним дубом дому сотника Сокіри Нікіфора Федоровича: його дід Кирило Сокіра служив імператорові Петру III і прибув з Петербурга з добрим мішком червінців, одружився з багатою дівчиною, у придане одержав хутір в якому і проживають роди Сокіри, але невдовзі залишив свою молоду жінку та сина і подався у військо за межі Малоросії, де за опір проти включення військового підрозділу в регулярне військо був страчений; син його Федір був грамотний, спілкувався з видатними людьми того часу, зокрема Григорієм Сковородою, побував у Січі, разом з відомим Головатим в складі запорізьких депутатів побував у Цариці Катерини II, що випросити милість не руйнувати Січ, але коли її зруйнували, то вернувся на хутір, одружився і у нього народився син Нікіфор

²³⁹ Шевченко Т. Твори в пяти томах. К., «Дніпро» 1978, Т.4, -С. 5

²⁴⁰ Там же, -С. 6

²⁴¹ Там же, -С. 12

Сокіра; Нікіфор Федорович любив і знав науки, була надія, що він стане філософом, але коли наступив 1812 рік, то він сам пішов до війська, а коли війна скінчилась, вернувся на хутір сотником, завів пасіку, одружився, але дітей не було. І у поетичних творах і тут Шевченко підкреслює, що українці звикли служити чужим націям, там вони гинуть, або повертаються в Україну доживати свого віку, як це робили всі покоління Сокіри. У творі «Гоголю» Шевченко написав таке про службу сусідам, а собі нічого:

Не заріже батько сина,
Своєї дитини,
За честь, славу, за братерство,
За волю України.
Не заріже: викохає
Та й продасть в різницю
Москалеві. Цебто, бачиш,
Лепта удовиці

Знавець української дійсності показав, що служба іншим народам впливала на українську націю не тільки фізично, але й генетично, частинами поступово і методично. Скільки імперських полків курсували українськими степами, квартируючись не в палатках, а в сільських і містечкових сім'ях, що давало підстави говорити про загони, які носили сперму для перетворення українців в росіян. Багато чого вдалося, адже ніхто не може відповісти, а чому в більшості сімей сучасної України розмовляють російською мовою і навчають дітей, чому більше українців мають якусь магічну прихильність до росіян, як ні до яких інших народів, знаючи, що в Росії і бідність, і пияцтво, і неробство, і паскудство, і постійні війни і багато іншого. Це результат тих столітніх походів полків в українські села, хутори і містечка.

У старого сотника Сокіри не було власних дітей, а тому він і його дружина всю увагу, любов, людські почуття і матеріальне забезпечення віддавали двом прийємним синам: найкраще дитяче виховання, українські традиції та культура. Але два сини і дві різні долі: один продовжував традиції української нації, мабуть генетично одержав від матері, а інший подався зову природи, одержаних генів від батька, а отже був схильний до іншої культури, традицій і звичок, тут людина нічого не вдіє, діють закони природи.

Батьки жеребкуванням визначали кому із дітей бути офіцером, а кому семінаристом: Зосім (Зося) потрапив у кадетський корпус, а Саватій (Ватя) в гімназію, знаходилися навчальні заклади в Полтаві. Письменник навіть пише, що їхнім навчанням навіть опікався І.П. Котляревський, вважаючи, що краще було б як би обидва сини здобували однакову спеціальність, але вкінці визнав, що «нет худа без добра, что от различного их воспитания выйдет психический опыт, который и покажет, какаая произойти может разница от воспитания между двумя субъектами, совершенно одинаково организованными»²⁴². І розпочався психічний довід: Зося писав листи лаконічно і постійно нагадував, що він самий «...» з усіх вихованців

²⁴² Шевченко Т. Твори в п'яти томах. К., «Дніпро» 1978, Т.4, -С.60

кадетсьбького корпусу, просячи при цьому грошей; Ватя, навпаки, писав розлого, але скромно про свої успіхи, ніяких нагадувань про гроші і бідність.

Нарешті два сини близьноки після закінчення наукових закладів в Полтаві написали листи батькам²⁴³:

перший, Зосім написав «Дражайшие родители! ...получил хорошие балы во всех науках, а по фронту вышел первым. Меня посылают в дворянский полк в Петербурге. ...прошу прислать мне сколько можете денег. Ваш сын З. Сокирин». Батько, почувши нове прізвище тихо і сумно промовив «Сокирин, Сокирин, - худой знак»;

другий син Савватій написав «Мои нежные, мои милые родители! Бог благословил ваше обо мне попечение и мои посильные труды. По экзамену ... я удостоился быть послан в университет, который я сам выберу. Я желал бы в Киевский, чтобы быть ближе к вам... Остаюсь любящий и благодарный ваш сын С. Сокира». Прочитавши другий лист батько сказав «-Ну, слава тебе, господи, хоть один походит на человека».

І дослідження про які говорив І.П. Котляревський завершилися та дали неочікувані результати: Якщо перший писав із дворянського полку в різних варіаціях, що вкрай бракує грошей, типу «Я скоро божей милостию прапорщик, а у меня денег ни копейки нет», то другий із Київського університету про книги «Енеїда», «Мертві душі» та інші. А невдовзі військовий Зося написав своїм батькам «Через вас, нежные, попечительные родители, должен я оставить гвардию и просить перевода в армию, потому что я нищий, а у вас сундуки трещат от золота». В дійсності цього військового із-за бійки за якусь жінку перевели з гвардії в Петербурзі в армію, підрозділ якої дислокувався в Ніжині, але дуже швидко за вагітність молоді дівчини, дочки бідного міщанина, його примусили одружитися на ній, і зразу ж відправили аж в астраханський батальйон внутрішньої охорони. Там в Астрахані вмерла дівчина, яку він знівечив і її син, яких він і не визнавав, сам гірко пив, робив борги і нікому нічого не віддавав, а все закінчилось військовим судом і його рішенням «за разные противозаконные и безнравственные поступки, пишывается в Отдельный Оренбургский корпус рядовым Зосим Сокирин, с выслугой».

Якто Нікіфор Федорович був у задумі, коли у нього гостював син Ватя повів його на пасіку і показав дві липи: «- Эти два дерева привез я из архиерейского гаю, ... в тот самый год, как вы были найдены на моем хуторе, и посадил на память той великой радости. ...они теперь широкие и высокие и какой роскошный цвет дают. Вас же с братом не судил мне господь на старости лет видеть такими же одинаково прекрасными, как эти липы. Брат твой оскорбил благородную природу человека. Он поругал все на земле святое в лице вашей нежнейшей, хотя и не родной матери, а моей доброй жены»²⁴⁴.

Там, в Орському укріплені, про свого рідного брата Зося дізнався Ватя, навідався до нього, а після зустрічі і побаченого, а він уже був лікарем з

²⁴³ Шевченко Т. Твори в пяти томах. К., «Дніпро» 1978, Т.4, -С. 63-64

²⁴⁴ Шевченко Т. Твори в пяти томах. К., «Дніпро» 1978, Т.4, -С. 73

університетською освітою, подумав Боже мой! Что же тебя так страшно превратило? Неужели воспитание? Нет, воспитание скорее ничего не сделает из человека или только опошлит его, но превратит его в грубое животное никакое воспитание не в силах. Что же, наконец, довело тебя до этого жалкого состояния, мой бедный Зосю? И я не мог в себе найти ответа»²⁴⁵.

Так ділилась навпіл українська нація: жінки –українки; чоловіки – пришельці. Свої гени залишали у Причорноморських і Придніпровських степах ще до князівської доби багато войовничих племен, які своїми походами із Сходу на Захід, із Півдня на Північ снували генетичне павутиння на просторах праукраїнців; далі настала епоха Османської імперії, епоха методичних набігів на українські села і містечка, повне знищення дорослих чоловіків, хлопчиків забирали для поповнення яничарських підрозділів, а жінок і дівчаток запліднювали, така практика продовжувалась століттями; століттями залишали свої генетичні осколки татарські вояки, які постійно заглиблювались в українські територіальні володіння, там проживали, забирали здобич і залишали свої гени; таку ж практику продовжували воїни Гедиміна, поляки, австріяки і угорці; за ними настала черга росіян, які своїми загонами, полками розносили у подарунок власні риси з великою домішкою монголо-татарських рис, які домішувались уже до далеко не чистих українських рис. Це і є той український кисіль, який ми маємо тепер, а тому щось путнє з нього важко зробити.

Після такого, здавалося б неймовірного, розбовтування крові всього люду на теренах українських територій, нація впродовж тисячоліття все таки вистояла, а це свідчить, що вона має від природи потужної сили коріння. Проте чи надовго ще вистачить сил вистояти натиску іншої генетики, культури і традицій? Ті нації, що багато внесли сил для погіршення генетичної основи українства втрачають сили, але скоро прийдуть народи жовтої раси. Як тоді буде відчувати себе недостатньо об'єднана і згуртована українська нація? Хто підкаже, напоумить чи пустить під тинном?

Тільки великий син великого народу має право толерантно заявити своїм співвітчизникам, що вони самі, а не хтось інший, роблять багато дурниць «Народ не знает сам, что делает. Дурни!»²⁴⁶, лише треба здогадуватися що призвело народ до такої участі, де коріння, про це Гоголь не мовчить, хоча прямо не сказав. Не мовчить і свої пояснення дає Шевченко, описуючи полювання на дівчаток героя свого оповідання, бравого офіцера царської армії в Ніжині, де він змарнував єдину дочку бідного міщанина «Продолжение и конец повести вам известен, ... И я не намерен утруждать вас повторением тысячи и одной, к несчастию, не вымышленной, повести или поэмы в этом плачевном роде, начиная с «Эды» Баратынского и кончая «Катериной» Шевченка» и «Сердечной Оксаной» Основьяненка. Продолжение и конец один и тот же». Отож, Шевченко, Гоголь, багато інших українських мислителів дають хоча не прямі, опосередковану, але переконливі і єдино вірну відповідь – генетика, безпорядне змішування крові, що наносить величезну шкоду нації і

²⁴⁵ Шевченко Т. Твори в пяти томах. К., «Дніпро» 1978, Т.4, -С.100

²⁴⁶ Н.Гоголь. Собр. Соч. в восьми томах. М. «Правда», 1984, Т.1, -С.141, 139, 189, 201, 211, 235, 328,

кожному індивідууму про що історії людства багато прикладів, зокрема, описаний Шевченком в оповіданні «Близнець». Можна сказати трохи алегорично, але з сумною правдою - українська нація збиралась під тинами у латаних свитинах, а тому важко дати відповідь на здавалось би просте запитання, яке постійно звучить «хто ми і чиї ми діти?».

12. Гетьмани і їхні сучасні послідовники

Визвольна війна проти Польщі, яка прибрала під своє володіння більшу частину українських земель, розпочалась під проводом Богдана Хмельницького. Саме Хмельницький розпочав відновлювати Україну як державу, яка після Золотої Орди була розшматована. В той же час за часів Богдана Хмельницького Україна, величезними зусиллями, вирвавшись з обіймів Польщі мирно потрапила в не кращі обійми до північного господаря – Росії. Не дивиться на заслуги гетьмана, а вони були, його видатну роль у визвольній війні проти Польщі Т. Шевченко жорстко критикує видатного державного діяча і полководця. Адже у світовій історії важко знайти приклад, коли один і той же знаменитий діяч визволив країну від одного ворога і добровільно віддав іншому. Щось у нашій нації подібне повторюється на всіх рівнях державної політики. Щоб викоринити подібне зло поет зі своєю прямою і різкістю пише такі болючі, але справедливі, слова:

Як запродав гетьман
У ярмо християн.

Як проглядаються дії гетьмана в сучасних президентів незалежної України? Ось чому, хоча б тепер, коли Україна вирвалася не тільки від поляків, а й росіян, мабуть, треба чітко і зрозуміло дати відповідь на позитивні і негативні сторони Б. Хмельницького, оцінити, що страшніше – чи бути і надалі під польським ярмом чи підставити голову під зашморг російський. Чому так різко поет пише про гетьмана, адже під час укладання угоди не були відомі замисли царя і його наступників? Перебуваючи в засланні, спілкуючись із польськими прогресивними інтелігентами, Т. Шевченко все більше і більше переконувався, що всі ярма важкі для народу, але російське, замішане на азійських методах, страшніше від усіх, і він пише:

Людей запрягають
В тяжкі ярма. Орють лихо,
Лихом засівають.

Звертаючись до Б. Хмельницького, як основного прихильника підписання Переяславської угоди, Т. Шевченко написав:

Отак то, Богдане!
Занапастив єси вбогу
Сироту Україну!
За те ж тобі така й дяка.
Церков-домовину

Нема кому полагодить.

Поет усього себе віддав Україні і не міг інше писати про державника, який не зумів принести добра українцям, хоча була змога, а в нього був талант. Поет бажав, щоб українські провідники краще думали про народ, про майбутню його долю. Але чи був у Хмельницького інший вихід? Мабуть, не було. Дурили, зраджували всіх гетьманів українських як в минулому, так і тепер, особливо діставалось тим, хто намагався щось випросити в росіян чи татар. У 1651 р. біля Берестечка на Волині хан Кримський зрадив Хмельницького і відійшов із поля битви: «Хан Кримській почаль з королем ъ его милостю щось згодного, и учинили потребу еще, и заразъ ханъ з ордами уступиль, зоставивши самихъ козаковъ... гетманъ Хмельницькій з писарем скочили до хана, уникаючи оного, але не дался намовити»²⁴⁷. Більше того, татари полонили самого гетьмана, не відпустили його до війська і козаки потерпіли поразку.

Не можемо стверджувати, що Хмельницький не думав про поразку і зраду турків, але ситуація навколо України, її державності і незалежності була неймовірно складна, що видно з такого прикладу. Невдовзі після Берестечка, де татари підступно зрадили гетьмана, поляки 1653р. знову під проводом самого короля Яна Казимира з ранньої весни підійшли з великими силами під Кам'янець–Подільський. В Хмельницького не залишилось іншого виходу як знову звернутися за допомогою до зрадливого Кримського хана. Не дримали й поляки: «старался король полській усема силами, жебы от Хмелницкого орду оторвати и приязнь ихъ разорвати, що усе великими подарками и обещаннямъ дани давати, тилко абы отступили от козаковъ».²⁴⁸ Знову, як під Берестечком, поляки наступають, а турки зраджують Хмельницького, допомагаючи українським ворогам. Інших союзників у гетьмана не було, а ті, що могли б допомогти, були далеко.

Що робити гетьманові, який очолює визвольну війну українського народу проти поляків? На карту ставилась уся операція щодо результатів визвольної війни українського народу. Поляки намагались знову повернути під своє володіння Правобережну Україну. Гетьман відрядив Григорія Гуляницького до Москви, «стараючись о приязнь, ... видячи неприязнь хана з ордами»²⁴⁹. Невдовзі туди прибула велика делегація: «И вислалъ своїхъ пословъ ку его царському величеству къ Москве, юже щире поддающихся»²⁵⁰. Одночасно посли повезли до царя договірні статті і листування гетьмана Б. Хмельницького з царем Олексієм Михайловичем. Про їхнє існування можемо судити з Літопису Самовидця, в якому зазначається, що в рукописах Іскрицького і Ковельського ці договірні статті були поміщені разом з доповненням статтями Юрія Хмельницького. Проте, в текст Літопису Самовидця (чомусь?) вони не були включені, а, як

²⁴⁷ Летопись Самовидца. К., 1878, -С.25

²⁴⁸ Летопись Самовидца. К., 1878, -С.34

²⁴⁹ Летопись Самовидца. К., 1878, -С. 34

²⁵⁰ Летопись Самовидца. К., 1878, -С. 34

повідомлялось, записувались окремо. На жаль ці окремі записи не вдається розшукати, вони мовби у воду канули.

На початку 1654 р. до Хмельницького прибули дворецький Бутурлін, бояри, стольники і дворяни. З Хмельницьким були полковники, сотники й отамани. Кінець кінцем договір з Москвою тоді ж у Переяславі був підписаний: «Позволилися зоставати под високодержавною его царскаго величества рукою, не хотячи юже (уже) болшь жаданимъ способомъ быти подданными королю полскому и давнимъ паномъ, а не тежъ примати к себе татаръ ... присягу виконали на вечное подданство его царскому величеству». Хоча довіри до записів у Літопису Самовидця майже немає, але так подає самовидець, а інші документи, на жаль, ще відсутні.

Проте, недовго існував відносний спокій у державі і Хмельницький швидко втратив довіру до підписаного договору з царем., що пояснюється рядом обставин. В 1656р. цар надіслав вимогу до гетьмана вийти на війну зі шведами, проти яких російські війська розпочали баталії за Польщу. Гетьман ухилився від участі у війні проти шведів і уже 1657 р. «Гетманъ Хмелницкій, зносячися з Ракочимъ, королемъ венгерскимъ, и королемъ шведскимъ ... До которыхъ и гетманъ Хмелницкій вислалъ от боку своего Антона Чигиринскаго, придавши ему зо всех полковъ людей голнейшихъ по килка сотъ, албо іншихъ и тысяча ишло охочихъ»²⁵¹.

Що творилось в українській державі? Тільки підписали угоду про вічну дружбу і навіть підданство 1654 р., а тут цар уже іде 1657 р. проти шведів, які напали на Польщу, закликаючи до компанії свого нового спільника, натомість гетьман Хмельницький посилає своє військо для допомоги шведам у війні проти Польщі і, звичайно ж, проти росіян. Про це історія мовчить, адже якісь важливі причини змусили гетьмана круто повернути свою політику і військову силу. Гетьман мовби прислухався до голосу Ф. Ніцше, який радив своїм землякам – німцям, які будували свою державу у боротьбі, що кожен народ має думати так: «Наш ближний – это не наш сосед, а сосед нашего соседа»

Але щось змінити йому уже не дозволили, адже перед ним , як особистістю, стояло два потужних вороги–поляки і росіяни. Уже тоді 1657 р., коли Хмельницький пішов за шведами, «Барзо хоримъ самъ Хмелницкій былъ, где юже с тоей постеле албо хоробы не всталъ, але в скоромъ часе померлъ»²⁵². Хто і за що заподіяв смерть Хмельницькому? Відповіді ще немає, але українцям треба задуматися. Його наступників, які їздили до білокам'яної за порадами чи навіть коли вони зраджували український народ, задля прислуги цареві, очікували подібні результати – смерть.

Після Хмельницького розвелось багато гетьманів, які ділили Україну, жорстоко бились між собою, створювали умови для закабалення народу чужинцями. В один і той же період в Україні було два, три і більше, за булаву не давали спокою народу. Гетьман Лівобережної (1672-1687рр.) України Іван Самойлович, походив з попівського роду, йому в народі дали

²⁵¹ Летопись Самовидца. К., 1878, -С.47

²⁵² Летопись Самовидца. К., 1878, -С.48

прізвисько Попович. А ось Григорій Ромодановський, якого Шевченко назвав Ромодан, був боярином, воєводою, командував царськими військами на території України в другій половині ХУІІ століття. Приміром у ті ж часи Петро Дорошенко був гетьманом Правобережної України (1665-1676рр.) і він поставив цю частину України в залежність від турецького султана. Тільки сварки між гетьманами за гетьманські клейноди дозволяли царським воєводам з Москви, султанським воєводам з Туреччини і кримським татарам, польським полководцям і магнатам прибирати до рук все в Україні. Про зради і сварки колишніх удільних князів, а пізніше гетьманів, що скликали чужинців на кривавий банкет в Україні, писав поет:

Виступили з-за лиману
З турками татари.
Із Полісся шляхта лізе,
А гетьман –попович
Із-за Дніпра напирас –
Дурний Самойлович
З Ромоданом. Мов та галич
Вкрила Україну.

Тоді, в другій половині ХУІІ ст. Україна була поділена на дві частини: північна, або Лівобережна – з гетьманом І.Самойловичем, де господарювали московські царі, підтримуючи гетьмана; південна, або Правобережна – з гетьманом П.Дорошенком, де господарювали турки і кримські татари, підтримуючи українського гетьмана. А яка дяка тим гетьманам, що не змогли між собою з'єднатися, а вона була єдина – чужина і неволя. Дорошенка закували в кайдани і він, за словами Тараса:

Мов орел той приборканий,
Без крил та без волі,
Знеміг славний Дорошенко,
Сидячи в неволі.

Тепер, на початку ХХІ ст., через три з половиною століття так нічого й не змінилося, Україна, як і колись ділиться на дві частини: Захід і Центр під помаранчевими прапорами, населення якого підтримує своїх провідників – в особі В.Ющенка, який дотримується європейського напрямку розвитку і підтримував українську мову та Схід під синьо-білими прапорами, населення якого підтримує своїх провідників–в особі лідерів партії Регіонів, які виступають за тісний союз із Росією і російську мову. Незавидна доля України і її народу, століттями нічого не змінюється і не видно світла в далині, а, як свідчить історія, не буде і толку, Україна знову може потрапити в неволю.

Український пророк просить об'єднатися і стати проти ворога. У художніх творах про Полтавські події Шевченко висловлював свою природну ненависть до гнобителів українського народу, але і своїм землякам, які очолювали рух народу до свободи, пише з великим докором:

Ой пожали б, якби були
Одностайне стали

Та з фастовським полковником
Гетьмана єднали.
Не стриміли б списи в стрісі
У Петра у свата.

У творах поета звучать заклики до народу об'єднувати сили, брати зброю і захищати свободу, свою державу. Політика Петра I була цілеспрямованою, яка наймовірно посилювала суцільне гноблення українців. Шевченко ганьбить прилуцького полковника Гната Галагана, назвавши його "поганим", який служив у війську І.Мазепи, а потім з кар'єристських та шкурних мотивів його зрадив і перейшов на бік Петра I.

Великий син народу глибоко переживає час, коли після розгрому Запорізької Січі в 1709 р. частина запорізьких козаків перенесла свій кіш на територію, яка належала кримському ханові, утворивши Олешківську Січ у пониззі Дніпра, де зазнавали величезних ханських утисків. Поет із сумом пише, що багато українців пропадало в снігах Фінляндії, де Росія постійно воювала, кидаючи на чужину українців.

Росіяни постійно нагадують про давнину, що І.Мазепа зрадник, але не пояснюють кому і чим він зрадив. Так до цього часу й повелося, що захист честі і гідності українця, держави іменується зрадництвом, українським буржуазним націоналізмом, бандерівщиною і багато іншим. Не зраджував свою Україну, гетьман Мазепа бажав виправити помилку Б.Хмельницького, вивівши свою батьківщину з російського рабства. У свою чергу він виступив проти Петра I і про це писав навіть великий російський поет О. Пушкін.

Називаючи поіменно донощиків, зрадників, перебіжчиків, яничарів, серед них Т.Шевченко не згадує прізвища І.Мазепи, як це ми читаємо про Семена Палія та інших. Фастівський полковник Семен Палій (Гурко Семен Пилипович), як пише поет, був одним із керівників визвольної боротьби українського народу на правобережній Україні проти шляхетсько-польського гніту в кінці ХУІІ–на початку ХУІІІ століття. Прикро, що він чинив опір І.Мазепі, який намагався вирватися з лещат російської імперії, що змушувало останнього якось реагувати на дії фастівського полковника. Поет, згадуючи дії Семена Палія, писав, називаючи його "запорожець, лихом не добитий", пояснюючи:

Святе писаніє читай,
.....
А серцеві не потурай.
Воно тебе в Сибір водило,
Воно тебе весь вік дурило.

Доля заставляла українських гетьманів кидатися то в один, то в протилежний бік. Гетьман Брюховецький, як не так давно Хмельницький, змінив свою орієнтацію з Москви на інші сусідні держави. Він навіть дав команду арештувати російських воєвод, бити їх і виганяти з української території. Можемо тільки догадуватися, аналізувати, робити власні припущення, чому мудрий гетьман Хмельницький і не зовсім мудрий Брюховецький необдуманно вступали у зносини з Москвою і невдовзі

відмовлялися. Тут вони виглядали як недалекоглядні військові стратеги і державні політики, які, мовби діти спочатку захоплювалися привітністю зустрічного, тобто Москви, а після, плачучи, втікали до інших захисників, які їх тільки й чекали з наставленими зашморгами. Важко оцінювати події тих далеких часів навіть Шевченкові, але в цілому історія свідчить, що український народ все втратив на століття, а це основна оцінка.

Подібні історичні українські реалії застерігають сучасних політиків, які намагаються тягнути Україну до Росії, а іноді пропонують зробити нашу країну мостом між сильними державами та різними світовими організаціями. Ми уже бачили чим закінчувалося особисто для гетьманів, зокрема Хмельницького і Брюховецького, які кидалися спочатку до Москви, а невдовзі металися до інших країн, попадаючи в капкан. В результаті Україна потрапляла надовго в повну залежність від інших держав, а гетьмани фізично гинули. Навіть наприкінці ХХ ст. не вивчається сумна історія України, а тому деякі українські та багато російськомовних політиків тягнуть Україну до Росії, а пізніше ще кудись. Якщо ж дивитись на минулу історію, то державу і тих же політиків також очікують неймовірні складнощі.

Мабуть на старості літ Семен Палій зрозумів свої не дуже праведні дії для України, яку він сильно любив, але допомагав не так як треба і він, за словами Тараса:

А потім сів і зажурився:
“Для чого я на світ родився,
Свою Україну любив”.
Кати знущаються над нами,
А правда наша п’яна спить.

У боротьбі українців сили завжди були нерівними. Шевченко «карався, мучився, але не каюся», впродовж десятиліття віддавав своє здоров’я в солдатах російської імперії. Довженко своїм тілом закривав спаплюжену українську націю, втрачаючи своє фізичне тіло, оберігаючи духовне. І тут можна сказати, що слова Шевченка так личать до справи, яку відстоював Довженко в страхітливій сталінсько – беріївській часи середньовіччя:

Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу.

Якби Довженко не любив Україну до безтями, то не зміг би встояти перед зором інквізиторів середини ХХ століття. Але серед них були й інші українці, яничари, пристосовувались, втрачали свою батьківщину, забували українську націю і співали хвалу інквізиції.

На Політбюро, де судили Довженка, сказав своє слово так званий побратим – письменник. – Я займався детальним аналізом кіноповісти, товарищ Сталин, – розгублено почав виправдовуватися Корнійчук і на підтвердження показав папку з паперами. – Ошибки автора поеми «Украина в огне», недопустимые для истинного советского писателя – патриота...ошибки идеологического, классового характера, проповедь плюгавого христианства, националистические извращения – все это требует тщательной проработки и должно стать большим уроком не только для

товарища Довженко, но и для всех писателей...». А далі інший український добродій: «Хочу вас проинформировать, товарищ Сталин, – сказав Бажан, який стояв поруч із Корнійчуком. – Сейчас мы готовим пленум правления Союза писателей Украины, на котором будет дана принципиальная оценка киноповести в свете решений Политбюро ЦК ВКП(б)»²⁵³. Саме про таку ситуацію української дійсності писав Шевченко:

Сю ніч будуть в Україні
Родитись близнята.
Один буде, як той Гонта,
Катів катувати!
Другий буде ...,оце вже наш!
Катам помагати.

Звичайно, у добродіїв, які служили Московським царям і боярам, великого вибору не було, але в історії є чимало інших героїчних прикладів. Українці практично не ворогують з іншими народами і націями, доброзичливі до них, але про жорстокість українців між собою, з метою вислужитися перед інквізиторами, добре знав їхній ідеолог і наглядч. Коли Берія запитав у Сталіна чому він помилював Довженка, подавши йому руку, той відповів: «Не трогай его, – сказав Сталін. – Он сам умрет». «Ему такое устроят в Киеве, что мертвый не позавидует», – сказав Сталін.²⁵⁴

Є і в сучасній Україні близнята, які тупо тягнуть народ назад в ярмо і таких немало з відкритими та прихованими намірами в управлінській, науковій і мистецькій сферах. Пройшло більше півстоліття, коли зраджували Довженка, настав вісімнадцятий рік української незалежності, коли 2009р. у Швейцарії відбулася міжнародна конференція, на якій представник Ірану зробив випад проти голокосту Євреїв. Делегації деяких країн залишили зал на знак протесту, а українська делегація, осудивши такий випад, не залишила залу і що вчинили заступникові міністра Міністерства закордонних справ свої ж яничари. Під проводом посла Ізраїлю прийшли українські яничари на спеціалізований телеканал, викликали туди урядового представника і влаштували йому таку критику за те, що посмів не вийти з зали, що розгублений урядовець не знав куди він потрапив. Розчервонілий українець Яворівський і ще більше розлючені неукраїнці Червоненко та Шуфрич влаштували заступникові міністра обструкцію, вибачалися перед іноземним послом, «забувши», що Ізраїль так і не визнав українського голодомору.

Чи не про Довженківські удари у підневільній Україні та зневагу до урядових представників у незалежній Україні писав поет, коли хтось дав у морду капралові, то його прислужники в Україні його засудили і знеславили:

А ви – юродиві – тим часом,
Пока нездужав капрал,
Ви оголосили юродивим
Святого лицаря.

²⁵³ Ж. Дніпро. №11-12, 2007, -С. 93, 94

²⁵⁴ Там же, -С.94

Погляньмо на долю Шевченка, а таких прикладів в українській дійсності безліч: його, хоча кріпаком і козачком ввели в мистецтво росіяни; викупили з рабства і дали змогу творити знову росіяни; цар відправив у рекрути видатного українця, але за його визволення боролися знову росіяни і допомогли; поет їм дякував, але з сумом думав про Україну, бо братів і сестер Енгельгардт тримає в неволі, але їм ніхто не допоможе. Де представники української еліти, де земляки, щоб хоч подати голос на захист свого знаменитого земляка, який десятиліття мучиться за українську ідею визволення з рабства? А ось допомагати гнобити своїх же земляків, то таких «хоч гать гати».

Після закінчення певного курсу Художньої академії Шевченко поїхав до України, де його вітав простий народ: «Слава Кобзареві», а письменник Куліш та ще й близький знайомий, земляк, ганьбив його. А що тепер, коли Україна здобула незалежність? Чого тільки коштує народові історик-комуніст П.Толочко, комуніст і титулований яничар, що «катам помагає». Він, досягнувши високого наукового рівня на терені стирання української історії, цілеспрямовано виступає за державну двомовність та українську федералізацію, маючи намір допомогти росіянам зручніше вести українську державу до розколу. Це відкритий комуністичний противник української незалежності, а таких безліч.

Більше того, є чимало прихованих ненависників, повсюди є багато і таких, яких ми, українці, часто соромимося називати, щоб не скривдити, а народ терпить і держава гине. Це не на користь нації, що стримує процес очищення від рабської скверни минулого. Шевченко і деякі сучасники не тільки у світлих барвах оцінюють українську історію, провідників нації. Про Переяславську угоду і Богдана Шевченко писав: «Ой Богдане! Нерозумний сину подивись тепер на матір, на свою Вкраїну». Комуністи ж, навпаки, уже на початку ХХІ століття, через більше як 350 років після Переяслава, коли Україна вирвалася з московських обіймів, почали волати словами Б.Олійника: «Де ж ти, Хмелю, де ж ти забарився, Богом нам дарований Богдан?»²⁵⁵. Знову заклики до підписання угоди з північною сусідкою, адже, можливо, те об'єднання було Божою карою замість добра, бо історія про це нагадує. Так, якого ж поета кожному українцеві слухати—національного героя України і пророка, який віддав життя за волю українського народу Т.Шевченка чи комуніста, Героя України, який голосував проти її незалежності, Б.Олійника? Ось що шматувало і роздирає дотепер навпів український народ.

До тих пір доки ми в цьому не визначимося раз і назавжди, то будемо і надалі рабами чужої волі, мови і культури, чужих ідеологій. До спільного минулого і майбутнього з росіянами закликає історик П.Толочко: «Реализовать ее удалось выдающемуся украинскому государственному деятелю Богдану Хмельницкому. Он и казаки провозгласили в Переяславе:

²⁵⁵ Газ. Дзеркало тижня, 15 червня 2002, с.13.

«Навеки вместе с Россией»²⁵⁶. Це фальсифікація, бо не всі козаки, як доведено документально, були «за», а, крім того, гетьман був не за приєднання, а за рівноправний союз, Україну ж приєднали частинами до російської імперії, коли гетьмана не стало. Проти підписання навіть цієї угоди виступив відкрито полковник Богун зі своїми козаками.

– Скажімо один одному, дивлячись у вічі, правду, домовлялись про спільну мову, культуру, історію і єдиний народ чи про рівноправний союз двох вільних народів? – раз ми шануємо поета Тараса. Це треба зробити, щоб очиститися від столітніх нашарувань, і тоді нація українська стане міцнішою, а російська добрішою, йдучи поруч дорогою до свободи. Якби проросійські комуністи гукали замість «Де ж ти, Хмелю, де ж ти забарився?», надіючись на його допомогу накинути українцям російський налігач, а вимагали від Москви: «Віддайте підписану Богданом угоду, віддайте, або хоч покажіть світові, не дуріть нас», то було б зрозуміло. А близнюки очікують Хмеля, українському ж народові не доводиться на щось добре надіятися і він уже тільки сміється і плаче.

По смерті Б. Хмельницького гетьман Іван Виговський розпочав боротьбу із засиллям і самоуправством в Україні московських воєвод, розробляв і укладав у жовтні 1658 р. на козацькій раді у Гадячі відомі Гадяцькі пакти, спрямовані на відродження самостійної української держави. Одноставним з ним був славетний український полковник Іван Богун, який використовував силу поляків проти росіян, але у своїх полководських діях керувався єдиною ідеєю – незалежна Україна.

Натомість гетьман І. Брюховецький зі своїми хитромудрими викрутасами та ніжинський протопіп Методій Філімонович допомагали Москві. Російська історія, після Переяславської угоди, замовчувала, що на українській території не вщухала прихована війна між селянством, козацтвом, козацькою старшиною, міщанством, протириччя яких вдало використовувала московська дипломатія для своїх імперських цілей. Скажімо, тоді Іван Брюховецький, який не бажав незалежності української держави, виходець із козацької старшини, винесений черню на гетьманство, боровся проти козацтва і міщанства.

Саме тоді І. Брюховецький, намагаючись стати гетьманом, дав представникам московської влади обіцянку виконувати переяславську угоду щодо сплати податків до московської казни, навіть написав письмову обіцянку про це. Укріпившись у гетьманстві, І. Брюховецький став всіляко ухилятися від своїх обіцянок, бажаючи збирати податки самостійно і володіти податковою казною. Хотів обдурити росіян, але не тут то було, росіянам потужно допомагав протопіп Методій Філімонович, який розробив реформу внутрішнього врядування України, яка включала: обмеження гетьманської влади; збирати податки тільки на царя; збирати податки силами царської влади; збільшити в Україні царське військо. Звичайно, переміг

²⁵⁶ П. Толочко. Возможно ли общее будущее без общего прошлого? Газ. Славянские Вести, №1, 1-7 декабря 2003

проект проросійський. Отож, ще на початку рабського становища українського люду ми бачимо пророчі слова Тараса про народження «близнят»: два Івани - Виговський і Богун всіяко, як той Гонта, боролися проти поневолювачів і геройськи гинули, а інші «близнята» – Іван Брюховецький та Методій Філімонович «катам помагали», але гинули безславно. Ще раз згадаємо, а чи не про тодішній і теперішній час пише Шевченко?:

О! сміється і ридає
Уся Україна!
То близнята родились.

Такі близнята народжувались і навчались протистояти один одному перед старшим братом з перших літ «братерського лобизання» в Переяславі.

Це було давненько, але не кращим стало на українському терені і пізніше, на початку ХХ століття. В Росії українці століттями тихо і мирно будували Російську імперію своїми інтелектуальними і фізичними ресурсами. І ось настав 1917 рік, комуністи розхитали імперію і українцям випала нагода одержати незалежність, яка давалась відносно легко. Ще до захоплення влади комуністами в Петрограді прогресивні сили в Україні обрали Українську Центральну Раду, яка уже 10 червня 1917 р. видала Перший Універсал в якому обрані представники народу в особі Української Центральної Ради просили у Тимчасового уряду Росії дуже мало, що було схоже на рабську подачку «Твої народе, вибрані люде заявили свою волю так: хай буде Україна вільною. Не одділяючись від всієї Росії, не розриваючи з державою Російською, хай народ український на свої землі має право сам порядкувати своїм життям».

Через невеличкий проміжок часу ці обрані люди, державники, повідомляють українському народові «Ми гадали, що Центральне Російське правительство простягне нам руку в своїй роботі. ...Але Тимчасове Російське Правительство одкинуло всі наші домагання, одіпхнуло простягнену руку українського народу». В Універсалі було проголошено: «однині самі будемо творити наше життя», але тут же Центральна Рада закликає «народи ..., що живуть на нашій землі ... стануть до праці коло організації автономної України». Керівники Центральної Ради і не думали відділятися від Росії, це була для них дика думка, вони просили автономії в складі імперії, допускаючи, що при цьому можна «накласти на людність особливий податок на рідну справу і точно, негайно, регулярно пересилати його в скарбницю Української Центральної Ради».

Зрозуміло, що росіяни подібної вольності своїй автономії не дозволили, і керівники Української Центральної Ради: М. Грушевський – голова УЦР; В. Винниченко – голова Генерального секретаріату; Х. Барановський, М. Стасюк, О. Шульгін, В. Садовський, Б. Мартос, І. Тешенко – генеральні секретарі; П. Христю – генеральний писар видали другий Універсал, де записано: «Ми Центральна Рада, яка завжди стояла за те, щоб не одділяти Україну од Росії, щоб вкупі з усіма народами її прямувати до розвитку та добробуту всієї Росії і до єдності демократичних сил її, з задоволенням

приймаємо заклик правительства до єднання і оповіщаємо всіх громадян України: ...Центральна Рада ..підготувлятиме проекти законів про автономний устрій України для внесення їх на затвердження Учредительного зібрання». Щоб бува старший брат чого не подумав тут же заявили «.. ми рішуче ставимося проти намірів самовільного здійснення автономії України до Всеросійського Учредительного зібрання».

Ось так визначили українське майбуття видатні українці: історик М. Грушевський, літератор В. Винниченко та інші українські провідники. Своїми Універсалами вони поставили заслін перед тими прогресивними революційними силами, які намагалися підняти народ український за реальну українську незалежність. Саме через те, що в історії М. Грушевського, на якій навчаються покоління українців, відсутня ідея відокремлення України від Росії, а присутня ідея «не одділяти Україну від Росії» є реальністю сучасного нашого життя, нашої політики, думок всіх великих і дрібних українських політиків. Саме такими ідеями керувався президент В. Ющенко, коли прикладав усі свої, хоча і невеликі здібності, щоб у 2010р. повернути Україну назад, в обійми Росії.

Після таких діянь як і в минулому, так буде і тепер практикуватись пряме пригнічення українського народу з допомогою попередніх діянь українських провідників. В комуністичну епоху партійний діяч, українець з Дніпропетровщини, В. Щербицький за підтримки свого земляка і друга Л.Брежнєва зайняв посаду першого секретаря ЦК КП України, звільнивши більш прихильного до своєї нації українця Петра Шелеста. Багато зробив поганих справ цей українець, розправляючись за наказом московських бояр з українською інтелігенцією, за слово про українську культуру чи історію, багатьох на десятиліття засилали за ґрати.

Московських бояр Щербицький боявся, як тіні, на відміну від П. Шелеста, без будь яких заперечень віддавав усе: і зерно, і молоко, і м'ясо, і яйця, овочі та фрукти. В один рік вивезли все зерно, яке було у плановому порядку доведено Україні Москвою, але виявилось для неї замало. Додатково «попросили» ще мільйон тонн, пообіцявши В.Щербицькому другу зірку Героя. Прямо на другий день, після дзвінка «любого друга» Брежнєва з білокамінної, біля приймальних пунктів вишиковувався транспорт з українським збіжжям для ненаситної Москви, а через місяць роздавач українського хліба одержав другу зірку з рук свого побратима. Отож, були «любі друзі» колись, не перевелись вони і тепер.

І ось вибухнув Чорнобиль, який сам же В. Щербицький дозволив будувати, не зумів переконати московського академіка Александрова про небезпеку такого об'єкта біля великого міста. Він усе слухав вказівки з Москви, навіть коли стався вибух, коли українські вчені доказували про високу радіацію, яка надзвичайно шкідлива для людини, він декілька днів очікував вказівок. І вони прийшли від московських «світил» Александрова і Веліхова, схвалених московськими боярами: «Опасности нет, город эвакуировать не надо». Багато українських прибічників Щербицького говорять, що він був розумний і великий господарник, але факти і ті, хто його

знав близько, свідчать, що це не так, а, крім того, він плазував перед московськими боярами.

Український народ надіявся на нього, але коли скоїлась біда, то він не зумів, можливо, не наважувався, щось пояснити своїй сім'ї і, як згадує його дружина, «Мы совершенно не знали что делать...Слышали: «Надо под душ». Шли под душ, а от волос искры отскакивали». Не було дивним, що й до українського народу він поставився не краще. Через декілька днів вивів українських дітей, молодь, робітників і людей похилого віку на травневу демонстрацію. Розповідають, що перед самою демонстрацією на прохання Щербицького дозволити не виводити людей на Хрещатик Горбачов сказав йому «Я тебя из партии, из Украины выгону, я тебя сгною, попробуй только проявить панику» і тут цей керівник великої держави проміняв свій партквиток на здоров'я українців, багато з яких йому вірили, бо бачите, як сказала його дружина, «положить партбилет на стол для Владимира Васильевича было равносильно, ну, я не знаю, смерти»²⁵⁷. Щербицький знав, що московські царі вміють нищити українських гетьманів, а тому погрозливі слова з білокам'яної «я тебя сгною» діяли каральною сорочкою на першу особу великої української держави.

Таким учинкам як дозвіл будівництва атомної електростанції під столицею, та обмін здоров'я нації, що порушувало її генофонд, на партквиток ніколи не буде прощення для такого партійного штучного інтелекту. Ще при житті йому виражали зневагу: у 1989 р. Хрещатиком несли великі транспаранти «Щербицького геть», народ ніс чучело Володимира Щербицького, обмотане мотузками чи колючим дротом, понесли його до Дніпра і кинули в воду. Відійшло від нього і колишнє оточення, бо і воно водило своїх дітей та онуків під радіацією на парад за його партбилет: як згадує його дружина: «Сидел у себя в кабинете, набирал номер Ивашко, тот к нему тоже первое время обращался частенько, а потом наступила зловещая тишина. Телефоны как-то враз замолчали, а Володя сидит и курит, курит, курит...»²⁵⁸.

Вся багатотисячова історія свідчить, що розумна українська нація була закабалена російськими царями за допомогою українських гетьманів та різних провідників. Нація віддавала свої знання іншому народові. Надіялись, що це не надовго, але не так сталося. Перед підписанням Переяславської угоди і фактичного приєднання України до Росії українці були здебільшого грамотні, а росіяни ще залишались переважно неграмотними. Про безграмотність і безкультурність росіян писали великі уми Росії, а тому немає потреби давати приклади. Щоб виправити становище, приєднали культуру Київської Русі, величезна частина українських діячів культури і науки рекрутувалась до крупних центрів Росії, де вони залучались до державного управління, наукових і культурних сфер життя. Влучно про це написав Шевченко:

Розійдемося, рознесемо

²⁵⁷ Газ. Бульвар, фефраль, 2008, №7, -С.8.

²⁵⁸ Там же

В степи, в ліси свою недолю,
Повіруєм ще трохи в волю
А потім жити почнемо.

Українці, а серед них найперше кияни та учні Києво-Могилянської академії, внесли величезний доробок в започаткування російської культури: на граматиці М. Смотрицького москвичі навчалися до початку XIX століття; в Росії жив і творив киянин Д.Ростовський (Тупало)–митрополит, канонізований російською православною церквою; вихованці академії Є.Славинецький і С. Полоцький вважаються засновниками російської поезії; А. Сатанівський і Д. Птицький здійснили переклад Біблії та інших церковних книг; у ХУІІІ ст. більше сотні професорів Могилянської академії навчали москвичів у Слав'яно-греко-латинській академії; Ф.Прокопович ініціював заснування Імператорської академії наук у Петербурзі; українці М.Березовський, Д.Бортнянський, С. Гулак-Артемівський – видатні російські музиканти; І.Козловський, Б.Руденко, Г. Олійниченко – видатні російські співаки, а С.Бондарчук – відомий кінорежисер; Д.Левицький, В. Боровиковський, А.Лосенко, І.Мартос, І.Репін, М.Ярошенко – відомі художники; Д.Бантиш-Каменський, Ю.Венели, Д.Бодянський – історики; М.Гоголь, В. Короленко – видатні літератори; видатний письменник Олексій Толстой, нащадок К. Розумовського, пишався своїм українським походженням і жив у маєтку на Чернігівщині.

Українських кріпаків, як рабів з Африки, з дитинства вивозили в Росію, поповнюючи свою культуру. Подібно до прадідів О.Пушкіна, вивезених з Африки, до Росії в дитячому віці вивезли майбутнього українського поета і філософа Т. Шевченка, майбутнього президента Російської академії наук К. Розумовського і багатьох інших. Розбудову московської держави розпочали Київські князі, послані Королями Київської Русі, починаючи з Ярослава Мудрого і Володимира Великого, серед яких Ю. Довгорукий, його син А. Боголюбський, Данило Олександрович. Ідеологами перетворень царя Петра І були видатні українці: Ф.Прокопович, який навіть академію організував росіянам, С. Яворський, А. Сатанівський і інші; у ХУІІІ ст. із десяти членів Священного Синоду дев'ять були вихідцями з України; правою рукою імператриці Єлизавети був привезений дитиною з Козельця, що на Чернігівщині, Олексій Розум (Розумовський), а його молодший брат Кирило, також привезений звідти, майже двадцять літ очолював Петербурзьку Імператорську академію, а вже його син Олексій був сенатором і міністром освіти Росії; князь О.Безбородько був канцлером за царя Олександра І; граф В.Кочубей займав посаду голови Державної Ради при Миколі І; в часи більшовицького періоду більшість керівників партії та уряду, воєначальників, а також урядовців усіх рівнів були вихідцями з України. Різними шляхами потрапляли до Московщини українці, творили там культуру, змінювали прізвища: Розум ставав Розумовським, Мережки – Мережковськими і так штучно формувалась російська нація.

Ну забрали з української землі прямо до Пітера молодого носія української культури Олексія Розума, сина реєстрового козака Григорія

Розума з Козельця, що на Чернігівщині, доля якого зробила тайним чоловіком імператриці Катерини Петровни, а той забрав свого меншого брата Кирила Розума, який став останнім Гетьманом України. Всі вони і їх нащадки стали Розумовськими, одержали графські титули, а старший син Кирила Олексій Розумовський став міністром освіти Росії і дійсним тайним радником при дворі, започаткував зібрання багатющої музикальної колекції, яка доповнювалася нащадками, особливо багато зробив брат Олексія Андрій Кирилович, який служив російським послом в Австрії, Швеції і Данії. Зібрання відоме як “колекція розумовських”, про що написала Л.Івченко у своїй праці, де є розділ “Розумовські і музикальна культура ХУІІ–початку ХІХ століть”. Українцям за їхній розум росіяни платили, але все–таки це були представники української нації на службі в сусідній державі, чого не слід забувати обом націям.

Названі лише відомі діячі з світовим ім’ям, а як би назвати всіх відомих і менш відомих та тих, які повсякденно працювали на російську націю, то можна стверджувати і пишатися, що російська культура творилася українцями далеко не менше, як німцями, які повсюди про це заявляють. Українці також повинні про це нагадувати, підкреслюючи, що ні один росіянин не вніс якоїсь частинки до скарбниці української культури, а це про щось свідчить. Саме це і стало тією глибинною сутністю того, що українці так прив’язані до Росії, але це прихильність не до країни, а до її культури, створеної інтелектом української нації з часів московського князівства.

Всіх перерахувати практично неможливо, але з часів заснування Московського князівства до 1991р. українці майже насильно будували царську, а пізніше більшовицьку імперію, яка була їм ріднішою від своєї батьківщини, бо так багато витрачалася сил, інтелекту і життя. Росіяни, як азійські народи, а це видно на прикладі не тільки російської, а й Османської імперії, самі майже нічого не бажали робити, а лишень любили воювати і змушували працювати на себе та свою імперію підкорені народи та їх інтелект. Адже чистокровні росіяни, яких надзвичайно важко визначити, ніколи не управляли своєю державою.

Київські князі заснували Володимир, Твер, Москву та інші міста, але пізніше їх родовід перервався і Московія ніколи не змогла знайти серед своїх царя: українська династія Рюриковичів скінчилася, коли помер 1598р. син Івана Грозного цар Федір, то його уже змінив чистокровний татарин Борис Годунов. Після смерті Годунова на царя обрали боярина Кішкіна, який не мав зв’язків ні з українськими, ні з іншими царями чи королями, а щоб надати йому певної ваги назвали Романов, що означало походження роду з Риму і приціл на ІІІ Рим. Цей штучний рід на західно-європейський манер скінчився, коли німкеня Катерина ІІ вбила свого чоловіка царя Петра ІІІ – останнього Романова. Уже від Катерини ІІ до 1917р. тягнувся чистий німецький рід Ангальт-Цербстський, але під псевдонімом Романових²⁵⁹. Далі з’явився В. Ульянов (Ленін), Й. Джугашвілі (Сталін) і аж до М.Горбачова

²⁵⁹П. Штепа. Московство. Видавн. Фірма “Відродження”, 2000, -С.235

(1985р.) росіяни ніколи не управляли Росією, та вони і не створювали своєї культури, оскільки це робили представники інших національностей.

Тому треба вважати, що не німці, можливо не тільки німці, а й українці навчали росіян, саме українська культура і наука в Росії відігравала місіонерську роль. Росіяни чомусь цього не хочуть визнавати, а даремно, бо прийде час і все стане на свої місця. Навчили росіян, віддали свою культуру і науку, а після ще й постачали матеріальні ресурси, бо не дуже росіяни ласі до кропіткої праці на себе, потом заробляти свій хліб, вони люблять воювати.

В комуністичні часи одним із політичних і державницьких пріоритетів українських вищих керівників були постійні навідування з протягнутою рукою до Москви, щоб випросити у московських бояр не збільшувати планів закупок сільськогосподарської продукції, особливо тваринницької, до загальносоюзного фонду, знаючи, що він весь ішов на потреби виключно Російської Федерації, але про це чинно замовчували. В українського поета Т. Шевченка ще в ті часи висмоктування народного добра викликало протест і він писав:

Та не однаково мені,
Як Україну злії люде
Присплять, лукаві, і в огні
Її, окраденую, збудять.

Після розвалу величезної російської імперії між Україною й Російською Федерацією помінялися політичні й економічні відносини: якщо раніше українці власні ресурси віддавали безкорисливо, то тепер росіяни надають такі ж ресурси, але за світовими цінами, диктуючи при цьому жорсткі політичні умови. Водночас росіяни і далі прибирають до рук майно на українській території, а наші приспані так звані демократи все віддають своїм лукавим колишнім господарям з Білокам'яної, а решту без сорому привласнюють собі.

Проросійські президенти, політики і бізнесмени допомагають розтягувати українське національне багатство. Звичайно, це справа рук не чужинців, а своїх людей та ще й не тільки колишніх, а й теперішніх новітніх розкрадачів народного добра. У них тепер, а це кінець ХХ–початок ХХІ ст., досить цікава формула життя: прийшов до влади чи став політиком, керується гаслом «вкрав і сховався». Найяскравішим прикладом стали наші перші президенти, які вкрадене вмело ховають під покривалом різних фондів, маєтностей і цінностей.

Усім стає зрозуміло, що націонал-демократичним силам треба об'єднатися, використавши застереження нашого провидця, полишивши власні бізнесові й партійні дріб'язкові справи заради спільного загальнонаціонального, загальнодержавного інтересу. Таке стратегічне завдання стоїть сьогодні перед усім українським суспільством.

Якщо українські політики крадуть і дозволяють сусідам розтягувати українську територію, то простий народ, переставши сміятись, втікає за кордон. На чужину їздили в минулому і тепер їздять на заробітки, але ніхто так і не знає причини, чому самі ж українці не створюють самі у своїй країні

сприятливі умови для проживання – належної праці і відпочинку. На планеті Земля немає куточка, щоб там не було на заробітках українця. А чому немає американця чи англійця на заробітках у чужих країнах? Прислухаймося до Тараса і задумаємося:

На чужину з України
Брати розійшлися,
Покинули стару матір.
Той жінку покинув,
А той сестру. А найменший –
Молоду дівчину.

Втікають з України: простий народ на заробітки в чужі краї; ховаються злодії і вбивці, щоб не посадили за скоєні злочини; грабіжники ховають на чужині накрадене добро і гроші, і мистецтво, і своїх дітей вивозять подалі з батьківщини. Не вітав наш знаменитий поет втечі з України, адже його вивезли дитиною, а тому він постійно намагався повернутись на батьківщину і нащадкам передає:

Нема на світі України,
Немає другого Дніпра,
А ви претесея на чужину
Шукати доброго добра.

13. Українське село у творчості поета

Споконвічно українське село було джерелом національної духовності і культури, з нього розпочинались витoki всього багатства країни. Доки село зберігало стійкість, то українці за словами М. Костомарова менше за інші народи піддавались дії географічного чинника і матеріальних факторів узагалі²⁶⁰. У своїх думках і поетичних творах Шевченко завжди з глибоким почуттям шани, лагідно ставився до села, колиски, де він народився, де томився його закріпачений рід і всихалопрадавнє коріння:

Село! – і серце одпочине.
Село на нашій Україні –
Неначе писанка село,
Зеленим гаєм поросло.
Цвітуть сади; біліють хати,
.....
А там і ліс, і ліс, і поле,
.....
Сам Бог витає над селом.

Ці думки Т.ШГевченка збігаються з тугою іншого великого українця М. Гоголя, який писав що наші нащадки не почують: «ни несущихся веселых песен народа, бредущего от полевых работ и жнив, ни отдаленного тарыхтанья гдето-то проезжающей телеги»²⁶¹.

²⁶⁰ Н.И. Костомаров. Две русские народности.К.: Майдан, 1991, -С.22

²⁶¹ Н. Гоголь. Собр. Соч в восьми томах. «Правда», М., 1984, Т.2, -С.85.

Нам ще треба збагнути пророчий і містичний жах Шевченка перед тим, що очікує Україну і її народ: перше, після вікового перебування в лещатах російської імперії потребується не менше часу і неймовірних зусиль для українського ренесансу; друге, через знищення села і селянства держава стане слабкою як у матеріальному так і духовному становищі. Для Шевченка потребувалось ніжне і міцне серце, велика любов до свого народу, бути вихідцем з його низького середовища, щоб полюбити сірі села, знедолених селян, оплакувати їх, врешті віддати своє життя у боротьбі за кращу їхню долю. Селяни завжди терпіли голод і холод, вони утримували міста і багатіїв, відбудовували промисловість і утримували військо. Селянська дитина, мов жебрак, в усі часи задовольнялась тим, що залишалось на панському чи колгоспному полі:

Та й збирає колосочки
На чужому полі,
А там снопи ... а там скирти.

Українські діти багато років збирали колосочки на чужому полі, коли росіяни ввели рабство, кругом пани, здебільшого польські магнати і російські поміщики, українці ж служили рабами. Коли ж скинули царя, то знову збирали колосочки на полі колгоспному, але за це їх саджали в тюрму, висилали до Сибіру. Мовби про радянські часи писав Т.Шевченко, про голодомори, заслання та вбивства. Багато теперішніх українців, що жили у російській імперії ХХ століття пам'ятають голод, пухлих дітей, нестачу харчів і свободи. У ХХ ст. відбувалися величезні війни, але в Україні кожне село найбільше врячує своїх людей від голоду. У період війни 1941-1945рр. загинули 107 жителів із села Лозна Хмельницького району на Вінниччині, а ось в голодний 1932р. померло 140 старих і малих жителів цього села. Всі селяни, що вмерли від голоду мають ряд однакових прикмет: кожен із них був одноосібником і не вступив до колгоспу; вік померлих так і не вдається встановити, матеріали в сільській Раді і в архівах відсутні; ніде не зазначалось про причину смерті, всі матеріали про причину смерті були знищені, якщо вони взагалі існували; не для всіх померлих встановлено «побатькові»; всі жителі померли в 1932р., що спростовує думку про голод тільки 1933р.; встановлено тільки частину селян, які вмерли від голодної смерті, виявити сліди всіх ні за документами, ні через свідків уже не вдається. Саме про таке становище українців задовго до настання великого лиха писав Шевченко:

а онде під тином
Опухла дитина – голоднеє мре,
А мати пшеницю на панщині жне.

У ХХ столітті уже були інші пани, жорстокі російські комуністи, які управляли імперією, це були новітні московські бояри, які насаджували повсюди своїх наглядців і народ український був у них у неволі. Звідси можна зробити висновок, що не в царях справа і не в поміщиках, а в сутності російського загарбницького рабства. Колоски збирали як за царів російських, так і за часів комуністів у російській імперії.

Сучасні комуністи прославляють комуністичний режим у російській імперії, але ні вони, ні хтось інший не може пояснити феномену з колосками, окрім наміру морити голодом дітей і дорослих. Комуністичні керівники імперії знали, що зерно в селян немає, все зерно з колгоспів вивозиться у невідомому напрямку, скажімо, є фактом, що перед самою війною з німцем, зерно ешелонами вивозилось до Німеччини. Комуністи достеменно знали, що колоски, які впали на стерню, уже зігниють, бо їх ніхто не в силі зібрати в засіки держави. Більше того, держава проголошувала гасла, що вона дбає про дітей, як ніде у світі. Ось при такій ситуації та ж держава категорично забороняє дітям збирати колоски, виставляючи в полях кінну озброєну охорону, поява охоронців примушувала дітей розбігатися у схованки, як мишей.

На початку гетьманської держави здійснювали реформи, в основі яких покладений принцип: у кого щось було, той ставав багатим, у кого не було нічого – залишався бідним. Сталася буря народного гніву, але її втихомирив гетьман та його старшина і серед українського населення відбулося початкове розшарування на багатих і бідних. Хто був багатий і на доброму коні зі зброєю до війська виїздив, то той вважався козаком і його записували до козацького реєстру; хто був піший, не мав достатку, тих не записували до козацького реєстру, вони ж не одержували наділів землі, а осідали на землях магістрату, жили підсусідками у шляхти та козаків, залишалися підпомічниками у козаків. Сталось так, що одного козака обслуговувало для спорядження до війська 20-30 чоловік, які не ввійшли до козацького реєстру і були зобов'язані: платити від диму, подавати підводу, гатити греблі і виконувати інші шляхові роботи, постачати до війська харчі і фураж. Така ж структура розшарування суспільства продовжується і донині. Про ті часи і нагадування майбутнім поколінням, щоб якимось покращили відносини в суспільстві, поет писав:

А сльози капають ...Гай! Гай!... –
Старий промовив: – Недоуми!
Занапали Божий рай!
Гетьманщина!

Щоб переконатися, як використовували селяни для боротьби за свої права ідеї, закладені в поезії Т.Шевченка після відміни кріпацтва 1861р., яка сталася невдовзі після завчасної смерті поета, можна навести деякі матеріали тодішніх органів влади. Зокрема, у повідомленні канівського уїзного провідника дворянства київському губернаторові 26 липня 1861 р. читаємо, що серед селян широко розповсюджуються чутки про те, що в могилі Т.Г. Шевченка сховані ножі «для совершения всеобщего истребления панов, попов и всех людей в тонких жупанах с большими воротниками...»²⁶².

Поет виступав не стільки проти поміщиків, як проти царя і царського режиму, від якого намагалися відвернути гнів народу. Саме російський царизм приніс вільному українському народові після Переяславської угоди

²⁶² Т.Г. Шевченко в документах і матеріалах, Київ, 1950, -С.279-280.

1654 р. кріпацтво, а 1861 р., зразу після смерті Шевченка, його відмінив, але землі не повернув, тобто обдунив селян повністю. Про це Шевченко писав для нащадків, щоб застерегти від подібного в майбутньому:

Окрадені, замучені,
В путях умираєм.

Селяни добре знали, хто винен у бідах, і це видно з того, що в одному із сіл Липовецького уїзду тодішньої Київської губернії один селянин, вислухавши маніфест про відміну кріпацтва, зачитаний представником влади сказав на адресу царя: «Нехай ему маму мордує с такою вольностию»²⁶³. Саме таке висловлювання селян було в душі Шевченка, а тому його ідеї боротьби за свободу і вольності відігравали величезну роль проти царя і його влади. Ісправник Володимирського уїзду Волинської губернії повідомляв губернаторові, що після прочитання ним маніфесту 19 лютого 1861р. селяни «на каждом шагу стараются высказать помещикам, что они свободны, что помещики не имеют права их наказывать и ничего лишнего от них требовать и что больше всего раздражает помещиков, что крестьянин говорит с ним, как человек свободный, без всякого раболепства»²⁶⁴. Не земля була в основі вимог селян, вони бажали свободи, яку вони мали до того, як українську землю підступно загарбали російські царі через Переяславську угоду.

Не випадково в 1861 р. провідник канівського дворянства писав губернатору, що селяни «почитают Шевченко, как бы народным пророком своим, и каждое слово его заветом для народа»²⁶⁵. Влада висловлювала жаль, що дозволила захоронення поета на його батьківщині, біля могили якого постійно збирається багато народу, що загрожує не стільки поміщикам, як владі, а тому висловлювалися думки знищити могилу Т.Г. Шевченка в Каневі і вжити заходи «перенесению тела сего последнего в такое место, где сборища и демонстрации не могли бы иметь места»²⁶⁶. Ось відповідь на основну причину, яка застала царизм російської імперії тримати українського поета і пророка десять літ у нелюдських умовах, які призвели до його завчасної смерті.

Думи Кобзаря про українське відродження (ренесанс) живуть і понині, вони кличуть і надихають до боротьби. Український ренесанс, що розпочався наприкінці ХХ століття, буде знаменуватися епохою відродження національної парадигми ідеологічного і культурного розвитку, як це відбувалося в Італії 14–16 ст. та інших європейських країнах укінці 15–16 ст., зумовлене зародженням у цих країнах капіталістичних відносин. В той же час український ренесанс має особливі характерні сторони, які відмінні від більшості європейських країн. Якщо в європейських країнах ренесанс зумовлений, характеризувався зародженням капіталістичних відносин, то український ренесанс характеризується не тільки зародженням

²⁶³ КОГА. Ф.2, оп. 1276, 1861г., д.262, л. 1-об.

²⁶⁴ ЦИГА УССР, ф.442, оп.300, 1861г., д.22, л. 9-об.

²⁶⁵ Т.Г. Шевченко в документах і матеріалах, Київ, 1950, -С. 283

²⁶⁶ И. Билык, Тревоги над свежей могилой Т.Г. Шевченко, «Киевская старина» в сб. «Т.Г. Шевченко в документах і матеріалах», Київ, 1950, кн.ІУ, 1886, -С.720-722.

капіталістичних відносин, а й виходом з рабської залежності від інших народів і потребою розбудови своєї власної та незалежної держави, якої віками не вдавалося остаточно збудувати.

Саме це накладає особливий відбиток на український ренесанс. Епоха відродження для українців буде ознаменована відродженням свободолюбної української нації, яка прийде на зміну народу з рисами рабства та етнічного коктейлю. Всі ці риси формувались століттями, а тому не менший період потребується для виправлення помилок. В цей період українці будуть формувати свою ідеологію та світогляд на основі національної ідеї, відроджувати і розвивати власну культуру, історію, традиції, економіку й архітектуру.

Історично склалося так, що психологія українських аграріїв поколіннями формувалася на повному відчуженні селян від приватної земельної власності. В період кріпацтва у поміщиків, а за радянських часів у радгоспах і колгоспах селяни звикали працювати “будь-як”, тобто значно гірше, ніж на своєму земельному наділі біля власного житла, а корми для худоби і харчі для людей добували нерідко дрібними крадіжками.

Не даремно Шевченко писав про лівинців і нероб на селі, яких багато там розвелось в минулому і в сьогоденні. Як сталося і тепер, у нашу новітню пору, коли, нічого не роблячи, хочуть добре жити новітні плантатори, живучи у великих містах чи за кордоном, щоб не орати, не вносити добрив, але побільше взяти із землі:

Подивитись, як там живуть чи орють,
Чи не на ораному сіють.
А просто жнуть
І немолоченеє віють,
Та як і мелють, і їдять –
Все треба знать.

Шевченко знав причину, яка охопила неробство на селі, а причиною була чужинська влада, яка споконвічно панувала на теренах української землі, і люди привчались якось викрутитися, щоб менше робити спочатку на чужинців, а потім і на самих себе. В кінцевому підсумку багатовікового рабства український люд уже сам собі був ворогом, але ворогом особливим, який виховується самим народом, живе і наносить шкоди повсюдно і постійно. Недаремно українці ворогів називають дуже ласкаво «воріженьки», бо це свої доморощені, а тому навіть так ми їх величаємо у своєму гімні.

Цих воріженьків породжує заздрість, яка наносить шкоди людству неймовірно більше, ніж усі зовнішні вороги, разом узяті. Навіть Біблія радить приховувати свої наміри від заздрісників, оскільки праця кожного і успішні вчинки викликають заздрість одного до іншого, попереджає Святе Письмо. Заздрісників не треба шукати, вони є повсюдно, ними стають близькі родичі і ті, з ким навчався, якщо хтось із рідних чи рівних у навчанні їх випередить, подібне коїться на всіх ділянках людського життя.

Не якісь надумані ворогиносять шкоду кожному, а довколишні у повсякденному житті близькі люди, оповиті туманом заздрощів. Коли

зустрічається нещастя, то завжди знайдеш там своєчасно заздрісника, і він, мовби бажаючи тобі допомоги, підставляє ногу, щоби ближній посковзнувся і навіть упав. Заздрісник – це людина лукава, яка ходить тихо і зігнуто, а в середині в неї нуртує підступність.

Немає сумніву, що Шевченко знав про феномен української напасти, який полягає ще й у тому, що нудьгуючі сільські бідняки не заздрили колишнім партійним лідерам, хто харчувався й одягався зі спеціальних партійних складів, і теперішнім мультибагатіям, а таким же біднякам, які своєю важкою працею досягли невеличкого достатку, якщо його можна так назвати. У художній літературі так і пишеться, що заздрощі на достатки середніх і багатства багатих стають причиною революцій, бунтів, розгулу розбійних ватаг, заздрощі ж до собі подібних породжують ненависть, зраду, доноси, наклепи, ворожнечу серед усього народу.

Саме ті, у кого не було свого блага, нудьгували, сидячи дома, а коли випала нагода, ринули у місцевий так званий актив виконання жорстоких актів насильства, ставали комсомольцями, комуністами, співчуваючими, допомагаючи знахабнілій владі забирати всі харчі у бідних селян, прирікаючи їх на голодну смерть. В основі появи немилосердних місцевих активістів є ті ж таки бідні селяни і більш заможні селяни. Невеличка частина селян бідна від природи, але значна частина – від лінощів, які, сидячи у холодочку, переповнювались заздрощами до роботящих селян, своїх же сусідів чи родичів. Щоб наситити енергією свою заздрість, яка переповнювала вінця їхнього низького інтелекту, вони робили таких, як самі, ще біднішими, порівнюючи їх із колишніми заможними, які стали бідними.

Людина, позбавлена гідності, із заздрістю дивиться на достаток у колишніх бідняків, адже людська душа живиться від зовнішньої енергії і вона може підживитися або власним благом, або чужим нещастям. Тобто нема в мене достатку, як у цього «куркуля», то хай і в нього не буде та ще й станеться гірше, бо заможного висилають на Соловки, а бідний заздрісник залишається. Шевченко з далеких віків рекомендує всім добре господарювати і навчав українців, які люблять та вміють працювати:

Бо хто не вміє зароблять,

То той не вмітиме й пожити.

У ХХ столітті зафіксовано, хоча і з труднощами, бо комуністи пручалися визнати, що у селян України відібрали всі харчі, мільйони їх загинуло від голоду, спостерігалось масове людодство, молодих селян виселяли до Сибіру, ув'язнювали в тюрми. Прикро відзначати, що в часи масового знищення селян у них не знайшлося будь-якої сили протистояти нечуваному геноциду проти українського етносу. Комуністичні агітатори кричали, що вони патріоти вітчизни і захисники бідних, але, як писав Шевченко, «А патріот, убогих брат.. дочку й теличку однімає у мужика».

Склалося так, що українці в цілому, їхні керівники на початковому етапі національного відродження, коли були ще фізичні сили, недостатньо проявляли турбот саме про Україну, про весь народ, як це показав на своєму прикладі Т.Шевченко. З історії відомо, що багато націй, які виступили на

захист хоча б харчів та своїх нехитрих засобів виробництва, а не так, що кожен турбувався тільки за своє існування, як це робили українці, то, як правило, поодинокі гинули. Звичайно, боротьба була нерівною, селяни в ній не перемогли б і загинули б, але перше, заставили б комуністичну владу трохи схаменутися, друге, загинули б не голодною смертю, а в боротьбі, як це роблять інші народи.

Завойовники завжди тримали українських селян у голоді і в постійному страху перед владою, що сприяє проявам і посиленню негативних рис людини. Задовго до часів, коли над українськими селянами комуністи в Російській імперії влаштували суцільні голодомори, український пророк написав:

А голод стогне на селі.
І стогне він, стогне по всій Україні
Кара господава. Тисячами гинуть
Голоднії люде. А скирти гниють.
А пани й полову жидам продають.

Українцям повідомляється, що у селах з давнини в Російській імперії панував голод і селяни терпіли мов кару Божу. У свою чергу комуністи влаштували щонайменше три штучних голодомори в селах, а в них проживають виключно українці: 1921-1922 рр., 1932-1933 рр. і 1947 року. Отже, вся історія перебування української нації в російському рабстві супроводжувалась селянським голодуванням. Тисячами гинули селяни в рабстві, адже до російської імперії вони не були рабами, а коли провідники приєднали Україну до Росії, то і селяни потрапили в російське кріпацтво. В Росії загальнодержавне закінчене масштабне кріпацтво оформилось 1649 р., а через п'ять років (1654 р.) українських селян добровільно віддали гетьмани в це пекло, якого українці не відали, це були вільні люди.

Перебуваючи на засланні, Шевченко задумувався над долею селян, сином яких він був. У своїх роздумах він доходить висновку, що міський люд, а особливо влада, не відають про життя селян, їм зі столиць здається, що там тихий рай, але коли хтось задумається, то побачить, що це пекло:

На світ виглядала
З того Києва. Аж поки
Побачила села
Знівечені. З того часу
Стала невесела.

І в поета було багато підстав так говорити, адже селянин практично ніколи не мав належного життя. У більшості українських селян не було землі не тільки в період введеного Росією в Україні кріпацтва, але і після його відміни в 1861р., оскільки більшість земель належала поміщикам, а селяни у них батракували. Після 1917 р. більшовики обіцяли дати землю селянам, яку у 20-х роках все таки виділили. Колишні батраки, одержавши землю, ставали заможними, чимало з них проявили високі господарські таланти, одержавши капітал, будували своє господарство, багатіли. І раптово у 30-х роках всіх заможних об'явили куркулями, вислали на Колиму і Соловки, їхні сім'ї

відправили на простори Сибіру, а землю усупільнили в колгоспи, де земля стала нічиєю.

Отож, психологія аграріїв поколіннями формувалася на повному відчуженні селян від приватної земельної власності. В період кріпацтва у поміщиків, а за радянських часів у радгоспах і колгоспах селяни звикали працювати “будь-як”, тобто значно гірше, ніж на своєму земельному наділі біля власного житла, а корми для худоби і харчі добували нерідко дрібними крадіжками.

Проте навіть у ті складні комуністичні часи українські селяни все-таки мали своїх захисників, а Україна—істинних патріотів, які вийшли на арену української аграрної економіки у другій половині ХХ століття. Серед них треба назвати таких керівників аграрного сектору економіки, які хоча і виконували безмовно московські вказівки, але якось піклувалися про селян у тих складних умовах російсько-комуністичної імперії:

1. Секретарі ЦК КП України – І.К. Лутак, М.М. Борисенко, І.О. Мозговий;
2. Н.Т. Кальченко – Голова Ради Міністрів України, аграрний патріарх у повоєнні роки, керував аграрною економікою понад сорок років: міністр, голова уряду, перший заступник голови уряду з аграрних питань, Герой Соціалістичної Праці, істинний українець;

3. Заступники голови Ради Міністрів України: Н.Т. Кальченко, П.Л.Погребняк, Ю.П. Коломієць;

4. Міністри сільського господарства України:

Г.П. Бутенко – міністр сільського господарства повоєнного відродження;

В.В. Мацкевич – міністр, глава Уряду України 50-х років, а в 60-і роки Міністр сільського господарства СРСР;

М.С. Співак – міністр сільського господарства України 60-х років;

П.О. Дорошенко – міністр сільського господарства України другої половини 60-х років;

П.Л. Погребняк – міністр, а згодом перший заступник голови Ради Міністрів України з питань сільського господарства;

Т.Т. Попльовкін – міністр радгоспів України першої половини 70-х років;

М.В. Хорунжий – міністр сільського господарства України 70-х-початку 80-х років;

Ю.П. Коломієць – міністр радгоспів України, перший заступник голови Ради міністрів України другої половини 80-х років.

Перші керівники-аграрії, їхні заступники і виконавці віддавали багато зусиль для зміцнення аграрної сфери економіки і відродження села, але російська імперія тримала їхні сили в міцних рукавицях, ламала їхні нестійкі національні ідеали, передані їм дідами і батьками з рабського минулого, щоб вони не проявляли будь-яких національних рис.

І ось після такої історичної палітри в кінці ХХ століття новітня влада незалежної України вирішила роздати землю клаптиками кожному селянинові, в якого немає ні робочої і продуктивної худоби, ні реманенту, ні техніки, ні коштів, а лише сапа і лопата. Нема добрив і якісного насіння,

відсутні новітні технології виробництва та збирання вирощеного, про селекцію в рослинництві і тваринництві на селі забувають, ветеринарія ледве жевріє, відсутній цивілізований ринок землі. Сільський пролетарій, привчений до відсутності у нього капіталу, зненацька одержав багатство – землю, але що з нею робити, залишившись наодинці, не знає. Потрясіння з розпаюванням наприкінці ХХ ст. не менш жахливі, ніж так зване «розкуркулення» першої половини ХХ століття. Це тавро буде віковичною ганьбою для сучасників, якими ми є, а тому кожен, мов після сну, може згадати слова поета, давно написані в російському засланні:

Мов прокинувся, дивлюся:

Село почорніло,

Боже небо голубеє

І те помарніло.

Споконвічно українське село було джерелом національної духовності і культури, з нього розпочинались витoki всього багатства країни. Втрачаючи село, ми безповоротно втрачаємо можливості жити в гармонії краси природи з красою людських стосунків, все більше суспільство поринатиме у світ бруду і брехні, фізичного і духовного занепаду. Сталося найстрашніше, селяни полишають свої садиби, уявні наділи і направляються назавжди в міста, а похилі доживають віку. Землі переходять у власність вітчизняних та іноземних латифундистів, які виробляють власні умови господарювання на колишній українській землі, визначають правила її продажу і перепродажу. Сучасні проповідники продажу землі всім, всім, всім мають спочатку прислухатись до слів поета, що саме їх очікує участь, викладена в таких філософських думках:

В неволі, плачучи, умру,

І все з собою заберу,

Малого сліду не покину

На нашій славній Україні,

На нашій – не своїй землі.

Тепер, на початку ХХІ століття ми бачимо, що поет був правий у своїх пророцтвах. У новітню епоху, коли можна подумати, що у Шевченка для нового покоління багато чого незрозумілого, але це не так. Подивімось на сучасне село, його доля так і не змінилася, а уже нове покоління довело його до плачевного стану. Майже теперішнє село бачив і оплакував Шевченко:

Аж страх погано

У тім хорошому селі:

Чорніше чорної землі

Блукають люди; повсихали

Сади зелені, погнили

Біленькі хати, повалились.

Стави бур'яном поросли.

Село неначе погоріло.

Один із відомих в Україні фундаторів агропромислового комплексу 70-х років ХХ ст. Всеволод Федан, молодий учасник війни 1941-1945 рр, що

пройшов шлях від керівника виробничого підрозділу МТС до керівника аграрного підрозділу ЦК КП України і міністра радгоспів із сумом згадує про село.²⁶⁷ Віковичний розвиток України—це розвиток країни аграріїв, які зазнавали нечуваних утисків, як ні один із прошарків населення країни. Владний волонтаризм, іноземні поневолення постійно супроводжували сільського трудівника, штовхаючи його до подальшої деградації. Таке тривало століттями: князівські утиски; татаро-монгольське ярмо; свавілля польських магнатів; російське покріпачення; столипінські перетворення, що нищили коріння аграріїв; нищення генетичного коріння господаря у часи травлення «кулацького духу»; примусова колективізація з її перегинами. І, нарешті, коли уже селяни навчилися працювати у колективних господарствах, їх зустріли нові нечувані потрясіння з розпаюванням. Не змогли чогось путнього придумати і розвалили великі сільськогосподарські підприємства.

Далі не краще, розпродали промисловість росіянам, розорили села і землю невміло роздали селянам, які не знають, як нею користуватися за допомогою новітніх технологій обробітку землі, вирощування та збирання урожаю, віддаючи її безкоштовно орендарям, продають іноземцям. Жаль, але продажу іноземцям пропагують не тільки політики, яким українські інтереси не цікаві, але й чимало учених-аграрників. У першій половині ХХІ ст. політики під тиском іноземних проповідників проштовхували прийняття закону про ринок землі, де передбачалось продавати українські чорноземи у власність іноземним фізичним і юридичним особам, навіть іншим державам. Учені Української академії аграрних наук виступили з відозвою проти такої новітньої колонізації України, де передбачалось наступне: перше, враховуючи неповторну якість українських чорноземів і зацікавленість в них ряду іноземних держав, пропонуємо при формуванні ринку землі дотримуватись виключно національних і державних інтересів України, а також кожного українця; друге, категорично наполягаємо заборонити продаж будь-яких земельних ділянок іноземним громадянам та особам без громадянства, іноземним юридичним особам, спільним підприємствам, заснованих за участю іноземних юридичних та фізичних осіб, а також іноземним державам. Була велика надія знайти повну підтримку такої відозви серед учених аграрників – економістів, але із 18 академіків-економістів Української академії аграрних наук підтримали протест і висловили свою наукову думку про необхідність заборони продажі землі іноземцям тільки 8, серед яких В.П. Ситник, М. В. Гладій, М.Я Дем'яненко, М.Ф. Кропивко, М.Й. Малік, Б.Я. Панасюк, В.К. Терещенко, Р.І. Гринько, В.В. Юрчишин; а із 17 член-кореспондентів цієї академії підтримали відозву 12 серед яких В.Я Амбросов, В.П. Галушко, Д.С. Добряк, Т.Г. Дудар, С.М. Кваша, П.А. Лайко, М.А. Лендел, П.М. Макаренко, П.П. Руснак, В.П. Рябоконт, В.Г. Ткаченко, М.А. Хвесик. Решта членів відділення економіки академії аграрної науки не підписали заклик до влади про категоричну заборону продажі української

²⁶⁷ Аграрні лани ветеранів війни. К., 2008, -С.110

землі іноземцям та іноземним державам і хай наступні покоління дізнається про їхні прізвища та дасть їм оцінку. До політиків, які приймають закони про продажу землі іноземцям і учених, які їх підтримують із далеких віків лунає не наш аналіз діянь, а грізне слово Шевченка:

По якому правдивому
Святому закону
І землею, всім даною,
І сердешним людом
Торгуєте? Стережіться ж,
Бо лихо вам буде,
Тяжке лихо.

Потрясіння із розпаюванням наприкінці ХХ ст. не менш жахливі, ніж так зване «розкуркулення» першої половини ХХ століття і це тавро буде віковичною ганьбою для сучасників. Адже було видно, що селянин уже хоч трохи навчився ефективно працювати, подолав споконвічне відставання, підійшов упритул, а за деякими навіть перевищив рівень виробництва розвинутих країн. Цьому сприяла величезна робота: перш за все були розроблені норми для всіх напрямів сільськогосподарського виробництва; для трьох природних зон країни розроблені наукові основи ведення господарства; через систему МТС постачались для села техніка і запчастини; була створена потужна промисловість із виробництва і постачання мінеральних добрив і засобів захисту рослин; засновані потужні науководослідні інститути з достатнім фінансуванням досліджень, створена Українська академія аграрних наук. Їхню діяльність можна і треба було пристосувати до ринкових умов, але не зуміли.

І тут перед селянином «бах» – розпаювання, яке з усіх параметрів йде в протиріччя із законами природи. Досліджуючи вплив законів природи на людське суспільство, доведено, що «людина може повноцінно розвиватися, бути соціально-економічно захищеною тільки в колективі, одноосібно вона виснажується і гине»²⁶⁸. Не пройшло і десятиліття після 1991 р., як недолуга державна політика такий потужний аграрно-промисловий комплекс зруйнувала. Знищені майже всі великі сільськогосподарські підприємства: з виробництва сировини – колгоспи і радгоспи, переробні заводи, зокрема комбікормові, відгодівельні комплекси, з виробництва мінеральних добрив і багато іншого.

Збагнімо, що тепер робиться з селом, чому, не читаючи Тараса, свого провісника, спочатку здійснюємо так звані реформи, а після цього плачемо.

–Але яка причина цього плачу?, – спитаймо самих себе. В країні налічується біля 20 тис. різних господарських формувань: товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ); приватні підприємства, акціонерні товариства (АТ); сільськогосподарські кооперативи; фермерські господарства; інші формування. У великих господарствах переважно перебувають земельні паї селян, працездатні на них якимось працюють, а

²⁶⁸ Б. Панасюк. Людина, природа і Всесвіт. Видавець «Парапан», К., 2008.

пенсіонери одержують лише мізерну плату за свій пай. В той же час ці великі господарства в уяві людей асоціюються з колишніми колгоспами, а середні – з поміщицькими господарствами, про які писалося в минулому тільки негативне, а тому великого толку від такого господарювання очікувати не слід.

Брак обґрунтованої теорії і повна відсутність практики стали причиною того, що довгий час, після 1991р., ми йшли здебільшого навмання, оскільки не було належно освітленої дороги, що призвело до величезних помилок і збільшення кількості людей, які заблукали в лабіринтах природи селянської діяльності, підспудно надіючись на випадкову вдачу. Однак, величезне бажання не здійснилося і українці, після дванадцятирічного самостійного господарювання, зрештою залишилися у 2003 р. без власного хліба. В українській історії такого ще не було і над нами, як господарями країни, сміються люди зі всього світу, українці журяться, а ще росіяни, які хоча б цим хотіли доказати, що ми без них ні для чого не здатні, і це прикро. Росіяни також купують зерно, як завжди, але це їх система і в них є за що купувати – ліс, газ, нафта, а у нас нічого подібного ще немає, окрім важкої праці.

В результаті наробили багато різних справ у сфері аграрного виробництва, та все без толку і залишилося останнє – продати землю невідомо кому. Реформа мовби йде, а земля продовжує залишатися нічиєю, вимог до користування землею, які шанувалися нашими предками, не дотримуємося. Тому саме в цей період земельні ресурси прискореними темпами деградують, забруднюються та виснажуються, а, як результат, катастрофічне у десятки разів зниження виробництва продовольства. В селах бідність, дітей не народжують, молодь втікає в міста й за кордон, про що з далечини чується голос поета:

Жаль великий, брати мої;
Тяжко годувати
Малих діток неумитих
В нетопленій хаті.

Нетоплена хата була не тільки за царизму, а й за радянських часів, коли в колгоспі нічого не давали, треба було красти, а в нових умовах розоряються села, зникає селянин. Більшість новітніх користувачів, а це різноманітні орендатори, що не проживають у селах і не займаються безпосередньо сільським господарством, намагаються одержати врожай без будь-якого внесення добрив та дотримання сівозмін, про які уже забули. В разі зниження бажаної величини продукції, площі взагалі залишалися і заростали бур'янами. Та їх ні за що і звинувачувати, бо з колишніх українських заводів добрива вивозяться у більше як 70 країн світу, а для вітчизняних підприємств їх немає. Заводи продані іноземним фірмам, які використовують нашу землю як територію для розміщення шкідливого для здоров'я людини виробництва, а чистий продукт, тобто добрива, везуть до своїх та інших розвинутих країн. Причин складнощів у сільському господарстві безліч, і кожна з них складніша за іншою.

З селом і аграрним сектором економіки щось треба робити, щоб не допустити повного краху. За справу взялися вчені, щоб визначити об'єктивну можливість і напрям відновлення села, покращення становища селянства й аграрної галузі. Найперше учені посадили сад на батьківщині Тараса, а про високі мрії висловив думку один із учених-аграріїв І.І. Хоменко:

Вишневий сад

Старенька хата, в ній колиска,
Широка лава, табурет,
Охайна піч, із глини миска,
Рушник розшитий на столі.
Стоїть на покуті ікона,
Висить картина на стіні
 По християнському закону
 У тій хаті навесні
 У Катерини і Грицька
 В гріхах і муках
 На світ з'явилося немовля,
Підріс у найми до дядя
Пішов учитись,
Великий геній собі мріяв;
“Поставлю хату і кімнату,
садок-райочок посаджу”,
Та злая доля спонукала,
Не поталанило йому.
 Пройшли роки і Україна
 Собі вже волю здобула.
 На пораду президента,
 Академіка Зубця²⁶⁹
Тарасові нащадки із села,
Митці науки і практики плугатаря
Садок вишневий посадили біля хати
На згадку й честь пророка Кобзаря.
 Хай ростуть сади вишневі,
 Їм в віках весною розквітатъ
 І на оновленій Тарасовій Землі
 Настане Божа благодать.
 Іван Хоменко

Українська людність зосереджується у містах, а сільськогосподарські угіддя переходять у власність іноземців та вітчизняних магнатів, а отже

²⁶⁹ Михайло Васильович Зубець, наприкінці ХХ-початку ХХІ століть — президент Української академії аграрних наук.

держава залишається з містами, але без землі для добування харчів міським жителям. Вмираючи, українські державники і політики уже будуть захоронені «на нашій–не своїй землі». Все продали, навіть свою вічність, за срібняки, що не осталося землі для великого українця Т. Шевченка. Отож, якщо українська нація не розтанула в російській імперії, то вона зникне під тиском урбанізації і подібне уже спостерігалось в історії людства.

Це наша українська реальність, яка підтверджується світовою історією. Колись на території Середземномор'я існувала високорозвинута цивілізація етрусків. Це був розвинутий і працьовитий народ, мав свою культуру, історію, мову, літературу, мистецтво, яке дійшло до наших днів. У цього народу була міцна сім'я, кожна дитина знала, хто її батько і мати, чого не було в інших народів, зокрема в галів, які перемогли етрусків. Етруски жили багато, мали великі земельні угіддя, обробляли їх і забезпечували себе харчами. Вони захотіли жити ще краще, бажали розкошувати в містах і переходили жити до них, залишаючи землю, а тому були переможені і зникли.

Післямова.

Аналітичний зріз поезії Шевченка свідчить про пріоритетність філософського і політичного змісту його творів, що характеризується наступним. Для українців твори Т. Г. Шевченка, як Біблія для віруючих і не тільки: на якій би сторінці не відкрив християнин Біблію, а українець Кобзар, знайде те, що написано мовби про нього і для нього; саме про те, що кожного турбує в даний час; дає відповідь на людські, національні та особисті запити кожного українця. Не даремно в істинних українців, християн, які люблять свій народ і свою державу, поряд з біблією знаходиться місце для Кобзаря.

Поезія Т. Шевченка – це історія і глибинна сутність української нації, а його життя – це відбиття в одній особі нестерпної долі цілого народу. В цілому поезія Шевченка і його життєдіяльність кличуть до боротьби за свободу. Поезія Кобзаря своїм філософським і політичним змістом спрямована на відродження внутрішньої енергії українського народу, на відродження нації, на інтеграцію народу для зміцнення української держави.

У свою чергу є всі підстави зробити висновок про те, що життя і творча діяльність Т. Шевченка в мініатюрі відбиває реальність його народу та української держави. Реальність не проста, а тому зміст творів викликав у влад російської імперії відчуття, які висловив М.І. Костомаров після появи творів Шевченка: «Мене охопив страх: враження, яке вони справляли, нагадало мені Шіллерову баладу «за навішений санський ідол». ...муза Шевченка роздирала завісу народного життя»²⁷⁰.

Не кому іншому, а Тарасу Шевченку судилося здійснити історичну місію відродити основні складові формування національної ідеології для консолідації суспільства періоду українського ренесансу: українську поезію і культуру; багатовікову історію і традиції; філософію і політику.

²⁷⁰ Спогади про Тараса Шевченка. «Дніпро», К., 1982, - С. 133

Глибинна сутність поезії Шевченка пролягає у сфері самозаглиблення та філософського осмислення безталанної душі українця, спрямованої на те, щоб вивести внутрішні дрімаючі сили на поверхню і спонукати їх до боротьби за свободу. Але поетові довелося заради такої великої місії багато терпіти, про що він сам написав 1 січня 1850 р. в листі до В.Рєпніної: «Как грустно я стою между людьми! Ничтожны материальные нужды в сравнении с нуждами души – а я теперь брошен в жертву той и другой!...Едва ли кто-нибудь терпел подобное горе!»²⁷¹.

Поет був від народження і до останнього подиху – мучеником. До глибинної сутності свого народу поет йшов дорогою Христа: його батьки і він були кріпаками, рабами; добрі люди вивели його з рабства на короткий час; надалі його знову закували, кинули до в'язниці на десятиліття; йому забивали не залізні, а духовні цвяхи – забороняли малювати і писати; інтелектуальний дух був в азійській пустелі, як Калнишевський у ямі на Соловках; закінчився строк і в'язня мов би звільнили, але його знищила імперська система і доконав життєвий побут. Саме побут виявився найстрашнішим для сильного духом поета. Адже коли влада не дала місця для проживання в Україні, коли не вдалося створити сім'ю відповідно до власних переконань, то він написав своєму братові Варфоломієві: «Що мені на світі робить? Я одурію на чужині та на самоті!»²⁷². Тому основне завдання нового українського суспільства, незалежної держави можна визначити на підставі думки сучасника поета П.Куліша – «міркувати, як би спокутувати гріх щербатої Тарасової долі»²⁷³.

Життя Тараса Шевченка, якщо його можна так назвати, – це в мініатюрі копія життя, величі і страждання українського народу. Глибоко-революційна душа поета вийшла на поверхню саме тоді, коли його визволили з рабства, кликала за собою потужні сили з глибин народу до боротьби. Народні сили українства глибоко загнані в тартарари, що важко їх з тих глибин визволити, але вони все більше і більше проявляються, а невдовзі та сила проявиться на повну міць. Саме тоді нечуваною силою пролунають слова поета:

Розпанахають погане,
Гниле серце, трудне,
І вицідять сукровату,
І наллють живої
Козацької тії крові,
Чистої, святої.

Погляньмо, українці все менше і менше співають журливих пісень, які їх супроводжували багато століть, про Україну і українців дізнаються як окрему державу і стародавню висококультурну націю, про українців як борців довідались після Помаранчевої революції 2004-2005 років. Настає день переосмислення своєї гідності і її захисту. На шляху до свободи українців ведуть філософські, політичні і поетичні твори Великого українця, вірного і

²⁷¹ Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 51

²⁷² Т. Шевченко. Повне збір. творів у 12-ти томах. Вид-во «Наукова думка», К., 2003, Т.6, -С. 210

²⁷³ Спогади про Тараса Шевченка. «Дніпро», К., 1982, -С.123

непохитного сина свого народу Тараса Григоровича Шевченка. Шевченка треба вивчати не стільки як поета, скільки як філософа, політика і революціонера. Його особистість, його життя, його поезія – це глибина, яку ще довго доведеться вивчати і досліджувати українцям. На цьому шляху до Шевченка поряд із дороговказом «поезія» з'являються дороговкази – «філософія» і «політика». Але за ці ідеї треба ще потужно боротися, бо привнесене давнє прокляття і ганьба ще не полишила український народ, воно у вигляді всілякого паскудства проявляється повсюдно, ослаблюючи націю і руйнуючи державу.

Прикро, але на двадцятий рік незалежності авторові надзвичайно важко було знайти не тільки матеріальну, але й духовну підтримку серед української демократичної еліти, так як розглядаючи філософське і політичне мислення поета, порівнюючи його з сучасністю, мовби, показуючи можливі думки поета-політика про сучасних можновладців початкового періоду української незалежності. Пройшло майже двадцять років незалежності, але ні ті, хто прийшов до влади у незалежній Україні, ні їхні прислужники, розставлені на всіх постах, так і не виконали Тарасового заповіту «Поховайте та вставайте», залишаючись уярмленими і духовно, і матеріально, і не збираючись з нього виходити.

Усі так звані демократії та борці за українську свободу, до яких звертався автор з проханням написати передмову, під різним приводом відхиляли просьбу, не забуваючи нагадати, що різковато сказано про президента чи іншого вельможного пана. Так звані борці за українську свободу не стали кращими їхніх прадідів, дідів і батьків, які вірно служили царям і комуністам, а їхні сучасні потомки залишились прислуговувати нащадкам царевих «городничих» і радянських «секретарів», замилюють очі народу.

Життя, творча, політична і філософська діяльність видатного українця Тараса Шевченка є уроком, який дає підстави зробити ряд висновків для періоду українського відродження, яке тільки розпочалося. Перше, процес демократичного розвитку суспільства гальмується відповідно до закону, коли існує зв'язок влади з приватною власністю. Друге, скріплення нації в єдине ціле і її нормальний розвиток відбувається за умови появи національної еліти, яка служить для нації, як вітаміни для зміцнення живого організму, як вуглець для перетворення заліза в сталь. Третє, тільки авторитетні, не агресивні, не корумповані і незалежні особистості визначають процеси суспільного і державного розвитку. Четверте, завдання сучасного періоду полягає в тому, щоб у суспільному хаосі зберегти минулі і знайти нові особистості національної еліти; п'яте, українцям треба вивчити свою реальну і багату історію, навчитися пишатися своєю країною і її видатними особистостями, а з цим повернеться і розвинеться національна культура, мова, традиції, сила і слава держави.

У своїх творах поет відображав те глибинне, що відчував, думав і бажав народ. Тому не буде перебільшенням, якщо скажемо, що саме Тарасу Шевченку Вищі сили доручили історичну місію: філософськи осмислити, політично окреслити і через поезію висловити відношення до національної

культури, стертої історії, дати можливість сучасним українцям відчутти культурно-історичну єдність із Київською Руссю, наповнити національну свідомість ідеєю єдності українського народу і розбудови могутньої держави України. Використовуючи філософську і політичну думку Шевченка тільки для сучасності треба зробити єдино важливий практичний висновок: боротися треба не проти партій комуністів, регіоналів чи інших, а за очищення української нації від від рабських рис – доносів, зрадництва, продажництва всього і все, яничарства, народження політичних близнюків, навчитися понад усе любити свій народ, свою державу, свою релігію, шанувати власну культуру та історію.

На могилі Т.Шевченка в Каневі написано: «Тут поховано великого українського революціонера демократа Т.Г. Шевченка, 9 березня 1814- 10 березня 1861», але згодом стане зрозумілим, що текст має бути наступним «Тут поховано великого українського філософа, політика, поета, революціонера демократа Т.Г. Шевченка, 9 березня 1814- 10 березня 1861».

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Філософська і політична думка поета	10
2. Інформаційна енергетика у творах поета	22
3. Політика у творах Шевченка	31
4. Доля українців і філософія поета	44
4.1. Прикрі відносини між українцями	44
4.2. Українські інтелектуали в епоху Тараса Шевченка	66
5. Думки про відносини сусідів до українців	71
6. Україна як держава у творах поета	99
7. Захист поетом вкраденої історії і культури	117
8. Козацтво у творчості Шевченка	125
9. Шевченко співець боротьби за свободу	129
10. Осуд тотального знищення українського народу	145
11. Захист української нації, її етносу	153
11. 1. Загальний погляд поета на етнічні проблеми українців	153
11.2. Поет проти руйнування української генетики	175
12. Гетьмани і їхні сучасні послідовники	180
13. Українське село у творчості поета	195
14. Післямова	208

Вставки:

1. Як можна оцінювати сучасну українську літературу, коли у 2015р. в умовах військового нападу на Україну москалів, загострення громадських протистоянь, спричинених багатомісячним перебуванням в ярмі Московської імперії, на здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка висувається американсько-український професор Григорій (Джордж) Грабович?

–Хто висував цього професора?- вчена рада Інституту літератури ім.Т.Г. Шевченка НАН України, директором якого довгий час є академік Жулинський М.Г., який мов би видає себе за прихильника української нації, держави, її культури, а тому й зобов'язаний не тільки шанувати, але й оберігати Т.Г Шевченка, як святу особистість в українській культурі, політиці й філософії.

–Хто такий Грабович? – автор провокативних тез і спекулятивних висновків, відверто шевченкофобських історико-літературних узагальнень та біографічних маніпуляцій, які засуджені українськими вченими і митцями. Він власник часопису «Критика», де огульнюється усе українське, особливо творчість Т.Шевченка, І. Франка, Л.Українки, О. Пчілки й інших.

–Як можемо оцінити тих, хто висував Грабовича на премію того, кого він зневажає? Немає сумніву, що директор Інституту літератури ім.Т. Г. Шевченка НАН України знав «творіння» іноземного професора, а тому прикро, що академік Жулинський повністю відноситься до тих «вояків», які руйнують гуманітарну ауру нації, про яких пише І. Дзюба «воюючи з Шевченком, воюють з Україною, хоча і приховують це з різною мірою вправності». З усього виходить, що висуваючи Грабовича на здобуття Шевченківської премії академік Жулинський М. Г. підтримує вислови цього здобувача про українського генія й пророка: міфотворець, «шаман», «популіст», розірваний між українським і російським світами маргінал, творець «сумнівної соціально-політичної спадщини», антидержавник, антиреволюціонер, антитрадиціоналіст, антимаскулініст, тощо.

Слава Богу, що українські вчені, письменники, лауреати Шевченківської премії дали рішучу відсіч – «Грабовичу – зась Шевченківську премію»²⁷⁴, оцінивши належним чином тих, хто висував претендента на здобуття премії, внісши рекомендації тим, хто буде визначати його місце у цій номінації.

2. За дослідженням письменника І.Г. Шпиталія²⁷⁵ перебування Т.Г. Шевченка на Переяславщині в листопаді – грудні 1845р. відзначається високим творчим піднесенням. Переяславська осінь кобзаря оцінюється гранично високим рівнем фізичних і духовних можливостей українського генія, коли він у короткий строк написав одні із найвидатніших своїх творів: у Переяславі – поема «Наймичка» – 13 листопада, поема «Кавказ» – 18 листопада, присвята П. Шафарикові до поеми «Єретик», «Як умру, то поховайте...» («Заповіт») –

²⁷⁴ Літературна Україна, 24 грудня 2015, №49-50.

²⁷⁵ Літературна Україна, 24 грудня 2015, №49-50.

25 грудня; у селі В'юнище на Дніпрі – поема «І мертвим, і живим, і ненарожденим землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє» – 14 грудня, «Холодний Яр» – 17 грудня, «Давидові псалми» – 19 грудня, «Маленькій Маряні» – 20 грудня, «Минають дні, минають ночі» – 21 грудня, «Три літа» – 22 грудня. Прикро, але так сталося в епоху більшовиків в середині ХХ століття, що нащадки Т.Шевченка затопили село В'юнище водами Дніпра і не стало прекрасного місця, де геній творив майбутнє України.